

Číslo 51.

Jen katolické náboženství má budoucnost.

Upravil
Filip Jan Konečný

Památce Frant. Sušila.

Sestavil
Vlad. Šťastný.

1904.

Bibliotéka poučná a zábavná
vydávaná
„Dědictvím sv. Cyrilla a Methoděje".
Veškerých Dědictvím vydaných spisů č. 51.
na rok 1904.

Jen katolické náboženství má budoucnost.

Upravil

Filip Jan Konečný.

Památce Františka Sušila.

K stým narozeninám slavného kněze,
učence a učitele, prvního starosty
Dě[illegible]ví sv. Cyrilla a Methoděje

sestavil

Vlad. Šťastný.

V Brně 1904.

V kommissi u Karla Winikra v Brně, Bedřicha Grosse v Olomouci
a v Cyrillo-Methodějském knihkupectví (Gustava Francla) v Praze.

Tiskem benediktinské knihtiskárny v Brně.

Cena 2 K 40 h.

Bibliotéka poučná a zábavná
vydávaná
„Dědictvím sv. Cyrilla a Methoděje".

Veškerých Dědictvím vydaných spisů č. 51. na rok 1904.

Jen katolické náboženství má budoucnost.

Upravil

Filip Jan Konečný.

Památce Františka Sušila.

K stým narozeninám slavného kněze, učence a učitele, prvního starosty Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje

sestavil

Vlad. Šťastný.

V BRNĚ 1904.

V kommissi u Karla Winikra v Brně, Bedřicha Grosse v Olomouci a v Cyrillo-Methodějském knihkupectví (Gustava Francla) v Praze.

Jen katolické náboženství má budoucnost.

Upravil

Filip Jan Konečný.

Památce Františka Sušila.

K stým narozeninám slavného kněze, učence a učitele, prvního starosty Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje

sestavil

Vlad. Šťastný.

V BRNĚ 1904.

V kommissi u Karla Winikra v Brně, Bedřicha Grosse v Olomouci a v Cyrillo-Methodějském knihkupectví (Gustava Francla) v Praze.

Tiskem benediktinské knihtiskárny v Brně.

Vydáno v jubilejním roce

padesátileté památky prohlášení

dogmatu o Blahosl. Rodičce Boží

Panně Marii

beze hříchu dědičného počaté,

papežem Piem IX. dne 8. prosince

roku 1854.

Královno,

bez hříchu prvotného počatá,

oroduj za nás!

Ó Panno, již prorok u vidění zřel,
jak na zemi sluncem oděna stála,
an půlměsíc bledý se u nohou chvěl
a nad hlavou ze hvězd jí koruna plála:
Buď zdráva, my známe Tvůj líbezný zjev,
ó královno nebes, ó nejčistší z děv!

A známe i draka, jenž pod nohou Tvou
se bezmocným vztekem zmítá a svíjí,
že nelze mu strhnouti ve propast svou,
kdož v ochranu dal se Panně Marii;
ač korun mu sedm s hlav sedmera plá,
Tvá noha vždy potírá království zla.

To království p ý c h y, jež zatratil Bůh,
kdy jitřenky tvorstva, své anděly stvořil,
an vzepřel se Tvůrci stvořený duch,
a v hrdosti vzdorné sám sobě se kořil. —
Vždy znova zní hadovo „nevěřte!“ zas,
však sráží ho pokorné děvice jas! —

A království jiné si buduje drak,
an mamony modlu bezcitnou staví,
jež ctitelům zlatem zaslepí zrak,
a k zločinům vábí zmámené davy. —
Však chudá kde Děvečka Páně se ctí,
tam l a k o t y démon nevládne zlý! —

A na novo staví si pekelný had
i prokletá Sodomy, Gomorhy města,
hle, lačnými otroky ohavných vnad
jak hemží se záhuby široká cesta! —
Tvým žezlem, Maria květ lilie jest,
kde vládneš, tam vítězí cudnost a čest!

A mocnou duch temnoty založil říš,
kde zhýralců valná mu otročí četa,
jež rozumu zbavuje opojná číš,
a nestřídmá vášeň v zoufalost metá. —
Ó bolestná Máti, Ty's ctitelům svým
i v bídě a úzkosti potěšením!

I v staré té říši, kde závist a hněv
vře v duších a hadova zloba se zdvíhá,
vždy na novo bratrů se prolévá krev
a bez citu národ se národem stíhá! —
Maria, kde ctí Tě a miluje lid,
tam láska ho blaží a radostný klid.

A korunou sedmou svých sedmera hlav
had ozdobil lenost, všech neřestí matku,
by spásy své nedbal ten bezduchý dav,
a nehledal na zemi pověčných statků. —
Ó Panno, kde září Tvých hvězd diadem,
tam horlivost mění si v nebesa zem! —

Maria, jež sama se bez hříchu stkvíš,
Tys Matkou nám Synem Tvým, Ježíšem, dána,
ó žehnej svým dětem, jež strádati zříš,
a pros za nás hříšníky u nebes Pána.
Ó vztáhni nad národ svůj mocnou svou dlaň
a vlast Tobě věrnou vždy bludů všech chraň!

Vl. Šťastný.

Jen katolické náboženství má budoucnost.

Hovory náboženské.

Se zvláštním zřetelem

k protestantskému heslu „Pryč od Říma!"

Dle P. Hammersteina S. J.

upravil

Filip Jan Konečný.

Předmluva.

Žijeme v době, kdy se namlouvá světu, že prý církev katolická se přežila a že protestantskému vyznání náleží budoucnost náboženská mezi národy. Tážete-li se, proč by jemu a ne církvi katolické měla náležeti budoucnost náboženská, odpovídá se, že protestantismus jest pokrokovějším, osvěty a svobody milovnějším než náboženství katolické, a že národové protestantští vůbec v přítomném čase daleko vynikají nad národy katolické ve všech oborech duševní a tělesné práce.

Nuže vizme, je-li pravdivo, že o budoucnosti náboženské — pravím důrazně: náboženské — rozhodují peníze, blahobyt, pokrok, svoboda a osvěta (s přídechem nevěreckým), větší moc vojenská, a ne vniterná cena náboženství: totiž božská pravda! Proč tedy zahynuly víry staropohanské ve světovládném Římě, v pokročilém Egyptě, v umělecky a vědecky vyspělém Řecku, v bohatém Babyloně a mocné Persii? Proč nesjednal budoucnosti staropohanskému náboženství ani Alexander Macedonský ani César

Římský ani Julián odpadlík ani Krésus ani Solon ani Plato ani Cicero? Proč nesjednávají budoucnosti náboženství israelskému „všemohoucí“ Židé, u nichž tolik pokroku, bohatství, obchodu, průmyslu, svobody a moci, že se jich obává celý nynější svět? A konečně! Proč vyhynula a hynou všecka náboženství stará i nová, která jmenovanými prostředky byla zbudována? Proč zkomírá i doporučovaný protestantismus, rozpadávaje se neustále v nové a v nové sekty? Poněvadž jen pravda trvá! To tedy náboženství budoucnost má, které pravdu má, a ne, které více peněz, liberalismu a bodáků má!

Než dejme tomu, že protestantismu náleží budoucnost, a otažme se chvalořečníků jeho, kterému protestantismu náleží budoucnost? Přede dvěma lety počítalo se 712 sekt čili odrůd a stran mezi protestanty; sekt těch neustále přibývá, takže dnes bude jich už zase více. Každá taková sekta má jiné učení a tvrdí o sobě, že jen ona má pravdu, ostatní že bloudí a nemají pravého náboženství. Které z těchto sedmiset a dvanácti sekt přiřknete palmu vítězství? Budou to Lutheráni, Kalvíni, Anglikáni, Irwingiáni, Armáda spásy, Kvákeři, Balcaráci, Ochranovští, Evangeličtí Bratří, Methodisté, či kdo? Říci, že „ledajaká“ sekta protestantská může dáti toužené náboženství modernímu vzdělanci, a že tedy ledakterá sekta protestantská — po případě všecky — má budoucnost náboženskou, znamená mluviti o věci nejposvátnější lehkomyslně a neslušně, jako by náboženství veteší

bylo, o níž slova „ledajaká“ se užívá. Má budoucnost dům, jenž se rozpadává?

Protestantismus trvá asi tři sta let (od konce šestnáctého století). Za tu dobu nesestoupil s nebe na zemi ani jedenkráte Pán Ježíš. Kdo tedy protestantské náboženství a jeho sedmset a dvanáct sekt založil? Pán Ježíš to zcela jistě nebyl a není, poněvadž „sedí na pravici Boha otce“, odkudž přijde soudit, a ne sekty zakládat, jež se k vůli víře mezi sebou hádají, odsuzují a na smrt nenávidí, nevěříce již na mnoze ani v božství Ježíše Krista. Protestantismus není tedy dílem Kristovým, a následovně žádná protestantská sekta nemůže býti touženým náboženstvím vzdělaného člověka, nemůže míti náboženské budoucnosti, jelikož Kristus jen své církvi budoucnost „až do skonání světa“ přislíbil. Jen nevěrci a polonevěrci mohou se spokojiti „s ledajakou“ sektou protestantskou, poněvadž do opravdy nevěří žádné, jak dosti zřetelně označil i onen professor pražský, jenž, odpadnuv před lety od katolické církve k protestantismu, zmíněný výrok — o ledajaké sektě — učinil, přiznav se nedávno, že nevěří v nadpřirozené zjevení Boží a že nechodí na protestantské bohoslužby, a nejnověji se výslovně prohlásil proti všem křesťanským církvím vůbec.

Jednorozený Syn Boží, v němž se Otci dobře zalíbilo, a jenž přišel s nebe na svět poučit lidstvo o pravém náboženství, jednorozený Syn Boží prohlásil před svou smrtí, že si církev

založí na Petrovi, tedy ne na Lutherovi, Kalvínovi, Zwinglim atd. — jak se zakladatelé protestantismu nazývají. Této své, na Petru založené církvi přislíbil Pán budoucnost; ona tedy jediná, a ne sekta Lutherova nebo Kalvínova, až do „skonání světa“ potrvá. Říci, že se tato na Petru založená církev „přežila“, jest slovem rouhavým, odporujíc Kristu, jenž řekl, že se církev jeho nepřežije, poněvadž on sní pořád jest a bude. „A já s vámi jsem po všecky dny až do skonání světa.“ Může se Bůh přežiti? Jen nevěrec může tak tvrditi. Písmo sv. dí o Pánu Ježíši: „Kristus včera i dnes, Kristus na věky.“ Tedy žádné přežití, nýbrž stálé žití a neochvějné trvání!

Sv. Petr, na němž Pán Ježíš svou církev založil pro všecky lidi a pro všecky časy, sv. Petr řídil tuto církev Páně v Římě; odtud sluje církev Kristova církví římskou. Kdo tedy hlásá: „Pryč od Říma“, hlásá: Pryč od sv. Petra, pryč od církve, pryč od Pána Ježíše a jeho ustanovení. Ať si však pamatuje slovo sv. Pavla, že není jiného jména pod nebem daného, v němž bychom spaseni byli, než jméno Ježíše Krista ukřižovaného, v něhož kdo nevěří, ztracen bude. „Pryč od Říma“ neznamená tedy zde pryč od italského města, nýbrž: pryč od Krista!

Když jednoho dne viděl Pán odcházeti od sebe zástupy reptající (na učení o nejsvětější Svátosti), otázal se sv. apoštolů, chtějí-li také pro tu „tvrdou řeč“ od něho odejíti? Povstav sv. Petr řekl: „Ke komu půjdeme? Pane, Ty máš

slova života!“ Podobně odpověz, milý čtenáři, až Tě budou svádět a mámiti, abys odpadl od Říma a přidal se k protestantům neb k nevěrcům: Ke komu půjdu, když jen Kristus má slova života a když Kristus káže, abych šel k jeho církvi, nechci-li považován býti pohanem a veřejným hříšníkem? Tedy nikoli od Říma, nýbrž do Říma půjdeme a Římu až do smrti věrnými budeme, jak nás učili sv. věrozvěsti naši Cyrill a Methoděj, když u nástupců sv. Petra v Římě účty skládali z víry a náboženského působení svého, trvajíce při Římu až k sklonku života!

Aby čtenář viděl svěží život a vzácnou činnost církve katolické za našich dnů, povedeme ho ve spise tomto po všech zemích a národech celého světa a ukážeme mu, co tam církev naše působí pro náboženství, osvětu, mravnost, pokrok, blahobyt, vzdělanost a svobodu; ukážeme mu, jakých při tom používá prostředkův a jakých dodělává se výsledků proti všem ostatním vyznáním, protestantského nevyjímaje. „Po ovoci pozná se strom“, dí Písmo; po ovoci pozná se i naše katolická církev a její mnohoslibná budoucnost.

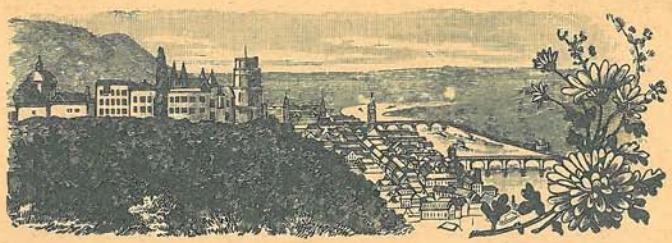
Vše, co zde číselně o školách, chrámech, pracovnách, sirotčincích, útulnách, nemocnicích, lékárnách a missiích uvádíme, vybrali jsme dle úředních zpráv, jak je sestavil P. Hammerstein, bývalý protestant a nyní kněz Tovaryšstva Ježíšova, ve spise „Die Zukunft der Religion“ 1898. Aby četba byla zajímavější a našim česko-moravským poměrům přiměřenější, přidali

jsme mnoho rozličných poznámek, odpovědí, námitek ve způsobě náboženských hovorů a dopisů, takže práce naše po té stránce samostatnou se jeví.

Dej Bůh, aby čtenář ze spisu poznal, že církev naše se nepřežila, a že ze všech vyznání jen náboženství katolické budoucnost má!

V Bělé u Rokytnice v Čechách r. 1903.

Spisovatel.

1. Znamení smrti.

Baron Vodický jest opravdu uvědomělým katolíkem. Vedle otázek politických, socialních a národohospodářských nejraději zabývá se filosofií a náboženstvím; v jeho pěkné knihovně najdete o předmětě tomto nejlepší a nejnovější spisy katolické i jinověrecké, takže máte ve věci dosti veliký a všestranný rozhled.

Ač baron Vodický přesvědčení svého nikdy a před nikým netají, přece vyhledávají přítomnosti a přátelství jeho mužové jinak smýšlející, vážíce si jeho šlechetnosti a vzdělání. Tak zejména rada Porazil, přísně věřící protestant, a professor Voďánek, stoupenec „nedogmatického křesťanství“, to jest křesťanství bez článků víry, jemuž do duše se protivila nedůslednost protestantův a jenž uznával důslednost učení katolického, ač upíral jeho základ, to jest nauku o božství Krista Pána. Oba jsou právě teď o prázdninách baronovými hosty a rozmlouvají s ním na zámecké verandě dosti živě. Poslechněme!

Rada: Opravdu! Církev katolická má v sobě mnoho krásného. Hlahol zvonů vyzývajících k večerní modlitbě, vážné a rozmanité obřady, vše to jest mnohem živějším a úchvatnějším než naše prázdné chrámy protestantské, jež vedle kázaní a zpěvu nic obživujícího v sobě nemají. I katolický oltář a hřbitov vyhlíží docela jinak než protestantský; je v nich více rozmanitosti, více soucitu.

Baron: Skutečně? Naposledy ještě se stanete katolíkem!

Rada: Já že bych se stal katolíkem? Nikdy, pane barone! Jakkoliv uznávám, co jsem ku chvále katolické církve řekl, přece mám za to, že jest jen půvabnou zříceninou, bez naděje v budoucnost.

Baron: Soudím o tom docela jinak a prosím, abyste pověděl, které náboženství má tedy vyhlídky v budoucnosti?

Rada: Protestantské! To jest úsudkem všeobecným nynějšího vzdělaného lidstva.

Baron: Protestantské náboženství že má budoucnost? Prosím Vás, které protestantské náboženství? Je to pruská církev zemská či státní církev anglikánská nebo snad protestantské náboženství bavorské, saské, dánské, švédské severoamerické?

Rada: Tak jsem to nemyslil. Zádnému sektářství nepřipočítám náboženské budoucnosti a neuznávám, že „leckterá“ sekta protestantská může býti budoucím náboženstvím. Na mysli

mám věc všem protestantským vyznáním společnou a tvrdím, že jí náleží budoucnost v ohledu náboženském.

Baron: Račte mi pověděti, co mají všickni protestanté vlastně společného?

Rada: Víru v Písmo svaté, víru v Trojjediného Boha, víru ve Spasitele Ježíše Krista a v ospravedlnění pouhou věrou beze skutků.

Baron: Málem bych Vám přisvědčil, kdybych řici nemusil, že právě takové víry protestanté většinou už nemají. Časy, kdy protestanté, zvláště vzdělaní, měli víru v Písmo, v Trojjediného Boha a ve Spasitele Krista, časy ty již tak velice pominuly, že i protestantští pastoři a universitní professoři vychovávající budoucí pastory, zpříma všecko to popírají. Nedávno ztěžoval si do koho proslulý dvorní protestantský kazatel Dr. Stöcker, tvrdě, že nevěřící pastorové jsou větším nebezpečenstvím pro protestanty, než nevěrecká socialní demokracie a lichá věda, jež zásadně bojuje proti křesťanskému náboženství.

Rada: Bohužel, že u nás přišly věci věroučné na mnoze až v ty konce, ale tím ještě není můj názor povalen. Hlavní živoucí silou protestantského náboženství jest svobodné bádání a volnost svědomí.

Baron: Nikoli svobodné bádání, nýbrž libovolné zavrhování církevní a božské pravomoci ve věcech náboženských! Tato upírání vedle stálého šťourání do katolické církve jsou jediným tmelem dnešního protestantismu; v ostatním v ničem se mezi sebou nesrovnáváte.

Rada: A co je na tom zlého, že se nechceme ve věcech víry podrobiti lidem? Svoboda mého svědomí jest mi tak posvátnou, že na ni sahnouti nedám ruce nižádného smrtelníka.

Baron: Jak ve věcech náboženských tak ve věcech svědomí mohu a musím se podrobiti i pouhému člověku, je-li Bohem oprávněn, aby mne poučoval, vedl, napravoval. Tak jest u nás katolíků. Věříme, že Ježíš Kristus jest pravý Bůh. Ježíš Kristus dal však církvi své moc svazovací a rozvazovací na nebi i na zemi, opatřiv zároveň učící církev neomylností ve věcech víry a mravů, takže církve té poslušni býti musíme i ve víře, nemáme-li býti Kristem považováni „pohany a veřejnými hříšníky".

Rada: My se podrobujeme bezprostředně Kristu a nikomu jinému: odtud naše svoboda svědomí a volnost bádání.

Baron: Kristus však ustanovil místo sebe pro nás lidi své zástupce, praviv: „Kdo vás slyší, mne slyší." Kterak tedy Kristu se podrobujete, když jeho zástupce zavrhujete ve věcech víry? Což nevíte, že řečeno bylo: „Kdo vámi pohrdá, mnou povrhá." A potom! Věříte-li vy protestanté v Bibli a v Trojjediného Boha a ve Spasitele světa, máte také svázány ruce těmito věroučnými pravdami, a klamete se, když díte, že jste ve věcech náboženských svobodnými.

Rada: Neuznávám pravdy toho. Což nezkoumáme o všem tom každý dle svého, bez ohledu na vyznání a různá ustanovení církevní?

Baron: Libovolné bádání a věřící křesťanství jsou, pane rado, dvě protivy. Přidržíte-li se onoho, opustíte toto, poněvadž svoboda či lépe řečeno libovůle bádání nutně Vás povede k upírání víry v Krista i v Písmo. Přidržíte-li se víry v Trojjediného Boha a v Písmo, omezili jste libovůli bádání.

Rada: Tím bychom byli tam, kde jste vy katolíci.

Baron: Ó nikoli! Vy protestanté vykládáte si dle lidských libůstek čili dle toho, jak se komu z vás líbí, pravdy věroučné; my katolíci přijímáme všecko od učitele Ducha svatého, jenž církví vládne, dávaje jí „poznati všecku pravdu". U nás ve víře vládne zkrátka duch a vůle Boží, u vás duch a vůle lidská. Proto nemáte ve víře jistoty — všickni lidé mohouť se klamati, tedy i vy, když si tu neb onu pravdu dle své hlavy vykládáte a následkem toho stále se různíte a upadáte v křesťanství bez článků víry.

Po těchto slovech podíval se baron na přítele professora, jenž hověl novému směru a tázal se ho, co tomu říká.

Professor: Jsem úplně při Vás a proti panu radovi. Buď katolické náboženství nebo nevěra čili „nedogmatické" křesťanství. Všecko ostatní je polovičatost, ať se tomu říká lutherství, kalvínství nebo jakkoli jinak.

Rada: Jak? Pan professor straní Římu a staví se proti evangeliu?

Professor: Proti evangeliu nestavím se nikterak, a bojovati za Řím vůbec ani nemohu; má minulost i přítomnost mi to zakazuje.

Rada: Proč tedy tvrdíte, že musíme býti buď katolíky nebo že se staneme „nevěřícími“ křesťany? Což není možno v evangeliu svobodně bádati a je třeba zajíti v nedogmatické křesťanství, jež popírá božské a nehybné pravdy náboženské?

Professor: Není, a zkušenost ukazuje, že jste tak zvaným svobodným či lépe libovolným bádáním ztratili víru v hlavní křesťanské pravdy náboženské, jak dobře připomenul pan baron, uváděje pastory nevěřící v božství Ježíše Krista. Křesťan nevěřící v Kristovo božství není vlastně křesťanem a neměl by se vlastně jmenovati ani evangelíkem ani katolíkem ani pravoslavným, nýbrž zpříma nevěrcem. Vaše protestantské náboženství, pane rado, jež následkem libovolného bádání u víře vede nutně k „nedogmatickému“ či nevěreckému křesťanství, má toto nevěrecké znamení na sobě a zůstává zásadně při něm, i když se přibarvuje učením Lutherovým, Zwingliovým a Kalvínovým, jak dokazují spory, které měli vaši zakladatelé mezi sebou o víru, zavrhujíce a tupíce jeden druhého pro víru.

Rada: Že tak o takových mužích mluvíte!

Professor: Nelze jinak, pane rado! Kdyby mi kdy napadlo podrobiti se někomu ve věcech náboženských, byla by to vždy jen katolická církev, v níž aspoň jest důslednost. Katolická církev dovolává se totiž pro svou neomylnost samého Boha, tedy ne pouhého člověka jako vy

protestanté, když o věcech náboženských soudíte dle rozumu svého, nebo dle Luthra a Kalvína. U víře se nepodřídím žádným lidem; Bohu však ano, uvěřím li v něho. U katolíků mluví ke každému věřícímu Bůh skrze církev, ujišťuje, že kdo ji slyší, jeho slyší. U protestantů dá se však každému jednotlivci do rukou Bible a řekne se mu, aby si z ní sám za pomoci soukromého působení Ducha svatého vybral, co věřiti třeba. Tím se stává, že každý protestant jinak věří, po případě i nevěří. Kde však má kdo jistotu, že právě on správně věří nebo nevěří? Jeden jest Duch Boží, a ten že by tolika různých věr a domněnek protestantských byl původcem? Vždyť tomu odporuje Písmo, jež dí: „Jeden Bůh, jedna víra.“ Kdyby tedy vaše víra z Boha byla, nutně by jen jedna byla a nemohli byste míti asi sedm set různých věr, jak nyní máte. Pravda je také jen jedna; proto protestantská víra, kdyby pravdivou byla, jen jedna jediná by byla a ne sedmisterá.

Rada: Nu, nechme toho a držme se každý svého. Mně jest a bude nejmilejším sv. evangelium.

Professor: I já se k evangeliu hlásím, ale jinak než Vy a pan baron. Já odezírám ode všeho věroučného a přidržuji se jen mravoučného obsahu evangelia a sice jen v těch věcech, které uznávají všickni lidé, totiž učení o lásce k bližnímu. Nemám tedy skutečně věroučné, nýbrž čistě mravoučné křesťanství.

Rada: Milý pane professore! Nevidíte, že zabíháte v tutéž chybu, ve kterou dle Vás zaběhl můj věroučný protestantismus? Což nebudujete

i Vy „mravoučné“ křesťanství na lidských libůstkách? Smíte-li zavrhnouti věroučný obsah křesťanství, proč nesmíte také zavrhnouti jeho mravouky? Není původem toho i onoho týž Kristus? Chcete-li býti důsledným, zavrhněte i křesťanskou mravouku a prohlaste se úplným nevěrcem.

Professor: Však to vlastně činím; jsem tedy proti Vám důslednějším.

Rada: Ale ve zlém!

Professor: Myslím, že tutéž výtku mohu učiniti také vám „pravověrným“ protestantům, vychvalujícím se libovolným bádáním u víře (v bibli). Od katolické církve jste se odtrhli, poněvadž chcete „svobodně bádati“ a papežské pravomoci ve věcech věroučných nechcete se podrobiti; přece však přijali jste lidskou pravomoc, v jiné ovšem podobě, zavázavše totiž své stoupence věřiti v konfessi augšpurskou, v katechismus heidelberský atd., tedy ve spisy složené jen lidmi a nikoli Bohem. Proč nám osvícencům činíte tedy výtku, že vše zakládáme v mravouce na libůstkách lidských, když sami o nic lépe si nevedete u věrouce?

Rada: Rozličným vyznáním a věroučným knihám nepřikládáme ve věcech víry podobné neomylnosti jako katolíci; my zůstáváme u svědomí a víře svobodnými, i když knihy ty za své přijímáme.

Professor: Proč tedy vydáváte a závaznými činíte své knihy věroučné a konfesse rozličné? Proč žádáte, aby se jich přidržovali vaši

kazatelé? Nač vůbec „bádáte“, když takové věci ve věrouce již hotovy máte?

Baron: Nechte toho pro dnešek! Oba máte tutéž zásadu pochybenou: zavrhujete neomylnou právomoc Boží, mluvící k nám skrze církev, a hovíte „volnému bádání“; proto přicházíte, jeden ve věrouce a druhý v mravouce, v stejné konce — k nejistému rozumářství, jež v obojím směru všecky má chyby, které si vyčítáte. Poznejte tedy ze sporu nicotu názoru protestantského i rozumářského jak ve věrouce tak v mravouce a přiznejte, že máte na sobě „znamení smrti“!

2. Známky života.

Druhého dne o polednách byli opět naši přátelé v zámecké zahradě. Baron upozorňoval na rozličné vzácné stromy a květiny, nechtěje zúmyslně hovor začíti o včerejších věcech náboženských. Oba však jeho hosté měli jiné myšlenky: přemýšleli, jak by jeden druhému za včerejší hovor vyplatili. Nejvíce toužil po rozmluvě pan rada, poněvadž by byl rád professorovi oplatil všecky nájezdy, jež byl učinil na jeho „věroučné“ křesťanství a svobodné bádání. Pan professor zase nemohl zažiti, že jeho „mravoučné“ křesťanství tak málo uznání našlo u pana rady.

Poslouchejte, — začal rada Porazil, — nemohl byste mi dnes ukázati, jak vzácné plody přinesla lidstvu vzdělanému vaše mravouka bez víry? Po ovoci poznává se strom, pravíme s Písmem. Jaké tedy vzácné ovoce a jaké znamení blahodárného působení přineslo vaše

„křesťanství bez víry?“ Koho jste jím umravnili, ku ctnosti přivedli a od hříchův odvrátili?

Professor: Obraťme otázku! Koho jste vy protestantští věroukové přivedli k víře, jaké dobré skutky naukou svojí vy jste způsobili? Po ovoci poznáme též vás a vaše náboženské učení.

Rada: Mohu Vám posloužiti. Podívejte se na naše zámořské missije, na naše mládenecké a panenské spolky! Což neslyšel jste, co jsme podnikli pro rozmnožení střídmosti a milosrdenství? Neznáte naše diakonissky, nemocnice, školy?

Professor: Znám, a moc dobrého jim nepřičítám. Za tolik peněz a všestranné pomoci měly vykonati více. Ostatně připomínám, že vše to i my mravoukové bez věrouky provádíme, a mám-li vyznati celou pravdu, provádějí to také jiní, dokonce i pohané a polodivoši, abych katolíků nepřipomínal. Maršál Moltke pravil kdysi dominikánskému knězi P. Česlavu Rubianovi při návštěvě raněných vojáků, jež opatrovaly katolické jeptišky a protestantské diakonissky: „Důstojný pane! Vaše jeptišky vždycky se mi u nemocných lépe líbí než naše protestantské diakonissky.“ A já pravím, že působení protestantských spolků není vždy chvályhodno, protože z pravidla štvou proti katolíkům, jak viděti na příklad u spolků „Evangelischer Bund“ a „Gustav Adolf-Verein“, kteréž posílají do Rakouska peníze, štvouce katolíky k odpadlictví od Říma a pomáhajíce zdejšímu protestantismu kupovati odpadlické duše, jež pak žádné víry nemají a nadáváním i lží proti katolíkům se vyznamenávají.

Rada: Chyby mohou se díti všude, u protestantův i u katolíkův, ale to nikterak nedokazuje, že nepřináší to i ono věroučné křesťanství dobrého ovoce ve všech jmenovaných směrech. Kde však máte podobné ovoce vy přívrženci mravoučného křesťanství bez věrouky?

Professor: Divná věc, že jich nevidíte! Celá nynější osvěta, pokrok ve vědách, v blahobytu a v umění, všecko to má na sobě znamení křesťanství bez věrouky, jsouc založeno jen na zásadách mravouky beze všech ohledů na tu či onu věrouku.

Rada: Přiznáváte se tedy, že Vaše mravouka založena je na čiré nevěře? Pak ale nemáte práva hlásiti se ku křesťanství, jež nejen má předpisy mravoučné, nýbrž i věroučné.

Professor: Neškodí! Jen když tím stačíme a svět si podmaňujeme.

Rada: Ale jak na dlouho? Bezbožnost nepřinesla dle svědectví dějepisu nikomu trvalého štěstí a mravní zvedenosti. U Vás sotva učiní výjimku, zvláště smíme-li souditi z přečetných zločinů, podvodů, vražd, násilí, nespravedlnosti a všeho druhu smilstva, jež zrovna bují v nynějším lidstvu Bohu a jeho víře odcizeném. Všecka vzdělanost, pane professore, nedovede než dáti člověku jakousi zevnější zdánlivou spořádanost, nechávajíc srdce beze ctnosti opravdové. Při nejbližší příležitosti a zkoušce počíná si nevěrec a stoupenec Vašeho pouze mravoučného křesťanství bez víry zbaběle, nepoctivě a nemravně. Všecka hýření, sebevraždy, podvod, cizoložstva, blázince

a porodnice, strany a podvratné spolky nynější jsou toho nejlepším důkazem. Kdo se tak dívá na vychvalované Vaše křesťanství bez víry a jeho přívržence, pozná hned, že hledí z něho neodvratná smrt lidské společnosti, a že tedy takové křesťanství nemá v lidstvu oprávněné budoucnosti. Jen křesťanství založené na Bohu a jeho zjevených pravdách věroučně-mravoučných, jen takové křesťanství vychovává opravdu šťastné a ctnostné lidi; má tedy jen toto křesťanství budoucnost jak v ohledu mravním tak v ohledu náboženském.

Professor: Kristus nehlásal tajemných, nikomu nesrozumitelných článků věroučných, nýbrž zdravou a lidovou mravouku pro život: milujte se, nečiňte jeden druhému zlého, žijte rozumně atd.

Rada: Není pravda! Kristus hlásal i nezvratné články víry a kladl na ně a na víru v ně největší váhu. Což neučil Kristus, že jest Bůh Otec, Syn a Duch svatý? Neučil, že je nebe a peklo i život věčný? Nekázal přijímati svaté svátosti, na př. křest? Neustanovil církev? Vy nevěrečtí mravoukové všecko to zamítáte a voláte jen po „ethickém“ křesťanství, t. j. po mravnosti bez víry, ač lžete, křivé svědectví vydáváte, nepřátelství plodíte a v něm třebas i do smrti žijete! Kde máte tedy mravnost? Kristus neřekl, že bude zavržen, jen kdo zabije nebo cizoloží atd., nýbrž i kdo nevěří v Syna božího, kdo nebude pokřtěn, kdo neuposlechne církve atd.

Professor: Dobrá! Je-li věrouka křesťanská naukou Kristovou a má-li jen věřící křesťanství budoucnost, kterému z různých vyznání křesťanských náleží budoucnost?

Rada: Na to zatím neodpovím; každým způsobem náleží budoucnost věřícímu křesťanství, nikdy však nenáleží nynější nevěře, která se krčí pod plášť „ethického“ čili mravoučného křesťanství, ač jest plna nemravnosti a nekřesťanství.

Professor: Pane barone, nerozhodnete ani Vy otázky mnou předložené a budete po příkladě páně radově tvrditi pouze neurčitě, že „věřícímu křesťanství“ náleží budoucnost, aniž řeknete, které z různých vyznání křesťanských je pravým „věřícím křesťanstvím“?

Baron: Nikoli! Zodpovím otázku Vaši! Především souhlasím úplně s panem radou v tom, že jen věřícímu čili dogmatickému křesťanství náleží budoucnost.

Professor: Proč tedy nechtějí nynější vzdělanci o článcích víry křesťanské ani slyšeti?

Rada: Protože skutkové jejich jsou zlí, odpovídám s evangeliem.

Baron: A já přidávám: Protože vedle špatného života bývají dnešní vzdělanci namnoze plni pýchy, nevědomosti a lhostejnosti náboženské.

Professor: Těší mne, že pan baron uznává, že dnešního člověka neodlučuje od křesťanství jen špatný život, nýbrž i něco jiného; prosím však, aby mi hostitel vysvětlil, co pýchou života a nevědomostí náboženskou myslil. My vzdělanci se domníváme, že hlavní příčinou našeho odpadu od věřícího křesťanství jest osvěta, věda a pokrok doby.

Baron: Ano! Tyto a podobné věci bývají také velmi často vyhlašovány příčinou nevěry. Kdyby však lidé nebyli tak pyšni a nedomnívali se, že všecko vyzkoumali a lépe vědí než vševědoucí Bůh, byli by nejen skromnějšími, ale také upřímnějšími a vyznali by, že dosud nikdo nedokázal, že ku př. svět od Boha učiněn není, nebo že člověk nemá nesmrtelné duše atd., ale že jsou to nedokázané jen domněnky nevěrců, kdežto křesťanství i v těch věcech tolik důkazův a pravdivosti do sebe má, že podnes o největší muže a o nejlepší dokázané výzkumy se opírá. Nutno také připomněti, že nejslavnější učenci — Newton, Koperník, Galilei, Linné, Gaus atd. — byli věřícími křesťany, a že jen polovzdělanci a nedoukové nejvíce nevěře hovívají, ospravedlňujíce tím chyby a hříchy své. Po té třeba s důrazem připomenouti, že nevěrci po většině málo a nedosti všestranně otázky náboženské z dobrých knih studují, takže ani namnoze nevědí, co jest křesťanskou naukou a jaký má smysl ten neb onen věroučný článek. Proto řekl jsem, pane professore, že vedle špatného a pyšného života jest neznalost věci hlavní příčinou, pro niž tak zvaní vzdělanci zamítají věřící křesťanství.

Professor: Možná, že máte pravdu. Já také málo otázkami věroučně-náboženskými se zabývám. Ale jak má se věc, pane barone, s mou další otázkou: které z různých křesťanských vyznání jest pravým „věřícím křesťanstvím“, jemuž dle Vás a pana rady, jenž mi nechtěl odpověděti, náleží budoucnost?

Baron: Budoucnost náleží původnímu, nefalšovanému a čistému křesťanství, to jest římsko-katolickému. Jak totiž dějepis učí, jest katolická církev ze všech křesťanských vyznání nejstarší, sahajíc počátky svými do dob apoštolských, ba až po samého Krista. Všecky ostatní církve a církvičky povstaly několik set let později a měly za zakladatele pouhé lidi, mnohdy i velice zvrhlé, jak víme o Lutherovi, Zwinglim, Kalvínovi. Že „církve“ ty trvají, děje se proto, aby proroctví Kristovo se plnilo; proroctví, jež dělo, že povstanou falešní proroci, kteří mnohé svedou a od pravdy zavedou. Vidíme však, že všecky tyto „odštěpence“ stejný stíhá osud: hynou a rozdrobují se neustále, podléhajíce domněnkám času, vědy, politiky, národnosti a státní moci. Jediná církev katolická stojí nehybně a pevně, trvá na svém, nedovolujíc žádné moci světské a lidské míchati se do víry a opravovati jejích článkův.

Rada: Vy tedy za to máte, pane barone, že katolická církev přečká a překoná náboženství protestantské, jež považujete sektářským, tedy nepravým křesťanstvím?

Baron: Ano, tak věřím, a tak tomu zcela jistě jest, neboť církev naše už vlastně protestantství překonala a přežila. Neodporujte mi! Co dnes protestanté věří, není už učením Lutherovým cele a celým; podobně má se věc s helvity, kteříž u nás v Čechách pošilhávají ve víře po Husovi, po Chelčickém, po Komenském a po Českých Bratřích, vyhlašujíce, že starokalvínské učení už dnes přece jen jim nevoní a že mu

třeba dáti jiný smysl, než v jakém mu věřili jejich předkové. O stálém drobení a nezadržitelném rozkladu protestantství svědčí jeho steré „církve“ a „církvičky“, jež se stále tvoří a zanikají, nenávidíce se navzájem a jsouce svorny jen v hněvu proti Římu, takže to jest jediná páska, jež protestanty pohromadě drží. Opravdoví protestanté proto naříkají a ku svornosti volají; vyciťujíť zcela správně, že v nesváru a sektaření jest zjevné znamení blížící se smrti jejich náboženství.

Rada: Váš názor, pane barone, jest ve zjevném odporu se zkušeností a celou nynější přítomností, jež uznale velebí moc protestantův a převahu jejich nad katolíky. Račte jen vzpomenouti, že nejpokročilejšími, nejvzdělanějšími, nejzámožnějšími zeměmi celého světa jsou državy protestantské: Německo, Anglie a Severní Amerika. Proti tomu jsou země katolické — Italie, Francie, Rakousko a Španěly — učiněnými popelkami, upadajíce stále u větší bídu, takže konec jejich zdá se neodvratným.

Baron: Nechci zatím mluviti o nynější „katolické“ Italii a Francii, ani o „katolickém“ Španělsku atd., boje se, aby mne židé, freimaueři (svobodní zednáři), nevěrci a všeho druhu lži-liberálové nezakřikli, tvrdíce, že země ty již dávno katolickými nejsou a že církvi Římské daří se v nich jako cizincům a psancům, jimž svoboda svědomí, čest a majetek jménem osvěty a pokroku stále se víc a více bere (francouzský zákon proti řeholím, paličství a bouře proti klášterům ve Španělích, zednářští a židovští mi-

nistři ve Vlaších atd.) — ale chci jen pozastaviti se u vychvalovaných zemí protestantských. Víte, jak povstalo Velkoněmecko? Násilnictvím, nespravedlivými, krvavými válkami, šalbou a podvodem, takže i Němci přezděli Bismarckovi, budovateli Velkoněmecka, „muž železa a krve“. Podobně vedla si Anglie a Státy Severoamerické. Vzpomeňte jen, jakých ukrutností a násilností dopouštěli se protestanté angličtí celá století proti katolickému Škotsku a Irsku, proti Burům! Nezapomínejte, že Státy Severoamerické v nejnovějším čase podnikly výbojnou válku proti Španělsku pod rouškou ochrany a svobody obyvatel ostrovů Kubánských; když však vyhrály, nejen Španělům stoletý majetek vzaly, nýbrž i „osvobozeným“ Kubáncům svobodu a samostatnost dáti nechtěly, takže s nimi v nové krvavé boje vešly. A bohatství protestantských zemí? Spisovatelé píší, že Angličané celé kraje divošské opíjeli kořalkou, ošizovali bezcennými tretkami, znemravňovali, zabíjeli, proti sobě divochy štvali, všeho druhu neřestem je učili, jen aby je seslabili, zotročili a zemí, majetku i svobody jejich se zmocnili! I modlářství provozovali protestantští národové, vyrábějíce, dovážejíce a prodávajíce nešťastným divochům modly a bůžky, jen aby je v nevědomosti a hrubosti udrželi a tím právě svou moc a nadvládu nad nimi utvrdili. Protestantští Hollanďané plivali a šlapali v Japonsku i po kříži, jen aby se pohanům zachovali a dobré obchody u nich dělali. U nás v Čechách prohlásili kdysi protestantští stavové zákonitého krále

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
TEOLOGICKÁ FAKULTA
knihovna
Kněžská 8

Ferdinanda zbavena trůnu; způsobili v zemi revoluci, zašantročili královskou korunu svatováclavskou německému zhýralci Friedrichovi z Falce, způsobili válku třicetiletou, Bílou Horu a pustošili české království, chtějíce se spojiti proti katolíkům a císaři třebas i s Turkem. Nechte tudíž blahobyt a moc protestantských zemí hezky na pokoji, má tuze mnoho velikých skvrn.

Professor: Kdyby i všeho toho nebylo, přece nepřisvědčil bych panu radovi. V náboženství nejde zajisté o hmotnou moc a peněžitou sílu, nýbrž o mravní hodnotu a o pravdu. Je li moc (vojsko) a hmotný blahobyt (peníze) znamením pravého křesťanství, proč zavrhoval Kristus mamonářství a doporučoval chudobu? Proč narodil se v betlémském chlévě a ne na císařském hradě?

Baron: Také bylo by panu radovi dokázati, že skutečný pokrok v zemích protestantských učinili protestanté sami a bez katolíků.

Professor: A mimo to bylo by dokázati, že k pokroku většímu vede a vedlo protestanty jich náboženské vyznání a ne jiné šťastné časové a místní okolnosti. Vzpomenu-li si na př., jak se chtěl Bismark o polednách u Králové Hradce zastřeliti, když viděl, že bitva, kterou chtěl zvětšiti Prusko, může snadno býti ztracena, vzpomenu-li si na to a vidím-li Bismarka s revolverem v ruce mířiti si proti hlavě, silně pochybuji, že myslil na protestantské náboženství, a dávám za pravdu anglickému protestantskému spisovateli Dr. Cunninghamovi tvrdícímu, že větší blahobyt národů protestantských způsobily

šťastné okolnosti jiné a ne vyznání protestantské.*)

Baron: Velmi dobře! Na náboženství, jak jsem uvedl, neohlížel se při tom nikdo.

Rada: Jak jste se na mne sesypali!

Professor: Zasloužil jste si toho.

Rada: Žádám pana barona, aby vyvrátil mne nikoli všeobecnými úvahami, ale aby se pustil do jednotlivostí. Zde ať mluví skutky a číslice!

Baron: Všeobecně tvrdím proti Vám, že katolické náboženství má rozhodnou převahu nad vyznáním protestantským v celém světě, nevyjímaje ani Německa ani Anglie ani Severní Ameriky. Tohoto povšechného tvrzení chci též v jednotlivostech dovoditi: proto proberu náboženský život národů katolických a protestantských v různých zemích světových, hlavně však v těch, na kterých si protestanté nejvíce zakládávají.

3. Státy Severoamerické.

Když jsme onehdy na verandě zámecké o věcech náboženských hovořili, — pokračoval baron, — pravil pan rada, že považuje naši katolickou církev půvabnou středověkou zříceninou, jíž schází známky života a následkem toho i budoucnost. Proti tomu dovoluji si tvrditi, že zmíněná slova nejsou než dosti již opotřebovanou povídačkou, jíž se užívá, aby mezi katolíky a protestanty udělala se hodně veliká a zbytečná propast. Což zajisté jiného dělí nás od sebe než neporozumění

*) Viz jeho spis „Moderní civilisace“, přeložený do češtiny prof. Školou na str. 10, 205—207. Vyšel v Praze 1901.

a předpojatost? Buď se mýlíme my katolíci, když tvrdíme, že naše církev je samospasitelná, nebo mýlí se protestanté, když to popírají. Jsme-li na omylu my, náleží nám z církve katolické vystoupiti a ji zavrhnouti; jsou-li na omylu protestanté, ať vystoupnou ze svých církví oni a přejdou k nám. Tak velí rozum, pravda i víra, jež podle slova Kristova touží, „aby byl jeden ovčinec a jeden pastýř.“ (Sv. Jan 10, 16.)

Jak to tedy vlastně je? Kde je chyba a kde pravda? Jest opravdu církev katolická středověkou zříceninou, jíž ubývá vůčihledě života, a je protestantství stromem, jenž kypí zdravím a životem? Vizme!

Když roku 1776. byla prohlášena nezávislost Severní Ameriky, podepsal prohlášení to také Daniel Carroll, tehdejší vyslanec Marylandský. Jeho strýc Karel Carroll z Carrolltownu podepsal státní ústavu severoamerickou v roce 1787. Oba byli katolíky, což bylo v tehdejších dobách amerických dosti velikou zvláštností. V roce 1789. blahopřáli spojení katolíci Států Severoamerických Jiřímu Washingtonovi k volbě za prvního praesidenta republiky, jenž nejen přislíbil jim náboženskou ochranu, ale zároveň také podporoval s Franklinem účinně žádost katolíků za rovnoprávnost s ostatními vyznáními v zemi uznanými, jakkoli tehdy katolíci v zemi velmi slabě zastoupeni byli. Na dotaz papeže Pia VI. odpověděla Amerika, že v území jejím není třeba zvláštního vládního povolení na zřízení biskupství; tak založen první apoštolský vikariát v Severní Ame-

rice a dne 9. června 1784. jmenován byl John Carroll prvním apoštolským tamnějším vikářem. Pět let na to založeno v Severní Americe první katolické biskupství v Baltimore.

Co stalo se z těchto slabých počátků katolické církve v Severní Americe? Nejmocnější, nejpočetnější a nejuspořádanější církevní společnost v zemi tamější za časů dnešních! Chceme-li se o tom přesvědčiti, vezměme si do rukou Hoffmannův statistický kalendář katolický z roků 1895, 1897. a 1898. Dle něho mají se katolické záležitosti v Severní Americe takto:

	Roku 1895	1897	1898
Arcibiskupů bylo	17	14	13
Biskupů bylo	73	74	77
Diecésních kněží	7546	8106	8137
Kněží řeholních	2507	2646	2774
Kněží vůbec	10053	10752	10911
Chrámů, při nichž je klerus .	5659	5993	5946
Missijí s kostely	3650	3677	3472
Štací s kaplemi	5194	5189	5105
Všech kostelů	9309	9670	9570
Universit	9	9	16
Seminářů pro světské kněze .	28	25	25
Studujících v nich	2129	2236	2002
Řeholních seminářů	77	82	72
Studujících v nich	1474	1728	1871
Vyšších chlapeckých škol . .	182	201	215
Vyšších dívčích škol	609	651	614
Far se školami	?	3438	3636
Žáků v nich	775070	812611	819576
Sirotčinců	239	249	248
Sirotků v nich	30867	33903	33039
Dobročinných ústavů	821	888	757
Všech dětí v katol. ústavech .	918207	947940	958959
Všech katolíků	9077865	9596427	9856622

V roce 1890, tedy asi před 10 až 14 lety, bylo tam všech katolíků jen něco málo přes 8 milionů. V následujících 5 až 8 letech přibylo jich více než půl druhého milionu, což znamená asi o 200.000 každého roku více, a tak děje se podnes! Počet kněží rozmnožil se od roku 1895—1898. více než o půl devátá sta (858), tedy ročně o 286. Arcibiskupův nepřibylo ale ubylo, protože několik starců (neaktivních, mimo službu) pomřelo a novými nahrazeno býti nemusilo; počet residencí se však nezmenšil, z čehož viděti, že na všech místech s důstatek o vrchní vládu církevní jest postaráno. Za to přibylo universit velice — z devíti povstalo jich 16, bezpochyby následkem toho, že několika duchovenským seminářům dostalo se povýšení akademického; v každém případě je to však znamením utěšeným a pro budoucnost na nejvýše důležitým. Mají-li ze zmíněných ústavů některé university dosud jen jednu fakultu (což se v Americe připouští), doplní se ostatní potřebou a časem.

Abych Vám zjednal rozhled a ukázal, v jakém poměru početném jsou katolíci k jiným vyznáním severoamerickým, uvedu zde statistická čísla, jak je přinesl World roku 1898. (na straně 296—297). Při tom však třeba o Worldovi připomenouti, že údaj jeho o katolících jest příliš malý, neboť dle dobře spraveného „Catholic Directory“ bylo všech příslušníků naší církve roku 1898. v Severní Americe téměř 10 milionů (9,856.622), tedy o dobré dva miliony více než udává World, počítaje jich toliko 7,501.439. —

Z uvedeného seznamu je patrno, že katolická církev v Severní Americe má značnou číselnou převahu proti kterékoli odrudě (sektě) protestantské, z nichž Episkopální Methodisté jsou nejčetnějšími, čítajíce 2,530.448 vyznavačů.

Spočteme-li tedy všecky vyznavače, kteří nejsou katolíky, a poznačíme-li je společným jménem „protestanté“ — ač sami tvrdí, že jednomu celku náboženskému nenáležejí — a přidáme-li k nim i stoupence „Armády spásy“ a „Spolek pro ethickou kulturu“ atd., budeme míti asi tento celkový přehled:

Věřících všech vyznání	23,205.901.
Odečte-li se od toho katolíků . . .	9,856.622,
„ „ „ „ též židů . . .	138.500,

zbude na všecka ostatní vyznání severoamerická něco přes třináct milionů. Z toho ovšem jest patrno, že všech vyznavačů „protestantských“, to jest nekatolických, jest asi o tři až čtyry miliony více než katolíků, k čemuž však třeba připomněti, že tito „protestanté“ tvoří ne méně než sto-čtrnácte nestejnorodých odrud či sekt, jež se navzájem nenávidí a z nichž každá více nebo méně jinak učí a jinak věří, rozpadávajíc se stále na sektičky a odrudy nové, takže rozklad jejich početný i náboženský jest patrným.

Všech obyvatel severoamerických bylo v lednu roku 1898. dle Worlda (strana 335) něco přes čtyřiasedmdesát milionů (74,500.000); odečteme-li od této summy zmíněných 23 milionů různých věřících, zbývá na nevěřící, t. j. na takové, kteří se veřejně k žádnému náboženskému vyznání

nehlásí, přes 50 milionův. A tu tážeme se: Kde ze všech těchto lidí nejvíce jednoty a náboženské víry se jeví? Nejsou katolíci na poli náboženském proti všem „jinak věřícím a nevěřícím“ v patrné výhodě? Přidáme-li, že podle výpočtů shora uvedených přibývá katolíků severoamerických ročně aspoň o 200.000, protestanté však že se stále roztřišťují v nové společnosti náboženské, tážeme se: Kde jsou patrny známky náboženského života a kterému vyznání patří v Severní Americe budoucnost?

Když papež Pius VI. zakládal v Severní Americe první biskupství, napsal, že církve Kristovy v tamějších zemích brány pekelné nepřemohou. Tato předpověď papežova stala se již skutkem, neboť když katolíci po stu letech slavili tam jubileum, mohli napsati (1889): „Lodička Kristova nejen vítězně vyšla ze všech bouří časů minulých, ač se jí hlavně v Evropě veliké překážky činily a ač i u nás z počátku jen jediné sídlo biskupské měla, ale ona všude (i u nás) sesílila a stala se ohniskem a podporou všeho spořádaného života severoamerického; stala se největší mravnou mocí v dobách všeobecného rozvratu, sektářství, strannictví a hmotného prospěchářství. Z Washingtonu hledívali od dob prvotných všichni věhlasní státníci s uznalostí a nadějí stále větší k církvi katolické, která s novou naší zemí nově rostla a mohutněla, podporujíc ji na všech stranách duševního i mravního rozkvětu, a nemajíc za všecky neocenitelné služby od státu nic jiného,

než zaručenou svobodu. Církev katolická podala také v Severní Americe důkaz, že církevní pravomoc a občanská svoboda nejsou věci nesrovnatelné, a že církvi i malá svoboda občanská dostačuje, aby se rozvinula, národům požehnání přinesla a ukázala, že právě v ní mají nejlepší strážkyni občanské svobody i pravomoci.“

„Místo prostných chudičkých čtyř okrsků missijních (v Marylandu, Pennsylvanii, Virginii a New-Yorku) asi se 30.000 roztroušenými ovečkami, čítá dnes (tedy po 100 letech) církev katolická v Severní Americe na 10 milionů vyznavačů, pronikajíc nejen Severní Amerikou, nýbrž i Jižní na vše strany. Místo prvních 24 jesuitův a několika výpomocných kněží s jediným biskupem v čele, máme dnes přes 8000 kněží, jednoho kardinála, 12 arcibiskupův a 75 biskupů, kteří všickni věrně stojí při sv. Stolici, kteří všickni se svými stádci jednu víru vyznávají, jeden celek tvoří a k téže jedné velecírkvi se hlásí, jako všude jinde činí to též ostatní pravověrní katolíci. A při tomto rozmnožení katolické církve Severoamerické Státy nikterak nezhlouply ani nezakrněly, jak rádi lživě vytýkají nepřátelé katolické církvi, aby ji potupili; při tom Severní Amerika zmohutněla, světovou velmocí prvního řádu se stala! Plni tedy díkův obracíme se všickni při této stoleté slavnosti k milostivému Bohu, zpívajíce radostně „Magnificat — Velebí duše má Hospodina“, neboť Pán „veliké věci“ učinil v uplynulém století nám katolíkům v zemích severoamerických. S neochvějnou nadějí v budoucnost,

s nezlomnou silou a s nepřemožitelnou trpělivostí, s obětavostí, láskou a odvahou jdou tedy do nového století katolíci severoameričtí, prosíce Boha, aby zachoval jim u víře církevní jednotu, aby v náboženství všechny rozličné národy severoamerické jedno byly a šťastně započaté dílo pro budoucí časy zabezpečily.“ — Považujete ještě i nyní, pane rado, katolickou církev půvabnou středověkou zříceninou, jež nemá v sobě života a před sebou budoucnosti? —

Rada: Nebudu Vás zatím vyrušovati. Prosím, pokračujte; je to velmi zajímavým. Tolik jen připomínám, že také církve protestantské veliké učinily pokroky v Americe i v jiném světě.

Professor: Proč mluvíte o církvích, když Kristus mluvil vždy jen o církvi? A proč se stále v sekty drobíte, když Kristus prosil Boha Otce, aby byl jeden ovčinec a jen jeden pastýř? Kde máte vy protestanté tohoto jednoho pastýře? Co tedy pomohou vaše číselné pokroky, když se vám v těchto věcech nedostává jednoty? Jednotu musíte míti u víře, jinak ničeho nespravíte! Království proti sobě rozdělené, praví Písmo, neobstojí, ale padne: tak bude i s vámi, protože jste na sta sekt proti sobě nepřátelsky rozděleni!

Rada: Pane barone, pokračujte ve výkladě; panu professoru na jeho námitky odpovím jindy.

Baron: Když jsem Vám vylíčil pokrok a život katolické církve v Severní Americe, pokusím se nyní ukázati Vám činnost katolické církve také v ostatní Americe a doufám, že poznáte

ještě lépe, jak je schopna života. Když asi před dvaceti lety dělo se sčítání všeho obyvatelstva celé Ameriky, napočetlo se, že Severní Amerika měla asi 50 milionův a celá Amerika všeho všudy 97 až 98 milionův obyvatelstva. Z těchto osmadevadesáti milionů bylo asi 53 milionů katolíků, 43 milionů „protestantů“, to jest nekatolíkův, a asi $1^1/_2$ milionů pohanských Indianů. Byli tedy již tehdy katolíci američtí oproti jinověrcům a nevěrcům u slušné desetimilionové většině, nehledě k tomu, že katolíci byli jednolitým celkem, kdežto „protestanté“ byli rozštěpeni na sta jinověreckých sekt, k čemuž ještě připomněti sluší, že k „protestantům“ čítali se i lidé bez vyznání, tedy zkrátka všeci nekatolíci.

Možná, že od té doby poměr ten se zjinačil; jistě však ne na škodu katolíkův a na prospěch protestantů, zvláště ne na prospěch věřících protestantů.

A teď zase vraťme se ke Státům Severoamerickým! Před chvilí sdělil jsem Vám katolické názory a naděje o Severní Americe; teď uvedu, co soudí o naší církvi protestanté.

Rev. S. Reynold Hole, vynikající anglikánský (protestantský) duchovní, procestovav a prozpytovav Severní Ameriku, píše: „Podivuji se upřímně jich (katolíků) velikému nadšení, jež v krátkém čase více než 10.000 chrámův a více než 7 milionů duší ve Spojených Státech takořka ze země vydupalo. Chrámy katolické nejen jsou nejpěknějšími — ani jediný náš chrám v New-Yorku nevyrovná se katolické kathedrále svatého

Patrika (Vlastimila) — ale bývají také při bohoslužbách ze všech jinověreckých kostelů nejvíce navštěvovány. Jakkoliv tři anglikánští biskupové byli již v práci, když první biskup katolický v zemích severoamerických se ukázal, přece pokročila tam katolická církev desetkrát více než naše protestantská (anglikánská) ... Tento výsledek dlužno považovati ovocem dlouholeté, obětavé a sjednocené práce, jakož i výsledkem velikých obětí, jež přinesli katolíci na penězích, námaze a čase."

Rada: Všechno to poslouchá se velmi příjemně, ale nestačí na jasný důkaz, jsouc podáváno příliš všeobecně. Račte proto podati jednotlivosti, jako jste byl učinil dříve; tím nabude hovor náš nejen zajímavosti, ale i podrobného přehledu a lepší důkaznosti.

Baron: Posloužím dle slabých sil i tím. V německém časopise „O katolických missijích" z roku 1897. četl jsem o tom asi takto: „Různé církevní provincie ve Spojených Státech měly dle úředních zpráv následující počet žactva v našich farních školách:

Provincie	New-Yorská	205.234
„	Cincinnatská	156.445
„	Bostonská	122.235
„	Philadelphská	107.327
„	Chicagská	77.926
„	Milwaukeeská	54.726
„	St. Louisská	43.450
„	New-Orleanská	41.144
„	Baltimorská	31.286
„	Sv. Františka	29.460
„	Dubuqueská	27.959

Provincie	Sv. Pavla	27.777
„	Oregon City	12.174
„	Santa Fé	8.925

K tomu třeba ještě připočítati dítky rozličných našich sirotčinců počtem asi 32.778, vedle asi 7000 žákův a žákyň škol industriálních, jakož i přes 8000 dětí opuštěných a v 18 našich ústavech vychovávaných, mimo 22.000 chlapců v kollejích a 44.670 děvčat v akademiích atd. Kolik je to tisíc školní mládeže? Jakého vše to — učitelé, žáci, budovy, školní pomůcky atd. — vyžaduje ročně nákladu? A ejhle! Vše, vše platí si rok co rok katolíci sami, nedostávajíce ani od země ani od vlády nijaké podpory! Ano, katolíci jsou nuceni ještě nad to platiti daně a poplatky na veřejné školy státní, které jsou bez vyznání náboženského. Řekněte mi, pane rado, která církevní společnost může se vykázati takovou činností a obětavostí?

Poněvadž neodpovídáte, budu pokračovati a znázorním Vám činnost katolických církevních řádů ve Spojených Státech. Mám za to, že se Vám právě tím nejvíce zavděčím, jelikož vy protestanté rádi vyhlašujete, že naše církevní řehole se přežily a žádného významu v životě křesťanském nemají.

O staroslavném řádě sv. Benedikta vypravují „Katol. Missie" takto: Dne 24.—26. srpna 1896. slavilo se ve velikém arciopatství sv. Vincence v Pennsylvanii 50leté jubileum založení kláštera a zároveň také zavedení Benediktinů do Států Severoamerických opatem Bonifaciem

Wimmrem. Tato nová ratolest mnišská zmohutněla nesmírně na stromě sv. Benedikta, a duchovní synové jeho prokázali v Americe mladistvou sílu životní, rozvíjejíce se utěšeně na vše strany. Dle řeholního katalogu z roku 1895. měli tam Benediktini 7 opatů, mezi nimi 2 arciopaty a 2 převory s 549 klášterníky, z nichž 260 bylo kněží. Všickni bez rozdílu pracovali ve školách, v duchovní správě a na missijích mezi pohany. — Dle časopisu „Las Misiones Catolicas“ mají Františkáni ve Spojených Státech 2 provincie a 2 kustodie s více než 350 kněžími, se 120 kleriky, 60 novici a se 400 laiky (frátery). Rozličné ženské kongregace sv. Františka mají tam přes 5000 řeholnic působících ve školách, sirotčincích, chudobincích, nemocnicích, chorobincích a útulnách pro děti i pro dospělé obojího pohlaví. Kdo by chtěl z takové úžasné činnosti tvrditi, že staří řádové církevní se přežili?

Kterak blahodárně působí katolické jeptišky, vysvítá nejlépe z protestantského pramene „Weekly Register“, jehož spisovatelem jest anglikánský kazatel, jenž, prostudovav katolické ústavy Novo-Orleanské a pověděv mnoho k jich chvále, přichází ke klášteru „Společnosti sv. Rodiny“ a dí: „Tento dům hostí jen černošky a stojí na místě, kde dříve býval „Kreolský plesový sál“, v němž páchávaly se nejhroznější ošklivosti a nemravnosti, jež nezřídka vodívaly k soubojům, které se tam při pitkách konávaly. Podnes lze na několika místech viděti krví lidskou potřísněné stěny. Sestry sv. Rodiny věnují se téměř výhradně

výchově dítek černošských a skutkům milosrdenství. Na mnohých místech mají útulny a sirotčince pro sourodáky, a třeba vyznati, že pro jejich blaho tělesné a duchovní činí více, než politikové a vladařové severoameričtí. Jste-li v přítomnosti představené, sestry Augustiny, zapomínáte na její původ i černou pleť, a vidíte jen, jak pečuje o nuzné, staré, choré, o nemluvňata, opuštěné, hladové a nahé atd. Věru! Náboženství, jež z tak hříšného druhdy místa nynější ráj ctnosti vytvořilo se všemi jeho skutky milosrdenství, věru náboženství takové jest jistojistě božské.“

Podobně píše týž protestantský spisovatel o klášteře (bílých) Milosrdných Sester. Na konci praví: „Sestra Anežka, duše celého tohoto velikého ústavu, byla tak velice ke mně laskava, že mne celým domem provedla, všecko ukázala a vyložila. Děti běžely k ní se všech stran plny radosti; byla-li kde smutná tvář mezi nimi, vyjasnila se hned, jak spatřila sestru Anežku. Málem zdálo se mi při tom, jakoby na obou stranách jejích byli žehnající andělé. Což tedy divu, že katolická církev stojí mohutně jako Gibraltar (vysoká hora). Jediná taková jeptiška znamená víc než 10.000 nevěřících mužů.“ Zde vidíte, pane rado, jak mocně působí na řádného muže jinověrce zjev našich jeptišek.

Rada: Kolik takových duší čítají Milosrdné Sestry?

Baron: Jsou-li všecky jeptišky takovými, to jest, tak zbožnými jako sestra Anežka, nevím,

ale myslím, že, majíce takovou představenou, jsou též řádnými klášternicemi a dobrým duchem prodchnuty. Celkem jest jich dle zpráv z roku 1896. tento počet: 38 sester, 12 novicek, 4 žadatelky. Ve školách mají 530, v sirotčinci 80 černošských dětí a opatrují asi 35 starých, ku práci neschopných lidí. Vedle „černé“ společnosti těchto klášterních sester má Pennsylvanie od roku 1891. také Společnost „rudých“ sester sv. Rodiny, jež založila dcera indiánského náčelníka z Dagoty. První představená této nové čeledi církevní, Marie Kateřina, nazývána byla všeobecně „svatou“, — takový život vedla!

Měl bych ještě mluviti o písemnictví a spisovatelské činnosti katolíků ve Státech Severoamerických, ale vedlo by příliš daleko. Připomínám jen, že také katoličtí Čechové nezůstávají za ostatními, majíce dokonce i svůj denník „Hlas Národa“, vydávaný v Chicagu. Co učinil a co znamená pro Severní Ameriku český kněz Hessoun, můžete si přečísti třeba ve „Vlasti“ z roku 1895.

Professor: Dnes už toho, pánové, nechme. Zítra bude také den; bude-li se našemu hostiteli líbiti, může pokračovati. Zatím má pan rada dosti jednotlivostí na přesvědčivý důkaz, že církev katolická hlásí se ve Spojených Státech mocně k životu a že se tam spíše podobá mohutnému živému stromu, než středověké zřícenině. Na kterou zemi dojde, pane barone, zítra?

Baron: Hodlám promluviti o Aljasce.

Professor: Dobrá! Budeme se tedy těšiti, ale proveďte to zase tak zajímavě, jako dnes.

4. Aljaska.

Baron: Mé úvahy o Severních Státech Amerických nebyly by úplny, kdybych se nezmínil také o Eskimácích, kteří obývají nejhořejší cíp Nového Světa. — Aljaska jest asi tak veliká jako celé Německo a Rakousko. V roce 1867. odstoupili ji Rusové Spojeným Státům, a hned po té začal světský kněz Karel Seghers působiti v této dosud málo známé zemi. Diecésní biskup byl z počátku proti missijním podnikům jeho, obávaje se, aby slaboučký kněz v mrazivé krajině aljaské nepřišel předčasně o život. Několik let později stal se Msgr. Seghers biskupem Vankouverským, i jal se v hodnosti té pronikati v roce 1877. do Aljasky ve společnosti ještě jednoho duchovního; brzo přiučil se řeči eskimácké (velice těžké) a začal ihned hlásati svaté evangelium. V roce 1880. byl zasloužilý apoštol jmenován arcibiskupem v Oregonu-City, prosil však v Římě, aby nadále věnovati se směl ubohým Eskimákům. Z počátku bylo mu v tom odpíráno, konečně však ujal se ho papež Lev XIII. a dal žádané povolení proti námitkám Propagandy (= sbor kardinálů majících na starosti rozšiřování víry) praviv zbožnému biskupu: „Jdiž tedy, milovaný synu, do ledové Aljasky k ubohým Eskimákům! Bůh a požehnání papežovo bude Tě doprovázeti na cestách Tvých.“ Msgr. Seghers šel, přibrav si na pomoc dva jesuity, totiž P. Tosiho, rodem Vlacha, a P. Robauta, rodem Francouze. Netrvalo dlouho. Jakýsi fanatik vrhl se jednoho dne na

bezbranného arcibiskupa a proliv krev, zničil svatý život jeho. Pozůstalí dva kněží jesuitští neztratili však mysli a pracovali za nevypravitelných útrap na vinici Páně dále. A ejhle! Hospodin Bůh žehnal práci jejich posvěcené krví mučenickou; brzo shromáždili věrné stádo křesťanských oveček kolem sebe a den ze dne přibývalo nových vyznavačů Kristových v lidomorné pohanské Aljasce. Slyšte, jak doslovně píše P. Tosi: „Eskimáci jsou od přírody velice živé povahy; duch jejich jest čilý, celkem i dosti veselý a za pomoci Boží vší zbožnosti a ctnosti přístupný. Když se na ně dívám, jak zbožně se modlívají v naší zasněžené a ledové kapli, zdá se mi, že vidím v bídném těle lidském nebeské anděly. V roce 1890. byli jsme v katechismu již tak daleko, že jsme mohli několik Eskimáků připustiti k prvnímu svatému přijímání; slavnosti takové ještě nikdy před tím na Aljasce nebylo. Než jsem jim podal Tělo Páně, obrátil jsem se k nim, abych ještě jednou vyložil jim smysl posvátného úkonu. Než, co jsem spatřil? Všickni byli na kolenou, pohříženi v tiché vroucí modlitbě a hojné slzy radosti stékaly jim po tvářích. Dojem z podívání toho byl ve mně tak velikým, že jsem nebyl slova mocen . . . Minulého roku shromáždil jsem malé Eskimáky kolem sebe, abych s nimi činil po tři dny duchovní cvičení; měl jsem jeti do Říma, a tu chtěl jsem jim ještě jednou (snad naposledy) posloužiti v životě duchovním. A víte, jak se chovali? Mohu říci, že škola naše podobala se posvátné poustevně, v níž

každý člen na vlas zachovává všecky náboženské předpisy.“ Co se Vám zdá, pane rado, má naše církev náboženskou životní sílu?

Rada: Jen pokračujte! Odpověď na ty otázky dá konečný dojem, jenž už teď příjemně v srdci působí.

Baron: V týchž „Katolických missiích“ čteme na stránce 61. z roku 1897. následovně: „Dne 2. července 1891. odebral se první anděl v eskimácké podobě k nebesům. Byla to dívka asi desetiletá. Mnoho bolestí zkusila, než se odtud na věčnost odebrala. Nenaříkala však ani nebědovala, ale trpěla tiše a odevzdaně do vůle Boží jako mučenice. Několik dní před smrtí byla malá trpitelka zaopatřena svátostmi umírajících; od toho okamžiku dlel duch její v nebesích, obíraje se stále božským děťátkem, k němuž brzo měl se odebrati. Jednoho dne, když bolesti tělesné byly zvláště veliké, chtěl přítomný missionář malou trpitelku potěšiti. Sotva však několik slov promluvil, řeklo ubohé dítě: „Duchovní otče! Celý den i v noci pořád myslím na Pána Ježíše, Pannu Marii a sv. Josefa. Začne-li mne nějaká nová bolest trápit, obrátím se ihned k nim modlitbou, a vždy je mi zase dobře!“ — Jiná těžká ztráta potkala nás dne 9. března 1892. — píše týž P. Tosi — a já kdykoli jí pomním, vždy k slzám jsem pohnut a ihned odevzdávám se pokorně do vůle Boží. Pán Bůh odňal mi totiž mého dobrého Ondřeje, velezbožného to Eskimáka, jenž mne na všech missionářských cestách doprovázíval, jsa mou pravou rukou ve škole a

všude, kdekoli jsem pomoci jeho potřeboval. Veliké naděje kladli jsme v něho, doufajíce, že bude prvním domorodým missionářem. Než Bůh usoudil jinak, a náš hodný mladík umřel v květu mladosti a nevinnosti, jsa bezpochyby již teď docela zralým pro nebe . . .“

Professor: Vida, vida! Někteří cestovatelé píší o ubohých Eskimácích jako by byli více polozvěří než lidmi; zatím však missionáři, kteří mezi Eskimáky léta tráví a tudíž lépe je znají než všickni naši cestovatelé, docela jinak o nich soudí. Tato věc jest opravdu zajímavá nejen po stránce náboženské, nýbrž i vědecké, a já neopomenu na zprávy missionářské upozorniti učený svět v některém časopise.

Baron: Můj pramen není ještě u konce. Dočítám se v něm, že v ledovém severu mezi Eskimáky mají už asi rok každou neděli pravidelné služby Boží, to jest zpívanou mši svatou, kázaní a křesťanské cvičení těch, co se připravují na křest, k čemuž v čase postním se přidává každý čtvrtek ještě tichá mše svatá. Na velikonoce přijalo nových 23 Eskimáků dostatečně v křesťanství obeznalých svatý křest; o svatodušních svátcích pokřtěno 17 dospělých; 15 šlo po prvé ku stolu Páně a 13 nových taktéž pokřtěno. Od prvního srpna 1889. do prvního června 1890. pokřtěno 138, z nichž bylo 36 dospělých, kteří též svátost stavu manželského řádně přijali. Do konce srpna téhož roku měli jsme přes 200 novokřesťanů. O svátku sv. Josefa, kdy první známky se ukázaly, že led brzy po-

praská, a že Eskimákům nastane jich nejdůležitější roční práce — rybolov, vytáhli jsme s processím ku břehům mořským a P. Tosi vykonal s lidem patřičné modlitby, vyloživ, proč Boha za pomoc prosíme u veřejném průvodě; na to zpívali zpěváci eskimáčtí zvláštní P. Musetem za tou příčinou složenou nábožnou píseň rybářskou. Jako všude tak i zde vynasnažují se totiž missionáři křesťanské zavésti mravy, zvyky a slavnosti, aby zapudili pohanské pověry, čáry a obyčeje, jimiž lid pustne a divočí. Podobně konány též zvláštní pobožnosti v měsíci květnu ku poctě nebes Královny, při čemž zvláštní váha kladena na poučení o sv. zpovědi a o velebné Svátosti; pobožnosti tyto byli Eskimáky velmi rády a četně navštěvovány. To pohnulo missionáře, že zavedli mezi domorodci společnou každodenní večerní modlitbu v kapli.

Rada: Dobře! Ale přál bych si, aby vaši missionáři všímali si více duševního povznesení Eskimáků, nejen pořád o náboženství kážíce, nýbrž také školy zakládajíce, v nichž by vedle nejpotřebnějšího vyučování ve čtení, psaní a počítání, zvláštní zřetel vzat byl na praktické potřeby života, aby se divoši naučili všelijakým potřebným řemeslům atd.

Baron: Hned na to dojde. Dne 11. ledna roku 1891. píše náš tamější missionář, že vedle poučování náboženského zřídili si také nedělní školu, která pravidelně bývá navštěvována a zajisté mnoho dobrého mezi domorodci spůsobí. Škoda jen, že příjmy missionářské jsou praskrovny

a že pomoc dostatečná nepřichází téměř odnikud, vyjímaje katolické spolky a řády, které bez toho na jiné strany pro podobné účely nad síly dělají, sklízejíce za to od tak zvaných vzdělanců po většině jen neuznání a pošklebky. Velice také třeba litovati, že běloši, kteří za missionáři do divokých zemí přicházejí, velmi často ničívají, co hlasatelé slova božího mezi domorodci dobrého po léta byli pěstili. Od bělochův učívají se totiž divoši mnohým nešestem, zvláště však opilství, všeliké nestydatosti, podvodu, licoměrnictví a — což nejhoršího — bezbožnosti, kteréžto vlastnosti ošklivé dělají je lidmi hroznými. Naši missionáři bývají proto rádi, najdou-li kraje divoké, do nichž noha bělochů nevkročila, vědíť, že domorodci nejsou tak velice zkaženými a zatvrzelými, aby jich nebylo lze k dobrému přivésti, nezkazili-li jich bezbožní běloši!

Professor: Četl jsem o tom skutečně velmi smutné zprávy a neváhám říci, že naše evropské vlády nečiní v té příčině, čeho třeba; zvláště anglická vláda má zde mnoho na svědomí, jak už z počátku bylo řečeno při jiné příležitosti. Je skutečně hanbou nynějšího pokročilého věku, že dosud vysílá do divokých končin zkažené lidi, maje při tom úmysly sobecké a nemravné, totiž: obohatiti se a nabyti nadvlády nad divochy na úkor spravedlnosti a lidskosti.

Baron: Bohužel! Missionářům náš zvrhlý svět se posmívá, sám však nic dobrého nedělá, čím by divoké ubožáky povznesl, a celou práci mezi divochy jen missiím přenechává, dělaje jim

často všeliké obtíže doma a v cizině. Nechme smutné této kapitoly a pojďme dál, abychom poznali činnost katolické církve také jinde! Je-li pánům libo, začnu o Kanadě a Britské Kolumbii.

Rada: Jen račte! Pan professor i já rádi Vás posloucháme.

5. Kanada a Britská Kolumbie.

Baron: Pro tuto rozpravu použiji missionářské zprávy, již zaslal jesuita P. Hillig, který putoval z Buffala po řece sv. Vavřince až do Montrealu. „Když jsme konečně přistáli, — tak začíná, — šli jsme (již dosti potmě) do ústavu jesuitského. Kterak byl jsem překvapen, uviděv v dálné Kanadě a na tomto místě všecek pokrok daleké evropské domoviny! V celém ústavu hořely totiž Auerové plynové svítilny, jichž zelenavé a oku příjemné světlo vyplňovalo mile všecky prostory ... Mimo jiné našel jsem tam též dvě školy, anglickou a francouzskou, na nichž chovanci mateřskou řečí byli ve vědách vzděláváni a v křesťanské víře vychováváni ... V Montrealu mají katolíci několik překrásných chrámů; celý život veřejný zdá se býti provanut věrou katolickou, několik pěkných ulic označeno dokonce i jmény vynikajících našich svatých. Přijdete-li na příklad od přístavu do města ulicí sv. Urbana, jest vám minouti třídu svato-Pavelskou, Marianskou, svato-Jakubskou, svato-Kateřinskou, svato-Xaverskou a svato-Vincencskou. Z nejkrásnějších chrámů buďtež zde zvláště uvedeny kostel Panny

Marie, jehož obě věže daleko široko hlásají jméno Hospodinovo. Zevnějšek kostela není tak vábným jako vnitřek, v němž ze všech stran vane katolická zbožnost. Hlavní, až do stropu se pnoucí oltář jest dílem vzácně uměleckým, vyznamenávajícím se zvláštně pěkným slohem gothickým, uměleckými řezbami a nesčetnými zlatými okrasami; stěny kostelní jsou opatřeny překrásnými malbami a vůbec celé zařízení je vpravdě skvostným. Všecko to mohutně působí v duši pozorovatelovu a takořka ji nutí k modlitbě, takže ani nepozorujete, jak jste jedné mysli s přečetnými nábožnými křesťany, kteří zde bohoslužbě a pobožnostem obcují."

„Druhého dne ráno byli jsme už zase na lodi, jež nás po proudě odnášela dále, úzkostlivě dávajíc pozor na četná výstražná znamení, jež jsou na mnohých místech říčných. Loděk a korábů potkávali jsme málo, za to však viděli jsme na protějším břehu četné kostelíčky štíhlých věží, kolem nichž krčily se pestré rybářské a selské domky jako bojácná kuřátka kolem kvočny. Vše jest katolické. Obyvatelstvo nezdá se příliš zámožným, ale slyne pověstí nejlepší. Od jinověrců slyšel jsem, kterak vychvalovali upřímnou zbožnost těchto katolických Kanaďanů. Tak na příklad vypravoval mi jeden protestant, že ho velmi a mile dojímalo, když viděl, kterak tito hodní lidé v neděli a ve svátek zdaleka široka v davech do chrámů přicházeli a s příkladnou zbožností službám Božím obcovali. Celé prostranství před kostelem bylo plno prázdných

povozů, jichž majetníci přijeli obcovat mši svaté. Jiný mi vypravoval, že si jednou opatřil vůdce, jenž by ho tamějšími chrámy provedl. Při té příležitosti bylo však vypravovateli v každém kostele hezky dlouho na průvodčího čekati, poněvadž průvodce (katolík) v každém kostele poklekl si k modlitbě a vroucně se pomodlil, než cestovateli o kostele vyprávěl. Jako všude, tak i zde slýcháme, že katoličtí Kanaďané nejsou podnikavými a zámožnými jako protestanté, a že prý nedostatek ten sluší přičísti na vrub jejich katolického náboženství. Je pravda, že kanadští katolíci nepachtí se do té míry po zisku a bohatství jako protestantští Yankeeové. Je to však chybou a mravním pokleskem? Snad v očích lidí, kteří mimo bohatství a časný požitek nic vyššího neznají. Kristus kázal však ne přespříliš starati se o věci časné, nýbrž hlavně o království nebeské, k němuž ostatní bude nám přidáno. Pro stálé pachtění po penězích a majetku zapomínají nekatoličtí Amerikáni příliš často, že jsou také stvořeni pro nebe, a že zde na světě nemáme místa trvale zůstávajícího. Co prospějí umrlému miliony, jež zde zanechá, nemá-li zároveň dobrých skutkův a ctností, jež by ukázal před soudnou stolicí Boží? Proto napomíná Syn Boží, abychom si nedělali zbytečných sáčků mamony, ale abychom si shromáždili poklad, jehož rez nezkazí a zloděj nekrade. V tom smyslu třeba posuzovati život zbožných Kanaďanů katolických. Také nezapomínejme, že katoličtí Kanaďané jsou při menším bohatství docela

spokojenými, šlechetnými a řádnými občany, převyšujíce právě tím své bohatší americké a protestantské sousedy, jichž „bohem“ jest dolar, práce, obchod, požitek atd. Zdaž i toto znamení, jež nacházíme v Kanadě u katolických osadníků, nemluví vlastně pro naši víru, dokazujíc, že jest mnohem působivější než vyznání protestantská, jež svých vyznavačů neuchraňují před přílišným a zbytečným mamonářstvím, unavujícím tělo a neobšťastňujícím duši?

Rada: Nemyslím. Blaho pozemské jest také darem Božím a možno jím velmi mnoho dobrého způsobiti. U vás katolíků klade se mnohem větší důraz na království nebeské než na chléb vezdejší, a tím stává se, že jste všady za námi.

Baron: Náboženství je věcí především duchovní a mravnou; v tom tedy třeba mu ukázati blahodárnou moc, a ne v penězích. Židé a nevěrečtí Američané předčí bohatstvím protestanty: jsou proto židé a pohané lepšího náboženství než protestanté?

Professor: Proč radil Kristus Pán mladíkovi, jenž se ho tázal, co má činiti, aby měl život věčný, proč mu radil Kristus: „Chceš-li dokonalým býti, prodej všecko, dej chudým a následuj mne!“ Proč mu, pane rado, neřekl: Chceš-li přijíti do nebe, hleď abys dobře obchodoval, veliký zisk měl a mnoho bohatství shromáždil! — Jidáš měl „měšec s penězi“ a přece do nebe nepřišel. Mnozí lidé mají peněz a všeho časného dost, přece však bývají mnohdy nešlechetnými, nemravnými, nešťastnými a — nevěreckými!

Rada: Pane barone, pokračujte; takto nepřijdeme k cíli. Ale prosím, abyste místo plavebních popisů katolického missionáře raději ukázal činnost katolické církve, poněvadž o ni se nejvíce v naší sporné záležitosti jedná.

Baron: Myslím, že dosavadní zpráva moje nebyla beze všech důkazů pro činnost, obětavost a mravní velikost katolíkův. Ale chci Vám vyhověti lépe! Pravím tedy: polovice Indiánů kanadských je dnes působením naší církve víře Kristově získána. Ne méně než 208 škol řídí katolická církev v území indiánském, vyučujíc a vychovávajíc v nich přes devět tisíc (9714) dětí, po většině chlapců (5161). Vedle toho máme tam školy hospodářské a řemeslnické, tedy právě takové, na něž vy protestanté kladete největší váhu. Požehnanou missii tuto řídí kněží Obláti (Neposkvrněného Početí Panny Marie).

Rada: To se mi líbí! Takové všestranné činnosti missionářské si vážím. Připomínám však, že i protestantské missie honosí se podobnou činností.

Baron: Také k tomu přijdeme; proto nebudu odporovati a jen upozorňuji, že tedy katolická církev nepodobá se zřícenině, nýbrž živoucímu mohutnému stromu — a že má budoucnost.

Rada: Nepředvídal jsem, že Vás má poznámka o středověké zřícenině tak velice zabolí.

Professor: Nepravda bolívá, zvláště však milovníka pravdy. Pan baron miluje katolickou církev; proto se ho Vaše poznámka bolestně dotkla.

Rada: Již zase jste ve mně! Což si myslíte, že Vaše nevěra líbí se panu baronovi? Pan baron věří v křesťanské učení a zavrhuje Vaši nevěru právě jako já.

Baron: Máte oba a každý dle svého kus pravdy. Dovolte, abych již zase pokračoval! Vedle stálé missie mají katolíci kanadští také „pohyblivou" čili létací missii u secheltských Indiánů v Britské Kolumbii. Dojem, jejž činí náboženský život tamějších Indiánů, popisuje očitý svědek takto: Vesničky leží v malebné kotlině. Prostřed osady stojí kostelíček o dvou na červeno natřených věžkách. Na znamení, že missionáři jsou na lodi, vyvěsil kapitán zvláštní prapor, načež ihned ozvalo se ve vsi bubnování (hudba) a přečetní divoši vybíhali z domků, jdouce za náčelníkem ku břehu k naší lodi. Nelze vysloviti radosti, s jakou Indiáni „černé otce" přijali. Náčelník oslovil missionáře delší řečí a vyzvav jich, aby zašli do obydlí jeho kmene, vedl si „otce" u vítězoslávě rovnou do kostelíčka, jenž jest sice jen dřevěný, ale pěkný. Všecky místnosti a předměty v kostele byly velice čisty, neporušeny a v nejlepším pořádku. Hlavní oltář jest uměleckou prací řezbářskou; na obraze jeho spatřiti lze Královnu sv. růžence žehnající sv. Dominiku. Vše vykonali a pořídili si secheltští Indiáni sami, šetříce po léta, aby si svatyňku vkusně vyzdobili. Indián je povahy opravdu divoké; obrátí-li se však na křesťanskou víru, stává se z vlka beránkem, vynakládaje všecku duševní sílu a tělesnou houževnatost pro Boha a jeho zákon, tak

že se stává člověkem schopným i velikých obětí a hrdinských ctností. S jakou svědomitostí zachovávají indiánští divoši vše, čemu se z víry naší naučili, a jaká jest jejich nábožnost při posvátných úkonech! Kde by se našla v Evropě osada, která by z praskrovných příjmů, čítajíc jen půl třetího sta duší, za tři léta sehnala přes 8000 dolarů na kostel a na příbytek missionářův? Zde mezi divými Sechelty stalo se tak a stane se brzo ještě více, poněvadž divoši zavázali se dobrovolně, že každý vše, co uspoří, zanese náčelníkovi, aby toho upotřebil pro bohoslužebné účely. Šatů potřebných pro sebe mnohdy divý Sechelet nemá; svého kněze chce však míti u oltáře Hospodinova v hedvábí a ve zlatě! Zvláště dojímavým bylo viděti, kterak Indiáni na dané znamení jako vojáci do chrámu pospíchali. Než dáno znamení k pobožnosti, byli v kostele shromážděni všickni; pozdě nepřišel nikdo a před kostelem nezůstal nikdo. Ženy, muži, starci, váleční, mladíci, dívky a děti, všecko došlo včas, zvláště choří a kulhaví, kteří si proto hned po prvním znamení z domu pospíšili. Mši svaté obcovali všickni divoši s příkladnou pobožností. Dva mužové posluhovali kněžím u oltáře; ostatní byli v lavicích a na kůru, modlíce se nábožně. Zvláštní překvapení připraveno missionářům, když divoši při zpívané mši svaté spustili Kyrie, Gloria, Credo, Sanctus, Agnus Dei, Tantum ergo atd. v dobře nacvičených zpěvích, užívajíce místo mateřštiny správně vyslovované latiny. Requiem a Libera taktéž zpívají Secheletové latinsky, a

vůbec celou bohoslužbu znají dokonale od prvního až do posledního domorodce. Na kázaní přišli taktéž všickni a na křesťanském cvičení byli od nejstarších až do nejmladších všickni vyslýcháni, aby nikdo necítil se uraženým. Náčelník vyložil missionářům, jak se vůbec jeho poddaní chovají, a noční hlídač taktéž vše pověděl co viděl, aby „Otec“ zbloudilé „děti“ poučil. Ku sv. zpovědi přišel z dospělých kdekdo a ku sv. přijímání dostavili se taktéž všickni muži a ženy, mladíci a dívky jakož i schopné dítky, oblečeni jsouce v nejlepších šatech, a pomalováni novými roztodivnými barvami: viděti směsici tuto a býti malířem — to by byl obraz! Muži měli většinou cvilichové kalhoty; ženy a dívky pestrobarevné sukně a šály; jedna dívka přišla dokonce i v sametu! A jak byli tito ubožáci při posvátném úkonu šťastnými! Jak zbožnými a missionářům vděčně oddanými! Vše, co má, divoch dá, aby Boha poznal a jemu sloužil. Co by se stalo z těchto lidí, kdyby stále měli kněze? Abych nezapomněl! Než missionáři se vzdálili, přišli k nim všickni osadníci indiánští, předkládajíce jim na rozhodnutí všecky spory a nepřátelství, které mezi sebou měli. Jak „Otcové“ ustanovili, tak bylo. Od náčelníka až do posledního divocha všichni byli s rozsudkem spokojeni, neznajíce proti němu odvolání. Odcházející missionáře vyprovázel celý kmen až k lodi s pláčem, děkuje za návštěvu a prose, aby „Otcové“ opět brzy a na dlouho přišli. — Jak, pane rado, nezdá se Vám, že náboženství čili

církev, jež divochy tak si podmaňuje, jest silnou a života schopnou?

Rada: Mnoho, co jste dosud mluvil, jest bez odporu velmi utěšitelno, ale zdá se mi, že neobsahuje celé pravdy, nýbrž jen nejstkvělejší části, vynechávajíc věci méně příznivé. Panu baronu jest zajisté známo, že katolicism má mnoho temných skvrn na sobě a že potřebuje důkladné opravy jak na hoře tak dole, jak v učení tak v obřadech atd. Nejen my protestanté poukazujeme k tomu právem, ale dokonce i katolíci, kněží nevyjímaje. Proto měl jste, pane barone, namalovati trochu jiný obraz katolické církve než jste dosud namaloval: vedle jasna měl býti také stín; obraz potom nebyl by býval tak pěkným, ale byl by skutečným a pravdivým, na čemž nejvíce záleží. Kanada, Aljaska a Spojené Státy nedělají výjimku: i v nich má katolicism trhliny a slabiny a vyhlíží ve skutečnosti jinak, než jste vylíčil.

Baron: Račte vzíti na vědomí, že jsem úmyslně ničeho jinak nepodal než jsem věděl; vždyť uvádím pořád, odkud co mám. Spisovatelé, jichž se dovolávám, jsou jeden vedle druhého očitými svědky vypravovaných věcí a znají z dlouholeté zkušenosti velmi dobře tamější věci, nezatajujíce chyb a vad, jež i v Severní Americe jako všude jinde mezi lidmi a křesťany lze spatřovati. Já chyb těch úmyslně zde jsem proto neuvedl, abych Vám, pane rado, ukázal, že církev naše není netvárnou zříceninou, ale že je v ní dosud oživující duch Kristův. Proto, pro

Vaši tedy výtku, kladl jsem důraz na dobré stránky působnosti církve, jíž vy protestanté zneuznáváte, vidouce na ní jen chyby, nikoli však i její nepopíratelné přednosti.

Rada: Proč tedy volají po reformě církevní i katolíci, ano i kněží?

Baron: Zvěčnělý biskup královéhradecký, Eduard Jan Nep. Brynych, říkával, že církev Páně, poněvadž jsou v ní lidé a ne nebeští andělé, bude vždy zde na světě čas od času reformy čili opravy potřebovati; ale že reforma musí se týkati chybujících lidí a jejich vad, nikoli však těch částí bohoslužebných a věroučných, které jsme od předků zdědili jako „poklad“ Kristův, jejž sv. Pavel kázal svému žáku sv. Timotheovi „bedlivě opatrovati“. V nařízeních a ustanoveních dočasných a jen čistě lidských vždy se církev opravovala a k době a jejím potřebám zřetel měla; dále jíti však nemohla, nechtěla-li dotýkati se božského ustanovení a práva. Kam takové věci vedou, nejlépe víte právě vy protestanté, kteří po třístaleté reformaci ztrácíte z víry i požehnaného Krista, nevěříce (namnoze již i mezi pastory), že je Pán Ježíš do opravdy Synem Božím atd.

Professor: Prosím Vás, nechte toho, sice budete se hádati o věrouky a odbočíte od předmětu, jenž byl dosud zajímavým a každému pochopitelným. Kdyby pan rada nebyl z řeči páně baronovy vyciťoval mohutný důkaz pro katolickou víru, zajisté nebyl by od započatého

odbočil, ale spíše k němu nadháněl. Nezlobte se, — známe se!

Rada: Ale vševědoucím nejste! Abyste věděl, že se klamete, vyzývám pana barona, aby nám pověděl, jak působí katolická církev v Mexiku a ve Střední Americe. Možná, že v zemích těch najde náš hostitel dosti námitek proti církvi a uzná, že není vše zlatem, co se třpytí, takže moje zlé slovo „o středověké zřícenině“ nabude platnosti.

Baron: Milý pane rado! Milerád přiznávám, že mnoho jest stínů — nepravím na církvi katolické, — ale na katolících. Stíny takové vedly od počátku církve k různicím a roztržkám, jak víme na příklad nejen o rozkolu řeckém, nýbrž i — s dovolením — o protestantství německém. Nebýti chyb těch mezi katolíky a nebýti nesvědomitých lidí, kteří volali po opravě církve, své vlastní opravy zanedbávajíce, a kteří, když církev se jejich choutkám, názorům a domýšlivosti ve věcech nábožensko-mravoučných podrobiti nechtěla, žádajíc, aby se podrobili oni, raději jednotu víry rozdrásali a nová vyznání vymyslili, — jichž před tím nikdo ani dle jména neznal a jichž ani my neznáme, ačkoli víme, že najisto v budoucnu zase nové víry povstanou — nebýti toho všeho, a podnes byla jedna církev a jedna víra, jak ji Kristus hlásal a sv. apoštolé kázali. Chyby lidské neoprávňují však nikoho, aby bil do víry Kristovy a trhal jednotu církevní!

Professor: Pane barone, neopakujte se a nedogmatisujte! Chci slyšeti o Mexiku. Poněvadž

jsme však unaveni, navrhuji, abychom si odpočinuli a zítra na novo začali.

Přijímáme, — řekli baron a rada téměř na jednou.

6. Mexiko.

Baron: Prosím, pánové, abych směl učiniti takový začátek: Jak i na mohutném dubě zříme tu a tam nalomenou, někde též docela ulomenou a suchou větev vedle přečetných jiných zelených a zdravých, tak i na těle katolické církve můžeme viděti, že ten aneb onen úd její, to jest, že ten aneb onen katolík, po případě, že ti neb oni katolíci (třebas tedy i celé národové) nejsou, jakými býti mají; hřích a neřest, ba i bludná víra a nevěra ujala se v nich, oddělivši je od Krista buď zpola nebo též i zúplna. Zmíněnému mohutnému dubu neškodí však ani nalomené ani suché větve do té míry, aby se řeklo, že přestal býti pravým dubem a že jest už sprachnivělým pahýlem. Tak má se věc také s naší církví; pro některé hříšníky a odpadlíky nesmí býti vyhlašována celá církev mrtvolou a zříceninou. Což nemá církev vedle špatných mnohem více údů hodných, bohabojných a na nejvýše řádných?

Professor: Rozumíme! Račte však vyprávěti o Mexiku!

Baron: Dříve než kterákoli jiná provincie americká bylo Mexiko získáno víře Kristově. Kdežto první biskupství bylo ve Spojených Státech

založeno roku 1789. a v Kanadě 1674., nacházíme, že v Mexiku měli biskupství zřízena již roku 1518, 1527, 1535. atd., takže biskupství založené tam roku 1620. již k „novým“ se počítá.

Rada: Povězte tedy, jakých výsledků dodělala se církev v Mexiku, když v něm již od tolika set let působí?

Baron: Ubohá země mexická byla z počátku pod jařmem krutých španělských dobrodruhů; později zmocnila se jí republikánská vláda domácí, jež však byla ještě horší, zvláště ve věcech náboženských. Církvi brána svoboda, nepřátelům náboženství nadržováno zřejmě v jejich boji proti náboženství. Tajné spolky bezbožecké a zednářské bujely v celé zemi, svádějíce lid od Boha. Duchovenstvo vydáno posměchu, podezřívání a hanobení; věřící katolíci stavěni na pranýř hanby, — a tak bylo ne rok ani dva, nýbrž celá desítiletí, ba možno říci, celá staletí. A přece církev mexická nezahynula; přece i církev mexická utěšené ovoce přinesla! Zde něco na úkazku! Msgr. Lemmens, biskup Vancouverský, navštíviv 82letého arcibiskupa Lozu z Quadalajary, uděloval na místě jeho sv. biřmování po rozsáhlé arcidiecési; poznal tedy z blízka a na vlastní oči tamější církevní i náboženské poměry. A víte, co píše o nich? Takto! Za půl čtvrtého měsíce udělil jsem svátost biřmování 23 tisícům katolických osadníků, zvláště mezi „zálesáky“, kdež s místa na místo jezdil jsem na koni, protože povozem nebylo lze po neschůdných cestách k nim se dostati. Práce moje byla ovšem velice

namahavou, ale za to též požehnanou. Všude přijali mne vlídně a všude přesvědčil jsem se o opravdové zbožnosti našich věřících. Katolické smýšlení dávali osadníci na jevo nepokrytě. Všude, kde jsem se ukázal, přicházely mi vstříc zástupy, dychtíce po slově Božím a po svatých svátostech. Na četných místech doprovázelo mne z osady do osady banderium až o 200 jezdcích. Při všech tělesných útrapách byla tedy cesta má pro mnohé duchovní radosti dosti příjemnou. S láskou jsem tam šel a lásku jsem tam našel. — Lid mexický bývá u nás ve Spojených Státech nezaslouženě podezříván a snižován; říkáváť se o něm, že prý je nevědomým, pověrčivým a velice zpátečnickým, takže prý za všemi ostatními pokulhává. Tomu rozhodně odporuji, neboť přesvědčil jsem se, že Mexikáni jsou na mnoze vzdělanými, pokročilými a mravnými a upřímně nábožnými. Chyby jsou ovšem i mezi nimi, ale kde pak jsou lidé bezvadní? Též třeba potvrditi, že v Mexiku jest mnoho dobrých škol; mnohé vydržovány jsou jen z milodarů. Ve Quadalajaře našel jsem více než 100 škol, z nichž polovice je „svobodných“, to jest milodary udržovaných. Ústav jeptišek nejsv. Srdce ve hlavním zemském městě jest věru velikolepým. Vedle pensionátu mají Sestry také „denní školu“ pro dítky, jež v klášteře nežijí, nýbrž doma u rodičů; také opuštění sirotkové nacházejí zde přístřeší a vychování. Tytéž jeptišky spravují ještě jiné zemské školy a ústavy četné, takže činnost jejich jest opravdu velikolepá. Přes 28 biskupství a arci-

biskupství má země mexická, podřízena jsouc zvláštnímu apoštolskému delegátu (t. č. Msgr. Averandi).

Této zprávě přidávají „Katol. Missie“ v roce 1896. následující poznámku: Pravým jest nám zadostučiněním, slyšíme-li o církevně-náboženských poměrech mexických tak příznivý a povolaný úsudek. Vidnoť z něho, že nepodařilo se nepřátelské vládě a jejím pomahačům nižádným utiskováním, tupením, ožebračováním a pronásledováním vyrvati mexickému lidu katolickou víru, která druhdy v celé zemi tak mohutnou byla, že téměř celé myšlení obyvatel si podmanila, jak viděti ze zbytků dřevní její slávy na př. v městě Orizabě, jež pro 80.000 obyvatel má neméně než 100, a Cholula — staré „svaté“ město Azteské — neméně než 50 nádherných chrámů.

Podobně jako Msgr. Lemmens soudí o mexických poměrech také Dr. Petr Verdaguer, apoštolský vikář brownsvillský ve Spojených Státech. Mexiko, tak praví, jest opravdu zemí katolickou, a jeho duchovenstvo, zvláště biskupové, zasluhuje veškerého uznání za obětavou a požehnanou činnost, kterou všude rozvíjí, ač mu nepřátelé víry nad pomyšlení veliké překážky činí. Nejen v neděli a ve svátek, nýbrž i ve všední dny viděti mexické chrámy zbožnými věřícími četně navštíveny. Téměř každou neděli a svátek plnívají se chrámy věřícími hned od rána, neboť přemnozí chvátají nejen na slovo Boží, nýbrž i ku sv. svátostem, takže zástupy lidu stávají v den Páně nejen před kazatelnou,

nýbrž i před zpovědnicemi, jež až k poledním obléhají. Také pozorovati lze, že ve větších osadách konávají se každoročně duchovní cvičení pro muže a ženy; výsledek bývá vždy uspokojujícím. Na poutním místě v Atonilku konává tamější duchovní správce každého měsíce podobná duchovní cvičení divokým Indiánům, a to střídavě — jednou mužům, podruhé ženským. Že něco podobného vůbec díti se může, ukazuje zajisté, jaký duch na místě tom vládne: u nás v Evropě šlo by to asi sotva, zvláště mezi těmi, kteří pořád po opravách v církvi křičí; místo v kostele bylo by nám hledati je v hospodách, kdež, jak se Hospodinu slouží, každý z účastníků nejlíp ví.

Rada: Souhlasím, ačkoli proti missiím, jak je katoličtí missionární kněží konají, fanatisujíce nevědomý lid, všelicos měl bych namítati.

Professor: Účastnil jste se již někdy osobně katolické missie?

Rada: Nesúčastnil, ale slyšel jsem o tom vyprávěti vzdělance a četl jsem proti missiím články v novinách.

Professor: A proto chcete katolické missie zavrhovati? To já jsem jiným! Nebyl jsem na katolických missiích také jakživ a nepůjdu asi jakživ, poněvadž mám o víře a křesťanství docela jiné názory než katoličtí missionáři, ale také jsem jich nikdy neodsuzoval pro řeči „vzdělaných“ nevěrců a novinářských tlachalů, kteří rovněž v kostele při missiích nebyli, ale jen v hospodách vysedávali, pomlouvajíce, zavrhujíce a překrucujíce, čeho neznali a jen z doslechu

měli od vyzvědačů, kteří z nekalých úmyslů kostel navštívili. Spravedlnost a slušnost třeba zachovati i vůči missionářům; nač jich tedy neznalecky odsuzovati a nectně ostouzeti?

Rada: Máte mnoho pravdy! Já však nikdy žádného missionáře jsem netupil.

Professor: Věřím! Chtěl jste jim však všelicos vytýkati, ač jste se přiznal, že jste dosud nikdy v životě katolického missionáře kázati neslyšel.

Baron: Pánové, jsme v Mexiku a ne u nás; proto nechte hádky a poslouchejte, co vám dále o mexickém lidu katolickém povím! Ku zmíněným missiím a duchovním cvičením přicházívají Mexikáni nejen z blízka, nýbrž i z daleka, vykonávajíce cestu sto až dvě stě mil. Nemyslete, že takových účastníků bývá málo. Nikoliv! I do set jich bývá, neboť Msgr. Verdaguer tvrdí, že když jednou navštívil uvedené poutnické místo indiánské, napočítal 300 mužův a žen, kteří posvátným duchovním cvičením s příkladnou nábožností několik dní obcovali. Týž věrohodný svědek chválí vzorný pořádek zbožných posluchačů, dodávaje, že někdy napočetl jich až i 500 najednou.

Rada: Co jest s mexickou pověrou?

Baron: Straší nejvíce v hlavách našich evropských bezbožníkův a závistivých protestantů! Dr. Verdaguer, jenž bedlivě mexické poměry na různých místech znalecky pozoroval, tvrdí, že lid mexický je v jádru duše dobrým, nikoli nevědomým ani pověrčivým, ale v katolickém

náboženství dobře vyučeným. „Za svého pobytu v Mexiku“, tak dí Dr. Verdaguer, „vyptával jsem se často dospělých i nedospělých na různé pravdy náboženské, a vždy shledal jsem, že měli o věci správné ponětí ... Kamkoli jsem přišel, všude přijali mne s radostí; vedle mého vozu kráčeli běloši i rudoši, chuďasi i boháči, mladí i staří, mužové, děti, ženy, mladíci a dívky, tak že jsem se všemi stavy a třídami tamějšího obyvatelstva do styku přišel a smýšlení jeho seznal. Nikoli pověru, ale hlubokou upřímnou zbožnost našel jsem u tamějšího duchovenstva i u lidu; proto volám: Sláva jim!“

Professor: Mně se zdá, pane rado, že Mexikáni jsou nábožnějšími než vaši protestanté v Berlíně a v Pomořanech. Když jsem tam asi před rokem byl, divil jsem se vida kostely protestantské téměř liduprázdny, a slyše od lidí věci znalých, že více než 80% vašich lidí nechodí na služby Boží; mnozí nedávají se po křesťansku sezdati a žijí „jeň tak“; někteří nedávají dítky pokřtiti a někteří každé chvíle prohlašují, že manželství jejich jest rozvedeno. U nás v Čechách najali si vaši lidé za peníze pověstné štváče pro odpadlické hnutí „Pryč od Říma“ mezi Němci, a katolíkům, kteříž by odpadli, slibují vaši přívrženci i podpory peněžité! V „Našich Listech“ bylo na začátku roku 1902. vypočteno, že každý odpadlík v Rakouské říši stál vás asi 360 korun, tedy více než druhdy Židy stál Pán Ježíš, poněvadž Židům prodal Jidáš Pána Ježíše jen za 30 stříbrných. Je to také „život“ náboženský a chcete mu přisuzovati budoucnost? Opakuji: Podezíraní Mexikáni jsou v náboženství lepšími než mnozí vychvalovaní protestanté evropští, kteří je odsuzují.

Rada: Však v katolických pokročilých zemích také mnoho jest shnilého, jak už pan baron před chvilí připustil, upozorniv na dub, jenž vedle zelených ratolestí má také větve nalomené a suché. Jak u nás protestantů vznikají smutné zjevy, o nichž jste mluvil, velmi dobře vím; nevím však, jak v katolických zemích tytéž úkazy na světlo přicházejí, zvláště je-li církev katolická dílem všemohoucího Boha, jak pan baron neústupně a bezohledně hlásá. Nechtěl byste mi toho vysvětliti, vzácný pane hostiteli?

Baron: Ó ano! Především třeba říci, že katolíci stávají se proto nalomenými větvemi na stromu církve, poněvadž nezachovávají jejího učení, na př. o postu, o sv. zpovědi atd.; u vás protestantů není toho důvodu, poněvadž učíte, že stačí pouze věřiti a že netřeba víry skutkem prokazovati. Jste-li tedy dobrými, jste dobrými proto, že děláte víc a jinak než věříte. Jste-li však špatnými, můžete říci, že dle víry protestantské nic dobrého konati nemusíte. Neračte také přehlížeti, že katolíci, kteří nezachovávají víry, žijí-li mezi vámi, odpadávají z pravidla k protestantismu, čímž mu vtiskují na čelo Kainovo znamení. Kdo z nás víru svědomitě zachovává, ve všem dobrém prospívá a prostřed bezbožných i jinověrných lidí neposkvrněným se zachová, přinášeje téměř denně mnohé bolestné

oběti za své přesvědčení. Vedle toho třeba připomenouti, že protestantů nechává nevěrecký svět a jeho věda celkem na pokoji, dobře vědouce, že jim není se odtud čeho báti a že protestanté brzy sami více nebo méně přizpůsobíte se světu: nás však katolíků nemůže svět cítiti, poněvadž ví, že se s ním ze zásady nikdy nesrovnáme, a že mu z nás stálé nebezpečí hrozí; proto špiní a pronásleduje nevěrecký svět věrné katolíky vždy a všude.

Professor: Již zase jste ve věrouce? Zpět do Ameriky! Teď by mohlo dojíti na Brasilii.

7. Brasilie.

Baron: Poslechnu a budu tedy vykládati o Brasilii, která ještě do nedávna byla císařstvím katolickým, ale „katolickým“ podle vzoru mnohých evropských „křesťanských“ velmocí, v nichž stát osobí si téměř všecko právo, nutě církev, aby mu byla v služebnické poddanosti, a míchaje se do jejích vnitřních a čistě náboženských i bohoslužebných záležitostí. Z poměru takového nemůže vzejíti pro náboženství nic dobrého; úpadek a zkáza života církevního jsou neodvratnými, i když hned v celé zhoubné spoustě se nejeví. Tak bylo i v Brasilii, kdež v roce 1889. vypukla revoluce, která, svrchnuvši císaře Dom Pedra s trůnu, zmocnila se vlády, vyhlásivši úplnou bezbožnost hlavním bodem svého programu. Církvi dařilo se za revoluce v Brasilii zle, ale podstatně ne hůře než dříve za „katolické“ vlády, poněvadž, jsouc nyní od státu docela oddělena,

nabyla mnohem více vnitřní svobody než mívala pod „ochranou“ vládní. Pokrok církve není tam ovšem již dnes velikým, ale přece se jeví a časem ukáže se v krásném světle. Poslyšte, jak v Brasilii od doby revoluční v roce 1889. církev se vyvíjí! Asi v roce 1895. přišli do Jižní Ameriky někteří missionáři z řádu benediktinského, celkem 17 osob, a vystoupili v Pernambuku, odkudž dali se na cestu do Olindy. U dveří zpustlého kláštera, který měli oživiti, očekávali je staří opatové benediktinští s několika ještě bratřími. Jak známo, odsoudila proticírkevní politika „katolické“ vlády brasilské druhdy kvetoucí provincii řádu sv. Benedikta k ponenáhlému a jistému vymření v císařství brasilském. Z té příčiny nesměli přijímati mniši benediktinští od roku 1827. žádného dorostu. V roce 1883. byly už jen skrovné zbytky z bývalých kvetoucích klášterů; mnohé byly velice zpustly, jiné očividně scházely, a všecky měly všeho všudy v sedmi opatstvích a čtyřech převorstvích sedmatřicet mnichů, stářím a chorobou vysílených. A přece neztratili mysli benediktini beuronští, kterým po vůli papežově bylo opět povznésti a k příkladně zbožnému životu klášternímu přivésti zanikající domy tyto! První kroky přišedších mladých benediktinů vedly do chrámu zpustošeného a smutného. Staří a noví synové sv. Benedikta plakali, když „ohavnost zpustošení“ místa svatého spatřili a zase po letech společně zapěli „Laetatus sum“ čili „Zaradoval jsem se v domě Páně“. Odvaha však jejich a vytrvalost byly nepřemoži-

telny; proto kus po kuse očišťována svatyně, opravován klášter, zvelebována knihovna a škola, jakož i zaváděna vzácná řeholní kázeň, takže nový duch a nový život ujímal se zde, začež obyvatelstvo bylo plno uznání ku klášterníkům. Věřící scházeli se opět do opuštěného druhdy domu Božího, obcujíce službám Božím a různým pobožnostem klášterním, zvláště posvátným zpěvům a obřadům, v nichž beuronští benediktini vším právem všeobecné pochvaly docházejí; mnozí věřící přistupují také již ku sv. zpovědi, poslouchají křesťanská cvičení, a tak se podobá, že za nedlouho bude Olinda probuzena k novému bohabojnému životu. Až se zakotví benediktini zde, půjdou dále, a po několika letech, dá-li Bůh, zkvetou všecky jejich brasilské kláštery a s nimi též zkvete zpustošený život křesťanský.

Rada: Zde tedy připouštíte, že se katolickému náboženství nedaří?

Baron: Nedařilo se a nedaří dosud, jak by zasluhovalo, ale připomínám, že ne jeho vinou, nýbrž jiných činitelů, kteří však na dlouho a trvale nezadrží katolického rozmachu v území brasilském, jak soudím ze znamení, která se tam mezi našimi duchovními i laiky v posledních časích ukazují. Benediktini olindští zařídili si totiž ani ne za rok po svém příchodě veliký sirotčinec, v němž vychovávají zpustlé děti; způsobilí hoši musí se tam učiti různým řemeslům. Revolucionářská vláda byla zjevem tím tak překvapena, že, nemohouc upříti veliké užitečnosti, kterou z benediktinů země má, přislíbila klášterníkům trvalou státní podporu, aby šlechetné snahy jejich co nejspíše a nejvíce byly provedeny. Mimo to rozšířen i diecésní seminář, jehož správa svěřena taktéž benediktinům. Co to pro církevní život v budoucnosti znamená, zajisté víte. Denně hlásí se noví kandidáti do alumnátu, takže ani všickni přijati býti nemohou. Mladí „Obláti“ opravňují k nejlepším nadějím, a tak zdá se, že Brasilii vzejde brzy slunce spásy z jejích vlastních dětí. Dovídáme se též, že kněží klášterní pracující v duchovní správě, jsou nad očekávání spokojeni s výsledkem dosavádních prací. Benediktini také všude požívají důvěry obyvatelstva a nezřídka viděti u klášterních zpovědnic i zaryté známé hříšníky, kteří, přijavše sv. svátosti, stávají se jinými, lepšími lidmi, což i v životě veřejném a občanském taktéž utěšeně se jeví. Ve školách docilují klášterníci taktéž značného úspěchu, a za jediný rok vzmohli se tak velice, že novými silami obsadili již i klášter brotasský, v němž to začíná podobně jako v Olindě.

Rada: Všecko to nepřesvědčuje mne o budoucnosti katolického náboženství v Brasilii. Co jsou dva kláštery na ohromnou, náboženství odcizenou, revolucionářsko-zednářskou Brasilii!

Professor: Nemohli by tam pomoci vaši protestantští kazatelé a pastoři, místo aby zde u nás v Rakousku sváděli katolíky k odpadlictví od víry?

Rada: Vy jste pořád kousavějším a zdá se, že nevíte, co zdárného působí mezi divochy protestantské missie.

Baron: Ano, málo je poměrně, co dosud vykonali znovazrození katolíci brasilští, ale přece vykonali již něco a na počátek dosti, podávajíce důkaz, že katolické náboženství má v sobě dosti síly i prostředkův obroditi duševně a duchovně všecky národy. Začátek k lepšímu v Brasilii učiněn a my doufáme, že Bůh, jenž dal dílo započíti, dá mu též vzrůsti a přivede je k dobrému konci, jak slibuje Písmo svaté.

Rada: Pěkná naděje, ale nepěkná přítomnost. V Brasilii jsou u vesla vládního svobodní zednáři, jichž zjevné a vytrvalé nepřátelství proti všemu náboženství nedopřeje rozkvětu katolické církvi a vůbec žádnému náboženskému vyznání.

Professor: A co by z toho následovalo? Nic více, než že katolická církev má v sobě tolik působivosti náboženské, že jen hrubým násilím může býti na čas potlačena, čímž pan baron řeči své stkvěle dokazuje.

Rada: Odpusťte, pane professore! Vždy jsem myslíval, že jste protestantem; teď vidím, že jste katolíkem a málem bych řekl klerikálem.

Professor: Špatně vidíte! Byl jsem po protestantsku pokřtěn i vychován, ale na studiích přišel jsem o víru, a teď, kdy jen vědou se obírám, každé náboženství stejně posuzuji, zavrhuje všecky články víry a drže se jen „éthické“ čili všeobecně umravňující nauky křesťanské.

Rada: Proč se tedy zastáváte katolické církve a proč stále útočíte na protestantské vyznání?

Professor: Nezastal bych se církve, kdybyste pořád netvrdil proti ní nesprávnosti. Co je pravdivo, dlužno uznati, ať to povídá třebas i katolické náboženství. Z řeči páně baronovy vychází zcela jistě na jevo, že katolická církev není středověkou zříceninou, nýbrž že jest podnes plna života, takže na poli náboženském bez odporu se uplatňuje, více uplatňuje než kterékoli vyznání jiné. Abyste pana barona porazil a protestantskému náboženství pomohl k vítězství, je třeba, abyste dokázal, že buď náš hostitel nemá pravdu, vykládaje o působení katolické církve v dálných zemích amerických, anebo, že vaše protestantské náboženství působí tam lépe než katolické. Dokud toho neb onoho nedokážete a dokud proti panu baronu jen tím bojovati budete, že zapřete zcela jisté důsledky nebo že v pochybnost vezmete prokázané věci, dotud budu proti vám.

Rada: Nu, a co by bylo, kdybych řekl, že protestantské vyznání učinilo v Americe více než katolické?

Professor: Odkázal bych Vás na důkaz, který dosud podán byl panem baronem na základě nepopíratelných událostí a řekl bych: všecko to mluví proti Vám a na prospěch katolické církve. A kdybyste ani po té věřiti nechtěl, uvedl bych Vám, co o Americe, pokud není katolickou, nýbrž protestantsky liberalisticko-nevěreckou, napsal francouz Klaudius Jannet, jenž v důkladném spise vylíčil nám poměry tamější. Dle Janneta nemají Američané po ničem

takové touhy jako po zlatě a po penězích. Tento nenasytný pud mamonářský uchvacuje již mladíka a neopouští ani starce, nedopřávaje žádnému oddechu a žena všecky ve dne v noci pořád dále, při čemž neohlíží se ani na Boha ani na lidi, ani na právo ani na podvod, ani na zábavu ani na čest, ani na potřebu ani na neštěstí. Zlato, zlato, zlato! toť duše každého Američana, pokud neřídí se předpisy náboženskо-mravními, jež nejúčinněji hlásá katolická církev, připomínajíc každému: „Co prospěje, kdybys celý svět získal a na duši zkázu vzal?“ Za peníze dá si Američan třebas i nafackovati; za peníze prodá nectně ženu a dceru; za peníze zapálí si dům (aby získal veliké pojistné!); za peníze nabude cti ztracené a bude zase vážen, zkrátka: kdo má peníze, v Americe všecko může. Což neříkává se v Americe: Všemohoucí tolar!

Baron: Dovolte, abych pokračoval! Začátky katolického života v Brasilii nejsou tak slabými, jak pan rada tvrdil, protože vedle toho, co jsem dosud uvedl, třeba uvésti ještě jiné věci. Jak totiž pracují benediktini v Pernambuku, tak pracují poněkud jižněji v Riu Grande de Sul němečtí jesuité na povznesení katolického života. Jeden z nich, P. František Hefel, podává nám o tom dosti pěkný obrázek v dopise, jejž uveřejněn byl v „Katol. Missiích“ z roku 1897. Píše asi takto: Dvakráte podnikl jsem apoštolskou cestu do Gravatahy a vždy s nejlepším výsledkem. Osada byla velice šťastnou, neboť měla před tím vzorné duchovní správce. Celou

nauku křesťanskou probral jsem tam s křesťany a dvakráte vedl jsem vždy jiné a jiné věřící k svatému přijímání. Přes 60 dětí súčastňovalo se stále mých katechésí. Všichni přijímali svaté svátosti s příkladnou zbožností. Večer míval jsem s nimi zvláštní pobožnost, hlavně růžencovou, kterou všickni velmi rádi navštěvují, zvláště když se zpívá mezi jednotlivými tajemstvími. Všech těchto večerů používal jsem k náboženským rozpravám, jež těšily se oblibě a účastenství obyvatelstva. Více než 120 osob dalo se zapsati do „Apoštolátu modlitby“ a vykonalo též společné sv. přijímání. Sv. zpovědí slyšel jsem 346 a kázal jsem celkem (i s katechésemi) 46 krát. Na Veliký pátek byla celá osada slavnostně vzrušena; dva průvody se sv. křížem konány za velikého účastenství veřejně, při čemž slavnostně v průvodu nesena i socha Sedmibolestné Matky Boží. Lid žádal, abych mu kázal, a když jsem vyhověl, byl kostel do posledního místečka k umačkání přeplněn. Celá osada jest nyní náboženskу obrozena. — Jinou cestu podnikl jsem v opáčnou takměř stranu, do osady sv. Vavřince, jež čítá 20.000—50.000 duší, ale měla několik nehodných kněží po sobě, tak že v ohledu náboženském a mravním velice poklesla. Bůh žehnal pracím mým. Přes 100 dětí přivedl jsem k prvnímu sv. přijímání, když jsem je byl delší čas před tím vyučoval každého dopoledne o nejdůležitějších pravdách našeho náboženství. Horlivost, kterou jsem tím u osadníků vzbudil, nebyla jen okamžitou a povrchní, nýbrž upřímně

srdečnou a trvalou: mnozí z dospělých přijali taktéž z mých rukou sv. svátosti a chovali se i potom tak příkladně, že několik zvědavých polonevěrců bylo tím velice překvapeno. — Velice pěkně vydařila se také červnová pobožnost k nejsv. Srdci Páně, kterou jsem konal ve sv. Vavřinci, ve sv. Cecilii, v Reservě a Boquieräově; nejvíce však vyznamenali se při tom Svatovavřinečtí, u nichž také slaveno první svaté přijímání dne 12. června, a při němž přes 50 osob obojího pohlaví taktéž ke stolu Páně přistoupilo, ač nedlouho před tím téměř nikdo ani do kostela nechodil. Z celého okrsku svatovavřineckého dostavili se ku slavnosti zástupcové, zasvěcujíce sebe a své nejsv. Srdci Páně; mnozí z nich vykonali pěšky cestu 5 až 6 hodin, aby včas došli ku slavnosti. Francouzové i Němci byli zde vedle sebe jako bratří; láska nejsv. Srdce všecky je sjednotila. Mnozí osadníci vyzdobili všecky části chrámu velmi vkusně; mnozí přijeli ku svatyni na koních, tvoříce před chrámem krásné skupiny, na něž vlažní a polonevěrečtí osadníci s údivem pohlíželi. Hned po slavnosti založil jsem spolek „Apoštolátu modlitby“ ve sv. Vavřinci, ve sv. Cecilii a Boqueirau, kdež i četně členů se přihlásilo. V Reservě ustanovilo se veškeré obyvatelstvo na tom, že každého pátku shromáždí se v kapli ku společné modlitbě růžencové, a tak lze teď viděti, kterak tam vedle brasilských domorodců klečí přistěhovalí Vlaši, Francouzi a Němci. Není to velikou potěchou každého věřícího a kněžského srdce? S růžencem v ruce a

pobožností k nejsv. Srdci Páně může se missionář v Brasilii všeho odvážiti, — obyvatelstvo vyjde mu rádo v ústrety, a hojná žeň pro záchranu nesmrtelných duší jistě ho nemine.

Rada: Ani tato zpráva docela mne neuspokojuje. Co jsou všecky tyto práce několika jesuitů v ohromné državě brasilské, co jsou jiného než tu a tam roztroušená zrníčka hořčičná, kterých na nedozírných lánech, pokrytých lhostejností a nevěrou náboženskou, není téměř ani viděti!

Baron: Pane rado! Neznáte podobenství o zrnu hořčičném, které dle evangelia vzrostlo v strom mohutný, převyšující všecky ostatní byliny, takže na větve jeho přilétali odpočinout si ptáci nebeští? Nemůže se podobně státi také církvi naší v dálné Brasilii? Doufám, že se tak na jisto stane a že katolická církev zmohutní tam velice, poněvadž vedle benediktinův a jesuitů pracují v Brasilii také františkáni a kapucíni, vysílajíce tam v poslední době stálé a vydatné posily missionářské. P. Silverius a S. Bernardo píše velmistru řádu kapucínského roku 1898. o výsledcích missionářských asi takto: V poslední době měl jsem zde 18 venkovských missií, z nichž některé trvaly tři až čtyry neděle. Mohu říci, že po celý ten čas, mimo nutné sem a tam cestování, neustále jsem pracoval na vinici Páně, od rána do večera jsa zaměstnán kázaním, křesťanským cvičením a zpovídáním. Mnohé osady, jimiž jsme prošli, neměly docela žádné duchovní správy a byly v náboženském životě velice za-

nedbány. Všude viděli nás však lidé rádi a otevírali nám srdce do kořán, takže jsme zažili při vší úmorné práci mnoho duchovní radosti. Na kázaních a křesťanských cvičeních bývalo vždy všecko plno; sv. svátosti přijali velmi mnozí osadníci s náležitou vroucností. Když jsme odcházeli, doprovázel nás vděčný lid téměř všude až daleko za osadu, děkuje za duchovní potěchu a prose, abychom zase brzy přišli. — Co tomu říkáte, pane rado?

Rada: Všecko málo, všecko málo!

Baron: P. Silverius dovede věc zajisté posouditi nejlépe, a víte, jak soudí?

Rada: Jsem zvědav.

Baron: Takto! „Pozorujeme-li nesčetné zástupy shromažďující se na kázaní, vidíme-li četné věřící přijímati nábožně sv. svátosti, čítáme-li mnohá šťastně odčiněná pohoršení, usmířená nepřátelství, legitimované dítky, a pomníme-li mnohých u víře a dobrých mravech utvrzených, kteří před tím kolísali a byli netečni, a přidáme-li, že i dosti bylo kajicných odpadlíků, kteří při této příležitosti s církví se smířili, zdá se nám, že jsme měli hojnou a bohatou žeň na vinici Páně, a nenacházíme ani vhodných slov, jimiž bychom za všecko to poděkovali náležitě Hospodinu ... Napravovati neplatná manželství, udíleti svátost křtu a biřmování, bylo hlavní úlohou P. Krišpína. Přes to přese všechno udělil jsem i já 230 křtů, 9.430 biřmování a 130 párů manželských řádně jsem oddal. Aby se zachovala památka na naši sv. missii, postavili a posvětili

jsme v těchto krajinách přes 20 křížů na různých místech; kříže tyto hlásati budou obyvatelstvu umučeného Spasitele, jenž milostí svou račiž dokonati a zachovati, co my jsme zde pro spásu lidstva učinili ... Celkem, co zde v Piraeikabě dlím, vykonal jsem s řeholními bratřími 35 missií a prošel jsem jako hlasatel náboženské pravdy více než 70 osad; 745 nemocných jsme zaopatřili; 45.000 uděleno sv. biřmování; 38.000 vyzpovídáno a tolikéž sv. přijímání napočítáno; 3.225 pokřtěno a 497 manželských sňatků církevně posvěceno.“

Professor: Nyní pan rada zajisté již uzná, že i v Brasilii má se katolická církev k životu. Budou-li si katoličtí missionáři počínati tak čile také v budoucnu, strhnou za sebou lid a upevní v zemi víru i křesťanský mrav, jakkoli jim odpůrcové četné překážky činí. Katolický missionář je skutečně šiřitelem katolické církve; proto docela pochopuji, proč papežové vždy o klášterní ústavy se opírali a jim rozličné výsady dávali.

Baron: Dobře soudíte! Kláštery, jsou-li dobře dle stanov řízeny, jsou nejlepšími hradbami proti nevěře a pravými zdroji nábožnosti a apoštolské horlivosti. Tak bývalo a tak je; proto nepřátelé náboženství a církve bouřívají vždy nejdřív a nejvíc proti klášterům, vyhánějíce ze země mnichy a jeptišky, jak právě teď vidíme v židovsko-zednářské revoluční Francii, která, aby církev katolickou v sobě ubila, vypovídá řeholníky ze země, nedopřávajíc jim ani tolik svobody, kolik jí mají leckteří pobudové a majitelé kořalen. Naše katolické jeptišky nesmějí ve

Francii prokazovati službu křesťanské lásky ani nemocným ve špitálích ani chudobným dětem ve školách, kdežto zpustlé ženštiny povykují po ulicích pařížských ve dne v noci, okrádajíce spoluobčany o čest, o zdraví, o věrnost manželskou a o mravnost společenskou, abych o úctě k Bohu a lidem ani nemluvil.

Rada: Vraťme se, pane barone, k Jižní Americe.

8. Republiky jiho- a středo-americké.

Baron: Abych v započatém pokračoval, pravím: Všecky ostatní státy střední a jižní Ameriky podobají se v nábožnosti a mravnosti velice republice brasilské. Odbudu je tedy zkrátka. Všude jeví se týž vládní proticírkevní nezdravý duch: vlády osobují si právo i ve věcech úplně náboženských a hledí spoutati církev jak jen mohou. Násilnosti a jiné nesprávnosti protináboženské vyhlašují se nutností státní, požadavkem osvěty, obranou vzdělanosti a občanské svobody. Nejhůře vedlo se církvi, když v mnohých státech jihoamerických byl řád jesuitský zakázán, čímž missie velice utrpěly a náboženský život na celé čáře poklesl. Začátek učinila Evropa francouzskou velikou revolucí, jež největší ohniska církevní osvěty obrátila v ssutiny, rozpoutala vášně, uvolnila kázeň. Za Evropou šla též Amerika, nejvíc její malé státy, a tak zasazována církvi rána za ranou. Následkem tvrdých, církvi nepřátelských zákonů státních, upadal život náboženský ve

státech jiho- a středo-amerických stále, k čemuž nemálo pomáhaly bezbožecké spolky, noviny a řečníci, jakož i děsný nedostatek kněží, kteří do země nesměli i když staří duchovní vymírali a domorodých kněží nebylo. Všeobecná zpustlost mravní, lhostejnost náboženská, nejistota veřejná a revoluční půda v malých republikách jiho-amerických jsou toho dalšími následky. — Přese všechny obtíže, se kterými v těchto státech katolickému náboženství jest činiti, udržela se posvátná jiskra víry v obyvatelstvu každým způsobem lépe než v protestantském Německu mezi Vašimi souvěrci a než v Severní Americe, pokud jest protestantskou. — Několik pěkných výjimek pro svobodu katolické církve v Jižní Americe dlužno ovšem zaznamenati, zvláště v republice ekvadorské, v níž za presidenta Garcia Moreny vedlo se katolíkům dobře, poněvadž zmíněný vladař byl pln víry jak v životě soukromém tak i veřejném, ale jsou to jen výjimky. Za pomoci církve zveleboval Moreno zemi neustále, takže ve všech směrech utěšeně se zotavovala. Tím však popudil proti sobě všecky nevěrce a liberály, hlavně ovšem svobodné zednáře, kteří — vidouce, že jejich povídačky o katolické církvi, jakoby byla nepřítelkyní pokroku a vzdělanosti, pro nepopíratelné výsledky, jichž se za Garcia Moreny v zemi dodělala, rozplývají se v niveč — usmyslili si odstraniti zbožného presidenta od vládního vesla za každou cenu. Dne 6. srpna 1875. rozlétla se novinami neuvěřitelná zpráva, že výtečný Garcia Moreno byl úkladně zavražděn. Od té doby stala

se republika ekvadorská opětně rejdištěm revolucionářsky podvratných živlů, kteříž usilují povaliti tam katolické náboženství; mravné i hmotné neštěstí národa nezadržuje jejich podvratné a nezbedné činnosti. Aby zostudili církev, svádějí na ni všecko zlé, a jak už bývá, u mnohých neprozíravců docházejí víry. Za tak smutných okolností jest ovšem velmi obtížno pracovati úspěšně pro náboženství; kdyby jeho trvání jen na lidské záviselo zvůli, vyhynulo by katolické náboženství v Ekvadoru. Nepřátelství proti církvi dostoupilo tam po smrti Morenově vrcholu, když biskupové a kněží katoličtí veřejně tak krutě byli pronásledováni, že ani životem nebyli jisti. „Katolické Missie“ vypravují o tom v říjnu roku 1897. následovně: Radikální noviny uveřejňují stále proti biskupům a kněžím paličské články, hanobíce je beztrestně. Každého dne zavrou do vězení toho neb onoho duchovního, jenž svému povolání zůstává věren, háje boží pravdy proti nevěrecké zednářsko-liberální vládě. Nebýti vyslanců cizích velmocí, missionáři nesměli by se odvážiti ven na ulici ani na cestu k domovu po moři. Věci dospěly tak daleko, že na příklad biskup pastoský viděl se nucena zakázati rodičům (zvláštním pastýřským listem), aby nesvěřovali dítek školám ústavu tulkánského, v němž druhdy vyučovali jesuité (dokud ze země nebyli vyhnáni); po nichž přišli tam „vládní učitelé“, a — nevěra vtloukána do srdcí dětských tak neomaleně, že zmíněný biskup musil se ozvati, ač předvídal, že se mu za to dostane nekonečného utrpení.

Jaký duch vane v srdci apoštolsky neohroženého biskupa, viděti z jeho opětného a zostřeného zákazu, v němž pod trestem vyobcování z církve vybízí rodičův, aby do 14 dnů vzali své dítky z ústavu tulkánského, neboť — tak píše doslovně, — mládež, jež je tam vychovávána, jest v největším nebezpečenství ohledně víry, která se jí hyzdí a ničí. Aby rodiče věděli, co biskup zakazuje a jaký má význam pro křesťana církevní vyobcování, nařídil, aby duchovní správcové po dvě neděle s kazatelen list jeho předčítali a vše věřícím náležitě vyložili. Jak neohroženě počínal si biskup pastoský, tak rovněž zmužile vedli si ostatní biskupové katoličtí v republice ekvadorské. Není to jasným znamením, že v žilách jejich proudí krev pravých vyznavačů Kristových? Jakým je také tamější duchovenstvo, když biskupové mohou se na ně v tak těžké a nebezpečné záležitosti s důvěrou obrátiti? Zahyne stádo, jež má takové pastýře?

Rada: To jsou věci věru neutěšené, a já, jakkoli s katolíky nesouhlasím, přece, jako věřící protestant a svobody milovný člověk, odsuzuji surové násilnictví zednářův a nevěreckých liberálů ekvadorských. Slovy po svobodě náboženské volají, ale skutky ji ruší a ničí. Pokolení bezbožné, jež si ekvadorští liberálové vychovávají, zahnavše učitele křesťanské, nepřinese zemi žádoucího pokoje a náboženskо-mravního obrození, kteréž jediné dává člověku potřebné síly, aby se uchoval v nebezpečenstvích a strastech tohoto života.

Baron: Tak jest! Přijde také den, ve který sežnou ekvadorští a jim podobní neprozíravci, co špatného nasili. Škoda, že při tom trpěti budou nevinní s vinnými!

Professor: Nemáte, pane hostiteli, nic lepšího a utěšenějšího z republik jihoamerických, než jste dosud pronesl?

Baron: Málem bych řekl, že ne, kdybych ještě několik zpráviček neměl, kteréž aspoň tu a tam vyznívají příznivěji. P. Launier, z kongregace oblátů sv. Františka Saleského, píše totiž z Montevidea dne 28. dubna 1897., že také jemu bylo naporučeno opustiti kraj, v němž dosud apoštoloval. Rozhodl se tedy, že půjde do Uruguaje; poněvadž však k zálivu guayaquilskému nebylo přístupu, byl nucen odebrati se na jih pěšky a koňmo. Putování bylo ovšem hodně nepříjemné, poněvadž hostince a přístřeší nebylo lze na míle cesty nikde spatřiti. Pravou radost měli missionáři, došli-li někde fary. Na několika farách našli naši missionáři značnou chudobu, ba téměř nouzi; všude byli však rádi vídáni a dle možnosti pohostěni, což v této chvíli s nejsrdečnějšími díky přijímali. Zde dařilo se missionářům, když byli nuceni přenocovati mimo farní dům, někdy i pod širým nebem; obyčejně celou noc ani oka nezavřeli a když k ránu vstali, byli rádi, že jich komáři neubodali. Ký div, že vypuzení missionáři vstávali každého dne umořenější a další cesty neschopnější! Jednou konečně dorazili na místo, kde se jim zdálo, že si budou moci odpočinouti a také žaludky do pořádku

přivésti, které trapným cestováním byly valně otřeseny, nedostavše dlouho stravy náležité a dostatečné. Ale chyba lávky! Sotva se totiž o příchodu missionářů dověděl nejbližší duchovní, již přiklusal za nimi a žádal, aby u něho se ubytovali a aspoň týden missii konali. Oba missionáři namahali se marně vyložiti, že jim po tolikerých útrapách není možno podjati se tak namahavého díla; farář stál na svém, tvrdě, že jeho ovečky musí viděti a slyšeti missionáře. Vidouce, že není pomoci, uposlechli oba missionáři a šli jak byli utrmáceni, vyhladovělí a nepřipravení s neodbytným farářem do jeho osady, majíce za to, že pořídí málo nebo nic. Ale člověk míní a Bůh mění! Dva prvé dny nebyla návštěva kostela stkvělou. Ale zpráva, že missionáři sem zavítali, roznášela se po kraji, každého dne nové posluchače přivádějíc, až konečně — třetího dne — celý kostel byl věřícími nabit, a mnozí stáli venku. Od šesté hodiny ranní do jedenácté před půl nocí byli oba missionáři kázaním, křesťanským cvičením, zpovídáním atd. zaměstnáni. Velmi mnoho starých a zatvrzelých hříšníků smířilo se s Bohem. Všichni jásali — missionáři, lid i farář. — V Montevideu, kamž po tříměsíční namahavé cestě oba missionáři šťastně došli, otevřelo se jim nové vděčné pole činnosti, a tak jest viděti, že i v Ekvadoru by se dařilo náboženství, kdyby jen poněkud vláda šetřila náboženské svobody a neštvala missionáře jako divou zvěř.

Průvodce P. Launierův, missionář P. Lardon,

píše o Uruguaji, že jest to země, v níž lze velmi mnoho dobrého pro náboženství vykonati. Proti Ekvadoru máme zde zlaté časy, — dí — poněvadž nás na ulici nikdo nenapadá ani netupí, jako tam dálo se napořád, takže jsme se ani na ulici ukázati nesměli, abychom nebyli hanou a nadávkami zahrnováni. Zde v Uruguaji je duchovenstvo v náležité vážnosti, čehož asi hlavní příčinou jest příkladný život, jejž tu kněží vedou. Ukáže-li se zde kněz na ulici, hned bývá obklopen dětmi, které ho důvěrně berou za ruku, hovoří s ním a vyprovázejí ho, jsouce přešťastny, dostanou-li od něho obrázek nebo svěcenou medailku. Za takových okolností pochopíte, proč toužím, abychom v naší kapli začali co nejspíše s dětským vyučováním.

Professor: Kdo by řekl, že v našem osvíceném století mohou se díti tak hanebné věci, jaké páší ekvadorští zednáři proti bezbranným missionářům?

Baron: O působení Salesiánů Dom Boskových v Jižní Americe máme tuto zprávu: Roku 1897. podařilo se na několika místech nově založiti ústav. V Peru založen ústav také v Iquique; město má asi 37.000 obyvatel ze všech dílů světa a národů: Peruanských, Francouzů, Němců, Angličanů, Vlachů, Číňanů, Slovanů atd. Vedle katolíků, židův a protestantů, jsou tam i buddhisté. Jaká to směsice lidí a víry! A pro všecky jejich náboženské potřeby jsou tam všeho všudy dva katoličtí kněží, totiž biskup a jeho sekretář. Také v Arequipě zařídili Salesiáni klá-

šterní ústav a doufají, že se jim v něm bude dobře dařiti. Otvírají zvláště školy večerní a řemeslnické, vidouce, že přinášejí velmi mnoho užitku.

V Argentinii usadili se Salesiáni taktéž na dvou místech: ve Viktorii a Sante Rose di Toay. V apoštolské práci pro záchranu nesmrtelných duší jsouce neumornými, dodělávají se missionáři ve všech jihoamerických zemích dobrých výsledků, jak o tom zprávy dává roku 1897. „Bulletin Salésien“. Z listu toho dovídáme se o republice argentinské ještě těchto církevněnáboženských podrobností: Tři nová biskupství byla zde poslední dobou založena, totiž v Santa Fé, v La Platě a v Tucumaně. Má tedy celá Argentinie nyní jedno arcibiskupství (v Buenos Aires) a sedm biskupství. Celý život církevněnáboženský v Jižní Americe stále se probouzí, upevňuje a prospívá, ač v mnohých státech působí se mu největší obtíže a protivenství. Tři čtvrtiny obyvatelstva argentinského jsou vlastně katolickými, a to nejen dle jména, nýbrž opravdu katolickými, k čemuž ještě přidati sluší, že většina těchto katolíků jsou Italové, kteří v rodné zemi a v samém Římě tolik nekatolického tropívají. Zakladatelem těchto vlašských osad v Argentinii byl kapitán Luigi, muž velezbožný a námořník smělý; od něho, zdá se, naučili se argentinští Vlaši ctíti a milovati náboženství.

Rada: Zde tedy stojí záležitosti náboženské lépe než v Ekvadoru, a zdá se, že časem celé

hnutí, jemuž stojí Salesiáni v čele, sesílí a celé obyvatelstvo uchvátí.

Baron: Dej Bůh! Dovolte však, abych dal ještě přehled missionářské činnosti jesuitské v Jižní Americe. Vybírám to z dosavádního pramene, totiž z „Katolických Missií“ 1897, strana 242. Dle úřední zprávy řídí nyní jesuité v Jižní Americe 17 vyšších vzdělavacích a učitelských ústavů, jež navštěvuje 4553 žáků. Na Brasilii z toho připadá kollej sv. Ludvíka v Itu se 617 žáky; v Novém Frýburce je 140 žáků, ve státě Rio Grande di Sul u sv. Leopolda 302, v Columbii 500, v Medellinu 170; v Ekvadoru mají dvě stanice, a to: ve Quituse 300 a v Riombambě 180; v peruánské Limě 200; v Bolivii v kolleji La Pazské 150; v Chile u sv. Jakuba 430; v Argentinii na dvou místech (v Buenos Aires a v Santa Fé) mají 806; v Uruguaji (v Montevideo) 420; na Antillech v Kubě 277 a v Cienfuegosu 120; na Jamaice v Kingstonu 60; v Centrální Americe v Beleze 61; a k tomu ještě připočítati sluší 5 až 7 biskupských seminářů se 400 posluchači (alumny). — Vidíte tedy, pane rado, že i v Jižní Americe má se církev římsko-katolická čile k životu, nedbajíc překážek, které jí tam v cestu staví „brány pekelné“. Změníte tedy o nás svůj nepříznivý názor?

Rada: Dokud nejsem úplně přesvědčen, nezměním. Račte pověděti, jaký život náboženský a mravní rozšiřuje církev katolická v četných osadách ostrovů Tichého Oceanu.

Professor: Pro dnes námořní plavby nechejme: pan baron jest už patrně dlouhou rozpravou unaven; proto začněme o tom zítra!

9. Ostrovy jižního moře.

Baron: Dnes povedu Vás, pánové, z pevniny americké do Tichého Oceanu k jednotlivým ostrovům, neboť i na nich ujalo se království Boží. Není mi ovšem možno plaviti se s Vámi ku všem přečetným ostrovům; dostačí zajisté, když nejdůležitějších nepřehlédneme a co vzácného náboženství tam vykonalo, stručně připomeneme. První zastavení učiníme tedy na ostrovech Paumatuských, jež leží asi na 140. stupni západní délky od Greenwichu a náležejí Francouzům, podrobeny jsouce církevně apoštolskému vikariatu tahitskému. P. Vincenc Terlyn byl tam po osm let missionářem; poznal tedy všecko náležitě, a můžeme mu docela věřiti. Píše: Přes osm let pracovali jsme s P. Germainem mezi ostrovany a založili jsme tam na všech významnějších místech v celém souostroví kapličky, missionářské stanice a školy. Práce bylo mnoho, těžké a nebezpečné, zvláště když jsme se plavili kolem ostrých a velice příkrých skalisk, jež daleko široko činívají moře nejistým, takže loď může každého okamžiku naraziti a se ztroskotati. Jednou stalo se, že P. Germain byl celých 8, po druhé dokonce celých 10 měsíců na kterémsi ostrůvku, nemaje co jísti ani píti mimo trochu hostií a vína, tak že jen s největším namahánim

zachoval se na živu, pojídaje kořínky a jiné plody zemské, jež tu a tam našel. Po celý ten čas nemohla se žádná loď odvážiti k nebezpečnému ostrůvku. Nebýti divého ostrovana, jenž se nad missionářem smiloval, byl by snad P. Germain zahynul hlady. Také P. Terlynu nevedlo se osm měsíců lépe; tvrdá zajisté zkouška a hrozný život, k němuž odvahy a dosti potřebné síly může dáti jen nejživější víra a plamenná láska k Bohu i k bližnímu! A přece snášeli naši missionářští dva hrdinové všecky svízele statečně, pracujíce při tom neustále pro sv. evangelium, až málem všecky ostrovy procestovali a mnohé domorodce katolické víře získali.

Rada: Nedávno četl jsem, že také naši protestantští kazatelé a vyslanci různých sekt amerických s úspěchem mezi ostrovany pro svá vyznání pracují.

Baron: Dobře, že se o tom zmiňujete, aspoň Vám mohu pravdu pověděti. Zmíněný missionář píše o tom takto: „Msgr. Verdier z Tahiti svěřil mé duchovní správě souostroví západní, kdež bylo mi skutečně položiti teprve první základy k sv. evangeliu. Působnost má zaujímala asi devět ostrovů, na nichž dosud hlavně působili protestantští kazatelé. Podivil jsem se, když jsem shledal, že vedle protestantských sektářů bylo zde ještě asi osm kazatelův americké sekty mormonské, zvané „Kanitos“. Ubozí ostrované, — komu měli z tolika učitelův uvěřiti, zvláště když viděli, že všickni kazatelé tvrdí, že mají čistou pravdu neporušeného křesťanství! Ale, jak už bývá, —

časem otevíraly se divochům oči, a milost Boží rozhodla zřejmě, na čí straně je pravda. Ač P. Germain byl jediným katolickým sám na sebe odkázaným missionářem, nemaje s dostatek nejnutnějších hmotných prostředků (peněz atd.), přece vždy víc a více nabýval důvěry mezi obyvatelstvem a konečně docílil sám více úspěchu než všickni kazatelé protestantští dohromady. Od roku 1891., kdy pracovati počal, do roku 1896. vystavěl pět kapliček a stanic missionářských na rozličných ostrovech duchovní správě jeho vykázaných; na ostatních čtyřech ostrovech byl nucen sloužívati mši svatou v chatách divochů, jakož i kázati tamtéž nebo pod širým nebem, a přece nikoli bez užitku, neboť získal za ne celých pět let více než 400 věřících, kdežto ostatní všecky sekty dohromady, jež už delší čas před ním v zemi pracovaly, hmotné prostředky četné měly a více než desíti kazateli rozšiřovány byly, sehnaly všeho všudy jen 700 stoupenců, z nichž však dobré 200 byli a jsou k protestantskému vyznání docela lhostejnými. Deset protestantských kazatelů nezmohlo tedy o mnoho více (v delším čase a za lepších prostředků) než jediný missionář katolický!“

Professor: Pane rado, zde prokazuje katolická církev rozhodně desetkrát tolik síly náboženské než protestantství; musíte tudíž budoucnost náboženskou přiřknouti Římu.

Rada: Jedno souostroví, jež čítá všeho všudy asi 14.000 nevzdělaných duší, málo věru

znamená pro budoucnost náboženství. Ostatně slýchávám, že se našim kazatelům dosti často podaří získati věřící katolíky naší protestantské víře. Kdo ví, nestane-li se tak i obrácencům P. Germaina.

Baron: Odpusťte, pane rado, že teď řeknu ostré slovo: obraceti divochy a nevěrce na víru Kristovu, vaši kazatelé málo dovedou — tu práci veleobtížnou ponechávají nejraději missionářům katolickým; pokaziti však obrácené lidi, kazatelé vaši dobře dovedou; proto loudívají se rádi za missionáři katolickými, mámíce a svádějíce věřící katolický lid k sobě, dávajíce a slibujíce mu za přestoupení rozličné časné výhody, obyčejně — peníze! Obracel lidi na víru Kristus Pán penězi?

Rada: Jste špatně zpraven. Naši protestantští missionáři jsou nábožensky tak horlivými a obětavými jako katoličtí a neužívají nekalých prostředkův, aby získali nových stoupenců.

Professor: Pruský protestantský major Weißmann podal o tom ze svého života v Jižní Africe opačné doklady a jiní protestanté též.

Baron: Nechme toho; brzy si na věc posvítíme lépe; zatím vraťme se k ostrovanům! Západně od ostrovů Paumontských mezi 170. až 180. stupněm východní délky leží ostrovy Gilbertovy, o nichž vypravují „Katolické Missie“ roku 1888: Když missionáři přijali v tomto roce duchovní správu na zmíněných ostrovech, nalezli půdu pro sv. evangelium dosti připravenu. Někteří obyvatelé Gilbertští jezdívali totiž už před příchodem

missionářů na sousední ostrovy, zvláště do Tahiti, Honolulu a Samoa, aby si tam něco vydělali. Tím způsobem stávalo se, že přišli do styků s křesťany a pochytili to neb ono z jejich náboženství, zvláště když tamější missionáři laskavě se jich ujímali a příležitost jim poskytovali, aby se súčastňovali v kostele i ve škole vyučování. Někteří z pohanů Gilbertských dali se dokonce i v cizině pokřtiti, zvláště když Maristé — tak se zovou tamější katoličtí missionáři — vydali katechismus v rodné řeči našich divochů (1875). Msgr. Janssen, tehdy apoštolský vikář tahitský, přeložil mimo to i Nový Zákon do řeči divochů Gilbertských a vyučil dva z nich v nauce křesťanské tak, že mohli poučovati krajany ve víře katolické. Bouře mořská zničila sice loď, na níž vezeny byly náboženské knihy z Tahiti na ostrovy Gilbertské, ale ne všecky, poněvadž jeden člun, na němž též bylo několik katechismů, šťastně se zachránil a oběma poučovatelům v domovině umožnil vykládati spolehlivě nauku křesťanskou. Práci jejich žehnal dobrotivý Bůh do té míry, že mnozí jejich rodáci pohanští naučili se celému katechismu doslovně a žádali upřímně, aby pokřtěni byli . . . Vedle katechismů působily také velmi dobře mezi pohanskými domorodci růžence, obrázky a medailky, jež dali pracujícím Gilbertským ostrovanům Maristé na Samoi. Tak stalo se, když konečně missionářům bylo možno přijít na ostrovy Gilbertské, že byli všude vlídně přijati, rádi slyšáni a tak upřímně podporováni, že v krátkém čase na různých místech vystavěli

osm kapliček a stanic missionářských, z nichž slovo Boží mezi pohany rozsévali, až vzešlo a přineslo užitek stonásobný. P. Bontemps ustanoven duchovním správcem nových osad, jež měly asi 95 vesnic od sebe dosti vzdálených. Za jediný rok podařilo se mu po náležitém vyučení pokřtiti 1600 ostrovanů. Z ostrovů Monutských odebral se na Nukuaeské, kamž povolal ho katolický Francouz, jenž se tam byl usadil a s nevolí pohlížel na řádění rozličných kazatelů protestantských, kteříž ubohé divochy proti katolické víře štvali, ač jich v protestantské víře náležitě nevyučili. P. Bontemps přišel a jal se pracovati, nedbaje nástrah ani příkoří ani hněvu protestantských kazatelů. Šťastnou náhodou připlul tehdy na ostrovy vojenský velitel, jenž byl mužem nábožným a úplně spravedlivým. Ten svolal jménem vlády všecky ostrovany jakož i protestantské kazatele a prohlásil, že na všech ostrovech Gilbertských jest úplná svoboda náboženská, takže i katolický missionář P. Bontemps učení své církve hlásati může, a že mu za to žádný nic zlého nesmí činiti. Každý domorodec ať si vybere náboženství které chce a jinak věřících ať nepronásleduje. To pomohlo! Protestantští kazatelé a jimi poštvaní ostrované přestali proti katolíkům bouřiti, a P. Bontemps mohl za šest měsíců klidné práce pokřtiti více než 200 divochů. Na neštěstí upadl zbožný missionář do těžké nemoci, jež ho přivedla na pokraj záhuby, takže delší čas nemohl pracovati. Času toho používal ovšem k modlitbě a nové přípravě buď na cestu

do věčnosti nebo na ostrovy další, aby také ostatním pohanům dostalo se světla víry. Když se pak pozdravil, umínil si, že odcestuje do Sydneye zjednat příhodné missionářské lodi, aby mohl konat duchovní správu po četných ostrovech a koupit si také potřebných knih k vyučování: katechismů, Biblické dějepravy, Písma svatého atd. Loď zapůjčil mu ochotně Msgr. Fraysse, apoštolský vikář novo-kaledonský, ale odkud vzíti potřebné mužstvo, aby se mohla na moře odvážiti? Chudičký missionář stojí s těžkou hlavou na ulici sydneyské, přemýšleje, co činiti, zvláště když potřebných peněz málo a známých lidí, jimž by se svěřil v tomto dálném městě, ještě méně. Co tam stojí zadumán, vidí najednou před sebou silného mladíka. „Aj," diví se, „jsi ty to skutečně! Co pak tě sem do Sydneye přivedlo z ostrovů Gilbertských?"

„Ach, dobrý otče duchovní," zvolal mladík, „přišli jsme sem rozloučit se s tebou, poněvadž jsme slyšeli, že chceš odejeti do Evropy! Kdo ví, vrátíš-li se ještě jednou k nám?"

„Jste hodni," chválil kněz. „Kolik je vás a jak jste se sem dostali, když nemáte k tak daleké a nebezpečné plavbě potřebných lodí?"

„Dali jsme se za námořníky na kupeckou loď a tak jsme sem přibyli. Nyní tě vidíme, a zase se podobným způsobem nějak domů navrátíme. Tážeš se: Kolik nás jest? Deset. Loď, na které jsme přijeli, už prodali, a my, ač nemáme práce a nevíme si v této cizině rady,

přece jsme plní radosti, že jsme svého duchovního otce zase nalezli.“

„Chcete-li, najmu vás ihned pro svou loď,“ řekl P. Bontemps, a když všech deset mužů s nadšením nabídku jeho přijalo, zavedl je ku svým řeholním spolubratřím do kláštera, kde dostali práci, v níž vytrvali, až se bohonadšený missionář vrátil z cesty do Evropy.

Rada: Toť vzácný příklad obapolné lásky, důvěry a trpělivosti!

Baron: Rok 1892. byl pro missii velmi šťastným; přivezlť s sebou P. Bontemps nejen knihy náboženské, nýbrž i nové dva pracovníky: jednoho totiž kněze a jednoho klášterního bratra. Četné dárky, které na ostrovy Gilbertské byly šťastně dopraveny — sošky, jesle, prapory, posvátná roucha bohoslužebná atd. — naplnily ostrovany nevypravitelnou radostí. Na konci roku 1892. měla missie již 3 kněze — byli to PP. Bontemps, Leray, Gaillard — a dva klášterní bratry laiky Štěpána a Konrada. Počet věřících rozmáhal se stále, takže dostoupil 3000 duší: na Nonuti bylo z nich 1674, v Tapituëi 800, v Nukunaei 208, v Nakinu a v Putarikari 155, na ostatních ostrovech asi 105. Nonuti mělo 12 kostelíčků — zajisté pěkný výsledek v krátké době. Poněvadž však nestačily síly tří katolických kněží proti mnohem četnějším kazatelům protestantským, kteří, jsouce z domova silně podporováni, stále na ostrovech proti katolíkům ryli, odhodlal se P. Bontemps v roce 1893. k nové cestě do Evropy, při čemž ho dva ostrované

doprovázeli. V srpnu jmenovaného roku byli v Římě všickni tři přijati u papeže Lva XIII. nad míru laskavě. Sv. Otec jevil živý zájem s missií Gilbertskou a byl bolestně dojat, když slyšel z úst ctihodného missionáře o rejdech protestantských tamějších kazatelů, zvláště Methodistů, kteří ze záští proti katolickému náboženství chápají se všech možných nekalých prostředkův, aby ubohé divochy k sobě připoutali a od církve katolické odvrátili.

Professor: Pane rado, co tomu říkáte? Věří Methodisté také vaše křesťansko-protestantské články víry? Proč to tedy dělají? Prvním předpisem veškerého náboženství jest, abychom se milovali!

Rada: A pan professor stále mne škádlí! Oh, ta jeho láska je horší než vychvalovaná „nevěrecká éthika“ čili mravouka!

Baron: Přátelé, kdybych vás neznal, že jste staří kamarádi, málem bych se bál, že se ve zlém rozejdete a nepokračoval bych v začatých rozhovorech.

Professor: Jednou já panu radovi, podruhé pan rada mně, a tak se máme pořád rádi. Viďte, pane rado, že stará láska nerezaví?

Rada: Nerezaví a pan baron může býti o nás bez starosti: v lásce jsme se sešli, v lásce se rozejdeme, a dá-li Bůh, na rok opět sem přijedeme. Co pak máme pořád mluviti jen o politice, divadle, úřadě, vědě a umění? Mně jest skutečnou potřebou promluviti si o náboženství. Také z tohoto hovoru odnáším si více poučení

než z kterékoli učené knihy: zde jde vše živě a hned ráz na ráz! Pane hostiteli, pokračujte!

Baron: Jakkoli řevnivost protestantských kazatelů proti úspěchům katolických missionářů mnoho dobrého kazí a zdržuje, přece celkem lze říci, že se křesťanství mezi ostrovany ujímá. Prozřetelný Bůh obdařil totiž všecky nevzdělané divochy přirozeně dobrými vlohami, které dávají jim rozpoznati celou pravdu od poloviční a ode lži; diví domorodci lnou z pravidla mnohem více ku katolickému missionáři než k sektářskému kazateli — a milost Boží pak všecko dovrší. K nejutěšenějším zjevům a k nejlepším důkazům živoucí moci katolického náboženství před protestantským počítám, že celé osady ostrovanů, jež z počátku přijaly nauku methodistickou, přestupují nyní k víře naší, vidouce působení a bohabojný život katolických kněží a srovnávajíce s ním slova a skutky kazatelů protestantských. Osvědčuje se tedy i mezi divochy, že víra je dar Boží, kterého třeba si vymodliti, nikoli však penězi a sliby vnucovati. Od roku 1892. náležejí ostrovy Gilbertovy veleříši anglické, jež prohlásila úplnou svobodu náboženskou, zároveň pak poručila, že všecky dítky domorodé musí choditi do školy.

Rada: Snad nejste proti tomu?

Baron: Nejsem proti všeobecné povinné návštěvě školní, ale na ostrovech Gilbertových má ta věc háček.

Rada: Jaký? Což mají ostrované věčně zůstati ve tmách?

Baron: Nikoliv! Ať jdou ku světlu, ale pravému! Nový školský zákon vlády anglické nutí totiž katolické dítky choditi do školy protestantské, nemohou-li navštěvovati školy katolické. Tím se stává, že dítky katolické přicházejí k úrazu u víře, což v tamějších poměrech považuji chybou nejosudnější.

Professor: Ubylo od roku 1892. přívrženců katolického náboženství na ostrovech Gilbertových?

Baron: Neubylo, nýbrž přibylo.

Rada: Proč si tedy naříkáte?

Baron: Poněvadž zákon je katolickému vývoji tamějšímu nepřízniv, a poněvadž ukládá katolickým missionářům a rodičům veliké práce a oběti, chtějí-li všecky katolické dítky víře katolické zachovati. Proto musí naši kněží pracovati ve dne v noci, bez únavy; musí stále býti na cestách, utvrzujíce, posilujíce a varujíce. Kdyby toho nebylo, mohli by jíti do krajin nových hlásat evangelium jiným pohanům, a království Boží rozmáhalo by se vždy víc a více na zemi.

Professor: Ať pracují vaši missionáři kde chtějí, jen když pracují; je-li práce jejich dobrou, potřebují jí všichni — obrácení i neobrácení. Kolik je tedy do opravdy všech obrácenců čili katolíků na ostrovech Gilbertových?

Baron: V měsíci květnu 1894. mělo Nonuti již 2200, Tapituëa 1700, Makin 300, Onotoa 400, Peru 300, Nukunaeu 300 a ostatní severní ostrovy přes 100, tedy úhrnem 5300 katolíků čili jednou tolik než v roce 1892.

Professor: Patrný pokrok a zaše znamení, že katolické náboženství není středověkou zříceninou, že má v sobě živoucí moc. Budou-li katoličtí missionáři tak stále na ostrovech Tichého oceanu pokračovati, rozšíří tam evangelium všude.

Baron: Neprorokujme budoucích příznivých výsledků, protože lidská zloba bývá za často silnější než úcty nejhodnější missionářská snaha, jak víme z republiky Ekvadorské.

Rada: Tak jest, a zde vůbec platí a váhu má, ne co bude nebo bylo, nýbrž co jest. Proto veďte nás, pane barone, dále na cestě kolem světa.

Baron: Dáme-li se od ostrovů Gilbertových ještě dále na západ, přijdeme k německé državě v Jižním moři, totiž k zemi Císaře Viléma na Nové Guineji, k archipelu Bismarckovu s ostrovy Nov. Meklenburkem a Nov. Pomořany. Na ostrovech těchto pracují mimo jiné také missionáři ze „Spolku nejsv. Srdce", a apoštolský vikář Msgr. Couppé dává činnosti jejich v roce 1897. toto vysvědčení: Jak už jsem před časem sdělil, nabyli sektáři Wesleyští zde mezi ostrovany dosti četných stoupenců; teď však odvrací se od nich šmahem všecko, a kdyby vláda nedělala překážek, přestoupili by všickni Kanakové ku katolickému náboženství. Považme jen, že v uplynulém roce sami od sebe a svým nákladem vystavěli 13 katolických kaplí, v nichž se každé neděle shromažďují k všeobecnému poučování a modlení, jež jim jeden z nich ochotně obstarává! Kdyby mně možno bylo poslati do všech 13 míst

aspoň jednoho missionáře, měli bychom rázem přes 8000 věřících duší, neboť učelivost a horlivost Kanaků jest veliká, takže by nauka náboženská obtíží mnoho neměla, zvláště když by dovedně byla přednášena. Příliš dlouho nesmíme ovšem otáleti, poněvadž Wesleyáni mají tam 90 kazatelských stanic, a pak, že by mohla domorodce přejíti trpělivost, kdyby pořád od katolíků pomoci nedostávali. — Dne 30. března 1897. bylo v Malaguně pokřtěno 240 dospělých; přes 3000 divochů bylo slavnosti přítomno. Noví věřící jsou z různých odlehlých částí ostrova, i bylo některým po 3 měsíce konati denně cestu 4—6 hodin pěšky, aby se každodenního společného vyučování náboženského súčastnili. Všech pokřtěných jest v Malaguně asi 2080; mnozí se na přijetí sv. křtu právě teď připravují a pořád přistupují noví žadatelé. P. Fromm, jenž vše to má na starosti, jest prací skutečně přetížen. V témž roce zřízeny tam také dvě školy: jedna chlapecká a druhá dívčí, na níž vyučují katolické jeptišky. Přes 100 dítek navštěvuje naše školy. Bohužel, že dosud není tu důstojného katolického kostela: 12000 korun bylo by na to potřebí. — Ve Vlavolu máme 1400 pokřtěných, z nichž přes 500 v době nejnovější. P. Bley má mnoho nováčkův a stále vyučuje katechismu. Ve škole je 70 hochů a Fr. Leo má v ní práce hojnost. Kostelíček je nový; vejde se do něho asi 500 lidí. Mimo to máme tam dům missionářský, obydlí pro jeptišky a sirotčinec dívčí. — Ve Vile-Mariině začali jsme pracovati před půl druhým rokem; máme

však už přes 500 pokřtěných, dům missionářský, kostel a školu — vše z rákosí! Vuna-Toro jest nejbližší missionářskou stanicí; čítá asi 60 pokřtěných a jest vedena domorodcem v katolické víře dobře vycvičeným, což zajisté přinese veliký užitek. Jak jen bude možná, přijde tam kněz a aspoň jeden klášterní bratr, aby zařídili kostel a školu, odkudž by na všecky strany bylo lze pracovati, protože Vuna-Toro má se státi středem všech missionářských tamějších stanic.

Vuna-Pope (dříve Kunigunan) jest sídlem biskupským, má dva missionářské domy pro kněze a pro jeptišky; též dvě kaple, pracovnu, sirotčinec chlapecký a dívčí, v nichž roku 1893. bylo 263 dětí, jichž však každoročně přibývá. Biskup doufá, že mu bude dopřáno navštíviti okolní ostrovy, z nichž přiveze zachráněné (vykoupené) dítky, aby se jim dostalo potřebného vychování náboženskomravního. Snahou naší jest zříditi zde pensionat pro dítky divochův a bělochů, poněvadž obojí potřebují náboženského vedení: divoši, že ještě víry nemají, a běloši, že už víru na mnoze ztratili; pomocí dítek možno proniknouti do otcovského srdce bělochova i divochova. Škola i biskupská „kathedrála“ (kostel) pomalu se dohotovují a budou co nejdříve svým účelům odevzdány. — Nedaleko Vuny-Pope žilo až dosud asi 100 domorodců, kteříž nechtěli o missii ani slyšeti; nyní však, když poznali, že missionáři s nimi opravdu dobře smýšlejí, změnili se a 36 dalo se vyučovati a pokřtiti, takže máme oprávněnou naději, že i ostatní brzy se obrátí. Také v Takobaru založili jsme missionářskou stanici a již čítáme několik věřících, ač sektáři snaží se všemožně práce naše mařiti.

Asi 70 kilometrů od Vuny-Pope založena byla v roce 1896. nová stanice missionářská v Matavě a Ramadě v území divokých Baininků, jichž nářečí velmi těžce lze se přiučiti. Jeden kněz a jeden bratr začali tu apoštolské dílo, nelekajíce se žádných překážek a nebezpečenství, ač jedinou jejich zbraní byla důvěra v Prozřetelnost Boží. A hle! Divocí obyvatelé, vidouce nevyčerpatelnou lásku a trpělivost apoštolských mužů, přilnuli k nim, zvláště když poznali, že jich missionáři vydatně hájili proti lidožravým Kanibalům, kteříž od nepaměti v končiny baininské krvavé vpády činívali. Aby bylo jakési spojení mezi Vunou-Popem a pobřežím baiingským, zjednal biskup sydneyský převozný parník, jenž ovšem koná missiím znamenité služby, ale také více stojí než staré plachtové lodice, které dříve tudy jezdívaly, přinášejíce všecky missionářské potřeby. Končí pak zpráva biskupova takto: „Missie naše učinily v tomto roce obrovský pokrok. Místo 32 missionářů jest jich nyní 40. Ve třech sirotčincích vychovává se přes 150 dětí. V roce minulém bylo v době velkonoční přes 1080 věřících u sv. přijímání; od té pak doby bylo přes 2000 dospělých řádně v náboženství vyučeno a pokřtěno, takže všech katolíků máme zde přes 4000 duší.“

O missiích v Nových Pomořanech podává

tamější missionář Fr. Kalixt Bader tyto zprávy: Pro svátky vánoční nacvičil jsem zde poprvé malé „oratorium“ v německé řeči, aby naši rodáci zase jednou slyšeli nábožné zpěvy v jazyku mateřském. Sál missijní, asi 40 metrů dlouhý a půl šesta metrů široký, — v němž bývá jídelna, škola a pracovna pro více než 100 dítek, — proměněn byl v sad palem a vyzdoben dle možnosti. O 7. hodině začalo na bambusovém jevišti večerní představení, k němuž dostavili se pan biskup a četní hosté, jimž všem ku poctě zahrálo 50 našich chovanců uvítací pochod na — bambusové píšťaly. Všecko zdařilo se dobře, zvláště zpěvy. O deváté hodině bylo po všem. — Od mého příchodu dalo se asi 3000 lidí pokřtiti. Čtyry nové missijní stanice byly založeny a pořád přicházejí zástupy divochů prosíce o kněze a o náboženskou pravdu, ač ošemetní sektáři wesleyští činí veliké překážky víře katolické a ze strachu před našimi missionáři na vládě si vymohli, že katolickým kněžím zakázala v okrsku Wesleyském kázati. V 9 až 10 místech postavili si domorodcové kapličky, v nichž se společně k modlitbám scházívají. Před několika nedělemi přišel k našemu biskupu náčelník kmene Davaonského se zprávou, že si vystavěli kostelík a že prosí o missionáře, jenž by je vyučoval u víře Kristově. Poněvadž však Davaon leží v okrsku Wesleyském, byl nucen nejdůstojnější pan biskup dáti mu odpověď, kterou již před ním tolika žadatelům dal, že totiž, dokud vláda neodvolá zákazu z roku 1891., není dovoleno katolickým missionářům

vstoupiti na území domorodcův a že nezbývá, než aby ostrované docházeli až sem pro poučení náboženské. Náčelník a průvodcové jeho zlobili se ovšem na vládu ale chápali, že nelze, než uposlechnouti rady biskupovy. O methodistských kazatelích nechtěli však divoši ani slyšeti, ač jim byli dle vládního rozkazu poddáni a prohlásili, že raději budou docházeti na missionářskou stanici sem k nám, než aby doma slyšeli výklady methodistické. Také vyprosili si domorodci, aby pan biskup přijal 2—3 jich chlapce do vyučování a až budou utvrzeni ve víře, aby jim je vrátil, aby doma konali úřad missionářský. Prosbě té vyhověno a Davaonští mají nyní své katolické missionáře. — Konče tuto rozpravu vyznávám, že katolická církev i v zámořských krajinách mezi divochy podobá se živoucímu stromu, jenž hojné nese ovoce. Nezdá se Vám, pane rado?

10. Missie protestantské.

Rada: Nechci katolickým missiím upírati chvály, ale myslím, že pan baron příliš světlými barvami vymaloval obraz missijní činnosti kněží katolických, kdežto na missie protestantské dívá se příliš černými brejlemi, neuznávaje jich skutečného významu a působení. Vždyť ještě před chvilí byl nucen vyznati, že methodističtí kazatelé, tedy protestanté, na mnohých místech předešli katolické missionáře, hlásajíce mezi divochy slovo Boží dříve a nikoli bez úspěchu. Dokázati také lze, že věřící protestantský lid veliké oběti

přináší pro šíření sv. evangelia; ano možno říci bez upřilišování, že více peněz vydává se na protestantské missie, než vydávají katolíci na své. Vaši missionáři stěžují si každé chvíle, že nemají dosti peněz, aby mohli všestranně a vydatně působiti, kdežto o našich kazatelích závistivě přiznávají, že jim nic v té příčině nechybí. Mám tudíž za to, že ochablost, která se u katolíků jeví v podporování missionářů, není dobrým znamením živoucí síly náboženství katolického, a že nadšené obětní dary, které vysílají za svými kazateli protestanté, pojišťuje jejich náboženství budoucnost.

Professor: Teď, pane barone, máte tvrdý oříšek rozlousknouti; vše, co pan rada uvádí, opírá se o skutečnost a číslice, jež i já mohu dokázati, poněvadž si peněžitých sbírek mezi protestanty všímám a vím, že mnohem více dávají na rozšíření svého náboženství než vy katolíci.

Baron: Těší mne, že jste se přece jednou aspoň v něčem shodli. Slyšte tedy odpověď mou oba; dám ji v několika částkách, poněvadž námitka pánĕ radova taktéž obsahuje několik dílů.

1. Velice o tom pochybuji, že protestanté vydávají ročně na missie více peněz než katolíci. Upozorňuji totiž, že protestanté vydávají každého roku přesné a podrobné výkazy, kdežto katolíci oznamují veřejnosti jen hlavní sbírky, jež přední jejich spolky pro missie podnikají. Zvláště nezmiňují se katolíci o četných ústavech missionářských a klášterech, jež si

doma vydržují a v nichž budoucí missionáři na své povolání se připravují, ač takové ústavy a kláštery bývají mnohými zámožnými našinci velmi štědře podporovány, vykazujíce i zbožné fundace a nadace, jichž se jim od dobrodinců pro všecky budoucí časy dostalo. Mimo to máme v katolické církvi přečetné staré i nové řády, které ze svého štědře, mnohdy téměř úplně samy, podporují své missionáře v zámořských krajinách, vysílajíce neustále nové a nové členy v místa, na kterých jejich spolubratří působí. Kdyby to všechno mohlo býti zevrubně sestaveno, poznali byste, že katolické řády samy působí pro missie více než všecky protestantské a katolické sbírky lidové a spolkové dohromady. Co tomu říkáte, pane professore?

Professor: Těchto vydání jsem v katolických účtech missijních nenalezl a vyznávám, že jsou opravdu značny, tak že nevím, mohou-li s nimi protestantské sbírky závoditi.

Baron: Dejme tomu 2., že skutečně vydávají protestanté na missie více než katolíci: jaká jest toho příčina? Docela jednoduchá — my musíme ještě na jiné podniky značně přispívati: kostely, nemocnice, chudobince, školy, křesťanské spolky, tisk atd., všecko obrací se prosebně na peněženku naši. A mimo to! Protestanté ožebračili mnohé naše země, vzali nám z katolických peněz vystavěné svatyně, ústavy, školy a kapitály. Nezlobte se, pane rado, ale dvě třetiny protestantských kostelů atd. jsou bývalým naším katolickým majetkem. Pohledněte

na př. do Německa, do Anglie neb i do Rakouska a spočítejte, co jste nám vzali a dosud nevrátili. Aby Vás to tolik nebolelo, pomlčím o zemích koruny české, ale že jste i zde našeho majetku církevního nešetřili, svědčí historie i svatovítského velechrámu, jejž jste zpustošili, sotva jste se v Čechách moci vládní domohli. V Anglii, odkudž nejvíce peněz na vaše missie ročně přichází, vzali jste katolíkům téměř všecko. Anglikánští biskupové přisvojili si katolické nadace, fundace a obročí, a ačkoli povinností s tím spojených nevykonávají, berou z toho znamenité příjmy a žijí jako hrabata. V Prusku sebrali protestanté katolíkům rovněž velmi mnoho; mnohý velmož, snad ani krále nevyjímaje, nazývá tam dnes svým majetkem, co druhdy náleželo katolickým klášterům, biskupstvím, opatstvím, králům a knížatům. Proč byste tedy nedávali na své missie z našeho? Z cizího krev neteče. V zemích od církve odpadlých — jmenovitě v hrdé Anglii — musí katolíci vydržovati si kněžstvo, chrámy, hřbitovy a školy ze svého. Vím ovšem, že i protestanté také musí platiti na své církevní potřeby, ale není tím vyvráceno, co jsem z prva řekl, a dodávám k tomu, že jako byli násilnicky katolíci okrádáni a ožebračováni v Anglii, tak byli také na mizinu přivedeni v Irsku, Škotsku, Dánsku atd. Chcete-li se poučiti o Prusku, které nyní stojí v čele protestantismu, přečtěte si spis Rudolfiho „O církevní politice pruské“; vyšel sice německy, ale Vám to nevadí, protože řeč německou dokonale znáte.

A na konec 3.: Chcete-li již vzíti peníze za měřítko náboženství, vezměte k tomu vždy takové obyvatelstvo, katolické i protestantské, které se zámožností poněkud sobě vyrovnává a nestavte žebráky (na př. Irsko) proti boháčům (Anglie). Zajímá-li Vás to, upozorňuji, že na př. v Prusku, kdež katolíci a protestanté jsou stejně zámožni, dávají katolíci aspoň osmkrát tolik na náboženské účely jako protestanté.

Rada: Katolíci brali protestantům majetek také, na př. v Čechách, kdež, jak Bílek dokázal, byly ohromné statky po bitvě bělohorské zabrány a většinou jesuitům darovány, kteří jich pak používali k násilnické protireformaci katolické, vypovídajíce naše předky ze země.

Professor: Ředitel Tomáš Bílek není spisovatelem právě příliš spolehlivým, jak mu dokázal Dr. Hodr v Brně v posudku jeho „Dějin řádu Tovar. Ježíšova“, a jesuita P. Svoboda v důkladném posudku, který vydal nákladem „Vlasti“ v Praze. Mimo to třeba připomenouti, že statky, jež po bitvě bělohorské byly zabrány, nezabrali katolíci, nýbrž zákonitý panovník-vítěz nad povstalci. Není pravda, že statky ty dány byly jesuitům všecky; jen nepatrné částky vráceny církvi, a ty za nedlouho v době císaře Josefa II. s jiným klášterním a církevním majetkem katolíkům opět odebrány a podnes nevráceny. Jesuité a jiní katoličtí řádové staví kláštery a ústavy z milodarů bohatých a chudých katolíků, jakož i z vlastního jmění, jehož poctivým způsobem vydělali a podnes vydělávají. Státy ať

katolické nebo nekatolické nepřispívají na takové podniky pravidelně ničím, a dají-li kdy co, není toho mnoho a zadarmo jistě ani krejcaru, poněvadž ihned řeholníky zavazují, aby za udělenou podporu, — kteráž ovšem zase plyne z rukou katolických poplatníků (ohromnou většinou), — odsluhovali se říši a zemi desateronásobně.

Baron: A já přidávám: Nabudou-li klášterníci jmění docela poctivě a úplně zákonitě, hlavně následkem své přičinlivosti, střídmosti a šetrnosti, povstanou státy a poberou jim to, jak právě vidíme ve Francii, kdež katolickým řeholníkům a jeptiškám republikánsko-židovsko-zednářská vláda opětně pokradla všecko.

Professor: Čeští Bratří a vystěhovalci, jichž vlastenectví se tolik chválívá, také byli zvláštními národovci: na hranicích země České, když vlast opouštěli, líbávali prý rodnou zemi a brávali si ji jako drahou památku do ciziny; to jim však nevadilo, aby se Švédy a s Němci spojení válečnicky nepřitáhli do Čech a nepomáhali válčiti těmto hrozným hubitelům naší vlasti. Aby přemohli katolického zákonitého krále Ferdinanda, vyhledávali Čeští Bratří a vystěhovalci spojenství se Švédy, s Němci, ano i s Turky.*) Slavný Komenský není také této

*) Král Ferdinand byl nucen vyhnati protestanty české ze země, poněvadž stále kuli vlastizrádné pikle proti trůnu spojujíce se s protestanty německými, kteří dlouholetou válkou hleděli zničiti mocnářství Rakouské. Podnes nejsou protestanté rakouští o mnoho lepšími než jejich otcové, jak viděti v nejnovějším hnutí „Pryč od Říma“, jež však

veliké chyby prost, jak dokázal v „Casopise histor. kroužku“ a ve „Vlasti“ nebožtík P. Špička, na základě Komenského latinského spisu „Lux in tenebris“ čili „Světlo v temnotách“.

Rada: Nezabíhejme do takových podrobností; poněvadž, přibereme-li do dišputace náboženské ještě i vlastenectví a národnost, stane se vášnivou a nekonečnou.

Baron: Máte pravdu; proto vracím se k protestantským missiím a podám další výklady o zdánlivě nebo skutečně menší peněžité pomoci, kterou prý katolíci vynakládají na missie. Pravím tedy 4., že protestanté více platí na své missionáře než katolíci, jest docela pochopitelno. Protestantský missionář bývá z pravidla ženat a má dítky; potřebuje tedy peněz mnohem více než missionář katolický, jenž, jsa svoboden a po většině slibu chudoby podroben, málo potřebuje a mnohem levněji žije. Slyšel jsem, že protestantští missionáři dostávají též časem i pěknou pensi a tu ovšem zase třeba peněz. Katolický missionář nemá ženy ani dětí ani pense; pracuje tedy buď do smrti v missii, nebo, nemůže-li již pracovati, vrátí se do ústavu nebo do kláštera, z něhož na missie byl vyšel, a zase nepotřebuje od nás ničeho. O světského našeho kněze, jenž z missie se vrátí, pečuje papež nebo jeho diecésní biskup; o řeholního stará se klášter,

zároveň znamená pryč od Rakouska a zpět do — Berlína! Že se protestanté čeští horšili na poslance mladočecha Dra Kramáře, když odsuzoval tyto nejnovější vlastizrádné rejdy, jest všeobecně známo.

a tak ani v té příčině nevyžaduje se od nás nových obětí.

Professor: Tenhle výklad se mi opravdu líbí.

Rada: I já souhlasím a prosím, aby pan baron dokončil.

Baron: Nechtěje dále srovnávati kazatele protestantské s katolickými missionáři, připomínám, že spisovatel Marshall vydal důkladný spis: „O agentech, způsobech a výsledcích křesťanských missií", v němž tolik světla na straně naší a tolik stínu na straně protestantské, že ničeho neuvedu, abych pana rady nezarmoutil. Řekl jste, pane rado, že vaši kazatelé předešli v missiích naše: opravuji, že se tak stalo jen málo kde; ohromnou většinou jsou naše katolické missie mnohem starší protestantských. Vaše missie jsou téměř teprv od včerejška, katolické začínají apoštoly a trvají podnes, nikdy nepřestavše.

Rada: Toť právě otázkou, jsou-li katolíci církví apoštolskou!

Baron: Otázkou? Dějepisnou pravdou! Jako jest dějepisnou pravdou, že vy protestanté začali jste teprve ani ne před čtyrmi sty lety, odtrhnuvše se od nás, tak jest dějepisnou pravdou, že katoličtí missionáři pracovali ve všech dílech světa dříve, než vaši zakladatelé vůbec světlo zemské spatřili.

Professor: Jaké jsou konečné výsledky obojího missionářského působení? Předčí katolíci protestanty nebo protestanté katolíky?

Baron: Výsledky? Ah, ano! Naši katoličtí apoštolé obrátili celý staropohanský svět k víře

Kristově. Církvi římské náleží zásluha, že celá Evropa přijala vzdělanost a mravy křesťanské, čímž dobyla nadvlády nad celým ostatním světem, již po staletí až dosud podržela, ač upříti nelze, že poslední dobu, odcizujíc se katolické církvi a přizpůsobujíc se namnoze názorům protestantsko-židovsko-nevěreckým, značně s výše té poklesla, takže Amerika a Východní Asie jižjiž s ní o vůdcovství světové závodí. Račte jen uvážiti, že to byli naši papežové, kteří v šestém století poslali sv. Augustina do Anglie, v osmém sv. Bonifáce do Německa, v devátém sv. Cyrilla a Methoděje na Moravu, sv. Ansgara do Švédska a Skandinavie! Pomněte, co zvláště od časů Kolumbových učinila církev katolická pro obrácení pohanův amerických, afrických, asijských, australských a rcete, nenáleží-li tam všude prvenství a lví podíl na záchranné práci církvi katolické? Proti tomu třeba vyznati, že protestanté po většině jsou odpadlíky náboženskými v zemích, které před nimi po celé tisíciletí byly katolickými, takže kdysi vynikající poslanec německý Dr. Windhorst pěkně pravil: „Protestanté, kopejte na svých hřbitovech trochu hlouběji, všude najdete katolické základy!" Nebude-li pan rada míti za zlé, dodám ještě, že podnes nezná dějepis ani jediného znamenitého národa, jejž by byli z pohanství na víru Kristovu obrátili protestanté.

Professor: Pane rado! Missijní protestantské peníze špatně se vám vyplatily. Pan baron vyhrává na celé čáře.

Baron: Nejsem ještě hotov!

Rada: Co máte nového?

Professor: Neuvádějte podrobností a skončete již o tomto pro pana radu nešťastném předmětě.

Baron: Ukončím, ale nejdříve dám Vám otázku: Jak má protestantský kazatel obrátiti pohana na víru Kristovu? Dejme tomu, že hlasatel vašeho evangelia byl by na příklad přívržencem sekty methodistické. Prosím, smí říci: My methodisté máme čisté učení Kristovo? Sotva to potvrdíte, poněvadž jste stoupenci sekty evangelicko-reformované. A pohan, — myslíte, že vašemu kazateli beze všeho ihned přisvědčí? Což nevidí a neslyší pohan po víře prahnoucí, že protestantští kazatelé neučí všickni stejně, a že katoličtí missionáři tvrdí, že jen oni mají pravé křesťanství? Proto řekne pohan protestantskému hlasateli víry: Jaké máte důkazy, že vaše učení jest pravé? — Methodista snad odpoví: Máme bibli, v níž tak to stojí. — Pohan: Co je bible? — Methodista: Bible je slovo Boží. — Pohan: Odkud to víš? — Methodista: Z podání církevního. — Pohan: Proč tedy vytýkáš katolíkům, že věří v církevní podání, a proč v ně nechceš také ty věřiti? — Methodista: My se odvoláváme právě proto pouze na bibli. — Pohan: Odkud a jak víte, že je pravá, neporušená a zkrátka: že je čistým slovem Božím? — Methodista: To nám praví duch její a náš. — Pohan: Proč tedy každý něco jiného z bible věříte, a co odpovíte katolíkům,

lutheránům, baptistům a ostatním křesťanům, když řeknou, že oni také mají „ducha“ svého i biblického, a že právě proto vám a evangelicko-reformovaným nevěří? — Methodista: Všickni křesťané považují bibli za slovo Boží, jakkoli si ji jinak a jinak vykládají. — Pohan: Proč nacházejí v bibli každý jiné učení? Kdo má jistotu a výhradní pravdu? Všickni nebo žádný? Mají-li všickni pravdu, proč bych měl přijati právě tvou víru methodistickou a ne na příklad katolickou? Nemá-li pravdy žádný, proč bych přestal býti pohanem a proč bych se měl státi protestantem? — Methodista: Jen my máme pravdu a ostatní ne, poněvadž si bibli špatně vykládají. — Pohan: Vykládáš ji zcela správně ty? — Methodista: Ovšem! — Pohan: Po čem to poznám? — Methodista: Vezmi bibli a čti si v ní! — Pohan: Neumím čísti a také nevím, je-li překlad bible, jejž mi dáváš, správným, celým, poněvadž nemohu prozkoumati srovnává-li, se s původním vydáním, v němž bible poprvé byla učiněna. Kdo mně poví, že nemají katolíci nebo lutheráni lepšího překladu bible než methodisté? — Methodista: Zdravý rozum dá ti pravý smysl bible. — Pohan: A což nemají katolíci a kalvíni atd. také zdravý rozum, a přece vykládají bibli jinak než vy!... Tak, pane rado, mohli by se pohané hádati se všemi protestantskými kazateli všech vašich sekt, a nepřišli by nikdy k uspokojivému konci.

Professor: Dejme tomu, že by i bylo dokázáno, že v té neb oné knize jest celé a ne-

porušené Písmo svaté, tím ještě nebylo by v hlavní věci pomoženo, protože nejde o literu Písma, nýbrž o jeho pravý božský smysl, mám-li mu úplně uvěřiti. Říci, že mám rozum a že tedy mám zkoumati a že najisto poznám „pravdu“ Písma, nic vlastně jiného neznamená, než u věc božskou vnášeti nejistotu a domněnky lidské, protože nikdo z nás není tak pošetilým, aby rozoumku svému připisoval vševědomost a neomylnost ani ve věcech obyčejných, neřku-li ve věcech náboženských. Vychvalovaná protestantská „svoboda“ bádání o věcech víry jest skutečně morovou ranou náboženství, jak vidíme na docela přirozeném výsledku jejím mezi námi protestanty, totiž na naší nevěře v Krista a na našem stonásobném sektářství, jež nás stále seslabuje a ubíjí.

Baron: Bravo, pane professore! Teď jste mluvil moudře a mohl jste ještě přidati, že jako jediná církev katolická svým podáním původní bibli dochovala (protestanté, chtěli-li bibli míti, musili ji přijati z rukou naší katolické církve!), tak také jediná církev katolická správně bibli vykládá, dovolávajíc se neomylného úřadu učitelského, jejž Kristus-Bůh své církvi přislíbil a také dal. Kde není této božské pravomoci v učení a kde se libovolné bádání udělá zřídlem víry, tam povstávají každé chvíle nové různice, nejistota, nedůslednost a omyly, takže konečně mizí víra a s ní zároveň i vážnost Písma, jak viděti v dnešním protestantismu (zvláště v učeném), jenž namnoze nepovažuje již bibli za neomylné slovo Boží, nýbrž za báji, proti níž jménem vědy brojí, a nevěří po většině již ani v božství Ježíše Krista. Bez neomylného církevního úřadu učitelského jsou vaši kazatelé rovni každému laiku, nemajíce pro své kázaní božského poslání. Proto u vás tak málo výsledkův náboženských po tolikeré práci a oběti.

Rada: A což jsou vaši missionáři v kázaní neomylnými a posílá je mezi divochy každého zvláště Pán Bůh? Katoličtí kněží — biskupův a papeže nevyjímaje — jsou také jen lidmi a ne polobohy; jsou tedy všemu lidskému omylu podrobeni jako my protestanté.

Baron: Ano! Naši kněží, biskupové a papežové jsou jako vaši kazatelé a pastoři pouhými lidmi, ale přece veliký jest mezi nimi a vašimi kazateli rozdíl, jakmile se jedná o víru. Proč? Poněvadž Kristus jest neomylný Bůh, a od něho nikoliv od nás lidí přijali biskupové naši učitelský úřad, majíce slíbený „po všecky dny až do skonání světa“ dar neomylnosti, nikoli ovšem kněží a biskupové jednotliví a každý sám pro sebe, nýbrž jako celek spojený s římským papežem čili jako učící církev, takže ve věcech víry a mravů, v nichž tento celek čili učící církev jest za jedno, jest naprostá a božská čili Kristova pravda. Od učící církve přijímá každý katolický kněz a missionář úřad kazatelský; má tedy náš kněz a missionář docela jiné, vyšší poslání než vaši protestantští kazatelé, kteří pouze lidským po-

sláním vykázati se mohou. Od neomylné učící církve přijímá každý náš kněz i pravý výklad čili učení víry, a k neomylné církvi přihlíží také každý náš kněz s naprostou podrobeností ve všem učení náboženstvo-mravním, nechce-li se odloučiti od církve Kristovy, „sloupu pravdy“ dle sv. Pavla, a nechce-li následkem odpadu svého poklesnouti na nízkou úroveň vašich protestantských kazatelů, kteří každý dle svého nejistého a omylu podrobeného rozumu náboženství vykládají, majíce i k tomu jen vaše lidské poslání.

Rada: Jak tedy odpoví katolický missionář tázajícímu se pohanu?

Baron: Myslím, že asi takto: Přicházíme k tobě ve jménu Kristově, hlásat ti jeho božskou nauku, jak ji za stálé pomoci Boží Kristem založená církev katolická podnes čistě neporušenou zachovala, Kristem jsouc oprávněna, aby jeho učení neomylně všem národům až do skonání světa vykládala.

Professor: To jest ovšem rozumně a důsledně řečeno, je-li pravdivo, že Kristus byl a jest pravým Bohem, že si církev založil, že s ní až do skonání světa býti přislíbil a že jí právo dal, aby nauku jeho hlásala.

Rada: A je li také pravda, že církev katolická samojediná jest pravou církví Kristovou, což my protestanté a s námi všickni ostatní nekatoličtí národové zcela rozhodně popíráme.

Professor: Já také nevěřím v božské poslání církve katolické, ale tolik vyznati mi jest,

že církev katolická je ze všech křesťanských církví nejstarší, sahajíc počátky svými samojediná až na apoštoly, od nichž první biskupové moc velekněžskou byli dostali, dávajíce ji zase jiným, a tito opět jiným, až na naše časy, v nichž vidíme, že biskupové katoličtí dávají kněžskou moc při svěcení kněžstva a biskupskou při svěcení biskupa stále dál a dále, takže katoličtí duchovní skutečně mají posloupnost nepřetržitou a apoštolskou. Všecky církve křesťanské — protestanté, pravoslavní, Řekové atd. — odtrhly se časem od církve katolické a tím i od této nepřetržité posloupnosti apoštolské, čímž ztratily spojení s pravou církví Kristovou, jejímiž prvními představenými byli apoštolé a ne Luther, Zwingli, Kalvín, takže na příklad dnešní protestanté angličtí, vidouce, že nemají v církvi své posloupnosti apoštolské, touží po spojení s Římem, aby nebyli mimo pravou církev Kristovu.

Rada: Divím se, kterak můžete býti protestantem a takto o církvi katolické smýšleti. Kdybych byl přesvědčen, že církev katolická na apoštolech jest založena, okamžitě bych přestoupil k Římu. Pravda ovšem jest, že církev římsko-katolická jest ze všech vyznání křesťanských nejstarší a že sahá až na časy apoštolské, byvši kdysi pravou církví Kristovou, ale později přestala jí býti.

Professor: Není pravda! Není možno!

Rada: Je pravda! V církvi římské byly zlořády veliké, takže pro ně nejlepší mužové proti církvi vystupovali.

Professor: Jak? Zlořády lidské že zničily božské dílo církve Kristovy? Což neřekl Kristus, že „církve jeho brány pekelné nepřemohou“ a že slovo jeho, tedy i slib o trvání církve, zůstane na věky? Kdo tvrdí, že církev katolická byla kdysi církví Kristovou, že však později přestala býti pravou církví, tvrdí očividnou nevěru v Krista a obviňuje božství jeho ze lži!

Rada: Protestuji živě proti takovému nařčení: já v Krista věřím a jeho božství se kořím.

Professor: Protestujte jak chcete, o církvi Kristově nenáležitě mluvíte! Také i to si pamatujte, že právo vystoupiti s opravou víry, nemůže dáti lidská zkaženost a světský zlořád, aspoň nemůže ho dáti církvi Kristově, protože Kristus ustanovil jinak, totiž, že všickni, kdož chtějí jeho nauku hlásati, musí k úřadu tomu od Boha míti poslání. „Jako mne poslal otec, tak já posílám vás!“ Prosím, pane rado! Kristus nedovolával se zkaženosti a ničemnosti staropohanského světa, aby odůvodnil, proč vystupuje s novou naukou, nýbrž Kristus dovolával se proti zkaženosti světské poslání svého od Boha a nařizoval apoštolům, aby na základě božského poslání vystoupili proti světu jako učitelé a oprávcové. Vaši pastoři, kazatelé a zakladatelé, dovolávajíce se pro náboženské poslání své zkaženosti církve římské, nejednali tedy a nejednají podle příkladu a nařízení Kristova a neměli k vystoupení svému božského poslání, nýbrž, jak jste přiznal, špatnost lidskou, a já přidávám: také i špatnost svou.

Rada: Proč tedy nevěříte v církev římsko-katolickou, když se jí tak velice zastáváte a přiznáváte, že v ní apoštolská posloupnost podnes jest zachována?

Professor: Poněvadž nevěřím v Krista-Boha! Kdybych věřil, že Kristus je Bůh, věřil bych také jeho církvi, tedy papeži a Římu.

Rada: Potom byste věřil také v římské články víry a nesměl byste tvrditi, že z křesťanství dlužno jen všeobecně platné pravdy mravoučné přijati, víru však křesťanskou že třeba vzdělanému muži celou zavrhnouti.

Professor: Ano! Kdybych věřil, že Kristus je pravý Bůh, věřil bych v každé jeho slovo a ve výklad, jejž podává jeho církev.

Rada: Kladl byste tedy docela po katolicku hlavní důraz na víru a ne na mravouku?

Professor: Ovšem, poněvadž, jak kdo věří, tak i jedná. Mravouka vždy následuje za věroukou. Jaká jest věrouka, taká jest mravouka. Nevidíte toho i na naší mravouce?

Baron: Pánové! Mnoho pěkného pronesli jste v otázkách i odpovědích právě řečených, ale v jednom zdá mi se, že jste neuhodili zcela na pravdu.

V čem? — tázali se rada i professor takměř najednou.

Baron: V tom, že jste jaksi činili závislou oprávněnost poslání náboženského na osobních vlastnostech reformatorových, hlavně na jeho mravném chování a ne na božském pověření k úkolu tomu. Ani největší svatý nemá

práva opravovati nauky Kristovy a základních zřízení církevních, pro svou osobní svatost neb učenost a horlivost. Dle svědectví Písma ustanovil Pán **apoštoly a jejich nástupce** „řediteli a oprávci církve“, takže už sv. Pavel napomínal věřících: „A kdyby **anděl** s nebe sestoupil a jinak učil vás, než jste od nás (apoštolů) slyšeli, nevěřte mu a považujte ho nepřítelem Kristovým čili Antikristem!“ Ostatně, pane professore, kdyby bylo nyní po mé, pustil bych se zpříma do Vás a dokázal bych Vám, že Kristus je pravý Bůh, a že se dopouštíte veliké chyby, pochybujete-li o jeho božství.

Professor: Dodělejte nejprve jednoho a nezačínejte sporu nového. Jsme na procházce světem, chtíce poznati život a schopnost katolické církve. Na božství Kristovo dojde později.

Baron: Pane rado, souhlasíte?

Rada: Souhlasím, ale již mne to trochu unavuje.

Professor: Aha! První znamení ústupu již se dostavilo. Pan rada myslil, a já jsem mu v tom z počátku dával za pravdu, že protestantskými missiemi porazí pana barona a zatím po tuhém boji vidí se můj spojenec nucena bubnovati k ústupu!

Baron: Těšilo by mne velice, kdyby náš právě skončený rozhovor byl přesvědčil pana radu také i o tom, že opravovati církev a náboženství nedává práva ani zkaženost mravů ani osobní neúhonnost ani lidské poslání, nýbrž jenom vůle Boží.

Rada: Což by znamenalo zatratiti Luthra, Kalvína, Husa!

Professor: Káže-li tak důslednost náboženská, jaká pomoc a jaké obtíže pro věřícího protestanta? . . .

11. Na ostrovech Filipinských.

Druhého dne k poledním, když se přátelé zase sešli a jak pan rada tak i pan professor hostitele žádali, aby pokračoval, začal pan baron: Roku 1521. objevil slavný Magellan ostrovy Filipinské. Od roku 1571. byli pány ostrovů Filipinských Španělé, kteří hlavně pomocí katolické církve přivedli země ty na dosti veliký stupeň vzdělanosti, osvěty, zámožnosti a pokroku. Na universitě Manilské pracovali od staletí řeholníci dominikánští s nejlepším prospěchem. S dominikány a vedle nich pracovali v celé zemi také jiní církevní řádové a četní světští kněží, pomáhajíce domorodcům všemožně ku předu ve všech oborech lidské vzdělanosti, duchovního i tělesného blahobytu. Jako všude tak i na filipinských ostrovech našli se nespokojenci a řídíce se nechvalným příkladem evropských revolucionářů, jali se brojiti proti španělské vládě, až konečně způsobili povstání, jehož použily hrabivé Státy Severoamerické za záminku k nespravedlivé válce proti Španělsku, v níž katolická církev, hlavně pak jmenovaní řeholníci, velmi mnoho vytrpěli, ztrativše nejen ovoce dlouholeté záslužné práce, nýbrž i majetek, ba

i na mnoze život a čest. Zlé časy ty trvají dosud, tedy již léta, a ubozí řeholníci nemají do dnes poměrů svých náležitě urovnaných, ač jim nová (severoamerická) vláda stále slibuje, že vše s Apoštolskou Stolicí spravedlivě upraví. — Jak velice se rozšířilo náboženství katolické na ostrovech Filipinských a jak živoucí činnost prokazovalo ve všech oborech práce, vědy a umění, o tom vypravuje Američan John Barret, konsul Spojených Států na Siamě. Píše: Kdyby se mne někdo tázal, co jest význačnou známkou ostrovů Filipinských, označil bych za známku tu bez rozmýšlení velikolepý vliv katolického duchovenstva. Ten jest všude prvý a stálý dojem každého pozorovatele. Vlivu katolických kněží podléhá do jisté míry i vláda, obchod a vůbec vše, cokoli na ostrovech lze pozorovati. Je-li pozorovatel-cizinec z počátku zaujat proti tomuto neobvyklému zjevu, smíří se s ním časem, poznav jej náležitě, a nejen že se smíří, ale stane se i jeho přítelem. Církev a stát jsou zde vlastně jedno, ač různá mají jména a působení. Možná, že v tomto velemocném postavení církve jest i něco zlého; jistě však není toho tolik, aby vyvážilo přečetné dobré, jež působí jak domorodcům tak i vládě. Většina obyvatel filipinských jest opravdu šťastna. Nespokojenci, kteří právě teď (roku 1897.) povstání učinili, jsou u vážné menšině a pocházejí vlastně z krve čínské smíšené s krví Evropanů. O církev a stát starají se tito nespokojenci málo, majíce na zřeteli své cíle... Zvláštním úspěchem církve jeví se zde pokřesťa-

nění domorodců v celé zemi... Jaký to rozdíl proti ostatní dosud pohanské Asii! Ostrov Luzon můžeš projíti od začátku až na konec kříž na kříž a nikde nenajdeš pohanského chrámu: vše stalo se upřímně katolickým. Bludem jest velikým, považovati Filipiny za zemi nevzdělanou, divokou a zanedbanou. Město Manilla bylo sídlem vědy, umění a evropské vzdělanosti dříve, než americké Chicago na světě se ukázalo. Projdeš-li Manillou, spatříš s údivem její kolleje, observatoře, technické školy, klášterní ústavy, dobročinné všeho druhu domy. Mniši a kněží pracující ve správě duchovní na Filipinách, pracovali také o hmotném blahobytu, zakládali silnice, mýtili lesy, vzdělávali pole, stavěli domy, osady atd., takže skutečně patří k nejzasloužilejším třídám obyvatelstva této země... Zvláště chválí dále Sir Barret dobré a četné školství obecné, většinou církví vedené a placené i obstarávané, jakož i vysoké školy manillské opatřené všemi moderními nejnovějšími vynálezy a pomůckami. Miliony obyvatelstva luzonského jsou veskrz podrobeny vlivu církevnímu, smíšence (asi půl milionu) v to nepočítaje; církev snaží se opravdu vésti obyvatele k dobrému, zachovati úctu k vrchnosti, udržeti veřejný pořádek a dobrý mrav, a lze říci, že v mezích své moci a působnosti správně si vede. Mezi katolickými duchovními jsou mnozí vzácní mužové, jichž vzdělanosti a mravní i občanské neúhonnosti dlužno vzdáti chválu. A nejen jednotliví duchovní, nýbrž téměř všickni katoličtí kněží jsou muži ctihodnými, dělajíce stavu svému

všecku čest, odečteš-li několik, většinou smíšenců. Zkrátka: Církev katolická dokázala na Filipinách stkvěle, že její missionářské působení mělo blahodárný a všestranný vliv na vývoj Asiatů.

A teď táži se: který národ divoký a pohanský povznesli k takové výši kazatelé methodističtí, lutherští, kalvínští, anglikánští a kteříkoli protestantští, jako povznesli Filipince nenávidění mniši a missionáři katoličtí? Nemůžete-li, pane rado, jmenovati mi ani jediného takového národa, pravím Vám, že tedy církev katolická prokázala větší živoucí nábožensko-mravní moc, než vy protestanté všickni dohromady, a že tedy naší církvi náleží budoucnost náboženská mezi lidstvem.

Professor: Váš výklad jest vzácný, protože John Barret není katolíkem, nýbrž snad úplným nevěrcem, jehož úlohou bylo pozorovati Filipiny, aby o nich zprávy dával Spojeným Státům Severoamerickým, aby věděly, co na Filipinách uloví pro případ šťastné války, k níž proti bezmocným Španělům byli v mnohonásobné přesile, tak že příznivého výsledku dříve nebo později jistě se dodělají.*)

Baron: Ať věci skončí jakkoli, tolik lze tvrditi, že hrdí Američané budou míti celá staletí činiti, aby pro Filipiny učinili tolik dobrého, jak

*) Již se dodělaly, poněvadž Španěly přemohly a všecky zámořské državy jim odňaly; důvěry však domorodců Státy severoamerické nezískaly, neboť Filipinci a Kubánci bránili se proti „osvoboditelům“ severoamerickým s rozhodným odporem — až podlehli.

bylo učinilo pokořené a tupené katolické Španělsko již před dávnými časy, neustávajíc v blahodárné práci té ani v časích nejnovějších. Začátky jsou vždycky ze všeho nejtěžšími; na Filipinách učinili je však katoličtí Španělé a ne „protestantští“ Američané, smí-li se Američanům vůbec říkati „protestanté“.

12. Australie.

Baron: Pojďme, pánové, dále; pojďme k Australii, poddané většinou velikou protestantské Anglii! Víte, jak se píše o náboženských poměrech tohoto dílu světa? Dějiny církve australské — tak téměř do slova čtu ve svém prameni (Katol. Missie, 1897, 159) — vykazují kromobyčejný původ a podávají hrdinské boje, jež našim souvěrcům bylo tam přestáti, a za to také honosí se vzácně stkvělými výsledky, jež celé církvi Boží jsou k radosti a ke cti. A nesoudíme tak jen my katolíci, ale soudí tak i protestanté, jak jejich časopis „Daily Telegraph“ (7. ledna 1895) přiznává, podávaje úsudek o spise kardinála Morana, arcibiskupa Sydneyského. Hned totiž jak vyšly jeho „Dějiny katolické církve v Australii“, slavili naši biskupové ode dne 15.—29. listopadu roku 1895. druhou všeobecnou synodu, k níž se dostavilo 24 církevních knížat australských. V úvodní řeči pravil světící biskup Gallagher: „Ani nejmenších nemám starostí o budoucnost naší sv. víry v této nové vlasti, předpokládaje ovšem, že

všickni, kteří jsme živými nástroji víry té, i na dále plniti budeme povinnosti svého posvátného úřadu a povolání. Církev katolická není v této zemi cizinkou. Její budoucí moc označil podivuhodně španělský hrdina de Quiros (1606), když poprvé spatřil s lodi vyčnívající pahorky této země, již prorocky pojmenoval zemí Ducha svatého (La terra Austral del Espirito Santo). Prvním znamením křesťanské vzdělanosti v Australii byl svatý kříž, jejž tady předkové vztýčili, a první křesťanskou ozvěnou v hájích, lesích a skalách zdejších byla katolická píseň „Vexilla Regis = Prapor králův“, jejž zazpívali katolíci sestoupivše s korábu na pevninu. Od té doby zří pravý Australec v kříži Kristově chloubu a hlasí se k němu za všech okolností života; z toho lze uzavírati, že víra Kristova v této zemi zvítězí a potrvá.“ — Mluvě o této řeči katolického biskupa, poznamenal kterýsi protestantský list upřímně, že katolíci mohou býti právem hrdi svými výsledky v australské zemi. Podnes — píše — dostiť jest mezi námi pamětníků, kterak několik chudých kněží římských přišlo sem takměř beze všech hmotných prostředků. Kdoby se byl tenkráte nadál, že po nemnohých letech bude zde tolik duchovenstva, tolik biskupů, řeholníků, klášternic, škol, spolkův a věřících? Nezklame-li nás budoucnosť a budou-li se katolíci tak vzmáhati jako dosud, dočkáme se po nemnohých letech, že církev Římská nabude v Australii největší moci a ovládne všechen veřejný život celého obyvatelstva. Dosud mají se věci tak, že katolíci

mohou v brzku doufati v uskutečnění toho proroctví, neboť mají výborné vůdce jak mezi biskupy tak mezi duchovenstvem a řeholníky, kteří žádné práce a oběti se nebojí, jde-li o jich náboženské zájmy. Kostely katolické bývají zbožným obecenstvem přeplněny a školy katolické nemají dosti místností pro přečetné dítky, které do nich rodiče posílají. Všechny výkazy a schůze podávají překrásný obraz sjednocenosti, obětavosti, svornosti a obapolné vážnosti, vedle vděčnosti a důvěry ve Všemohoucího, jenž jim tak patrně v jejich snahách žehná. Kterak proti tomu docela jinak vyznívají výkazy a schůze jiných společností křesťanských, žalujíce do netečnosti a vlažnosti svých členů přemnohých!

Rada: Podivuhodné svědectví v ústech protestantských! Naši lidé měli by si z něho vzíti poučení, jak třeba pracovati, strádati, navzájem se ctíti a podporovati, nikoli však pořád se hádati, podezírati a snižovati. Nebýti této osudné chyby, a bylo by s naším náboženstvím zcela jinak než je.

Professor: Chyba ta je nám vrozena! Což jiného znamená slovo „protestant“ než odporovati, vzdorovati, šťourati a se hádati? Dělali to jinak naši zakladatelé? Nikoli! Luther se hádal, Kalvín se hádal, Zwingli se hádal, a tak podobně a snad proto hádáme se i my jejich děti; hádáme se brzy s katolíky, brzy mezi sebou, brzy s nevěrci, brzy s politiky, a kdybychom nikoho vedle sebe neměli, hádali bychom se přece — snad každý sám se sebou.

Rada: Vy vždycky nadsazujete a — konečně již ani naším nejste.

Professor: Nezáleží mi mnoho na tom, jsem-li vaším anebo ne; ale dokud od vás neodejdu, nemáte práva mne vylučovati.

Rada: Vždyť jste před chvílí řekl, že nevěříte v Krista-Boha.

Professor: Takových nevěrců je mezi protestanty mnoho a dosud jste jich ze sebe nevyloučili, dokonce nechávajíce je přednášeti i protestantskou theologii a vychovávati budoucí pastory! Ve vašich kostelích a školách káže se namnoze čirá nevěra a ozve-li se proti tomu pravověrný kazatel, nepořídí ničeho, poněvadž i vaše vrchní církevní úřady nebývají o nic lepšími než obžalovaní nevěrci. Račte si o tom přečísti spis Hoensbroechův „Christ oder Antichrist", v němž tento odpadlík, dříve než přeběhl od církve Římské do tábora protestantského, z přečetných spisů protestantských professorův a pastorů nezvratně dokázal, že se u vás zahnízdila čirá nevěra.

Baron: Smím, pánové, pokračovati? Slyšte tedy, kterak dále smýšlejí vaši souvěrci o katolické církvi v Australii! Jeden píše (Katol. Missie, 1897, 160): Přijde-li cizinec do Sydneye a projíždí-li se zdejším přístavem, zajisté s podivem pozastaví se u velikolepých budov semináře v Mauly, pensionátu v Rose Bayi, u kathedrály, u kollejí sv. Ignáce a sv. Josefa, a — mějž si jakékoli předsudky nábožensko-proticírkevní, — musí uznati, že církev Římská jest skutečně

viditelnou církví Australskou. To jest ovšem jen zevnější dojem, ale i vnitřní pocit také brzy se dostaví a poukáže mu na obětavost, nadšení, lásku, práci a dovednost osob, které vše to v naší zemi způsobily, a o nichž kardinál Moran ve své knize tak uznale na všech stranách píše, chvále biskupy, kněze, mnichy, klášternice a věřící. — Když jmenovaná druhá zemská synoda slavila se v Sydneji, sešlo se množství předáků katolických z celé Australie a konalo veřejná shromáždění v ohromném sále městské radnice. Mimo biskupy s kardinálem Moranem v čele byli zde nejpřednější mužové australští. Přede všemi slušno jmenovati lorda Hampdena, nového místokrále, jenž asi před týdnem byl sem teprve přišel; vedle místokrále viděti bylo nejpřednější členy nynější vlády, ministry, presidenty, poslance, generály, vysoké námořníky, všeho druhu úředníky, zástupce měst, vědy a umění, vše bez rozdílu víry a národnosti, takže nescházeli ani nejvyšší anglikánští duchovní a vrchní rabín židovský atd. Čest, která se takto prokazovala katolické církvi, byla skutečně neobyčejná.

Několik dní po tomto velikolepém projevu katolického života v Australii, slavili jesuité dne 3. prosince 1895. v sydneyské kolleji památnou slavnost sv. Františka Xaverského, při níž udělovány chovancům veřejné odměny za nejlepší práce vědecké. Zase dostavil se tam kardinál s biskupy, vláda, úřady, zástupci věd a umění, jakož i nejlepší měšťanské rodiny. Lord Hampden,

přesvědčiv se osobně při této příležitosti o výborném prospěchu jesuitských chovanců a prozkoumav z blízka celou kollej a veškeré vedení a zařízení její, neváhal veřejně jako zástupce anglické vlády zahrnovati jesuity a jich školy největší pochvalou, vykládaje, že mu jen úřední povinnost a naprostá spravedlnost tak činiti velí. Místokrál spatřuje zde — tak končil — a béře na úplné vědomí velikolepou práci, která se podniká pro náboženství a pro zdar celé australské vlasti; proto také uznává vláda starost, práci a zasloužilost jesuitského řádu a raduje se, že veškeré obecenstvo této kolleji je příznivo. — Můj pramen (děl baron) poznamenává, že katolíci nejen mravně a nábožensky vynikají nade všecka ostatní australská vyznání, ale že i početně nemůže se s nimi žádné měřiti. Chybíť všem vyznáním nekatolickým v Australii jako vůbec všude pevná jednota i mravní vliv, jakkoli některé z nich jsou peněžitě mnohem lépe opatřeny než katolicismus. Anglikánská státní církev veleříše britské, nejsouc v Australii vládou tak podporována proti ostatním vyznáním jako doma v Evropě — ježto se v Australii uznávají všecky církve rovnocennými a stejně oprávněnými, — anglikánská církev, jsouc tam odkázána sama na sebe, nemůže se nikterak vyrovnati církvi katolické. Především vidíme, že anglikánská církev marně se snaží zjednati si ve víře jednotu, kterou katolická církev tak podivuhodně tady a všude na světě ukazuje. Z marné a usilovné snahy té lze poznati, že církev anglikánská podobá se nalomené květině, kterou žádná moc lidská nemůže trvale narovnati; každý pokus pomoci anglikánské církvi k jednotě, škodí a nalomuje (rozdrobuje) ji ještě více, vyvolávaje ihned nové sekty a odštěpence, kteří se zamýšlenou opravou nesouhlasí a nové „pravé“ církve zakládají atd. Naproti tomu podobá se církev katolická mohutnému stromu, z něhož nové a nové ratolesti stále vyrůstají, nedělíce ale sesilujíce základní peň, jenž pln jest živoucí šťávy a nepomíjející síly, ač věkové uplynuli, přinesše zlé i dobré. Pod ranami času, válek a bouří zahynuly světové veleříše; církev katolická však stojí nehybně a pevně, podmaňujíc si mírně nejšlechetnější, nejučenější a nejctnostnější duchy, takže nejen z její úctyhodné minulosti téměř dvoutisícileté, nýbrž i z její přítomnosti mnohoslibné lze s nejlepší jistotou souditi o její budoucnosti mezi národy vůbec a australskými zvláště.

13. Katolická církev v Japonsku.

Baron: Poněvadž jste se žádný, pánové, ke slovu nehlásili, dovolím si zavésti vás nyní do Japonska čili Žaponska, jež právě od několika let (od poslední války s Čínou před 6 lety) tlačí se v popředí celé Asie a stává se skutečnou světovou mocí.

Pan rada zajisté ještě v paměti má, kterak jeho souvěrci vykřičeli v šestnáctém století katolickou církev za říši Antikristovu, a kterak jí

vytýkali, že prý úplně odpadla od pravého a čistého křesťanství. Vaši reformatoři (zakladatelé víry) učinili dokonce (ve článcích Šmalkaldských) článkem víry protestantské, že papež je vtěleným ďáblem. Nejhůře ze všech katolíků bývali vždy tupeni jesuité, a jakkoli sotva který protestant dnes věří, že papež je ďáblem aneb antikristem, věří přece velmi mnozí protestanté všelijakým potupám a lživým pomluvám o jesuitech starých i nynějších, ačkoli byly stokrát úplně vyvráceny. I v nynější velkoněmecké říši za vedení protestantského Pruska učiněn byl jen pro ty lži a podezřívání proti jesuitům zvláštní zákon, jímž se jim zapovídá usaditi se na půdě Německé, i kdyby byli jejími rodnými syny a od vlády vyznamenáni za zásluhy, jež si o říši vydobili na poli válečném, uměleckém a vědeckém.

Proti takovým předpojatostem nespravedlivým zajisté nebude od místa poukázati, že právě tupení jesuité v šestnáctém století na stromě katolické církve novou křesťanskou větev vypěstili, větev plnou květův a plnou ovoce křesťanských ctností, zavedše, upevnivše a rozšířivše totiž víru Kristovu v Japonsku.

Pokřesťanění Japonska začalo dnem 15. srpna 1549. Z počátku přibyl tam jediný jesuita missionář, jménem sv. František Xaverský; po něm přišlo později několik jiných jesuitův a práce začala s takovým úsilím a požehnáním Božím, že roku 1579. bylo v Japonsku již 150.000 křesťanův a asi 250 kostelů. Roku 1582. odebrala se zvláštní japonská deputace, v níž bylo i několik královských princů, do Říma k náměstku Ježíše Krista, aby mu učinili poklonu. Do roku 1600. vystaveno v Japonsku nových 50 kostelův a pokřtěno opětně asi 50.000 pohanů. Křesťanství pokračovalo tedy v říši japonské do té míry, že se zdálo, že za nedlouho celá země přijme víru Kristovu.

Zvláštním, nejkrásnějším listem v dějinách křesťanských Japonců jest jejich neohrožená víra, za niž krev a život, statky a čest dávali a domovinu a vlast opouštěli, jen aby se víře Kristově v ničem nezpronevěřili. Pronásledování, jež vypukla ke konci 16. století v celé tamější zemi, byla hrozná, tak že se zdálo, že se vrátily první křesťanské časy, v nichž tolik nevinné krve křesťanské vyteklo v dávném Římě. Dne 5. února 1597. umřelo 26 japonských mučeníků na dřevě kříže; tři z nich byli domorodými jesuity. Papež Urban VIII. prohlásil je v roku 1627. za blahoslavené a papež Pius IX. povýšil je za svaté roku 1862.

Pronásledování křesťanů v Japonsku stávalo se pořád krutějším; hlavní jeho příčinou byli po většině řevniví Evropané. Když nebylo lze přivésti japonské křesťany k odpadlictví hroznou smrtí kříže, přikročilo se k mukám plamenným. Ubozí japonští mučeníci jsou za živa pomalu spalováni, a když ani to nepomohlo, vymýšleny nové hrůzy, jež týden, měsíce, ba i roky trvaly. Mám za to, že ani za časů Neronových a Dioklecianových nebyli křesťané tak krutě pronásledováni a nelidsky mučeni jako japonští křesťané ke konci šestnáctého století. Nevím také, snášel-li kdo

horší muky než japonští křesťané, a to jak missionáři tak i obyčejní věřící. Jesuité, františkáni, dominikáni a jiní církevní řádové ztratili tam mnoho velezbožných řeholníků, které dnes církev uctívá veřejně jako svaté.

Kolem roku 1639. utrpěli poslední kněží církve japonské smrt mučenickou. Byli to jesuité P. Petr Cassoui a P. Baptist Porro. Přes to přese všechno odvažovali se jednotliví jesuité vždy na novo vejíti do Japonska a shromážditi tam kolem sebe rozptýlené a pastýřů zbavené stádo. Všickni tito věrozvěstci téměř zahynuli smrtí mučenickou, takže od zmíněného roku byla církev japonská bez kněží a bez duchovní správy.

Professor: Vymřelo tam křesťanství? Co se stalo s nově obrácenými? Pamatuji se z dějepisu, že církevní spisovatel Tertullian kdysi napsal: „Krev mučeníků jest semenem křesťanů.“ Co se tedy stalo s tolikerou mučenicky prolitou krví křesťanskou v Japonsku? Byla také semenem křesťanství?

Baron: Jakkoli těžké byly časy ubohých domorodců na víru obrácených, přece nevyhynuli a tu a tam se neporušeně ve víře zachovali. Svatou horlivostí prodchnutí kněží mučeníci dali věřícím tak dobrý základ a příklad, že v Japonsku křesťanství nevyhynulo ani po třech stech letech, to jest roku 1856., kdy opět zemřelo 10 křesťanů japonských v Nagasaki smrtí mučenickou. Mimo to bylo přes 70 křesťanův užalářováno v děsných sklepeních a přes 30 mučeno podobně již před tím jinde. Roku 1859. bylo Japonsko velmocemi

evropskými donuceno, zaručiti cizincům svobodu víry. Dne 19. února 1865. položen základní kámen ke kostelu v Nagasaki, jenž zasvěcen byl ku poctě šestadvaceti japonských mučeníků prohlášených za svaté roku 1862. Dne 17. března téhož roku přišlo několik Japonců k Msgru Petitjeanovi, knězi velevyslanectví francouzského, dohodnout se o víře. Dříve však než se mu s náboženstvím svěřili, chtěli věděti, je-li Msgr. Petitjean knězem katolickým, je-li svoboden, věří-li v Pannu Marii, poslouchá-li římského biskupa? Když jim Msgr. Petitjean ku všem otázkám kladně byl přisvědčil, svěřili se mu se svými náboženskými záležitostmi. Radost, kterou měli z toho, že po tolika letech poznali opět katolického kněze, byla nesmírná.

Jak se mají věci v Japonsku nyní, mohou nám pověděti úřední zprávy, jež v čase nejnovějším (1895—1896) podal arcibiskup tokijský Msgr. Ossouf a biskup nagasacký Msgr. Cousin:

1. V arcidiecési Tokijské, k níž patří velká část ostrova Niponského a provincie Owarská, Minská a Echizská, jest celkem 14 milionů pohanův a asi 10.000 křesťanů, z nichž jen 400 je cizozemců. Těchto deset tisíc katolíků spravuje jeden arcibiskup, třicet evropských missionářů, dva domorodí kněží, dva klerici (bohoslovci) a 35 katechistů (učitelů náboženství). Vedle toho působí tam 19 Bratří Marianských (mezi nimi tři kněží, 16 fraterův, 2 novicové a 2 žadatelé), 26 jeptišek (z nichž 5 jest původu japonského) a 12 jeptišek z řádu sv. Pavla Chartreského,

tedy celkem dosti značný počet osob pracujících v duchovní správě. V 16 okresích jest roztroušeno na 60 křesťanských obcí, 43 kostelův a kapliček, z nichž polovice dosud je jen modlitebnami v privátních domech jednotlivých osob. Bratří Panny Marie mají vyšší ústav pro vzdělání chlapců, jejž navštěvuje přes 180 žákův, a mimo to máme tam 3 pensionáty dívčí. Škol obecných počítáme 13 a chodí do nich 1281 dítek a konečně máme i tři sirotčince s 1029 dětmi. Řemeslnických a průmyslových učelišť jest sedm; 3 pro dívky a 4 pro chlapce, celkem se 150 chovanci. Útulny dvě a tři lékarny pro chudinu. Každého roku přibývá nás vůčihledě.

2. Diecése nagasacká obsahuje jižní část ostrova Kiušiu s ostrovy Amakusou, Gotem, Hiradem, Ikitsuki, Iki, Čuchimou a Riunkiny. Obyvatel je celkem 6,377.080, z nichž 33.701 jest katolického náboženství. Duchovní správu vede: biskup, 26 evropských missionářů, 17 domorodých kněží, 13 kleriků a 50 katechistův, 150 výpomocných náboženských učitelův a mimo to 13 Bratří Marianských a 13 sester Francouzek z kongregace „Dětství Ježíšova“, jež už mají 6 domorodých spolusester jeptišek a 4 novicky. V 18 okresích má tato missie celkem asi 35 domů kněžských a řeholních mezi 110 křesťanskými osadami; přes 50 kostelíčkův a kaplí jakož i 44 modliteben jest tam rovněž; biskupský seminář má 52 alumny; deset ženských klášterních společností vyučuje zde ve školách, pracuje v nemocnicích, útulnách, sirotčincích, v sanatoriu,

v lékárnách pro chudé, v průmyslových ústavech atd. Ročně bývá na 20.000 sv. zpovědí, 600—700 křtů dětí pohanských (nových), asi 1200 křtů novorozeňátek křesťanských a přes 300 nově uzavřených sňatků katolických.

Dne 8. září 1897. byl vysvěcen nový chrám Matky Boží v Nagasaki, jenž v rozkošné jsa poloze, vévodí zemi a moři daleko široko, jakoby věstil, že brzy ovládne víra Kristova mnohoslibnou tuto říši. Při slavnosti byl přítomen arcibiskup, dva biskupové a padesát kněží (15 domorodých), jakož i četné a vybrané obecenstvo bez rozdílu vyznání. Japonský kněz, dp. Fukahori, proslovil při té příležitosti překrásnou řeč, vybízeje sourodáky katolické, aby věrnými zůstali víře a stali se hodnými následovníky tolika set svatých mučeníků, kteří život, statek a čest dali, aby se stali řádnými křesťany. — Řeč P. Fukahoriho uchvátila i pohanské posluchače, že byli plni údivu pro nadšenost za víru svých katolických rodáků.

Rada: Malé jsou číslice, jež zde uvádíte na prospěch katolíků.

Professor: Můžete uvésti větší na prospěch protestantů? Proč se o nich v Japonsku takměř ani neví?

Baron: Jsme tam, bohužel, teprve na začátcích, ale doufáme, že opětně se rozmnožíme a za nedlouho v celé zemi a ve všech vrstvách obyvatel pronikneme. Práce a oběti našich lidí toho zasluhují.

14. Korea a Mandžursko.

Rada: Jaké máte zprávy další o jiných blízkých zemích?

Baron: Z Japonska vede nás nejbližší cesta na Koreji, o níž čteme r. 1897., po poslední válce čínsko-japonské, asi takto: Tamní biskup má za to, že válečné hrůzy poslední doby křesťanství celkem prospějí, protože se po nich dostaví do země trochu pořádku. Přemnozí pohané, kteří marně hledali poučení a rady u svých „kněží", obracejí se nyní ku křesťanským missionářům a nacházejí v jejich nauce poučení a útěchu. Téměř tři tisíce pohanů dalo se pokřtiti, takže má nyní Korea 28.802 katolíků.

Výkazy missionářů přinášejí mnoho překrásných zpráv o obráceních na víru, jež se stávají mezi pohany. Hlavní město Soëul má nyní přes 1200 katolíků, v semináři pak v Riong-baně jsou 24 bohoslovci, z nichž tři jsou již vysvěceni na kněze, první to domorodci od roku 1866., kdy katolíci tak krutě byli pronásledováni. Budoucnost Koreje jest ovšem nejista, ale doufejme, že Pán neopustí svých.

V máji roku 1898. podávají „Katol. Missie" o Koreji tyto utěšené dodatky: Velice jest potěšitelno, že přese všecky stálé třenice ruskojaponské pokračuje blahodárné dílo posvátných missií na poloostrově Korejském dosti utěšeně, rozvíjejíc se každodenně na vše strany. Staré, nám missionářům velice nepříznivé a nespravedlivé pomluvy, rozšiřované hlavně vyššími pohanskými úředníky po celé zemi, neustále blednou

a mezi lidem pozbývají víry, poněvadž lid nás poznává a práci i snahy naše správně oceňuje; také všelijaká protivenství a častá pronásledování dřívější vlády mizí, takže můžeme sv. evangelium svobodně po vší zemi hlásati, což ve zdejším lidu náboženství velice nakloněném veliký má v budoucnosti význam. Náš biskup, Msgr. Mutel, všude bývá od obyvatelstva vlídně přijat a rozličnými poctami i mezi pohany zahrnován; missionáře taktéž vidí lid korejský rád, skýtá jim stravu, přístřeší a raduje se, vida, že jsou i k císařskému dvoru zváni, čehož druhdy nikdy nebývalo. Vedle toho dorůstá však dosti četné domorodé duchovenstvo, na něž biskup i missionáři vším právem jsou hrdi, očekávajíce, že jeho blahodárným působením celá země v duchu Kristově se obrodí a božské pravdě bude získána. Překrásný biskupský kostel v Soëlu již již se dohotovuje, jsa okrasou celého zvědavého města. Před lety nemnohými kamenovali pohané v Soëlu missionáře; dnes je tam ctí a podivují se jejich velechrámu! Všech katolíků bylo v Koreji roku 1898. asi 33.000. Duchovní správu obstarává tam 27 evropských missionářův a 3 domorodí kněží; kostelův a kaplí jest 27, škol 31, sirotčince dva, jeden špitál, a celkem přes 500 křesťanských osad. Mimo missionáře působí v Koreji ještě 18 jeptišek, z nichž 10 je domorodých.

Severně od Koreje leží Mandžursko. Od roku 1864. věnují katoličtí missionáři zvláštní péči třem provinciím mandžurským, jsou to: Šén-king, Kirin a Tsitsikhar. Roku 1840. nebylo v celé zemi ani

3000 katolíků; roku 1897. bylo jich tam přes 17.000. Není to mnoho, ale za tak krajně nepříznivých okolností a časů, za tak nepatrného počtu kněží, za takové bídy a nepřízně, je to výsledkem přece jen dosti uspokojeným. Sedmnáct tisíc katolíků žije ve 24 okresích na 170 různých místech. Vrchní správu duchovní vykonává biskup s třiceti kněžími a s 30 katechisty; osm kněží jeho jest původu mandžurského. Ve třech seminářích připravuje se 49 jinochů pro vyšší studie, hlavně na kněžství. Také je tam 40 domorodých sester z řádu nejsv. Srdce Páně; 200 jeptišek čínských katoliček a 12 francouzských řeholnic.

Počet obrácení na katolickou víru každoročně podivuhodně se množí; roku 1894. dalo se pokřtiti 852 dospělých domorodců; obrácených jinověrců, kteří se téhož roku do církve naší vrátili bylo 32; pohanských dětí bylo pokřtěno (1894) ne méně než 5184.

O něco později píše dp. Letort, missionář francouzského semináře: Dílo naše vzmohlo se za posledních dvou let podivuhodně; mámeť nyní v missii zdejší, jež bývala do nedávna tak slaboučka, přes 12.000 katechumenů, kteří se připravují na křest svatý, a přes 1500 dospělých pokřtili jsme již v tomto (1894) roce. Toť výsledek, jehož jsme se nenadáli! Můj obvod missionářský jest z nejpřednějších; každého téhodne přicházejí ke mně celé pohanské rodiny žádat o poučení ve víře; nezřídka přejí si, abych u nich založil též školu. Vždy prochvívá mne

při tom milé vědomí a bylo by ještě milejším, kdyby mi bylo možno vyhověti všem a zachrániti všecky. Posledního roku bylo možno apoštolskému vikáři Monsignoru Guillonovi poslati mi 200 korun na naše školství; já však potřeboval bych aspoň 1000 korun, abych vše náležitě opatřil, jakkoli vše obstarávám bezplatně a sám.

Dle zpráv semináře francouzského bylo roku 1896. v osmadvaceti missionářských stanicích pokřtěno 1529 dospělých a 6610 dětí pohanských; 53 jinověrců vrátilo se do církve a 11.000 katechumenů připravovalo se na přijetí sv. křtu. V čas velikonoční bylo u sv. zpovědi 11.454 lidí a nejsv. Tělo Páně přijalo 8.789 většinou nově na víru obrácených. Celkem máme zde asi 20.000 katolíků. Tři nové okresy získány opětně křesťanství: Fu-suen, Kai juen a Fa-ku-en, v nichž už jest několik set pokřtěno a několik tisíc ke křtu svatému pilně se připravuje, takže i zde co nevidět povstane pěkná křesťanská obec. Hlavní péči věnujeme zde školství, protože jsme přesvědčeni, že třeba budovati na pevném základě, má li se zde trvale ujati křesťanství. Dosud máme 58 škol chlapeckých, navštěvovaných 1100 žáky; vedle toho máme 61 škol dívčích, navštěvovaných 1545 žačkami. V obojích školách působí výborně naše domorodé jeptišky čínské, z nichž některé na prosbu apoštolského vikáře opustily rodiče a domov, aby v dálných krajích rozsévaly símě nauky Kristovy. Spolek „Božského Dětství“ pomáhá missii v 15 sirotčincích vychovávati ročně téměř půl druhého tisíce opuště-

ných dětí. Pět těchto ústavů se 730 dětmi spravují francouzské jeptišky „božské Prozřetelnosti“, jež mimo to obstarávají tři nemocnice, tři katechumenáty a tři lékárny pro chudinu. V nemocnici zaopatřeno bylo v uplynulém roce 115 umírajících a v lékárnách pokřtěno 2598 dětí. Chlapecký seminář v Pa-kia-tse (provincie Ghirinská) má 12 chovanců, kněžský seminář v Šalinku živí 30 alumnů, z nichž už 6 studuje bohovědu a 4 vysvěceni jsou na jáhny, připravujíce se na kněžství.

Co se Vám tedy zdá, milý pane rado: má katolická církev ve zmíněných zemích budoucnost?

Rada: Katoličtí missionáři a katolické jeptišky zasluhují skutečně všecku čest za práce a oběti, jimž se podrobují, aby získali pohany víře Kristově.

15. Mongolsko.

Baron: Povedu vás nyní dále — do Mongolska, odkudž kdysi diví Tataři do Evropy válečně vtrhli, porážejíce všecko, načkoli přišli, až konečně u Olomouce a na posvátném Hostýně od Jaroslava ze Šternberka byli poraženi, v čemž naši předkové vždycky spatřovali nejen chrabrost křesťanskou, nýbrž i zvláštní ochranu Marie Panny. Víte, pánové, jak jest mongolská země veliká? Asi jako celá Evropa bez Ruska. Těší mne, že vám mohu posloužiti o Mongolsku více než o Koreji a Mandžursku, poněvadž mám o náboženských poměrech mongolských více podrobných zpráv.

Nejdp. biskup Van Hiest píše roku 1897: Na všech stranách našich missií stávají se četná na víru obrácení. V Hei-šan-k'ëulu, kde dříve bylo 30 křesťanských rodin, máme jich nyní přes 50; mimo to máme celou řadu výborně vedených škol jakož i katechumenátů, v nichž se četní žadatelé připravují na křest svatý, a kdež nově pokřtění s příkladnou horlivostí mezi pohany za křesťanství s nejlepším výsledkem pracují. Na severu mají se věci ještě lépe. Naši noví křesťané jsou tam z nejpřednějších rodin a jsou ve víře velmi dobře vyučeni, takže missionáře v přípravných pracích vydatně podporují. Osady novokřesťanské jsou většinou pohromadě, čímž se missionářům práce valně usnadňuje. Děti křesťanské vyučujeme v samostatných školách Peise-san-hëuských; dospělé pak vyučují dva katechisté a dvě zbožné vdovy, putujíce dům od domu. Velice by prospělo a pokřesťanění tohoto kraje urychlilo, kdyby se nám podařilo zakoupiti prostřed něho vhodný dům pro missionářskou stanici, školu a kapli; vše by šlo, kdyby bylo peněz!

Podivuhodným jest, kterak v tomto koutě světa milost Boží otázku náboženskou probudila. Po léta zdály se všecky missionářské snahy a práce v zemi této marnými. Tu stalo se, že žena bohatého a všeobecně váženého občana Lia v Siao-ma kia-tze obdržela od křesťanské přítelkyně knihu o katolickém náboženství. Paní Liova uměla čísti — veliká to zvláštnost zdejších žen, — a mohla si takto učiniti o víře naší samo-

statný úsudek, nejsouc nucena doptávati se na ni pohanských „kněží“ a učenců, kteří se nám jen posmívají a nauku naši neuvěřitelně překrucují. Čtouc knihu zmíněnou, nabývala paní Liová pořád víc a více přesvědčení o pravdě a kráse její, takže se rozhodla dojíti si na missionářskou stanici, aby ve všem nabyla potřebného světla. Počáteční hovory vedla s opatrovnicemi sirotčince, kdež též poznala zbožný život bohonadšených panen jakož i obřady náboženské a jejich význam: vše to působilo tak mocně v duší Liové, že se rozhodla přijati víru křesťanskou. Předsevzetí provedeno bez prodlení, ač mnoho hanob a podezřívání bylo šlechetné paní snášeti od lidí, kteří pro věc neměli pochopení, ale jen ničemné předsudky. Celá rodina Liova byla proti jejímu obrácení. Zmužilá žena nedala se však ničím odstrašiti a vytrvala. Přes rok trpěla neustále, oplácejíc svým všecku nelásku vroucí modlitbou a nejlepším příkladem. Celé hodiny vyklečela před obrazem nejsv. Srdce Páně, jejž jí jeden z missionářů byl daroval, neustále prosíc Boha za milost obrácení svých milých, krajanův a známých . . . K modlitbám přidávala i noční bdění, almužny a posty. Konečně udeřila toužebně očekávaná hodina spásy. První následoval příkladu matčina nejstarší syn; za ním obrátil se manžel, pak i příbuzní, až konečně i z cizích okolních dědin četní domorodci dávali se pokřtiti.

V Šan-van-tse byla nám božská Prozřetelnost neméně přízniva. Na úpatí hory máme tam dnes pozemek 24 hektarův velmi dobré půdy, proti

všem živelním pohromám dešťových záplav úplně chráněný. Prostřed tohoto místečka máme pěkný dvorec a pěknou kapličku; kolem dokola má 17 křesťanských rodin příbytky. Počet jejich ztrojnásobní se co nevidět, neboť oba katechisté pracují s výborným prospěchem.

Vraťme se — tak píše missionář P. Heinzmann — asi o dvacet let! V Si-hing-tse, největší to osadě našeho apoštolátu, přibylo dnes věřících víc než třikráte tolik, takže orné půdy již všem ani se nedostává. To pohnulo mnohé, že se odtamtud vystěhovali, hledajíce jinde výživy: na ten způsob povstaly nové osady křesťanské. Aby vystěhovalci tito nepomísili se s pohany a nepřišli o víru, odhodlali se naši missionáři pustiti se za nimi; pět až šest dní bylo jim putovati divokou stepí než došli roviny Ho-tu-voaské, kdež mnoho rodin křesťanských a pohanských vzděláváním orné půdy dobře se živí. Na štěstí nežili křesťané s pohany za dobře, protože byli jimi utiskováni; jen tak zachránili si víru a mravnost, zakoušejíce však mnoho bídy, poněvadž zlostní pohané nechtěli jim nic přepustiti ani prodati, zabraňujíce jim i přístup k vodě. Tu stalo se, že v roce asi 1875. zabloudil v tyto končiny syn čínského mandarina z Pekingu, jenž zvěděv, oč se jedná, a maje naději, že hodně při tom vydělá, — což jest každého Číňana vždy věcí hlavní, — ujal se křesťanův s pohůžkou proti pohanům, že v Pekingu zatopí „malým“ mandarinům, kteří takové nepořádky a nespravedlnosti v zemi trpí. A dostál slovu, ač místní

mandarini kysele se tvářili, majíce křesťanům vyhověti. Za dva měsíce došel vládní rozkaz, a křesťané stali se pány značné částky země Hotuwanské, ovšem poblíže hor, v nichž se sluje a rokle zloději a loupežníky hemžívají, kteří pak v příhodné době navštěvují nejbližší osadníky, olupujíce je o majetek, protože slavná vláda pravidelně na potrestání zbůjníků ničeho nedělá. Naši křesťané nebáli se však ničeho, neboť byli výborně ozbrojeni a odhodláni brániti se všickni za jednoho a jeden za všecky . . . Tak našli je katoličtí missionáři, ale nikoli beze zvláštního dobrodružství! Kdysi byl totiž jeden z křesťanů Hatowaských v horách na honě, když najednou spatřil proti sobě dva ozbrojené muže. Z počátku myslil, že jsou to obávaní loupežníci; brzy však se přesvědčil, že je na omylu, neboť byli to lovci. Dal se tedy s nimi do řeči a vyptával se jich, odkud jsou atd. „Jsme z Wu-hao.“ — „Z Wu-hao? To jest křesťanská osada a má samostatného stálého kněze“, zvolal náš lovec. — „Ovšem“, řekli neznámí mužové, „a my jsme také křesťany.“ — Slyše slova tato, vypustil náš dobrák fajfku z úst, vyskakoval, výskal, jásal a zpíval, jakoby se byl zbláznil, takže oba lovci s údivem naň pohlíželi. „Nemyslete,“ začal po chvíli, „že jsem se zbláznil; nikoli! Mám dobrý rozum, ale hroznou radost zároveň. Já jsem křesťanem a mojí spoluosadníci jsou též křesťany. Všickni toužíme po missionářích, ale nemohou nás a my jich najíti. Pojďte, pojďte k nám a pomozte nám nalézti kněze!“ — Lovci dali si říci, šli s ním

a ve vesnici přijati byli jako andělé. Na druhý den již šlo poselství s nimi k missionářům. Za nedlouho našli P. Wilrykxe (nyní již v Pánu zesnulého), a tak učiněn mezi Hotuwanskými počátek nové missie, která zde brzy nesla velice utěšené ovoce. Po odchodu P. Wilrykxe poslán sem P. Heizmann (1888), jenž na všeobecnou prosbu hotuwanských osadníků jmenován byl od ndp. biskupa stálým tamějším duchovním správcem, ač ani řeči čínské ještě dosti znalým nebyl. Hotuwanští chtěli totiž míti kněze, který by jim aspoň svaté svátosti uděloval a mši sv. sloužil, když ihned kázati nemůže; časem — pravili ndp. biskupovi — časem se velebný pán řeči naší přiučí a všecko nám vyloží. „Kněze, kněze dejte nám!“ volali k biskupu Batovi, když je biřmoval. Slyšíme-li tato slova lidí polodivokých a vidíme-li, jak chovají se v našich krajinách lidé ke knězi, jsme bolestně zaraženi, zvláště pomyslíme-li, že jsou to křesťané „a vzdělanci“, kteří své kněze u nás hanobí.

P. Heizmann tedy u Hotuwanských zůstal, řeči se přiučil, k Bohu je vedl, daleko široko símě víry rozsévaje. Jaké plody símě jím zaseté přináší, vykládá následovně: Mezi vzornými křesťany, jež zde kolem sebe mám, zasluhuje jeden zvláště pochvalné vzpomínky. Peiming — toť jeho jméno — má asi 30 let, a již jest prvním mým katechistou mezi všemi ostatními; zasluhuje toho vyznamenání, neboť jest nad míru ctnostným, svědomitým, horlivým a dovedným. Pochází z rodičů docela pohanských a má pohnutou mi-

nulost: bývalť kdysi postrachem všech sousedů. Mandarin Tu-če-këuský vida ohromnou sílu tohoto hranáče viděl se nucena, ustanoviti Peiminga smírčím soudcem sedmi okrsků Hotuwanských; jen tak bylo lze získati pokoje i proti loupežníkům, kteří ohrožovali celou zdejší krajinu; takovým je Peiming odvážlivým chlapíkem. Tím ovšem došel u vládních úřadů veliké vážnosti a důvěry; obého užívá nyní na prospěch sv. víry, jíž jest tělem a duší upřímně oddán. Peiming jest též hodně bohat a štědrým, což zjednává mu mezi domorodci ještě více úcty. Onehdy přinesl mi značnou částku peněžitou na stavbu nového kostela. Následující věc objasňuje povahu Peimingovu. — Právě co to píši, sedí u mne, a já vykládám mu, že chci psáti jeho životopis. „Jak chceš, milý otče", odpovídá, prose: „řekni našim křesťanským bratřím evropským, že jsem býval před lety velice zlým člověkem; přidej však k tomu, že dnes ochoten jest Peiming na jediné kněžské slovo běžeti za katolickou víru třeba na konec světa: statek i život dal by hned za náboženství. Řekni jim také, ať se za Peiminga modlívají, aby se stal svatým!"

S lidmi takovými — a mám jich dosti — možno zajisté něčeho se odvážiti; proto připravuji se na odchod k pohanům, jak jen poněkud osadu zdejší uspořádám: naši Peimingové i beze mne na delší čas obstojí každou zkoušku ve víře. Aby si čtenář představil, jak nás přibývá, podávám mu tento přehled: roku 1889. měl jsem pod svou duchovní správou 50 osob; rok na to

bylo jich už 98; v roce 1893. čítali jsme 252 obrácených a v roce 1896. již 650 pokřtěných novokřesťanův. Od té doby přibývá jich stejnou měrou pořád více. Mimo to v Juen-fang-dsi a v Ho-tungu mám také asi sto křesťanů a pořád jich rovněž přibývá, takže než se bude psáti 1900 — dá-li Bůh život a požehnání — budu jich míti tam aspoň tisíc a zde okolo půl tisíce, tedy dosti velké působení pro jednoho missionáře, jenž pracuje nejen v kostele nýbrž i ve škole, přecházeje z osady do osady.

16. Buddhismus.

Rada: Včera provedl nás pan baron dalekými končinami mongolskými, vykládaje, jak se v nich křesťanství ujímá. Výklady jeho přinesly nám mnoho zajímavého a nového: mně aspoň dotud nebylo známo, že katolická církev tolik působí missiemi pro rozšíření víry Kristovy a že má tolik zdárných výsledků na všech stranách pohanského světa. A tu zdá se mi docela vhodným upozorniti, že jsou mezi námi přemnozí moderně vzdělaní mužové, kteří, povrhše křesťanstvím, s nadšením mluví a píší o buddhismu. Tak, abych za mnohé jiné uvedl aspoň jednoho, můj zeť, jenž jest professorem dějin všeobecných, mluvívá pln údivu o buddhismu, tvrdě, že Buddhovo náboženství jest mnohem starším, úctyhodnějším, krásnějším, hlubším a přirozenějším než učení křesťanské; ano, můj zeť neváhá tvrditi, že Kristus a apoštolé čerpali nauky své

z buddhismu. Buddhismus má prý také mnohem více vyznavačů než křesťanství, zvláště ovšem více než náboženství katolické. V Evropě jde dnes prý skoro každý vzdělanec za Buddhou a zříká se Krista. Mravouka buddhistická prý jest velmi vznešená, tak že prý zcela na jisto náleží budoucnost náboženství buddhistickému v dálné Indii, nikoli však kříži Kristovu, jenž ztrácí všude půdy. Pane barone! Nemohl byste mi posloužiti, abych věděl, co zeťáčkovi odpověděti?

Baron: Milý příteli! Děkuji za důvěru a vynasnažím se dáti řádnou odpověď. V mé knihovně jest o buddhismu spisů několik; půjdu tedy a přinesu některé, jež se mi zvláště líbily, když jsem je četl.

Professor: Nestačila by Vaše výborná paměť? Povězte zkrátka, co víte; snad nám to postačí, a ne-li, můžeme se pak v knihovně pohlédnouti.

Rada: Souhlasím s panem professorem.

Baron: 1. Buddhismus že se stane náboženstvím budoucnosti? Kterak to možno, když buddhismus není vlastně ani náboženstvím, podobaje se „nedogmatickému“ křesťanství, jež se víry ve všecky vyšší pravdy na dobro zříká!

Professor: Nemohu připustiti, že „nedogmatické“ křesťanství není vlastně náboženstvím; jest náboženstvím, ale čistějším než dogmatické pověry, starajíc se ne o věci závratné, posmrtné a neviditelné, nýbrž o poměry skutečné, nyní možné a člověčenstvu potřebné.

Baron: Náboženstvím rozumí se, pane professore, ctění Boha; mám-li však Boha ctíti, musím ho napřed znáti; proto náboženství jest poznáním a ctěním Boha. Buddha však byl atheistou čili neznabohem; nauka jeho — buddhismus — je také nevěreckou čili neznabožskou. Kterak tedy můžete ji zváti „náboženstvím“? Neodporujte! Nejlepší znalec buddhismu, prof. Williams Monier, tvrdí a nezvratně dokazuje, že buddhismus nezná Boha nejvyššího. Jediným „bohem“ Buddhovým jest člověk a čím se člověk může přirozeně státi.

2. Buddhismus že je starším než křesťanství? Možná, neboť Buddha žil skutečně před Kristem Pánem, ačkoli nikdo určitě neví, kdy. Někteří mají za to, že to bylo asi 3112 let před Kristem; někteří tvrdí, že jen asi 543 a někteří dokonce uvádějí, že Buddha skonal 388 let před Kristem. Ať je tomu tak nebo jinak, tolik jest jistojistým, že buddhismus jest o něco starším než křesťanství jen tehdy, pojímáme-li křesťanství jen jako nové Kristem založené náboženství, nikoli však, pojímáme-li křesťanství jako pokračování starého odjakživa na světě panujícího náboženství přirozeného a jako doplněk náboženství židovského, čímž obojím skutečně jest, obsahujíc celé náboženství přirozené a celé náboženství nadpřirozené. V tom smyslu jest buddhismus rozhodně mladším než křesťanské náboženství. Kristus Pán učí totiž výslovně, že nepřišel zákona rušit, nýbrž doplnit, a sv. Pavel vykládá, že i pohané mají zákon od počátku

života vtištěný do srdce lidského; z čehož patrno, že v křesťanství jsou oba tyto prastaré prvky náležitě obsaženy, takže žádné náboženství nemůže se vlastně považovati starším než křesťanství.

Rada: Já bych řekl, že buddhismus i kdyby byl starším než křesťanství, nebyl by proto úctyhodnějším, poněvadž jeho učení úctyhodno není. Považte na příklad, že vrcholem buddhistické nauky jest „nirvâna“ čili zničení člověka! Ve stínu krávy a dokonce i v kravském lejnu vidí buddhismus cosi nábožensky posvátného; proto jsou buddhisté, kteří kravskou močůvkou nejen se omývají, nýbrž ji též za tepla pijí (!), aby na duši se očistili!

Baron: 3. Že křesťanství povstalo neb aspoň čerpalo z buddhismu? To říci může jen neznalec anebo blázen, jak viděti z právě pronesené řeči páně radovy. Nejlepší znalci křesťanského i buddhistického náboženství prohlašují, že domněnka tato jest zpříma směšna, ošklivá a tak darebna, že v novějším čase jen filosof Nietzsche, jenž umřel ve blázinci, do opravdy ji tvrdil, jsa ovšem ve stavu nepříčetném.

Professor: Vidím, že bychom se zde snadno nedohodli; proto nebudu odporovati. Snad se k věci ještě vrátíme. Pokračujte.

Baron: 4. Buddhismus že má více vyznavačů než křesťanství? Opět dokázaná nepravda! Křesťanů jest na celé zeměkouli asi 500 milionů. Lidé, kteří připisují buddhismu více vyznavačů, přidávají k nim i přívržence Konfuciovy, Laotsovy

a kdo ví ještě které. To jest však veliká chyba, poněvadž náboženství Konfuciovo jest docela jiného druhu než náboženství Buddhovo, lze-li zde vůbec užiti slova „náboženství“. Dle dějepisné pravdy má buddhismus asi 148 milionů vyznavačů; spisovatel Legge tvrdí dokonce, že všech buddhistů jest jen 100 milionův a Happer počítá jen asi 72½ milionů; nemá tedy všecek buddhismus jistých ani tolik vyznavačů, kolik jich má jediné náboženství katolické.

Professor: To jsou ovšem jiné číslice, a náboženství katolické bylo by dle nich značně početnějším než buddhismus.

Baron: 5. Buddhistická morálka že jest velice čista a vznešena? Dovolíte-li, dám z ní něco na ukázku. Ku čtveru hlavních požadavků buddhistické mravovědy náleží mezi jiným, že se má bydleti na úpatí stromu a že se má kravské močůvky užívati jako léku! Dále vykládá buddhismus, že dílem znamenitě pokročilé mravní dokonalosti sluší považovati, daruje-li manžel ženu a děti žebráku, který se mu právě na cestě namane. Ještě větší dokonalostí jest (dle buddhismu), odřezati si údy těla a dáti je druhému darem; největší svatostí jest, zbaviti se života, aby jiný měl z toho radost. Není-liž pravda, — „krásná“ mravouka, jen že ne pro rozumné lidi!

Rada: Děkuji! Tyhle věci napíši ještě dnes zeti, aby vystřízlivěl. To není mravouka, to jest ničemnost, hrubost, nelidskost a pitomost v jedno spojená.

Baron: Ještě vím kousek! P. Pesch, učený jesuita německý, podává v časopise „Stimmen aus Maria Laach“ (svazek 33, 27—28) také toto: K nejdůležitějším kouskům buddhistické mravouky náleží řádně si oddychovati. Píšeť se v buddhistické morálce doslovně: „Když pak myslitel dle pravidel uměleckých řádně byl se usadil, jme se opatrně a klidnou myslí vydechovati a vdechovati; vypouštěje nosními dírkami dlouhý oddech, pozoruje, jak udělal pořádný do sebe vdech. Vypouštěje dírkami nosními dlouhý výdech, má myslitel dobrý pozor, jak jej byl udělal; totéž pozorování činí, když zkrátka si oddechuje, a když se byl přesvědčil, že k správnému došel pojmu, kterak počátek, prostředek a konec každého vydechnutí z těla se děje, rozhodne se, že bude s velikou opatrností vdechovati a vydechovati pokaždé . . . tím krotí smysly — a když na novo dýchá, s velikou opatrností to dělá.“

Rada: To se zve čistou, ba dokonce vznešenou mravoukou? Tím se má odčiniti a předčíti božská mravouka sv. evangelia? Pane barone! Nemáme stejnou věrouku, ale zde jsem s Vámi úplně za jedno a pravím: Jen bloud může hanobiti křesťanskou mravouku, dávaje místo ní přednost buddhistickým tlachům!

Baron: 6. Že buddhismus nabývá v Evropě vždy víc a více přívrženců? Možná, ale mezi jakými lidmi!

Rada: Mezi nemravy a nevěrci, kteří si dělají z každé víry posměch, aby jim ničeho

nebylo zachovávati a aby mohli nectně dále žíti, nebojíce se ani Boha ani lidí ani zlého svědomí.

Baron: Já bych se rád Vašeho pana zetě otázal, kolik vzdělaných a slušných Evropanů již se k buddhismu obrátilo, aby skutečně si vedli dle jeho mravouky? Že několik střeštěných hlav horuje pro Buddhu, nedivím se. Takoví lidé velebí vše, o čem se domnívají, že je nekřesťanským a proticírkevním. Z pravidla bývají to nuličky tak malicherné, že by si jich veřejnost ani nevšímala, kdyby nehoráznou vystředností na sebe neupozorňovali — a v tom jim právě pomáhá směšná morálka Buddhova! P. Pesch dává také tento výklad politování hodného zjevu toho: Křesťanství žádá opravdovou ctnost a káže zapírati náruživosti; to jest však novodobým pohanům evropským zcela nemožno a naskrze protivno; proto „horují“ pro buddhismus, v němž všecka neřest a kde které smilstvo posvátně mravným se vyhlašuje, vede-li k nirvaně čili ku zničení lidského života. Naši moderní buddhisté nemají tolik odvahy, aby si upřímně řekli, že jsou nemravnými a nevěreckými slabochy, nemohoucími žíti dle příkazů Kristových; proto zakrývají se „lepší“ mravoukou Buddhovou!

Rada: Pan professor tváří se zamračeně a neříká nic?

Professor: Ať pan baron dokončí; až bude čas, promluvím.

Baron: 7. Buddhismu že tedy náleží budoucnost? Poslyšte, co o tom soudí nejpřednější jeho znalec, Monier Williams. Píše: Věru

prazvláštním úkazem jest, že dnešního času dokonce i lidé vzdělaní, kteří se křesťany zovou, velice snadno se dávají strhnouti ku vychvalování buddhismu a jeho mravních přikázaní. Mnozí obdivovatelé učení buddhistického vybírají z něho nejkrásnější kusy, aby jimi oslňovali; zúmyslně však umlčují přemnohé sprostoty a nesmyslnosti, abych ani se nezmiňoval o četných místech, jež čiší všelikou mravní špatností a takovými hanebnostmi, že by se každý křesťan rozpakoval, kdyby je na hlas vyjmenovati měl. Tvrdím, že buddhismus má v sobě již od nejstarších časů zárodky hniloby a úpadku mravního a zřejmé smrti, tak že nynější smutně rozhárané poměry jeho jsou docela přirozeným jeho rozkladem. I v podobě lidového náboženství ztrácí buddhismus neustále ceny, neboť stoupenci jeho dosavadní i mezi lidem odvracejí se od něho a nových přibývá málo, takže není dalek okamžik, kdy buddhismus ukáže se dalšího života docela neschopným a kdy bude musiti ustoupiti jiným názorům náboženskomravním i v krajinách, v nichž dosud takměř neobmezeně po tisíce let vládl.

Rada: Pane professore, co se Vám nyní o buddhismu zdá? Chcete s ním nadále spojovati „éthické“ křesťanství?

Professor: Všecko na světě časem se přežije, i vaše dogmatické křesťanství, jak na vzdělancích nynější doby již již spatřujete.

Rada: Račte se opraviti takto! Všecko lidské a zpola pravdivé časem se přežije,

nikoli však náboženství božské a úplně pravdivé, jak až po dnes na přemnohých i nejučenějších a nejšlechetnějších mužích jasně spatřujeme, kteří tak upřímně věří nauce křesťanské jako docela prostí lidé, vyhlašujíce, že jen křesťanství má budoucnost a že musí dostati větší vliv na lidstvo než dosud mělo, nemá-li celá naše společnost vzíti za své.

Baron: Velmi dobře, pane rado! A teď, přátelé, ještě poslyšte, co soudí o věci slavný státník světového jména, bývalý první ministr anglický, lord Gladstone. Mluví asi takto: Náboženství Ježíše Krista jest nejdůležitějším úkazem pro celé lidstvo. Náboženství Kristovo jest náboženstvím převládajícím aspoň ve dvojí příčině. Předně čítá křesťanství nejvíce vyznavačů: na celé zeměkouli jest prý asi 1400 milionův obyvatel; z nich jest dobrá třetina vyznání křesťanského, a na všech koncích světa nabývá křesťanství stále půdy, takže počet jeho neustále se množí. Omylem mělo se do nedávna za to, že ohromný počet obyvatelstva čínského jest veskrze buddhistickým; to však dle nevyvratitelných nejnovějších výzkumů není pravda; není tedy na celém světě žádného náboženství, jež by počtem vyznavačů vyrovnalo se křesťanství; ano jest velice pravdě podobno, že žádné vyznání nemá ani polovici stoupenců, jako křesťanství; za druhé — a v tom vězí snad hlavní věc — křesťanství jest náboženstvím, jež má takové hmotné a mravní prostředky po ruce, že všecky nekřesťanské odpůrce ihned a trvale zdolá, jak-

mile by se opovážili postaviti se sjednoceně proti němu taktéž v jeden celek spojenému. Pokud jde o uhájení nauky, nemůže se žádné náboženství s křesťanstvím vůbec měřiti. Světská a hmotná moc soustředěna jest do té míry v rukou křesťanských, že všickni jinověrci před ní se třesou, nesmíce se opovážiti proti nám se pozvédnouti, nechtějí-li s krvavými hlavami bojiště nectně opustiti. Nedivme se této křesťanské přemoci! Všecko nás podporuje: věda je naše, umění je naše, vynálezy jsou naše, peníze jsou naše, obchod, řemesla, literatura, zkrátka vše, co představuje fysickou a mravní moc, vše je křesťanské. Jediné křesťanství projevuje tolik životní síly, že jí může obemknouti celý svět. Národové křesťanští stali se všude soudci a pány nad národy nekřesťanskými.

Rada: To jest velmi pěkně řečeno a prozrazuje, že Gladstone měl velmi dobrý zrak. Škoda jen, že národové křesťanští mají dnes mezi sebou tolik nevěreckých jednotlivců, kterým beztrestně dovolují náboženství Kristovo snižovati, napadati a lidstvu z mysli a ze srdce rváti. Tím se mezi sebou i na venek seslabují a hmotně i mravně podlamují, takže může přijíti doba, ve které nynější národové pohanští, stanouce se křesťanskými — k čemu již pěkný začátek našimi missiemi v celém světě mnohoslibně jest učiněn — nabudou nad národy našimi — víře Kristově odcizenými — všeliké převahy a budou pány našimi, jak jsme jimi dříve my nad nimi byli, dokud totiž žili ve tmách pohanské nevěry a pověry.

Professor: Nemějte předčasných strachů! Do těch dob jest ještě hodně daleko, a pak — jsme zde ještě také my učenci a vzdělanci!

Rada: Ve starém Recku a v mocném staropohanském Římě byli také velicí učenci nekřesťanští, a přece oba tito slavní druhdy národové nevzdělaným barbarům neodolali a vyhynuli, netřeba-li přihlížeti k nynějším Řekům a Vlachům, kteří jenjen živoří a za ostatními národy vzdělanými pokulhávají.

17. Čína a její poměry náboženské.

Baron: Co jsem v předchozím vyložil o buddhismu, platí o všech ostatních náboženských vyznáních východoasijských, zvláště však o brahmaismu indickém, o japonském sintismu, o víře Taotské a o čínské nauce Konfuciově; všecka vyznání ta vymírají, ustupujíce úplné nevěře nebo přijímajíce pravou nauku křesťanskou. Při tom lze pozorovati, že i všeobecná vzdělanost tamějšího lidstva přizpůsobuje se vlivům křesťanským. Východní Indii ovládá Anglie; Japonsko vybírá si učitele a stavitele z Evropy; Čína jest nucena otevírati přístavy a města jedno za druhým Evropě, která za nedávné války s Boxery činila tam pořádek státní a vnitrozemský, ulomujíc při tom i nejhorší hroty přemrštěnosti náboženství čínského, takže dnes nesmí se v Číně tou měrou beztrestně prolévati křesťanská krev jako před 10 lety.

Professor: Kterak je tedy možno, že buddhismus v Evropě se ujímá, když v Asii vymírá?

Baron: Již jsem vysvětlil, a chcete-li, přidávám toto. Jakými prostředky zjednává si buddhismus do Evropy přístup? Ukažte mi jeho bohonadšené, strádající missionáře a mravně neúhonné věřící nábožné vyznavače! Není jich, a kteří tu a tam jsou, bývají i buddhismu na hanbu, nepřipomínaje „obyčejných“ evropských přívrženců buddhistických a jejich náboženskomravní schátralosti. Za to mohu vám ukázati řadu utěšených obrazů ze života našich missionářův a novokřesťanů čínských; tak poznáte nejlépe, kde je pravda, čest a budoucnost.

Dle svědectví dějin víme, že křesťanství vniklo do Číny již asi před tisíci lety; nemělo však trvalého života pro tamní velice trudné poměry. Ve 14. století opět vidíme katolické missionáře na různých místech v Číně působiti; hlavní město říše Peking stává se dokonce i sídlem katolického arcibiskupa. Ještě většího pokroku dodělalo se křesťanství v Číně ve století šestnáctém, zvláště za vedení kněží jesuitských P. Ricciho, Schalla a Verbiesta. Málem by byl celý císařský rod čínský přijal katolickou víru. Bohužel, missionáři naši nemohli se mezi sebou srovnati a začali spory; pak vypukla děsná pronásledování, která netrvala jen desítiletí, nýbrž s malými přestávkami celá století, a po dnes nejsou úplně potlačena. A přece dodělalo se tam náboženství katolické na všech stranách stkvělého, stále rostoucího výsledku! Pánové odpustí,

budu-li o Číně a těchto záležitostech vypravovati obšírněji, než jsem dosud činil u jiných zemích.

Začněme s provincií Pečilskou, v níž leží hlavní město Peking. Katolická církev má v ní několik apoštolských vikariátů, z nichž o jednom tuto mám zprávu: Roku 1857. převzali francouzští jesuité správu vikariátu jihozápadního. Tenkráte tam bylo všeho všudy 9475 katolíků; dnes však (1898) je jich tam 43.736, tedy více než čtyřikrát tolik, a mimo to málem 5000 katechumenů. Osad křesťanských je tam 593, kostelů 501, kaplí 78. Každého roku přibývá tam nejméně 1000 nových katolíků. Ročně zpovídá se asi 27.000 lidí a k sv. přijímání jich přistupuje poměrně také tolik; někteří též několikrát za rok přistupují ku stolu Páně, takže jsme jednoho času napočetli přes 83.000 sv. přijímání za jediný rok. Chlapeckých škol je na 200 s 2046 křesťanskými a asi se 300 pohanskými dětmi; škol dívčích máme 161 s 1861 děvčaty křesťanskými a se 163 pohanskými žačkami. Celou missii obstarávají: 1 biskup, 52 kněží, z nichž 5 jest domorodých jesuitův a 5 čínských kněží světských, jakož i 11 scholastiků, 362 katechistův a 226 katechistek. Seminář má 18 alumnů, katechetický ústav 14 chovancův a 3 školy výpomocné mají 123 žáky, k čemuž ještě přistupují 2 průpravny se 150 žáky. Noviciát domorodých panen připravujících se na učitelství má 75 děvčat a 80 chovanek, taktéž budoucích učitelek. V šesti sirotčincích přebývá 150 dětí a 332 jest jich na bytě u křesťanských rodin. Také jest zde 5 ve-

likých a 63 malých lékáren, v nichž zadarmo dávají se chorým léky, obvazy atd.

Ze západního konce provincie Pečilské přichází rok na to rovněž utěšená zpráva, neboť jest tam přes 45.500 katolíků a přes 5500 katechumenů; 1727 dospělých bylo na víru obráceno a 15.000 pohanských dětí dalo se pokřtiti. Bude-li v zemi zachován mír a pořádek, upevní a rozmnoží se křesťanství na vše strany.

Z jiných apoštolských vikariátů čínských, jež spravují františkáni, jsou tyto úřední zprávy (1896): V severozápadní části provincie Hupeské jest asi 10.000 křesťanů se 128 missionářskými stanicemi, s 50 kostely, kaplemi a modlitebnami, v nichž působí 10 evropských, 12 domorodých missionářů, jeden frater, 24 katechistů, 26 domorodých sester jeptišek atd. V semináři je devět alumnů, v kolleji 15 chovancův a ve školách přes 300 dětí. Pokřtěno bylo za jediný poslední rok 377 dospělých, 4182 nedospělých a na 300 dětí z rodičů křesťanských; v sirotčincích jest 182 dítek, u křesťanských rodin na 200 vykoupených dítek. Kázaní vykonáno ročně 3732, sv. zpovědí slyšeno 5774 a sv. přijímání uděleno tolikéž asi 4980, nepočítaje v to přijetí sv. svátostí za rozličných pobožností; biřmování přijalo 543 lidí, vykonáno 84 oddavek a uděleno 154 posledního pomazání. — V jižním Hunanu jest asi 6000 křesťanů v 63 osadách; kostelů, kapliček a modliteben jest 48, missionářů 14, z nichž 10 domorodců, katechistů 40, jeptišek (domorodých) 16, pomocnic 12, školních dětí 95 a mimo to

chovanci sirotčinců. Ročně přibývá zde asi 2000 křesťanů. — V apoštolském vikariátě východohupském jest asi 16.000 katolíků ve 234 vesnicích se 74 kostely, kaplemi a modlitebnami, v nichž pracuje 20 evropských a 21 tuzemských kněží missionářských. V semináři studuje 20 alumnů, v kolleji 20 žákův a ve školách přes 1000 dětí. Ročně křtí se asi 7500 nově obrácených. Sirotků máme asi 1000 buď v ústavech buď u jednotlivých křesťanských rodin; stářím schvácených a ku práci neschopných lidí opatrujeme přes 2300; ročně kázalo se 8910krát a ročních sv. zpovědí slyšáno přes 22.000; manželských sňatkův uzavřeno 122 a 334 osobám uděleno poslední pomazání.

V jihozápadním vikariátě hupském jest 4913 katolíků dospělých v 62 osadách; kostelů, kapliček a modliteben jest přes 30, kněží 21, jeptišek 10, katechistů 30, alumnů 6, školních dětí 300. Křtů sv. dostalo se za rok asi 1500 osobám; v sirotčinci je asi 300 dětí; nemocných a chudých opatrováno v ústavech a mimo ně téměř 20.000; kázaní vykonáno 4171 a v celém roce slyšeno celkem asi 16.000 sv. zpovědí. — V apoštolském vikariátě východního Šantunku jest křesťanů katolických 4377 ve 125 osadách s 57 kostelíčky, kaplemi a modlitebnami, v nichž služby Boží obstarává 11 kněží, 2 frateři a 22 katechistů (hlavně školní vyučování); v semináři je 10 alumnů, v kolleji 24 chovancův a v 25 školách asi 271 žáků. Ročně přijímá zde křest asi 1100 lidí, a sv. zpovědí jakož i sv. přijímání bývá

kolem 5000, biřmování 300, posledních pomazání asi 100 a nových manželstev asi tolikéž.

V apoštolském vikariátě Kiangnanském jest několik poutních míst každoročně dobře navštěvovaných, z nichž zvláštní oblibě se těší svatyně Panny Marie Lourdské na ostrově Tsong-minku, v níž poslední dobou různá velice nápadná uzdravení se stala, vábíce stále nové návštěvníky, jak píše jesuita P. Chevallier, dokládaje, že mnohé křesťanské osady daly si zhotoviti praporce a odznaky, aby je tam příležitostně umístily. Příspěvky, jež mezi domorodci byly sebrány, jsou velmi značny, což u chladnokrevných a vypočítavých mamonářů čínských již něco znamená.

Missie Kiangnanská měla v roce 1896. již neméně než 801 osad se 109.188 vyznavači, z nichž v témž roce téměř 14.000 bylo nově na víru obráceno a pokřtěno, nepočítaje 34.000 umírajících dětí pohanských v různých privátních domech, jimž také křestné milosti se dostalo. Nalezených a osiřelých dětí živeno 6846; biřmováno 5784 dospělých křesťanův, a úhrnných sv. zpovědí ročních bylo přes 300.000; poslední pomazání uděleno 3044 osobám a uzavřeno 1179 křesťanských sňatků. Kázaní bylo 11.314, katechésí 16.459, duchovních cvičení 60 s 3335 účastníky. Škol chlapeckých má missie 320 s 5124 křesťanskými a 2707 pohanskými žáky; škol dívčích je 419 s 5694 křesťanskými a 631 pohanskými dětmi; na školách těch působí v duchu katolickém 418 učitelův a 542 učitelek.

Tato kvetoucí missie má přes 80 okresů, z nichž v každém jest aspoň jeden kněz stále domovem. Missii obstarávají: 1 biskup, 122 kněží jesuitů, z nichž několik (14) jest původu čínského, 20 světských kněží čínských, 27 fraterů a 33 scholastiků. V kněžském semináři jest 14 a v chlapeckém 11 alumnů. Čtyry ženské kongregace řeholní pracují v nemocnicích, sirotčincích, školách a nalezincích. Jsou to: karmelitky, milosrdné sestry, pomocnice chudých a společnost čínských sester výpomocných, celkem asi 200 osob. V 71 katechumenátech vyučováno 2177 katechumenů. V celém tomto apoštolském vikariatě jsou výborné klášterní, školské, kněžské a missionářské ústavy, takže budoucnost křesťanského náboženství jest zabezpečena, nebude-li nějakým hrozným násilím opět na nějakou dobu podlomena; podezřívání a hanobení katolíků již nyní domorodcům nestačí; jedinou zbraní, aby pohané křesťanství tamější udolali, jest krveprolití a nespravedlivé ničení životův i majetků věrných katolíků. Na jak dlouho vystačí však pohané i s tím? Lze pravdu vůbec násilím utlumiti? Tak tedy budoucnost náleží zde katolíkům, zvláště bude-li Bůh žehnati pracím a snahám jejich jako dosud byl žehnal.

Professor: Pane rado! Mají vaši protestantští kazatelé v Číně něco podobného? Tento missionářský výsledek v Kiangnanu poráží úplně Vaše povídání o katolické „středověké zřícenině“ a o budoucnosti protestantské víry.

Rada: Vím určitě, že tam naši kazatelé

také působí; mohou-li se však takovými výsledky honositi jako katolíci, není mi známo. Pan baron chce snad ještě něco pověděti?

Baron: Chci podati číselný přehled, jak se tato missie rok po roce vyvíjela. Všimněte si následující tabulky:

Rok	Kněží	Osady	Křesťané
1847—1848	26	351	60.963
1850—1851	37	391	71.063
1860—1861	48	405	77.418
1870—1871	73	486	80.456
1880—1881	87	580	99.194
1890—1891	130	716	103.321
1894—1895	136	755	107.610
1896—1897	149	817	111.605

Z tabulky té jest názorně viděti, jak našich kněží, osad a věřících poměrně ročně přibývá. Dnes, kdy píšeme konec roku 1904., přibylo na všech stranách stejnoměrně, takže místo 149 kněží možno naurčito počítati aspoň 250 kněží; místo 817 osad možno říci, že jest jich kolem 1200 a místo 111.605 věřících, nutno vzíti souhrnný počet nejméně 300.000, zvláště uváží-li se, že asi 22.000 katechumenů nebylo vpočítáno mezi věřící roku 1895—1896, a připomene-li se, že v jediném roce 1897. bylo pokřtěno dospělých 2249 pohanův a 3740 dětí křesťanských rodičův a od 284 katechumenů že bylo uvedeno v lůno církve 31.969 pohanů. Kázaní bylo za ten rok 11.444, katechésí 17.930, biřmování 4662, velikonočních sv. zpovědí 72.963, posledního sv. pomazání 2285, křesťanských nově uzavřených manželstev 1207 atd.

V roce 1898. podává biskup Anzer z jižního Šantungu, že bylo celkem 9027 nových křesťanův a 16.531 katechumenů. Pokřtěno bylo 2089 pohanů, 117 dětí z rodičů křesťanských a 7236 umírajících dětí pohanských; biřmování bylo 1279, sv. zpovědí 16.649, sňatků 81, kostely 3, kaplí 58, modliteben 214; 1 kněžský seminář a 1 chlapecký — onen měl 7, tento 20 chovanců; škol bylo vyšších 6 s 82 žáky, národních 121 s 1256 hochy a 345 děvčaty; sirotčince 4 s 340 dětmi a mimo to 3 starobince s 80 členy. Missie má 1 biskupa, 40 kněží, 260 katechistův, učitelův a učitelek.

Missie v „Západním Sutšuenu“ vzmohla se po velikých pronásledováních roku 1885, ač malá příkoří pořád se dějí, velmi utěšeně, jak to ve výroční zprávě pečlivě dokazuje Msgr. Dunand. Minulého roku bylo tam pokřtěno 1037 dospělých, 1153 nemluvňat křesťanských a 31.106 umírajících dětí pohanských. V čase velikonočním přijalo svátost pokání 26.784 osob; 1440 bylo biřmováno; ve 144 školách vyučováno 2553 dětí a mimo to živeno 438 sirotků. Celková suma všech křesťanů jest 40.000 duší. Přísné počínání vlády Pekingské proti místokráli a hlavním původcům posledního pronásledování křesťanův a opětné rozkazy císařské, v nichž křesťanství vzato důrazně v ochranu, mělo velmi dobrý účinek v celé provincii, takže i „učenci“ starohanští nyní slušněji o nás mluví a snesitelněji

o nás své věrné poučují. Značné odškodné, které nám musilo býti vyplaceno — na doléhání evropských velmocí — za zbořená naše stavení, umožnilo nám, že jsme si opět zřídili příbytky, kostely, školy, ústavy a kolleje. Nová nemocnice v Tčen-tu jest snad nejpěknějším stavením celého města. Pět nových pěkných kostelů právě se staví; bude tedy brzy postaráno o nejnutnější potřeby náboženské našich lidí.

A nyní chci vám, pánové, jinak ukázati působení našich missionářů v Číně; podám totiž různé obrázky, příhody, obtíže, strasti a radosti jejich!

Kněz lazarista, P. Pavel Foveau, píše o farnosti své v Tše-Kiangu: Ó věru, mnoho třeba času, aby se člověk dostal do takové osady, a ještě více, aby ji prošel, — a přece mnoho zůstane duší, které nikdy neslyšely ani slovíčka o pravém Bohu! V posledním roce byla však již četnější obrácení na víru, a doufáme, že příště půjde vše ještě lépe. Dovolte, bych vám pověděl, jak byla založena nová missijní stanice v Tsu-lanu, středisku to všeho našeho působení. Přede dvěma lety přišel ke mně vážený domorodec z krajiny té, žádaje, abych ho přijal mezi katechumeny a prosil mne, abych zavítal do jeho domu. Poslal jsem tam místo sebe jednoho z katechistů; přijali ho velmi přátelsky. Den na to vzal s sebou náš domorodec katechistu a ukázav mu na cestu k horám, pravil: „Podívej se, tamhle ten celý kopec náleží mně, ale můj soused upírá mi to. Pomoz mi k mému majetku!“ — „To není mou záležitostí. Přišel jsem sem zničit vaše modly

a poučit vás o pravém Bohu a zachránit vaše duše, nikoli však, abych se pletl ve vaše spory“, odvětil katechista. — „Je-li tomu tak, jdi ode mne kam chceš“, řekl uražený domorodec. — A katechista? Nevěda, kam se obrátiti, šel kousek a sedl si pod strom, přemýšleje, kam by se odebral. Tu napadlo mu, aby se modlil k sv. Vincenci z Pauly o radu. Nemodlil se dlouho, když přišel k němu jakýsi rolník, jenž, vida katechistu velice sklíčeného, tázal se ho, proč jest smuten. Katechista pověděl mu vše upřímně. „Oh, není-li nic horšího, co tě trápí, než co jsi mi sdělil,“ řekl venkovan, „pojď se mnou k nám a vylož nám něco o křesťanském Bohu. V mém domě jest místa dosti; můžeš tam tedy přebývati.“ Katechista poslechl a šel. Netrvalo dlouho a celá rodina venkovanova s většinou osadníků stala se křesťanskou.

„Naše nejvroucnější díky“, tak píše sestra Helena, jeptiška z kongregace Neposkvrněného Početí Panny Marie, „za účast, kterou projevujete pro blaho našich čínských dívek, jež přijímáme do ústavu již od půl třetího roku jejich věku. Mimo ně máme zde chudé, nemocné a katechumeny, celkem asi 500 lidí. V nalezinci máme každoročně asi 1500 novorozeňátek a z naší lékárny pro chudé dostává se nemajetným ubožákům všeho nejpotřebnějšího zdarma. Ach, co bídy jest v této zemi, a co dobrého lze tu s málo penězi vykonati pro spásu duší!“

„Pokrok, jenž v missii Fo-kienské neustále se děje“, píše apoštolský vikář P. Masot z řádu sv. Dominika, „jest velice potěšitelný. Posledního

roku pokřtili jsme přes 800 dospělých; katechumenů máme na 30.000; nedostatek peněz však mne nutí umenšiti počet ten, ač velmi nerad tak učiním. Tohoto roku zřídil jsem v své residenci (Fu-tšëu) prostřed města nový katechumenát; tady ubíral se na smrt mučenickou blahoslavený biskup Petr Sanz, taktéž ředitel dominikánské zdejší missie. Nové stanice zakládáme v Bin-kongu, Tiong-lou, Min-tšiangu a v Synienu.“

Francouzský cestovatel, Marcell Nonnier, jenž nedávno Čínou cestoval, píše v časopise „Tempsu“ mnohé pěkné zprávy o katolických missionářích, jež všude bedlivě pozoroval, kdekoli se s nimi v Číně potkal. Mimo jiné píše: Mezi missiemi, jež v život uvedl seminář Pařížský, jsou nejlepšími missie Su-tšuenské. Tři apoštolské vikariáty se 200 křesťanskými osadami a s více než 100.000 obyvateli, nově i dříve již obrácenými, jsou jim podřízeny.“ Po té vykládá Monnier, kterak i sektáři protestantští z Anglie a z Ameriky vynasnažují se získati v Číně přívrženců, ale bez valného úspěchu. Jak jsme dříve sdělili, zažily missie Su-tšuenské v roku 1895. krutého pronásledování od pohanských poštvaných domorodců. Utlačovaných křesťanův ujal se však rázně francouzský konsul a donutil pekingskou vládu učiniti nejen pořádek, nýbrž i poskytnouti náležitou náhradu peněžitou, takže od té doby missiím Su-tšuenským zase dobře se vede.

Také v apoštolském vikariátě Jiho-Honanském, kdež pracují kněží semináře milánského, šťastně pokračuje dílo obrácení na víru Kristovu. Dne 15. června 1898. píše dp. Angelo Cattaneo: „Navštívil jsem různé osady okresu Lu-y-chienského a Co-kiakuského. Do roku 1876. měli jsme tam za mé správy jen 600 duší; dnes je jich tam přes 5000. Katechumenů je dosti, a ti pomalu celé pohanstvo víře Kristově získávají. Obyvatelstvo je zde celkem dosti pokojné a zámožné.“

V severním Honanu mají apoštolský vikariát ve správě missionáři z řádu sv. Augustina, celkem asi 12 kněží. Nedaří se jim však valně a obrácení na víru Kristovu dosud nejsou četná, jak viděti z listu dp. Petra Rodrigueza.

Kvantong! Z provincie této opět a opět došly nás potěšitelné zprávy. Dp. Montanar, kněz pařížského missionářského semináře, píše ze Šeng-lenku: „Když jsem před třemi lety do Číny přišel, poslal mne náš biskup Msgr. Chausse do okresu Tung-kuského, abych převzal místo čínského kněze, který tam spravoval asi 300 duší. Od té doby mnoho se zde změnilo. Dnes je zde přes 1000 křesťanův a na 2000 katechumenů, jichž duchovní správu obstarávají 3 kněží. Vzácný tento obrat k lepšímu stal se zde od roku 1895., kdy dne 25. prosince prolévána byla nevinná krev křesťanská.

Opět vracím se k provincii Kiangnanské a podávám kousek dopisu, jejž P. Goulven S. J. poslal klášternímu představenému, aby ho přesvědčil o práci, která se tam děje. „Přišli

jsme do údolí, v němž plno domů, plno vesnic a velmi četné obyvatelstvo. Právě uvažoval jsem o bohaté žni, kterou by zde pro nebe bylo možná učiniti, a právě přemýšlel jsem o prostředcích, kterých by k tomu bylo nejvhodněji použiti, když jakýsi hlas ze zadu na mne volal: ‚Otče, Otče!' Pln údivu zastavím se a ohlédnu se, abych věděl, kdo na mne volá. V tom již vidím muže ke mně chvátajícího a zvoucího mne přátelsky, abych vešel na čaj do domu jeho. Šel jsem, a byl jsem velmi uctivě přijat. Hostitel pravil mi, že dosud není křesťanem, ale že doufá, že jím brzy bude. „Celé toto údolí — vykládal mi — obývá jediný kmen Lieonský. Otcové naši byli zámožní, jak o tom dosud svědčí kamenné zdejší budovy; bohužel, že země nepřibývá jako lidstva; mnozí z nás musili se vystěhovati, chtěli-li se uživiti. Otče, přijď k nám na nějaký čas a uvidíš, že najdeš zde dosti lidí, kteří touží po křesťanském náboženství!" — Po té svolati dal četné sousedy, zvláště však churavce; všem musil jsem pomoci radou a léky, při čemž ovšem neopomenul jsem pomáhati také jejich duším slovem Božím, o němž myslím, že padlo na půdu dobrou.

Druhého dne došli jsme skrze Fu-kien do Mi-tuo-de. V městě tomto jest mandarinem muž nám velice přející; dp. Grillo jest s ním přes 20 let v dobrých stycích. Zmíněný mandarin vyzval nás, abychom si zde koupili potřebný pozemek k obydlí, a nabídl se nám ihned svou pomocí. Za laskavost jeho dal jsem mu dvě láhve mléka, a desítiletému synáčku jeho, jenž

pořád dychtivě na mne patřil, dal jsem několik sklenných kuliček a gummový míč. Tím získal jsem si celou rodinu na dobro . . . Dobrého semene v úrodnou půdu rozséval jsem hojně. Kéž se někdo najde, kdo by po mne stále zde pracoval. Jen v okolí Siu-kieu-kian lze aspoň 80 dospělých a 700—800 nedospělých vyučovati a pokřtiti. Týž výsledek jeví se ve Wank-kiangu, Sou-fongu a hořejším Tai-hou . . . Mluvil jsem před chvílí o kmeni Lioenském! Předevčírem navštívil mne tam odtud vynikající předák, žádaje, abych mu ukázal kostel a naše náboženské knihy. Stalo se, a můj host zabral se do knih náležitě. Jsem velmi šťasten, neboť vynikající muž ten, ač dosud není křesťanem, přece bude nám v této krajině velice platen, a kdo ví, co i s ním milost Boží časem neučiní. Malého našeho věřícího stádce neustále přibývá a doufám, že Vaší Milosti brzo bude možno splniti slib, že k nám totiž ihned zavítáte, jakmile budeme míti 1000 věřících. Kéž práce a modlitby naše hodně brzy tohoto dne Vám i nám dočkati se dají!

Ze Střední Číny píše apoštolský vikář Msgr. Carlassare o tamní missii františkánské: „Naše missie je zde rozdělena v 5 okresů, dle 5 předních měst. Když v roce 1875. provincie Hupeská na 3 apoštolské hlavní vikariáty byla rozdělena, připadlo východní části asi 9300 křesťanů, nyní počítá se v ní na 16.000 vyznavačů naší víry. Každoročně přijímá křest 300—400 nových obrácenců, ale, poněvadž zde stále řádívá cholera, není dosud počet náš větší než asi 19.000. Za

posledních let rozšiřování víry všude hbitě pokračuje, zvláště v několika okresích zažili jsme mnoho radostí. Na prvém místě budiž připomenuto okresu Utšangfuského, kde dříve pohané mnoho příkoří nám činili a mařili nejšlechetnější missionářské snahy. Asi od jednoho roku změnily se i tam pro nás poměry velmi příznivě, neboť máme tam již na 1000 nově obrácených, a to, jak se zdá, upřímně obrácených, dávajíť poměrně dosti mnoho ze svého jmění na prospěch missie, ačkoli ničeho od nich žádný missionář pro sebe nepřijímá a vůbec nežádá. Kdo co dá, dává dobrovolně, a to u Číňanů penězochtivých velmi mnoho znamená.

Novoobrácenci okrsku Taganfunského pocházejí z pohanské sekty, která nechce ničeho požívati ze zvířat (ani vajec ne) a velice mnoho nejen postů, nýbrž i všelijakých pověr a čarů dbá, takže nesmírně těžko bývá lidi tyto přivésti k rozumu a čistějšímu názoru náboženskému. A přece podařilo se zde missionářské dílo! Stálé práci a požehnání Božímu lze děkovati, že mnozí pohané se obrátili upřímně a vynikají nyní jak čistotou mravů, tak přísným životem nad mnohé jiné. Jak pevnými jsou ve víře a jak ochotnými obětovati se za ni, možno poznati z následujícího: Minulého roku konali totiž pohané dle dávných zemských zvyků všelijaká divadelní představení na uctěnou svých bohův a bůžkův. Kdokoli chtěl, směl se „zadarmo“ účastniti slavnostních her. Představení osad chodili dům od domu vybírajíce k slavnostem potřebné příspěvky.

Když zaklepali na příbytky našich novoobrácenců, dostali v odpověď, že jim víra zakazuje přispívati na národní slavnosti pohanské. Na to bylo křesťanům vyhrožováno: „Nedáte-li dobrovolně, dáte nuceně!“ A skutečně! Zítřejšího dne srotilo se mnoho pohanů, vnikli do příbytků křesťanských a odvlekli dva voly, křičíce: „Tu máte za to, že nechcete přispěti na národní slavnost dobrovolně.“ To dopálilo kterousi křesťanku do té míry, že se pustila do pohanů hodně zostra, aby vrátili ukradené voly. „Zaplaťte dobrovolně“, volali pohané, „a vrátíme vám voly!“ — „Nikoli! Nezaplatíme! Nejsme povinni, a nesmíme!“ Nyní chopili se rozvzteklení pohané ubohé ženy, srazili ji na zem a tloukli do té míry, že za několik hodin skonala. Smrt její nebyla však pro křesťany bez užitku. Věci ujal se missionář a žaloval u soudu, který — nemoha jinak — zastal se křesťanův a odsoudil pohanské zloděje a zbůjníky k náležité náhradě, což mělo za následek, že několik lepších pohanských rodin, stydíce se za souvěrce, přestoupilo na naši víru.

Aby národ trvale přilnul ku křesťanskému náboženství, třeba hlavně pečovati o stálý a dobře vychovaný dorost kněžský, a to, pokud jen možno, o dorost kněžský domácí a národní. Kterak se to provádí v Číně, vykládá kněz lazarista dp. P. Karel Wittib, rodem Tyrolan. Píše totiž z apoštolského vikariátu tšekiangského bývalému učiteli a nyní faráři dp. Albertu Hubrovi v Terrenci u Imstu. „Dne 15. ledna přestěhovali jsme se do nového semináře, jenž značně byl

rozšířen přístavbou jídelny, spáren a rozsáhlých místností studijních. Do místností takto nově získaných umístěno 17 nových chovanců, takže počet všech seminaristů obnáší nyní 44, kteří rozděleni jsou na 7 oddělení, dle pokroku totiž, jejž ve studiích vykazují, takže od této chvíle máme naději, že v desíti letech budeme míti asi 40 domorodých kněží, což bude míti veliký význam pro celou missii. Práce a studie tyto vyžadují ovšem mnoho obětí a mnoho peněz. Když se nám podaří získati mladého Číňana do semináře, neumívá pravidelně ani psáti ani čísti ani počítati, a neví též o vznešenosti kněžského povolání téměř nic. Vše mu časem a ve studiích třeba vštípiti; proto vybíráme si jinochy nejschopnější, nevinné a zdravé, což též dobře se osvědčuje, neboť hoši takoví velmi pilně a s výborným prospěchem studují, takže bývají našim školám na ozdobu. Ústavy naše v každé příčině vynikají nad pohanské, což zjednává nám nahoře (u vlády) i dole (mezi lidem) veliké vážnosti. Mimo to má náš seminářský ústav tu velikou výhodu, že schopný mladík vyroste v posvátném ovzduší uchráněn jsa všeho světáctví, pohanských názorův a špatností, takže stává se skutečně jiným, dokonalejším, naším člověkem, podobaje se jen zevnějškem svým krajanům. Velikou snahu máme, aby naši seminaristé úplně dokonale ovládali jazyk mateřský a celou literaturu jeho; neméně snažíme se, aby znali dějiny církevní, všeobecné a především čínsko-asijské. Řeči latinské, úřední to řeči svaté víry a katolické církve, musí

se každý naučiti tak dokonale, aby se mohl slovem i písmem dorozumívati s představenými i podřízenými církevními, bude-li kdy nad nimi za vrchního ustanoven. O duchovní a mravní výchovu domorodého duchovenstva čínského staráme se nad míru; proto musí naši chovanci všecky četné předepsané posvátné úkony, obřady, pobožnosti, duchovní cvičení, kázání atd. bez výjimky pilně konati a jich se súčastňovati. Na dvě věci klademe zde neobyčejnou váhu: na přesné vykonávání posvátných obřadův a na vroucí úctu ku Panně Marii. Víte proč? Poněvadž v Číně je lid ještě velice nevzdělaný, omezený, pověrčivý, nábožensky a také jinak zhusta velmi netečný a nepořádný; proto třeba i zevních úkonů náboženských úzkostlivě šetřiti a je všecky a vždy dokonale plniti dle daných předpisů. Krásné služby Boží a pěkné úkony bohoslužebné každému velice se líbí; povrchnost zde velice škodí a uvádí v neúctu i věc (víru)... Viděti naše mladé Číňany při službě kostelní a pozorovati jich náboženské úkony, naplnilo by duši Vaši radostí. S velikou vytrvalostí učí se naši seminaristé posvátným zpěvům církevním, aby při mši svaté a kterýchkoli jiných obřadech se účastnili; vše daří se znamenitě a naši mladíci zpívají celé mše svaté chorálně sami. Zvláště by Vaši důstojnost dojalo, kdybyste naše malé Číňany viděl uctívati nejsv. Pannu! Oh, jak jsou něžní, důvěřiví a oddaní Matce Boží! Jejich marianské písně „Ave Maria = Zdrávas“, „Memorare = Pomni, ó Královno milá“ a „Sub Tuum prae-

sidium = Pod ochranu Tvou“ atd. jsou skutečně velmi pěkny a všem chovancům ze srdce mily. V celém roce není měsíce, jejž by s takovou zbožností a vroucností trávili jako květen, v němž naši čínští hoši navzájem se předstihují, kdo z nich přinese z procházky nejkrásnější věnec, kytku, kvítko Panně Marii. Z té příčiny provází také až dosud zvláštní požehnání Boží naše mladé domorodé kněze, z nichž mnozí ukazují se vzory ctnosti a apoštolské horlivosti. Uvedu několik příkladů. Bylo to vloni o missii Kiou-čeouské, kdy chudičký křesťan přišel k jednomu z našich čínských missionářů prosit, aby šel (přes šest mil cesty!) zaopatřit umírající jeho ženu. V tom okamžiku lilo jak z konve, prudký vítr šlehal a spousty vody rozlévaly se na vše strany, dělajíce všecky cesty a chodníky velmi neschůdnými. Z té příčiny nechtěl našeho missionáře nikdo z osadníků na cestě doprovázeti, maje také za to, že ho tím ze zamýšlené cesty odradí. Tu však povstal náš odchovanec a čínský kněz, sezul boty a punčochy, vykasal si oděv a bosýma nohama dal se sám na cestu, nesa v rukou vše potřebné k vykonání posvátného úkonu. Heroickému počínání jeho s úctou divili se všickni a jeden ihned se nabídl, že duchovního otce doprovodí.

Dne 15. ledna doprovázeli jsme k hrobu mladistvého čínského kněze. Smrt přivodil si následkem přílišné námahy, kterou na sebe vzal, aby nověobrácené důkladně ve všech pravdách náboženských vyučoval. Většinou těchto obrá-

cenců jest totiž chudičký venkovský lid, jenž ve dne pracuje, vydělávaje si potřebného chleba vezdejšího, a jen v noci má volnou chvilku, aby se zabýval záležitostmi duchovními. To pohnulo našeho spolubratra, že po celodenním vyučování školním docházel i v noci mezi domorodce učit, až si uhonil nemoc, jíž konečně v květu mladosti podlehl, ale tak krásně, že by si toho každý z nás jako veliké cti přál, umřel totiž při kázaní náhlým chrlením krve právě v okamžiku, kdy shromážděnému lidu žehnal, a vykonávaje přes půl druhého roku, to jest po čas celé nemoci, neunavně úřad svůj, takže možno říci: Slova símě Božího svou krví svlažoval!

Jiní domorodí kněží čínští stěžovali si u pana biskupa, že evropští kněží odstrkují je od nejtěžších prací missionářských, dávajíce jim konati cesty a námahy menší; z toho zajisté plyne, že domorodí kněží jsou plní apoštolské horlivosti.

Také i v tom vidím dobré znamení, že téměř všichni domorodí čínští kněží dobrovolně a o své vůli vstupují do církevních řádů, vážíce se slibem poslušnosti, chudoby a čistoty, ač nikdo jich k tomu nenutí, maje na tom každý z nás dosti, že jsou řádnými světskými kněžími. Z lásky ke Kristu, a aby ničím nebyli ku světu poutáni, utíkají se domorodci do klášterův a odtamtud pracují s tím větší volností a nadšením pro církev a národ svůj.“

Rada: Pane professore! Bude Čína dříve křesťanskou, než Evropa buddhistickou?

Professor: To by mohlo více zajímati Vašeho zetě než mne! Já poslouchám pana barona hlavně k vůli dějepisným zajímavostem, nikoli však k vůli náboženským vymoženostem; nechtějte tedy, abych dělal náboženské proroctví do budoucnosti. Tolik však přece vím, už dnes na jisto vím, že „středověká zřícenina" katolická projevuje i v Číně mnohem více náboženské životní síly, než vychvalovaná vámi víra protestantská.

18. Sibiř a Tibet.

Baron: Drazí přátelé! Když jsme byli prošli krajinami čínskými, nelze nám pominouti rozsáhlých krajin sousední veleříše sibiřsko-ruské. Jakkoli vládne tam strašná zima a děsná ruská knuta, přece jsou našinci, kteří i do ledové Sibiře se odvažují zvěstovat evangelium všemu stvoření. Do roku 1888. byly některé (dosti veliké) oblasti této veliké říše neúčastny hlásání katolického slova Božího; od té doby zasvítil i v těch lidomorných končinách kříž Kristův. „Katolické Missie" píší o tom: Pouště a stepy severo-sibiřské jsou hrozny; hroznější jest však tamější zima, jež Evropanům takměř nemožno činí, trvale usaditi se tam; ani vypovězenci a zločinci nechtí se v Severní Sibiři dobrovolně usaditi, utíkajíce třebas i jako starci z nehostinných krajin, aby aspoň zbytek života zachránili, když nejkrásnější věky byly nuceni na Sibiři bědně ztratiti. Kterak nelidsky počínala si carská vláda, možno viděti z jediného roku 1864., po polském povstání,

kdy neméně než 93.000 Poláků násilně bylo vypovězeno na Sibiř. V letech následujících bylo tam dodáno podobným způsobem násilnickým asi 79.000, dle jiných dokonce 100.000 lidí! Sibiř skutečně domohla se na ten způsob značného obyvatelstva; teď bývá prý tam ročně odváženo asi 12.000 trestancův a také nenakládá se s nimi tak nelidsky jako dříve. Přes to přese všechno jest osud všech na Sibiř poslaných, mezi nimiž bývalo druhdy hodně katolických kněží a biskupů, celkem velmi neutěšený. Pisatel této knihy poznal v Praze dominikánského kněze Poláka, který vykládal, že největší milostí považoval, když za dlouholetého pobytu na Sibiři (k vůli hlásání katolické víry mezi ruskými Poláky) mohl sehnati ku mši sv. krapet pravého vína, jež pak, nemaje kalicha, proměňoval v krev Páně ve sklenici, aby aspoň někdy mohl vykonati pro sebe a pro své souvěrce nejdražší oběť mše svaté! Když se vrátil do vlasti, odešel do Rakouska, nemoha se dívati na svádění lidu polského proti katolické víře. Největší pochoutkou bývalo ubohým vystěhovalcům, když tu a tam dostali na Sibíři „herbatou" čili čaj (herba, slovo latinské, značí rostlinu čili koření) pro zahřátí!

Řekli jsme, že mezi deportovanými čili násilně na Sibiř odvezenými bývalo mnoho katolických kněží a biskupů; zkusili mnoho, musiliť konati jako sprostí zločinci pod knutou ruských drábův i nejsprostší práce tělesné, — ale nebylo to nadarmo pro víru Kristovu, poněvadž trpící kněží mnohé těšili, povzbuzovali, utvrzovali a

získávali i mezi rozkolníky a pohany. Na ten způsob stali se pravými anděly a věrověsty pustin ruských, připlétajíce do věnce vyznavačův i květy mučenické, jimiž zdobili před Bohem skráně své.

Mezi všemi ostatními budiž zvláště s úctou uveden veledůstojný probošt tompský P. Valerian Gromadski, o němž nesnadno říci, zdaž byl větším mučeníkem či vyznavačem. Na Sibiř dostal se roku 1861. Asi za 10 let potom jmenoval ho jeho biskup farářem v Tompsku. Území tompské je více než dvakrát větší celého mocnářství Rakouského; farnost tompská, již bylo Gromadskimu spravovati, obsahovala tehdy 98.897 čtverečních kilometrů! Jak si Gromadski ve správě duchovní počínal, viděti z listu, jejž v listopadu roku 1871. stařičké matce zaslal. Píše, že je při všem hrozném utrpení tělesně i duševně zdráv, a že pilně pracuje na vinici Páně v ledových pustinách. Kamkoli přišel mezi ubohé opuštěnce a trestance (namnoze nevinné), všude viděli ho rádi, přijímajíce poučení a útěchu svatého náboženství s nelíčenou vděčností; mnozí vypovězenci plakali radostí, když jim bylo oznámeno, že po mnohých letech zase jednou přišel k nim kněz sloužit mši svatou a vyslechnout zpovědi kajicníkův. Oh, jak zbožně modlí se člověk, doprovází-li mši svatou slzami a nářkem ztrápeného srdce! Nad zpěvy a varhany hlasitěji ozývají se mu v duši žalostné povzdechy, jež vysílá v důvěrné modlitbě pokorně k Nejvyššímu. Vidí-li člověk takovou věc z blízka, zapláče hořce s ne-

šťastnými ubožáky, byť i byl tvrdý jako kámen. P. Gromadski dosvědčuje, že, ač již byl zvyklým viděti podobné traplivé výjevy, přece mnohdy nemohl se slzám ubrániti, zvláště když do usedavého pláče nešťastníků tu a tam vedralo se slovo žalostné, srdcervoucí písně nebo hlasité modlitby. Hlasy z hrobů nemohou býti tklivějšími a srdce více rozrývajícími než byly nářky sibiřských nešťastníků před oltářem Božím. Mnozí celá léta nemohli přijati Těla Páně, neslyšeli slovíčka ze své víry, nesměli se zpovídati, a přece zůstali katolíky, slouživše Bohu dle možnosti! . . . Mnoho dětí vykoupil šlechetný kněz, mnoho sňatků manželských posvětil, povzbudil, všecky potěšil, stav se všem pravým otcem duchovním.

Roku 1872. psal opět farář Gromadski matce do rodné dědiny: Právě se vracím z hrozně dlouhé cesty. Prší v jednom kuse a jsem věru rád, že jsem zase jednou pod střechou v suchu a v teple. Mrzlo celou zimu strašně: ještě v březnu o svátku zvěstování Panny Marie měli jsme zde zbyteček zimy o 25° R, a dne 4. dubna bylo 24° R pod nullou. Sněhu byly všude nesmírné spousty. Na cestách zapadaly nám koně až po uši do závějí, ač jsme se velikým spoustám sněhovým dle možnosti vyhýbali. Co jsem takto jezdíval, nevida než ledy, sněhy, vánice a vysoko nad sebou modré nebo mraky pokryté nebe, myslíval jsem, ó matko, na Tebe, obětoval jsem útrapy a modlitby za Tebe! Teď, za zřejmého vedení Božího, jsem bez úhony doma. Ó jak jsem

Pánu vděčen za jeho péči o mne! Poslední má cesta trvala v jednom kuse šest měsíců; za ten čas oddal jsem na různých od sebe vzdálených místech asi 20 párů snoubenců, pokřtil jsem přes 100 dětí a slyšel více než 1000 sv. zpovědí. Někteří ze zaopatřených umřeli záhy, jakoby jich Bůh nechtěl na novo po celá léta nechati bez sv. svátostí a jakoby je chtěl odměniti šťastnou smrtí za tolikeré utrpení a vroucí zbožnost, které nepozbyli ani v nejhorších dobách strašlivé bídy. Někteří ze zaopatřených uzdravili se, ač byli před tím velice nemocni, takže jsem se případům takovým skutečně podivoval, vida v nich zvláštní a neobyčejné působení milosti Boží. Bez lékařův a bez léků trpí zde naši ubožáci; proto pomáhá podivuhodně lékař duchovní, požehnaný Kristus v nejsv. Svátosti oltářní, — pomáhá duši a pomáhá tělu! Já ovšem býval jsem zhusta velice unaven a mnohdy jsem myslíval, že cesty umíněné nedokonám, ale Pán mi pomáhal, chránil a sílil mne, takže jsem na sobě poznal, jak je všemohoucím. — Jednoho dne bylo P. Gromadskimu konati cestu na osamělé místo, kdež byly jen dvě katolické rodiny, poblíže nichž žili také někteří mužové svobodní po samotách. K večeru dorazil náš missionář k dědince Vězole. Když vyjížděl z lesa, spatřil proti sobě na saních jeti jakéhosi muže, jenž tázal se kočího, jakého to pána veze. Kočí řekl, že pán v saních je katolickým knězem. Jakmile to mužík uslyšel, poskočil k saním a pravil samojedským nářečím: „Pochválen buď Ježíš Kristus“, načež P. Gromadski, jenž nářečí Samojedů byl se přiučil, odpověděl: „Až na věky. Amen.“ Tato čtyry slova ohromila Samojeda do té míry, že upustiv čepici a rukavice, stál s otevřenými ústy, nemoha promluviti. Po chvíli vyskočil a řval jako tur, běže stále vedle saní až do vesnice, v níž sbíhali se lidé poplašně, nevědouce, co se děje. „Duchovní otec! Náš římsko-katolický kněz přijel sem“, křičel samojedský ubožák, a všecko tlačilo se k saním líbajíc P. Gromadskimu ruce ba i šaty. „Otče, pojď ke mně, — k nám — též ke mně“, atd. ozývalo se odevšad a dobrý kněz musil navštíviti všecky chatky ubožáků, snášejících mu pro občerstvenou co měli nejlepšího. A bohumilý missionář? Pokřtil nověnarozené, posvětil sňatky manželské, vysvětil příbytky, hřbitov, vyzpovídal hříšné, podal hodným Tělo Páně, potěšil malomyslné, poučil všecky o víře, vybídl k trpělivosti a věrnosti v dobrém. Když odcházel, nebylo nářku ani konce: plakali muži, plakaly ženy, jinoši, dívky a děti. Dokud missionáře na obzoru bylo viděti, stáli na návrší před vesnicí všickni tamější samojedští osadníci, posílajíce za P. Gromadskim stále pozdravná znamení; když jim zmizel, zalkali a s hlavami sklopenými vraceli se do chatek bídy, hladu a zimy.

Professor: Totě zvláštní událost!

Rada: Ubohý lid, — šlechetný missionář! Kdyby takové muže v Římě prohlašovali svatými, věřil bych také ve svaté.

Baron: I však prohlašují, jen že o našich svatých vy protestanté málem nic pravdivého a

nepřekrouceného ve svých listech nezvíte. Je-li libo, přečtěte si katolicky psaný životopis třebas indického apoštola sv. Františka Xaverského, nebo životopis sv. Dominika, sv. Vincence de Paula, sv. Františka Saleského atd. a uvidíte, jaké muže prohlásila církev svatými.

Professor: „Středověkou zříceninu“ obývají dosud apoštolští duchové! Co jest proti obětavému P. Gromadskimu smilný Kalvín nebo pijanský Luther, a co jsou všickni odpadlí kněží, kteří sotva stali se z katolíků protestanty, zahazují breviář (kněžské modlitby) a chytají se ženských, — co jsou všickni dohromady proti tomuto jedinému svatému muži?

Baron: Než odebereme se z ledové Sibiře na jih Asie, zastavíme se na chvilku v krajinách Tibetských, v zemi tedy pověstného Dalaj-Lamy! Roku 1897. bylo odtamtud zvěstováno, že toho času apoštoluje v Tibetu biskup a 16 missionářů, spravujíce 10 kapliček, 1 seminář (se 12 posluchači), 13 škol se 170 žáky a asi 1204 křesťany.

Neveliká ovšem suma, ale začátek přece; u dospělých jde to tam jen do set, u nedospělých však do tisíc, a právě tito mají budoucnost!

19. Zadní Indie.

Baron: Z jižní strany druží se k veleříši Čínské rozsáhlá država Tongkinská. Nejdp. biskup Marcou dává o pokrocích missionářů tamějších velmi potěšitelné zprávy; zvláště

v provincii Thanh-Hoaské rozvinuje se křesťanství velmi utěšeně. Mimo jiné vypráví se o tom: Jeden z tamních „kněží“ pohanských přišel missionářů prosit o poučení náboženské. Náš katolický missionář počínal si tak dovedně, že všecky získal; každodenně přicházeli noví posluchači a na konci byla u nohou missionářových celá ves. Nerad odcházel od nich missionář, vida, že by mezi nimi velmi mnoho pro víru Páně bylo lze činiti. Povolání nutilo ho však jinam odejíti; proto opustil tu na čas dílo spásy. O úspěších jeho dověděli se „na dvoře“ vladařském, proto pospíšili si mandarinové s přísnými zákazy proti přestupování z pohanství na křesťanství. Zástupce okresu povolal k sobě všecky představené obecní a pohrozil jim přísně, aby netrpěli rozšiřování křesťanské víry, — jinak že rázně zakročí těžkými pokutami, jsa odhodlán provésti vůli vladařovu třebas i násilím. Mnozí dali se zastrašiti, pravíce: „Za nynějších časů jest velmi nebezpečno státi se křesťanem.“ Jiní však byli pevnými, snášejíce tresty tělesné i pokuty peněžité, a tak máme tam dnes křesťanské osady v Ke-Benu, v Muesinu, Nhan-Lou, Cua-Banku atd. a stále přihlašují se noví katechumeni, takže věci tamější vezmou dříve nebo později příznivý obrat pro katolické náboženství, jež jen trpělivostí a ctností zjednává si života.

Nedaleko Tongkinu leží Kočinčina, v níž také máme tři apoštolské vikariáty. V zemi této vyteklo mnoho krve mučenické, ale nikoli na zmar, neboť roku 1897. napočteno bylo úředně

124.000 křesťanův, ačkoliv za strašlivého krveprolévání v děsném pronásledování roku 1887. zůstalo jich jen asi 17.000! Pracujících kněží na vinici Páně jest celkem 111, z nichž 97 domorodých; osad spravují missionáři celkem 610, při čemž jim vydatně pomáhá 1176 jeptišek (z nich 554 domorodých), pracujících ve školách, sirotčincích, útulnách, nemocnicích atd.

V květnu 1898 sděluje německý časopis „Missie Katolické", že od několika roků těší se křesťanství z velice pěkného pokroku v zemi Annamské. Na jediné missionářské stanici v Huě pokřtívají našinci ročně 1000—3000 pohanů. Roku 1895—1896. bylo nově na víru obrácených přes 4200. Roku 1898. doufali missionáři, že získají aspoň 10.000 pohanů Kristu. Každého dne přestupuje někdo z pohanství na křesťanství. V krajinách, v nichž bylo před 2 až 3 lety šest nebo sedm osad křesťanských, jest jich nyní přes dvacet. Tak bylo roku 1898. Kolik jich přibylo do roku 1903, co toto píšeme a kolik jich přibude ještě dále?

Na jižním konci Indie rozprostírá se poloostrov Malakka. Dne 28. března 1878. byl jmenován Msgr. Gasnier tamějším apoštolským vikářem. Již za časů papeže Pavla V. bylo na poloostrově Malakkajském založeno biskupství, jež delší čas velmi prospívalo, až portugalská zednářsko-liberalisticko-nevěrecká vláda podťala tam všemu náboženství zúplna kořeny, utrpěvši při tom ovšem sama ztráty největší (jak zasluhovala). Od té doby pohřížen byl poloostrov v tuhý spánek

náboženský, z něhož vzbuzen byl teprve roku 1841., kdy duchovní správa celé državy svěřena pařížskému semináři missijnímu. Od toho času již zase vyhání starý strom církve pupeny, ratolesti a květy náboženské, zvláště co Msgr. Gasnier, stav se roku 1888. biskupem, mocně a úspěšně jal se pracovati o spáse duší pomocí obětavých spolumissionářů. Pěšky a vozmo, po lodi a koňmo, dle potřeby a možnosti jest neunavný biskup brzy tu brzy tam, obnovuje a pořádaje záležitosti náboženské v rozsáhlé diecési. Této apoštolské horlivosti sluší hlavně přičísti, že v krátké poměrně době rozmnožil se počet věřících ze 6671 na 18.521; 15 nových missijních stanic bylo zřízeno — 10 pro Číňany a 5 pro Indy, — rovněž přibylo několik nových chrámů, kapliček, škol a různých dobročinných ústavů. Na žádost biskupa Gasniera svěřila anglická vláda katolickým jeptiškám sv. Maura správu obou velikých nemocnic v Singapore a v Pinanku, nařídivši, že tam i tu má býti volné místo pro katolického missionáře, kdyby ochuravěl a v nemocnici přebývati chtěl. Nejvíce staral se Msgr. Gasnier o výchovu mládeže; za tou příčinou jel dvakráte do Londýna, aby s vládou vše potřebné ujednal a zdatné síly učitelské podniku svému získal. Roku 1895. byl nucen apoštolský biskup uchýliti se podruhé do Francie k vůli léčení. Uzdravil se, ale ne docela. Ač mu zrazovali zastávati dále namáhavý úřad, rozhodl se, že vytrvá na místě, na něž ho postavila Prozřetelnost Boží a vrátil se na poloostrov. Netrvalo dlouho

a slabé síly Gasnierovy byly znova podlomeny. Dne 1. března, nedbaje slabosti a zákeřnické nemoci, vystoupil dvakráte na kazatelnici rozsévat slova Božího; dne následujícího odnášeli ho smrtelně nemocného do špitálu Singaporského, kdež v témdni skonal bohulibou smrtí, požívaje sám „volného místa“, které jiným missionářům byl na vládě vyžádal. Anglický místodržitel, celý konsulát a všecky vynikající osobnosti městské truchlili nad smrtí apoštolského biskupa, doprovázejíce mrtvolu jeho k předčasnému hrobu, z něhož v den soudný vyjde, aby nejen na duši ale i na těle obdržel od Pána, co si velezbožným životem a vpravdě apoštolskou horlivostí byl za živa na světě zasloužil.

Jižně od Malakky jsou ostrovy Sundské, s apoštolským vikariátem v Batavii.

Roku 1897. bylo tam činno 76 missionářů, mezi nimi 1 biskup, 48 kněží, 27 frátrů a 223 jeptišek z různých řádů. Hlavních stanic missionářských bylo 22, nepočítaje v to různých míst menších. Rozděleny byly takto: 8 na Javě, 4 na Sumatře, 1 na Bance, 2 na Jižním Borneu, 2 na Celébesu, 2 ve Floresu, 1 na Timoru, 1 na Sumbě a 1 na Kaiských ostrovech. Katolického obyvatelstva počítalo se 40.000. Pokřtěno bylo zmíněného roku 3533, biřmováno 2596, v době velikonoční sv. svátosti přijalo 9045 a všech sv. přijímání (při rozličných pobožnostech) bylo na 80.000; sňatků požehnáno bylo přes 300. Uršulinky působily zde na 13 školách se 1565 dětmi; jeptišky Panny Marie z Tilburku na 6 školách

se 354 žákyněmi; Školští Bratří na 2 učeliště s 198 žáky; missionáři spravovali 22 škol, jež navštěvovalo 1007 chlapců, a konečně ještě tři katolické školy s 111 žáky, takže úhrnem bylo asi 50 škol s 4115 dětmi.

Birmu, na severu Zadní Indie, jak víte, podmanili si Angličané tolikéž. V podmaněné Birmě pracují missionáři pařížští, založení v sedmnáctém století ctihodným P. Alexandrem de Rhodes. O obětavých missionářích těchto tvrdí se, že ze všech katolických řeholí a hlasatelů slova Božího nejvíce dali si záležeti, aby vychovali mnoho a výborných kněží domorodých, kteří by pak mezi krajany působili pro evangelium Ježíše Krista. Tato snaha missionářů Rhodesových překrásné nese ovoce, podporována jsouc i tou příznivou okolností, že jest jim vykázáno pole činnosti v zemi buď zúplna neb aspoň z pola vzdělané. Dle úředních zpráv má tato missie 28 okresů v Přední a Zadní Indii, v Číně, Koreji a Japonsku s 513 kněžími a 1738 bohoslovci čili alumny v 48 seminářích, takže pro budoucnost mnohoslibnou zdá se zde všecko svědčiti.

Podobný alumnát missionářský založen jest také v Mandalayi se 40 posluchači. Na apoštolské prohlídce vybral si je ndp. biskup Usse. Všichni tito alumni vyznamenávají se pravou zbožností, mravným chováním, dobrým prospěchem ve studiích a mnohými přednostmi duše i těla, takže se zdá, že znamenitou měrou vyplní naděje v ně kladené, až začnou pracovati mezi krajany v Birmě, jimž ke cti třeba vyznati, že si vysoce

váží stavu kněžského, dávajíce do něho nejlepší syny své. Národ s takovým dorostem kněžským — jakou má náboženskou budoucnost?

Professor: Myslím, že mnohoslibnou. Katolická církev odjakživa těmto věcem dobře rozuměla; proto vždycky nejlepší jinochy na školách si vybírala za alumny, aby vynikali, až pro náboženství veřejně začnou působiti. Pracuje-li církev podobným způsobem v málo vzdělaných krajinách asijských, není pochybnosti, že tam mezi domorodci opanuje, zvláště když bude míti dostatek tamějších kněží dobře vzdělaných a povolání missionářskému horlivě oddaných.

Rada: Vše to děje se i u nás a ozývají se hlasy, které tvrdí, že naši protestantští theologové jsou vědecky lépe vzděláváni než alumnové katoličtí.

Professor: Proč tedy nemůžete se měřiti s katolíky ani doma ani v cizině?

Rada: To bych si vyprosil! Máme učence prvního řádu.

Professor: Ano, ale nevěrecké nebo málo pravověrně protestantské, takže se na veřejných shromážděních modlívá věřící protestantský lid za nevěřící pastory, a že věřící se ohražují, aby budoucích hlasatelů slova Božího nevychovávali nevěřící professoři!

Rada: Stalo-li se tak někde, není tak všude a pořád.

Baron: Smím už pokračovati?

Professor: Ano! Pan rada mou námitku potvrdil.

Baron: Zmíněný katolický biskup Usse sděluje některé podrobnosti o zemi a obyvatelích birmských. Chcete je zvěděti?

Rada: Chceme.

Baron: Než Birmu opanovali Angličané, bylo našim missionářům mnoho trpěti, poněvadž králové a knížata birmská vedli si proti křesťanství úskočně a krutě, maříce třebas i násilně výsledek práce missionářské. Vedle toho pracovali proti Kristu modlářští kněží a velmožové, lidé to namnoze krvelační, domýšliví, neústupní, líní a hloupí až hrůza. Od roku 1885. je tomu konec. Králové a knížata pozbyli samostatnosti nebo stali se docela bezvýznamnými pod tíhou moci a zákonův anglických. Bývalí „místodržitelé“ pozbyli moci veškeré, donuceni byvše ustoupiti úředníkům anglickým, a pohanští bonzové (kněží) stali se proti katolickým kněžím tak nepatrnými, že se jim raději vyhýbají, než aby překážky činili a se opovážili nauky křesťanské vyvraceti, dobře vědouce, že jim schází k učenému boji náboženskému potřebná vědomost, energie a obětavost. Mnozí bonzové libují si raději v zahálce, spokojujíce se pohodlným životem; někteří bonzové opouštějí dosavadní stav mnišský a berou si manželky, jakmile jim toho prostředky životní jen poněkud dovolují. Domorodci také pozorují, že školy, řemesla, pracovny, útulny atd., jež nová vláda všude zřizuje, dobře prospívají, vychovávajíce lidi, kteří ku všeličemu se hodí, otevřenu mající mnohotvárnou budoucnost na všecky strany. Proto také ne-

chávají birmští obyvatelé pohanští zastaralých zvyků a předsudků domácích, přizpůsobujíce se Angličanům a navštěvují missionáře dychtivě, aby se i v náboženství něčemu přiučili. Tím způsobem pustnou kláštery bonzův a zkvétají ústavy a kostely missionářů . . . Jest ovšem pravdivo, že v zemi Birmské mnoho podnes jest pohanův, ale jakých! Mnozí z domorodců vyznávají veřejně, že nedrží se již pověr buddhistických a že dlouhá léta nepřekročili prahu pohanské pagody (modlitebny). Za to však vídáš je dosti často vcházeti do chrámův křesťanských a vyhledávati missionáře, s nímž ihned dávají se do slušného rozhovoru o věcech náboženských, žádajíce o poučení. Posledního roku (1895) pokřtili jsme takových domorodců na 500 a přes 600 jiných připravuje se na sv. křest. Nemohu ovšem mlčením pominouti, že katoličtí missionáři jsou skutečně vzory šlechetných kněží žijících podle vůle Boží; tím ovšem mnoho se též činí pro rychlé obrácení domorodých Birmanů, žízniových po ctnosti a nábožnosti.

Rada: Slyšel jsem, že prý je v Birmě mezi domorodci asi jedenáct různých národností. Kterak si missionáři vůči nim počínají?

Baron: Ano! Jsou tam Birmští, Šanští, Kašinští, Maithasští, Kadusové, Šinsové, Yavové atd. Katoličtí missionáři, držíce se příkazu Páně, „Jdouce učte všecky národy", učí se tedy všem birmským řečem, berou do alumnátů schopné jinochy všech zemských národností a starají se spravedlivě o všecky domorodce.

Professor: To je také docela správno. Pravý lidumil ctí a miluje všecky lidi bez rozdílu řeči a náboženství.

Baron: Naši missionáři nepracují pro pohany k vůli „humanitě", nýbrž k vůli Kristu.

Professor: Nekázal Kristus lásky k bližnímu čili humanitu, t. j. lidumilnost?

Baron: Lásku k bližnímu pravou, ano; ale takovou láskou není moderní „humanita".

Professor: To bych rád viděl!

Baron: Kristus Pán kázal bližního milovati ne k vůli jeho tělesným anebo duševním přednostem, — že je pěkným, nadaným, bohatým, příjemným atd., — nýbrž že je stvořen dle obrazu Božího a dítkem Nejvyššího. „Co jste učinili nejmenšímu z maličkých těchto, Mně jste učinili", praví významně Kristus. Vaše moderní „humanita" je proti Bohu, neuznávajíc člověka Jeho dítkem a nectíc člověka proto, že to Bůh naporučil, nýbrž vynášejíc lidi proto, že chce míti člověka na Bohu nezávislým pánem, jemuž do vůle Boží a svatých přikázaní prý nic není. Takové humanity Kristus nekázal; proto jsme a vždy budeme proti ní.

Rada: Moderní humanita má plná ústa slov o lásce bližeňské a o důstojnosti lidské, při tom však jest necitelná jako skála, neslušná a úskočná až hanba. Všimněte si jen, kterak národové, kteří nejvíce humanitou se ohánějí — na příklad Němci a Češi, Angličané a Buři, Američané a Španělé atd. — proti sobě nepřátelsky smýšlejí, mluví, jednají a píší, nechtíce dopřáti druh druhu

rodné řeči, zaručeného práva, potřebného pokroku, vzdělání a úspěchu; popatřte jen, kterak moderní lidumilové, humanisté, mluví o důstojnosti člověka, nechávajíce však ubožáky hynouti tělesně, mravně a duševně, ba napomáhajíce tomu přímo i nepřímo svým učením a životem. Panský pejsek má se mnohdy lépe než služka! Vychvalovaní lidumilové dají žebráka na ulici sebrati, že jich prosil o almužnu; co dá levice, musí nejen věděti pravice, ale musí se to i vychváliti v novinách. Aby se něco dalo „na dobročinný účel", na př. na obuv školní mládeže, musí se napřed pořádati nějaká „zábava", při níž bez pitky, tancův a směšných kupletů (přednášek) obecenstvo „humanitní" nikterak se neobejde. Kdo také zkazí tolik děvčat a kdo rozeštve tolik spokojených rodin, jako dnešní hlasatelé „humanity", kteří však nic si z toho nedělají, ba se tomu i v knihách s posměchem přiznávají, že dívku nebo vdanou ženu svedli! Kdy bylo mezi lidmi tolik nepoctivosti, falše, zlosti, jako dnes za vlády humanity? Jděte mi proto k šípku s moderní nevěreckou humanitou; nemohu jí vidět, protiví se mi svou nevěrou a neupřímností!

Professor: Vida, vida — jak se páni přece jednou na mne sešli!

Rada: Pravda nerozdvojuje, ale spojuje.

Professor: Má tedy protestantské vyznání málo pravdy; nepojíť svých stoupenců v jeden celek, ale rozdvojuje všecky na 700 různých sekt a ještě více.

Baron: Pánové, zvu vás zítra na vyjížďku do Přední Indie!

Professor: Pojedeme, ale budete mluviti sám, abychom se zbytečnými spory nezdržovali.

20. Přední Indie.

Baron: Z Birmy vede nás cesta do Přední Indie, v níž najdeme veliké arcibiskupství v Kalkutě. V celé rozsáhlé diecési pracují jesuité belgičtí. Arcibiskup Kalkutský, jesuita Msgr. Goethals, vykládá (v pastýřském listě z r. 1897.), že arcidiecése rozdělena jest na čtyry hlavní obvody. V obvodě prvém (XXIV. Pergannas = ústí řeky Gangu) má 25 osad s 2843 katolíky. Duchovní správu vykonává čtvero kněží, z nichž dva bydlí v Marapaï a dva v Ranghalaporu. Vedle obydlí missionářského jsou na obou místech pěkné z cihel vystavené kostely; mimo to jest v každé osadě kaplička. Četní (22) katechisté a učitelé pomáhají kněžím v práci, zaměstnáni jsouce v 5 školách, z nichž 4 jsou založeny a řízeny na způsob pensionátův a mají 464 chlapcův a 94 děvčat.

Druhý obvod (v Midnaporu a Orisse) má 1966 katolíků v 7 různých osadách. Duchovní správu konají 3 kněží a 1 frater, sídlíce každý jinde. Sedm katechistův a učitelů vypomáhá jim ve 4 školách, z nichž jedna umístěna jest v pěkném sirotčinci ctihodných Sester sv. kříže v městě Balasoru; navštěvuje ji 75 děvčat. Dp. P. Sapart, jesuita, postavil pěkný kostel, střed to nynější

tamní missie. Mimo to je tam 5 kapliček a 145 žáků navštěvuje missionářské učení.

Třetí obvod (v Chotě-Nangporu a Chaïbasse) vykazuje 13.155 katolíků. Kněží pracuje mezi nimi 21 na 12 různých stanicích. Přes 200 katechistův a učitelů vychovává 2635 dítek. Ve velikém, od jeptišek řízeném pensionátě v Ranchi, jest 357 stravnic. Tamtéž je pěkný kostel a také ústav pro chlapce, z nichž 280 v něm žije. V Chaïbasse mají Sestry sv. kříže pensionát dívčí, lékárnu pro chudé a útulnu pro malomocné. V obvodě jest roztroušeno přes 250 větších nebo menších kaplí. Výdaje s missií touto jsou velmi četné, protože vše jest teprve v začátcích a musí býti nově zařizováno.

Nejmladším je čtvrtý obvod (v Randšelinku a v Purneji), v němž mimo domorodce přebývá asi 300 křesťanův evropských. Tři kněží pracují mezi pohany. Do školy chodí 74 dětí, z nichž 12 žije v pensionátě nedaleko arcibiskupského kněžského semináře v Kurseongu.

Zvláštním požehnáním Božím byly provázeny missionářské práce mezi polodivými Kholsi, bydlícími na nejvýchodnějším cípu arcidiecése. Zde pracoval předčasně v Pánu zesnulý jesuita P. Lievens, jehož podivuhodné výsledky připomínají práci sv. Františka Xaveria. Úspěchy P. Lievensovy budily závist protestantských kazatelů, proto zasílali provolání za provoláním do Berlína o peněžní pomoc, aby prý mohli čeliti zlým jesuitům, kteří jim rvou duše takměř z rukou. Kdyby ročně bylo na pomoc posláno

148.000 marek (= asi 160.000 korun), bylo by prý vítězství protestantů v zemi Kholské jistojistým a „římské missie“ braly by za své. Za peníze chtěli tedy protestantští kazatelé odluzovati obrácence katolických missionářů na víru protestantskou, neohlížejíce se na hrozné následky, které taková práce v duši polodivochově bude míti v zápětí. Bůh je však mocnějším než německé marky a proto katolické missie v zemi Kholsů utěšeně dále se rozvíjejí, nedbajíce nástrah ani vábení protestantských.

Severo-východně od Kholsů, takměř uprostřed Přední Indie, jest nově zřízené biskupství Allahabadské. O poměrech jeho dovídáme se z nekrologu (posmrtné zprávy) prvého biskupa Msgr. Františka Pesciho. Narodil se — tak tam stojí — dne 23. srpna 1833. ve Florencii, překrásném to městě na řece Arnu. Jako 18letý mladík opustil František vábný svět a stal se chudičkým kapucínem. Roku 1857. byl vysvěcen na kněze, načež si u představených vyprosil, aby byl poslán za missionáře do Přední Indie. Přes 18 let pracoval v tehdejším vikariatě Patnejském jako prostičký missionář, až ho roku 1881. stihla neočekávaná zpráva, že byl sv. Otcem jmenován apoštolským vikářem v Patně. Pět let po té zřízena byla církevní hierarchie (svatovláda) v zemi, a Msgr. Pesci jmenován prvním biskupem v Allahabadě. V okršku nového působení měl Msgr. Pesci asi 4000—5000 katolíků mezi 38 miliony pohanů. Těžké zajisté postavení, zvláště když i protestantští sektáři svými kazateli dobře place-

nými za katolickými missionáři slídí, hledajíce, koho by jim odvedli a jaké překážky by jim učinili, by v obracování pohanů na katolickou víru rychle nepokračovali! Msgr. Pesci uměl si však laskavostí a mírností nakloniti srdce všech, kdož ho poznali. Angličané, nekatolíci, dali mu nejlepší svědectví nazývajíce ho všeobecně „dobrý Pesci“. Laskavým a přívětivým jsa k cizincům, byl nový biskup důstojně ochotným ku vládě, starostlivým a otcovsky nakloněným ku všem poddaným. Podporován jsa proto všemi, kteří ho znali, zvláště missionáři, jichž ani jinak než „mé dítky“ nepojmenoval, provedl šťastně veliké dílo, jež předchůdce jeho započal. Především měl Msgr. Pesci stále na mysli výchovu a vzdělání mládeže, jsa přesvědčen, že v hodné mládeži má kořeny dobrá budoucnost křesťanské víry. Z té příčiny činil vše, co mu bylo možno, aby vyučování náboženské v celé diecési pravidelně a důkladně se dálo; nejvíce dohlížel na oba hlavní diecésní ústavy v Allahabadě totiž a v Nai-ni-talu, zakládaje kolem nich stále a stále obecné školy nové, aby ve všech křesťanských osadách šlo se všude ku předu pod praporem sv. kříže. Když z jara r. 1896. přeplavil se Msgr. Pesci do Evropy, zanechal v diecési 6760 katolíků, 20 kostelů, 11 kaplí, 22 kněží, 1 kněžský seminář (v Bankiporu), 2 kolleje, 27 chlapeckých a 12 dívčích škol (s 800 dětí), 6 sirotčinců se 450 sirotky. Jaká to obrovská práce chudičkého muže, jenž mimo drsné roucho kapucínské neměl častokráte leč bohonadšené srdce!

Rada: Vpravdě žasnu, slyše tak vzácné zprávy o katolických missionářích. U nás v Evropě myslí každý novinářský mazal, že vykonává vzácné dílo osvětné a lidové, hanobí-li kněze, zvláště klášterníky, zatím co oni nasazují život pro víru Kristovu, přinášejíce ji národům divokým, u nichž zároveň s věrou křesťanskou staví první základy blahobytu, osvěty a vzdělanosti. Ode dneška budu dle možnosti podporovati zámořské missie, jsa přesvědčen, že podporuji dílo dobré.

Professor: Proč nepočínají si klášterníci podobně u nás v Evropě? Co dělají? Tráví většinou nečinně a strhují za sebou nevědomý lid, jejž štvou a v pověrách udržují.

Baron: Tak mluvíte, pane professore? Před chvílí měl jste o missionářích působících v našich zemích jiný názor, háje jich činnosti zcela správně proti panu radovi; teď však změnil jste se dokonale, a zatím co pan rada o missionářích nabyl dobrého úsudku, vystupujete proti nim s výtkami a žalobami docela nespravedlivými. Naši klášterníci pracují po většině i u nás v Evropě velmi blahodárně; chrámy jejich bývají věřícími přeplňovány a klášterní kněží hlásají slovo Boží a přisluhují sv. svátostmi lidu i kněžstvu v každé době. Jsou-li které u nás řády a kláštery, které nečinně neb aspoň ne tak činně žijí, jak by žíti měly, je to jenom proto, že nezachovávají stanov řeholních a že načichly světským Vaším duchem. O takové klášterníky ani naše kněžstvo ani náš lid nestojí; takoví klášterníci na missie nechodívají a kostelů přeplněných

nikdy nemají, docházejíce za to obliby u vás liberálů. Bohudík, že takových zarmucujících případů stále ubývá, a že mnozí řeholníci naši apoštolskou horlivostí napravují a více než napravují, co zavinili nebo pronedbávají jednotlivci. Také toho nelze mlčením pominouti, že i v chudobných klášteřích prokazuje se chudině mnoho milosrdenství; o polednách bývají klášterní brány všude obstoupeny lačnou chudinou, s níž se řeholníci o skývu chleba laskavě dělívají, nemluvě o mnohých jiných podporách, jež „vzdělaným“ tajně i zjevně kláštery udělují, takže mnozí páni advokáti, inženýři, lékaři, učitelé atd. jen této klášterní podpoře děkovati mají, že vůbec vystudovali.

Rada: Jsem evangelíkem, ale přiznávám se, že vždy jsem s ošklivostí pohrdal katolíky, kteří, vystudovavše z kněžských a klášternických peněz, podpor a stipendií, jež jim z pravé křesťanské lásky byly po mnohá studijní léta udělovány, místo povinného vděku a úcty, nezřídka splácívají dobrodincům nejhanebnější potupou, podezříváním a špíněním nejen jednotlivcův, ale i celých ústavův a řádů.

Baron: Bohužel, máte pravdu! Nejhoršími nepřáteli kněžstva a klášterů bývají lidé, kteří z ruky duchovní nejvíce přijali dobrodiní. Znám zkušeného kněze, který kdysi na veřejné schůzi řekl: „Slyšíte-li, že některý redaktor, advokát anebo spisovatel hodně nadává kněžstvu, otažte se ho bez bázně: Prosím Vás, kolik let jste jedl kněžský chléb? Utekl jste ze semináře? Máte

strejčka knězem? Já, co znám naše odpůrce, — končil kněz — mohu říci, že téměř bez výjimky musili by se přiznati, že jsou duchovním za prokázaná dobrodiní — dlužni díky!“

Professor: Souhlasím a pravím, aby tedy kněží byli opatrnějšími, udílejíce podpory.

Rada: Kněží mají se polepšiti a utrhační nevděčníci — ne? Děkuji pěkně za takovou radu a humanitu. Vede li Vás, pane professore, „éthické“ křesťanství a svobodomyslnost až v ty konce, tedy jsem rád, že nevěříte v články víry, poněvadž vím, že nepatřím do Vašich řad! Odpusťte, je to ostré slovo, ale zasloužené a upřímné.

Professor: Musím se opravdu cítiti uraženým takovou řečí.

Rada: Příteli! Vaší osoby a Vašich mnohých mně velmi dobře známých vlastností dobrých velice si vážím a vážiti nepřestanu; odsuzuji jen směr, jejž zastáváte proti klášterům a doufám, že mi za zlé míti nebudete, až věc klidně uvážíte.

Professor: Nevděčníků, hanobitelův a podezřívačů duchovenstva a vůbec kohokoliv nikterak nehájím, ale opovrhuji všemi. Slovy „aby tedy kněžstvo bylo opatrnějším, podporujíc jinochy studující“, chtěl jsem jen říci, že duchovní mají si dobře rozmysliti, koho podporují, a že studujících pochybných nemají do kněžských ústavů přijímati.

Rada: To je správně řečeno; ale kdo z lidí ví, co v člověku vězí? Dokud jinoch studuje, zdá se, že bude řádným člověkem, — proto se také podporuje. Když však vystuduje, odhodí škrabošku

a řekne: „V mém slovníku nemá místa vděčnost“ a začne kněze špiniti.

Baron: Pánové, vraťme se k Přední Indii, v níž takových spuštěnců mezi polodivochy pohanskými není, neboť v jejich srdci je vděčnost.

Na východním pobřeží indickém přijdeme do Madury, o níž píše jesuitský biskup Msgr. Bartha: Missie madurská, kterou druhdy kropil potem sv. František Xaverský a krví svlažil blahosl. Jan de Britto, byla v dobách revolučních na dobro zničena, až ji opět roku 1836. k životu vzkřísili francouzští jesuité. Vše bylo třeba z trosek a zřícenin vystavěti na novo. Neméně než 165 missionářů působilo zde od té doby pro víru, strádajíce, trpíce a pracujíce do umdlení bez reptání. Práci té žehnalo nebe: 200.000 katolíků žije zde dnes tam, kde před šedesáti lety nebylo žádného; 830 kostelů zdobí osady, města a dědiny; 4 nemocnice, 2 sirotčince (a 3 státní nám podřízené), 260 škol a velikolepá kollej, kterouž i brahmíni (kněží indičtí) navštěvují v Tritčinopoli, jsou majetkem a výsledkem práce missionářské. Denně přibývá nám nyní domorodých kněží a jeptišek katolických. Přes 300 učitelův a učitelek pomáhá 135 kněžím rozšiřovati evangelium Ježíše Krista. Obrácení brahmínů na křesťanství statně pokračuje a poslední dobou provdávají se brahmínské vdovy, poučeny byvše o naší víře, na novo, věc to dle zdejších pohanských zvyků neslýchaná. Na ten způsob nejen šíří se víra naše, ale i padají zakořeněné staro-

pohanské pověry, které mnohdy dělávají missionářům našim nesmírné obtíže.

Dále vypravují „Katolické Missie“: Jak naši čtenářové zpraveni byli, přišlo mezi křesťany a pohany roku 1895. ku krvavé srážce, jež, jak se předvídalo, zdejšími podplatnými soudy na neprospěch křesťanů dopadla. Ohrožených souvěrcův ujali se však missionáři rázně a vlivem svým celý rozsudek zvrátili, takže křesťanům nevinným příkoří učiněno nebylo. Nejvyšší soudní dvůr zrušil totiž úplně první rozsudek a naporučil, aby zavření křesťané byli okamžitě puštěni na svobodu. Tato událost, na jejíž konečný výsledek obyvatelé s velikou dychtivostí čekali, pohnula pohany mnohé, že odložili bázeň a přihlásili se zřejmě ku křesťanství. Záležitost celá učinila tak mocný dojem, že v celém obvodě pilně se uvažuje, nemělo-li by obyvatelstvo najednou od pohanství přestoupiti na víru katolickou. Mezi Tutikorinem a Coilpattym žádá asi 15 osad, aby ve křesťanské víře byly vyučovány; v Ahirampattě připravuje se 15 rodin na přestoupení; v Tčittikuritči přetrhlo na 40 rodin všecko spojení s pohanskou modloslužbou a dalo se pokřtiti. V Achampattě, jež dosud byla docela pohanskou, máme již pěknou osadu křesťanskou, a stále přicházejí poselství z pohanských krajův, aby přišel k nim missionář a stavěl kostel.

I staropohanská mocná kasta brahmínská se trhá a kácí, nemohouc odolati vlivu křesťanství. V červnu roku 1897. píší „Katolické Missie“: V posledních letech bylo nám opět a opět možno

psáti, že i v brahmínském kastovnictví stávají se upřímná obrácení na víru Boží. Stálo mnoho práce a potu, než se podařilo první trhlinu učiniti do této tvrdě pohanské staroslavné stavovské kasty zemské, — ale trhlina stala se a obrácení brahmíni nepozbyli stavovských práv, což právě skvěle ukazuje, jak úplného vítězství i na této straně šťastně jsme dobyli. Brahmíni na víru obrácení používají stavovských práv ve prospěch našeho náboženství, pracujíce mezi svými pro Krista a jeho nauku, čímž missionářům velmi výdatně pomáhají. Na začátku roku 1897. čítala mladistvá osada brahminská v Tritčinopoli dvanáct rodin. Obrácení této kasty působilo a dosud působí v celé zemi pravý úžas a netušený obrat k lepšímu: v jediném obvodě madurském založili jsme ani ne za rok 40 nových stanic missionářských.

Dojemno a příkladno jest čísti o pobřežním jihoindickém kmeni obávaných Paraverů, mezi nimiž kdysi sv. František Xaverský s velikým úspěchem slovo Boží hlásal. Nikde nebývá katolický kněz tak srdečně vítán a nikde nepožívá tak hluboké úcty jak u Paraverů. Zdá se, že kus veliké úcty, které zde požívá apoštol Indie, sv. František Xaverský, přenášejí dobří obyvatelé na každého kněze, v němž spatřují stoupence sv. Františka. Nemůžete si ani představit, píše missionář z Manapadu, jak velice těšívají se ubozí domorodci na příchod „Peria Tuamis“ = velikých missionářů. Když loď dojela s námi blízko kostela manapudského, vyšla nám v ústrety

celá osada, a sotva jsme na pobřeží vystoupili, padli všickni přítomní jako jeden muž před námi na kolena, volajíce: „Pochválen buď Ježíš Kristus!“ načež my, žehnajíce jim, odpověděli jsme „Asirvadam = požehnání budiž vám!“ Nyní vstali domorodci a doprovázeli nás do kostela, kdež rozestoupivše se nechali nás kráčeti prostředkem k oltáři, líbajíce při tom obrubu našich bílých talárů. Při požehnání pouklonili hlavy málo; za to však vztahovali daleko před sebe obnažené ruce po sv. hostii, jakoby mocně a celým náručím požehnání její na sebe chtěli shrnouti. Opět a opět bylo viděti, kterak matky takto jakoby požehnáním naplněné ruce kladly na hlavy svých dítek. Náboženská horlivost a nadšenost rybářských Paravenů jest opravdu podivuhodna: veřejné tresty a pokání církevní, jež se na počátku církve věřícím ukládaly, jsou mezi Paraveny dosud v obyčeji. Všecko to svědčí, jak hluboko do srdcí upřímných zasel sv. František símě svaté víry, a jak podnes uchovalo se vše v živé paměti. Osada manapadská má velikého zakladatelem světce; podobně mnoho jiných pobřežních vesnic bylo sv. Františkem založeno. Všecka pronásledování nelítostných kalvínců holandských nebyla s to, aby vyrvala neb oslabila víru katolických rybářů Paravenských! Věrni jsouce rodné řeči, právu a obyčejům, zůstali Paravenští po celá století věrnými též katolické víře; než by byli poslouchali protestantského kazatele, raději zůstávali bez živého slova Božího, spokojujíce se tím, co sami druh druhu neuměle ale za to

hodně upřímně z katolické víry sděliti dovedli. Nedaleko přístavního pobřeží stojí podnes sluje, v níž sv. František dle nepřetržitého lidového podání celé noci na modlitbách trávíval, prose Boha za smilování pro ovečky péči jeho svěřené. Jeskyně ta stala se národním poutnickým místem Paravenským a zůstane jím asi na vždy!

Velmi platné služby prokazují missii této ctihodné sestry jeptišky domorodé, které mezi jinými mají utěšeně rozkvétající školu v Tutikorině; oděv těchto domorodých jeptišek jest zcela bílý a nad míru jednoduchý; za to však chovanky klášterní jsou — dle indického dobrozdání — oblečeny skvostně jako princezny z pohádek, neboť — považte jen! — mají na krku a na rukou korálky a skleněné prstýnky atd.

Rada: Je vidět, že se jesuité výborně vyznají ve všem, čím srdce lidské lze získati. Domorodé jeptišky patrně dobře si vychovali a naivní ješitnosti domorodců nikterak nepřehlédli!

Professor: Je v tom co zlého, za laciný peníz dělati ubožákům radost a získávati jejich duše Bohu?

Rada: Málem bych řekl, že ano, poněvadž se tím budí ješitnost a nevědomý lid snadno jde za takovými tretkami více než za náboženským přesvědčením.

Professor: Buďte bez starosti! Jesuité byli od jakživa výbornými vychovateli, proto najisto nepřipustí, aby se mládež jejich péči svěřená kazila tretkami. Takové věci dávají domorodcům z počátku; pak jim však otevírají oči

a poví jim, že to nemá než zdánlivou cenu, při čemž docela příhodně odbočují na pole náboženské, vykládajíce, že také člověk, jenž má jen zdánlivé dobré vlastnosti, jest vlastně před Bohem i před lidmi bez ceny, a že, má-li se opravdu líbiti Bohu, musí skutečně býti hodným, nábožným, poctivým, svědomitým atd.

Baron: Vida, jak se pan professor polepšil!

Professor: Ještě nejsem hotov. Panu radovi netřeba se báti, že obrácenci jesuitští nemají pravých důvodů, pro něž křesťany se stali a že jen lesklými tretkami byli k víře přivedeni. Divoch lpí na svém houževnatě; než se odhodlá k něčemu, vše dobře uváží, a kdyby poznal, zvláště ve věcech posvátných, že byl ošizen, zle by se mstil. Ostatně: co by také z toho měli missionáři, kdyby nekalým způsobem pohany na víru obraceli? Co by tomu říkalo jich svědomí? Jaká odplata zde i onde? Jak! Za mam a klam obětovali by missionáři krev a život? K vůli podvodu páchanému na ubohém nevzdělaném lidu, trávili by kněží apoštolští dny a noci pod širým nebem, o hladě, žízni, nemoci, bídě a všeho druhu nebezpečenství?

Baron: Neurazí-li se pan rada, přidám k tomu, že kdyby tak snadným způsobem bylo lze obrátiti divochy a pohany na víru křesťanskou, používali by ho jistě — kazatelé protestantští.

Professor: Anebo při nejmenším psali by o podvodnickém převádění pohanů na víru římskou, páchaném v zemi divochův ošemetnými jesuity! Kdo pak dnes odpustí něco — jesuitům!

Baron: Výborně! To se Vám povedlo!

Rada: Pan professor to povídá, jen aby mne dráždil. Kdybych se byl jesuitů zastal, byl by je napadl; že jsem vyslovil proti nim obavu, mluvil ihned za ně celou obranu.

Professor s úsměvem: A není to dobře? Kdybychom nechali pořád mluviti jen pana barona, ochraptěl by a my bychom se také unavili, pořád jen poslouchajíce. Když však se trochu poškádlíme, odpočine si pan baron a my, vyměnivše si různé názory, jsme zase čerstvějšími, číhajíce, jak bychom druh druha opět v řeči polapili.

Rada: Máte pěkné názory!

Professor: A proč se jim usmíváte, když se Vám nelíbí? Příteli, známe se!

Rada: Pane barone, pokračujte!

Baron: Z pevniny indické přeplavme se na ostrov Ceylon, kdež dříve byly tři diecése, totiž: arcidiecése Colombijská, diecése Džafnaská a Kandyská, k nimž v čase nejnovějším přibyly nové dvě.

Poslední zpráva arcidiecesní — v Colombo a v Džafně pracují missionáři Obláti od Neposkvrněného Početí Panny Marie — vykazuje úspěchy, jež každého naplní velikou radostí, má-li v duši víru. Pokřtěno bylo: katolických dětí 6312, nekatolických 42, pohanských 387, dospělých protestantů 160 a dospělých pohanů 995. Tak přibylo církvi za rok 8000 nových vyznavačů, z nichž půl druhého tisíce bylo vyrváno nevěře a bludu. Veškerých katolíků v celé zemi jest 178.992. Sňatků křesťanských uzavřeno 1628,

sv. zpovědí slyšáno bylo 212.274 a biřmování přijalo 7372 věřících.

Rada: Jest mi rušiti Vaši řeč. Proč, pane barone, pokřtívají katoličtí missionáři mé protestantské souvěrce, přestupují-li na víru Vaši?

Baron: Proto, že o platnosti protestantského křtu v mnohých případech vším právem pochybujeme. Jestiť známo, že přemnozí protestantští kazatelé nevěří v nejsv. Trojici Boží ani v božství Ježíše Krista a že nemají úmyslu křtíti ve jménu trojjediného Boha. Křest svatý nutno však udělovati ve jménu Boha Otce i Syna i Ducha svatého; následovně katolíci právem o platnosti křtu od nevěreckých pastorův uděleného mnohdy pochybují.

Rada: Já vždy myslíval, že o svátosti křtu smýšlíme katolíci a protestanté stejně a že docela tutéž platnost má křest udělený naším dvojctihodným pánem, jako křest udělený katolickým farářem.

Baron: Má, jistě má tutéž platnost, byl-li s tímtéž úmyslem třebas i nevěrcem udělen, že totiž křtící vše učiniti chce (úmysl má), co svátost ta vyžaduje a jak Kristus Pán skrze církev svou činiti velí. Kde takového úmyslu není, tam svátost křtu se neuděluje, a tak nesprávně smýšlívají vaši nevěřící — tedy ne věřící čili orthodoxní — pastoři; proto neuznává se platným křest takovými protestanty udělený.

Professor: Kdybych já křtil, bylo by to platným?

Baron: Možná, — měl-li byste úmysl vykonati, co církev po vůli Kristově na křtu vykonati míní; jinak silně pochybuji, zvláště uvážím-li nevěru Vaši v „dogmatické“ křesťanství.

Professor: A kdyby křtil pan rada?

Baron: Myslím, že by platně křtil, poněvadž věří v Trojjediného Boha a zajisté by také úmysl měl, aby všecko při křtu vykonal, jak Pán Ježíš naporučil!

Professor: Křtu panem radou uděleného neopakovali by vaši katoličtí missionáři, kdyby křtěnec časem z protestanta chtěl se státi katolíkem?

Baron: Mám za to, že neopakovali, poněvadž by křest platným uznali, vědouce, že pan rada vedle dobrého úmyslu použil při tom přirozené vody a slov Pánem ustanovených: „Já tě křtím ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého. Amen“, při čemž zároveň lil vodu na hlavu křtěncovu. V čas potřeby může třeba i pohan platně křtíti, když by ovšem všecko právě pověděné náležitě zachoval.

Professor: Pan rada platí tedy u Vás víc než protestantský pastor?

Baron: Ve věcech náboženských jen tehdy, když pan rada upřímně věří a pastor nevěří; jinak ten více z nich u nás platí, který více a správněji věří a dle toho též žije.

Rada: Proč uznáváte platným křest od pohana udělený a proč neuznáváte platným křest od nevěřícího pastora udělený? Oba stejně nic nevěří.

Baron: Poněvadž je v tom značný rozdíl. Pohan nevěří totiž v nejsv. Trojici z nevědomosti, ale ji také výslovně a zúmyslně nezavrhuje, a mimo to — tak předpokládáme — má úmysl křtíti, jak křesťanské učení velí; nevěřící pastor popírá však nejsv. Trojici vědomě, a ze zlomyslnosti proti katolickému náboženství výslovně nechce křtíti ve jménu nejsv. Trojice ani dle platných v té věci předpisů. Kdyby pohan podobně jednal, nepokřtil by ovšem taktéž platně a křest jím udělený musil by býti opakován.

Rada: Věřící pastor je knězem, tedy oprávněn úředně udělovati sv. svátosti.

Baron: Ani věřící ani nevěřící pastorové nejsou kněžími podle zákona Ježíše Krista, poněvadž nebyli nikdy od opravdového nástupce sv. apoštolů — od biskupa — právoplatně svěceni na kněze, jak Pán Ježíš byl ustanovil, dávaje apoštolům úřad kněžský: proto žádný protestantský pastor nemůže proměniti chléb a víno v Tělo a Krev Páně a žádný pastor protestantský nemůže platně rozhřešiti nás od hříchů; všecka pastorská moc i poslání úřední vyplývá z vůle lidu, není tedy původu božského. Sami vaši pastoři přiznávají, že nejsou kněžími, nýbrž jen služebníky slova Božího, byvše ustanoveni k tomu od svěřeného sobě lidu, se slibem, že dle možnosti povolání dostojí.

Professor: Protestanté říkávají, že jsou všickni lidem kněžským.

Baron: Tomu ani pan rada nevěří, jako nevěří, že jsou všickni do opravdy lidem krá-

lovským, ač se i toho slova užívá v Písmě o lidu Božím. Mimo to potvrzuje se tím, co jsem právě pověděl: u protestantů není rozdílu mezi lidem a pastorem; všickni jsou si ve věcech náboženských úplně rovnými.

Professor: Prosím Vás, nechejte věroučných sporů; já nevěřím ani katolickým ani protestantským ani židovským kněžím. Vykládejte, pane barone, o missiích dále!

Baron: Že nevěříte v kněžský úřad duchovenstva katolického, divím se, protože Kristem-Bohem byl ustanoven. Protestantským a židovským kněžím nevěřím také, protože oněch Kristus Pán neustanovil vůbec, a tito jen do Kristovy smrti platnost měli, nyní však novému kněžstvu, jehož předobrazem byli, úplně a navždy přede tváří Boží ustoupili.

Rada: Já se zase panu professoru nedivím. Před chvílí vyznal nám, že vůbec nic a v Krista zvláště nevěří; kterak by tedy věřil v křesťanské kněžství?

Professor: V těch věcech se nikdy nedomluvíme; proto, pane barone, pokračujte u výkladě o missiích!

Baron: Uposlechnu! V lednu 1897. přinesly „Katolické Missie“ zprávu o katolickém školství Ceylonském. Dle zprávy té kvete tam katolické školství nad míru utěšeně, zastinujíc všecky ostatní veřejné i soukromé školy. Katolíci mají mladých státně zkoušených 291 sil učitelských, které vzdělávají a vychovávají 25.906 dítek. Vláda, dávajíc svědectví pravdě, uznává, že

výsledky katolického školství jsou výborné a v každém směru nad míru uspokojivé. Hlavní zásluhu o to mají missionáři Obláti neposkvrněného Početí Panny Marie. V nejnovější době ujali se belgičtí jesuité diecése Point de Gelleské a francouzští jesuité spravují diecési Trinconomalskou, takže lze doufati, že spojenými silami vykonají obojí řádové ještě více než dosud osamocení Obláti.

Roku 1897. otevřeli ctihodní Obláti novou velikou kollej sv. Josefa v Colombu, hlavním to městě celého ostrova Ceylonu. Předsedou slavnosti byl anglický místodržitel Sir West Ridgeway. Přítomnými byli apoštolský delegát ve Východní Indii biskup Zaleski, biskupové z Kandy a z Point de Galle, četné duchovenstvo a úřednictvo se všech stran. Po uvítací řeči P. rektora povstal místodržitel a pravil: „Jsem přesvědčen, že všickni přítomní s velikým zájmem vyslechli právě podanou zprávu, která jasně, pravdivě a přesvědčivě dokazuje, jak utěšeně daří se škole a dětské výchově za působení vaší (katolické) církve. Neméně podivu zasluhuje také i velikolepá budova, v níž jste kollej svou tady umístili, jsouc na ozdobu nejen vám a tomuto městu, nýbrž celému ostrovu (všeobecný souhlas všech přítomných). Sloužil jsem našemu nejjasnějšímu zeměpánu v mnohých krajinách a všude s uznáním jsem pozoroval, co působí katolická církev k dobru člověčenstva, působí vlastními silami, bez státní a cizí pomoci: svým nákladem staví katolická církev všude nádherné kathedrály, kostely, kolleje,

kláštery, školy a všeho druhu dobročinné ústavy. Také tato nová kollej jest toho novým důkazem. Blahopřeji městu Colombu, že jste, stavíce tuto budovu i k umění takový měli zřetel, a že školský tento ústav krasocitu nejen neuráží, jak to při podobných budovách nezřídka lze viděti, ale že celé malebné zdejší okolí krášlí. Jsem opravdu rád, že dnes jako místodržitel mohu zde býti přítomen ... a se těšiti, že otevřen zde bude ústav pro vyšší důkladné vzdělání mládeže, jež pak bude moci zastávati různá důležitá místa úřední a samosprávná v této zemi ... Používám zároveň příležitosti, abych veřejně vyslovil vám (oblátům) uznání za provedené dílo a vaší církvi (katolické), abych vyjádřil pochvalu za vše, co podnikla pro vzdělání mládeže této ostrovní země. Uznávám také dokonale a zcela povinnost, již má vláda vůči řeholním společnostem, které zde téměř celou tíži výchovy a vyučování mládeže samy na bedrách nesou a nemám namítati ani nejmenšího proti různým státním povolením, na něž dp. P. Lytton v úvodní řeči narážel."

Professor: Zdá se, že toto čestné svědectví dává missionářům katolickým protestant?

Rada: Co na tom, že anglikánský místodržitel uznává pravdu?

Baron: Pojďme tedy dále; pojďme na Komorin a odtud po západním pobřeží Přední Indie buď předmětem naší pouti Goa, kdež v 16. století bylo hlavní středisko všech missií Přední a Zadní Indie. Severně od Goy přijde se do Bombaye, kdež do roku 1886. byl jen apoštolský vikariát. Roku 1898. zřídil však sv. Otec v Přední Indii několik biskupství, prohlásiv zároveň Bombay za sídlo arcibiskupa, jemuž podřízena jest též diecése Puneská. Do obojí diecése posláni němečtí jesuité, kteří nejpilnější zřetel k tomu mají, aby v zemi zkvétalo katolické školství. Veliká kollej sv. Františka Xaverského jest už hotova; v kolleji té mají jesuité školy nejen obecné a střední, nýbrž i vysoké, jež navštěvuje daleko přes 1000 žáků. Na vysokých školách bylo v roce 1896—97. zapsáno 262 studentů, z nichž 31 bylo náboženství křesťanského, 5 bylo židů, 12 mohamedánů, 77 hindův a 147 parsů. Na gymnasiu čili středních školách měli téhož času jesuité 1264 žáků; 981 křesťanů, 143 parsů, 94 hindů, 42 mohamedánů a 4 židy. Státní vrchní inspektor školský Mr. Kirkham napsal dne 16. ledna 1896: „Kollej Svato-Xaverská jest ze všech ústavů, na nichž se zde vyučuje angličinou, největší školou celého středního obvodu Předo-indického a jest nejen početně, nýbrž i dle úspěšných výsledků duševně na místě prvním mezi všemi školskými ústavy tamními. Minulého roku obstálo ze 40 kandidátů 33 matrikulační zkoušku, což je zajisté stkvělým vysvědčením, jak kollej chovance vede. Při inspekcích byl mi zpříma nápadným vědecký a velmi dobrý vychovatelský způsob, kterým jesuité snaží se vštípiti potřebné učivo posluchačům. Všecko propracováno až do nejmenších podrobností, a odpovědi žákův ústní i písemné ukazují, že nejen dbá se pečlivě, aby vše měli dobře nastudováno, ale aby také jejich

duch byl vyškolen. Zkrátka, celý ústav jest výborný a já zasadil jsem se rozhodně a bez rozmýšlení, aby Svato-Xaverské kolleji dána byla celá státní podpora, poněvadž jesuité zasluhují si spravedlivě podpory té až do posledního halíře."

Professor: Opět tedy nový důkaz, že jesuité ve školách jsou proslaveni a že jejich odpůrcové jsou v tom oboru prolhanými štváči. Co říkáte, pane rado, slyšíte li, že anglikán (protestant) takto vychvaluje nenáviděné katolické missionáře, dokonce i rozkřičené jesuity, k nimž chodí do škol židé, mohamedáni a pohané hlavně asi k vůli tomu, že znamenitě vystudují!

Rada: Kdyby si jesuité hleděli jen školství a kdyby při tom nepracovali pro římskou propagandu, přemlouvajíce a vlivem svým působíce na studující, aby odstoupili od otcovské víry a přestoupili na víru katolickou, nikdo by proti nim nic neměl.

Professor: Nemají-li slova Vaše býti novým podezříváním jesuitů, dokažte, že jsou pravdiva; uveďte tedy, kdy, kde a kolik žáků jesuité přemlouváním odloudili od otcovské víry. Přestoupil-li někdo na katolickou víru, nabyv přesvědčení, že je pravdiva, přestoupil-li — pravím — po zralé úvaze a dobrovolně, nelze mluviti o nijakém nátlaku a nespravedlivém přemlouvání. Tak to ale jesuité vždycky žádávají od každého, jenž u nich chce konvertovati čili přestoupiti, a — jak vím od přítele — žádávají jesuité od něho dokonce i písemné projádření, že úplně dobrovolně přestupuje, neočekávaje za to nijaké odměny nebo

vyhlídky v budoucnosti, ale spíše boje, ústrky a podezřívání od přátel i nepřátel. K této opatrnosti vede jesuity a vůbec katolické duchovenstvo zkušenost, kteráž ukazuje, že není snad ani jediného na víru obrácení, aby židovské, liberální a protestantské noviny ihned do světa neroztrubovaly, že zase stalo se násilí svědomí, obalamucení člověka, zfanatisování atd. Ostatně našich protestantských studentů velmi málo na katolickou víru přestupuje u jesuitů — snad proto, že naši hoši mají raději pohodlnou nauku Luthrovu, jež káže jen věřiti a nekáže také činiti dobré. Katolická víra žádá proti tomu, aby se náboženství osvědčovalo skutky, tedy aby student po hospodách nehýřil, peníze neprobíjel, zdraví šetřil, studoval, Bohu sloužil tělem i duchem — proto student protestantský zřídka kdy stane se katolickým čili jesuitským. Končím, pravě: Podaří-li se jesuitům obrátiti na víru katolickou několik studentů židovských, mohamedánských atd., je to lepším, než nechati je v nevěře, zvláště považujete-li křesťanství za jedině pravou víru! Kdyby z protestantů nemluvila proti katolíkům závist a zášt, radovali by se, vidouce, že židé a pohané obracejí se ke Kristu.

Rada: Prosím Vás, pane barone, pokračujte; pan professor už je zase v tom a já nechci zbytečně se rozčilovati.

Professor: Snad nebudete tvrditi, že protestanté mají katolíky rádi, nebo že je lepším, zůstanou-li pohané raději pohany, než aby se stali katolickými křesťany? Kdybych já něco

podobného o pohanech tvrdil, mělo by to smysl, protože nevěřím v „dogmatické“ křesťanství; vy však, kteří se vírou a pouhou víru v křesťanství vychloubáte, nesmíte tak tvrdit. Nač tedy mžouráte na jesuity a katolíky, když někoho na svou stranu převedou?

Rada: Již jsem řekl své mínění; pan baron bude tedy pokračovati, abychom se nehádali k vůli jesuitům.

Baron: Chci pokračovati, ale ještě o jesuitech, a doufám, že pouhé slovo — jesuita — nebude příčinou nelibosti a sporů. Pokračuji tedy takto: Činnost jesuitů v Bombaji nikterak nebyla omezena jen na vyučování a duchovní správu mezi křesťany. Jakmile jen poněkud bylo jim možno, jali se ihned hlásati evangelium mezi pohany. Jak si při tom počínali, vykládá v dopise P. Weishaupt z missie Sangamnerské v diecési Punaské. Píše: „Bohudíky! Stavby právě jsme dokončili. Kaple vyhlíží docela pěkně. Budovy stojí na strmém břehu řeky; proto jest také kostelní věže viděti daleko široko na kolik mil cesty. V kapličce máme velmi pěkné sousoší „Ukřižování Páně“ z Mnichova od firmy Meyerovy. Zvláště postava Spasitelova jest překrásna, líbíc se i pohanům, jichž tisíce přicházejí se na ni dívat. Mnozí z nich pozvédají k Ukřižovanému dokonce i ruce prosebně, padají před ním na kolena; všickni chovají se na nejvýše uctivě — připravujíce se takto na víru, ač o tom ani nevědí! Jednoho dne přišlo k nám takových poutníků najednou 1200. Mohamedáni navštěvují naši

kapli také. Mnohé nevěřící vede k nám ovšem pouhá zvědavost podívat se na umělecké sousoší; nám však skýtá to vítanou příležitost, abychom jim vyložili, co je to, proč se vše stalo, jaký má a mělo pro lidi následek atd., tedy hlavní pravdy křesťanského náboženství, jež snadno stávají se semenem víry, jež působením milosti Boží v duši nevěřících vyrůstá. V každém případě máme zde příležitost dávati svědectví pravdě, v tom aspoň smyslu, že nevědomým pohanům můžeme při této příležitosti poukázati na rozdíl, jenž jest mezi naším vznešeným, svatým, podivuhodným Bohem a pohanskými nestvůrnými, neřestnými a malomocnými bůžky. Mnohý pohan vzpomněl si již na naše řeči jsa v smrtelné nemoci a — neobrátil-li se již dříve — smířil se teď s pravým Bohem lítostivě. Naše umělecké sochy působí však velmi blahodárně i na křesťany, kteří přicházejí se nejen podívat, ale i pomodlit a uvažovat o věcech a osobách, jež zde mají znázorněny. Nezřídka stává se, že křesťanský divák, vykonav si pobožnost, žádá za udělení sv. svátostí, čímž duchovní jeho život nabývá docela jiné, lepší tvářnosti.“

Když missionáři kapli veřejným bohoslužbám odevzdali, starali se ihned, aby v život uvedli aspoň třídenní duchovní cvičení pro nové a staré křesťany. Výzva k duchovním obmyšleným cvičením nevyzněla na prázdno; hned ponejprve přihlásili se 102 nově obrácení na víru a obcovali jim s příkladnou horlivostí a opravdovou nábožností. Po všechny tři dny zachovávali

přísnou mlčelivost, zabývajíce se každý jen sám sebou a záchranou duše, takže kněží nepotřebovali míti nad nimi dozoru. Pohané, kteří buď do kapličky přišli nebo kolem klášterní zahrady v těchto dnech šli a viděli četné muže mlčení zachovávati, růženec se modliti, z knihy pozorně čísti nebo zamyšleně sem a tam přecházeti, byli nevídanou podívanou velice překvapeni a v ničem jim nepřekáželi, považujíce velice neslušným, vytrhovati rodáky z nábožného tichého dumání. „Když jsem poznal, jaké ovoce přinesla duším třídenní duchovní cvičení, — dí P. Weishaupt doslovně, — rozhodl jsem se konati je každoročně.“ — Dne 15. listopadu přišel do kolleje nejdp. Msgr. Beiderlinden, biskup v Puně, udělovat svaté biřmování 114 novokřesťanům; všickni byli náležitě připraveni. Že missionáři dlouho nezvali k sobě biskupa diecésního, toho příčinou bylo, že dosud neměli slušné kaple ani žádného obydlí, a že nechtěli, aby nástupce sv. apoštolů přišel k nim do nepořádku, čímž by v očích nověobrácených a zvláště u pohanů byla jaksi utrpěla jeho vážnost. Když nejpotřebnější bylo tedy zařízeno, přišel pan biskup a uvítán byl slavnostně; více než 250 praporů vlálo na různých domech městských v ulici, v níž stojí missionářská kaple. Dobrotivostí přátel missie dostalo se domu missionářskému také dosti lamp, takže celé klášterní obydlí tonulo ve světle za ticha nočního, což na pohany a křesťany činilo mohutný dojem. Když pan biskup ze vzdálí přicházel, vyšli mu missionáři s křesťanským lidem daleko před město v ústrety, potkavše ho, pozdravili se s ním upřímně a obdrževše požehnání, doprovázeli svého arcipastýře za hlaholu zpěvu do kaple missionářské, kdež jeden z nově obrácených (takto úředník) předčítal panu biskupovi jménem všech blahopřejnou adressu, osvědčující stálost ve víře a poslušnost k duchovní vrchnosti. Písně náboženské střídaly se s básněmi, za tou příčinou zvláště v řeči domorodé (marathi) složenými; přestávky vyplňovala snaživá hudba — mohamedánská! Druhého dne přijali všickni křesťané z rukou biskupových nejsv. Tělo Páně a někteří též svaté biřmování. Třetího dne odcházeli nověobrácenci ze Sangamneru, majíce mnozí několik mil cesty k domovu. Pan biskup měl radost, že tři dny dlel mezi nověobrácenými a nověobrácení měli radost, že tři dny dleli na blízku biskupa diecésního. Radost měli ovšem také missionáři, že se vše tak stkvěle vydařilo a že nověobrácení budou nyní ve víře horlivějšími a pevnějšími, když zvláštní pro to ustanovenou svátost biřmování byli z rukou biskupských přijali. Slavnosti byli také přítomni dva sousední kněží missionáři, totiž P. Müller z Kendalu a P. Jacquier, kněz kongregace sv. Františka Saleského, toho času příslušník missií diecése Nangpurské, jenž do Sangamneru byl poslán přiučit se nářečí marathiskému, aby pak působiti mohl mezi pohany Ghogargavskými, kteří z počátku žádali P. Weishaupta, aby k nim přišel vyučovat; když jim však nevyhověl, poněvadž území jejich leží

v diecési jiné (Nangpurské), aspoň toho dosáhli, že jejich jménem psal nejdp. biskupu Nangpurskému prose, aby Ghogargavským samostatného a stálého kněze poslal; tak přišel P. Jacquier do Sangamneru učit se nářečí marathiskému.

Vidíte, pánové, — končil baron, — že na práci jesuitů předo-indických spočívá požehnání Boží; pohané je vychvalují v úředních zprávách a nevěřící prosí, aby k nim přišli hlásat slova Božího.

Professor: Kolik duší katolických čítá Přední Indie?

Baron: Dle úřední zprávy z roku 1897. bylo tam 1,925.952 katolíků, 4345 kostelův a kaplí, 2336 obecných škol, 32 seminářů, 139 sirotčinců (s 8093 schovanci), 932 mužských a 2105 ženských řeholních členů rozličných církevních řádů.

Professor: Lze tedy za to míti, že každého roku 10.000—20.000 nových členů přibývá tam katolické církvi. Za osvědčeného působení katolických missionářů bude počtu toho spíše přibývati než ubývati; má tedy církev katolická dobrou naději v budoucnost na rovinách, údolích a pahorkatinách předo-indických.

21. O mohamedanismu.

Den na to, když se naši přátelé zase sešli, začal rada: Dnes dostal jsem dopis od zetě, jemuž jsem psal o našich náboženských hovorech. V dopise vyvrací zeť páně baronův názor o budoucnosti katolického náboženství mezi národy

a zvláště jakoby viděl, že jsme hovořili o Přední Indii, uvádí, že všeho všudy počítají se na příklad v Přední Indii asi 2 miliony katolíků, kdežto mohamedánů je tam asi 45 milionů, takže mohamedanismus má aspoň tam mnohem lepší vyhlídky v budoucnost než katolická církev. Co tomu říkáte?

Baron: Váš zeť se rozhodně mýlí, ač uvedené číslice zdánlivě mluví pro jeho názor. Pravím „zdánlivě“, poněvadž vypočítaných 45 milionů mohamedánů nikterak nedostačuje na důkaz, že islamu (= náboženství tureckému = mohamedánskému) náleží náboženská budoucnost. Důvody pro výpověď svou mám tyto:

1. Křesťanství je pravým Bohem zjevené náboženství; rozšiřovati křesťanské náboženství naporučil Kristus Pán svatým apoštolům, slíbiv jim i jejich nástupcům trvalou pomoc, slovy: „Jako mne poslal Otec, i já posílám vás . . . Aj, já s vámi jsem po všecky dny až do skonání světa.“ — Proti tomu není mohamedanismus pravým náboženstvím, poněvadž nebyl od Boha zjeven, ale vymyšlen od pověrčivého člověka (Mohameda), jenž se prorokem dělal, nepodav kloudného důkazu ani že byl od Boha poslán ani že pravdu hlásal, nemluvě o tom, že učení mohamedánské je nemravné, ztřeštěné, násilnické a Boží prozřetelnosti nepřátelské. Co zajisté jiného jest učení mohamedánské o užívání žen po smrti v ráji a o dovoleném mnohoženství zde na světě před smrtí, než stále rozmnožované smilstvo? Co zajisté jiného jest učení mohamedánské o ne-

úprosném osudě lidském, dle něhož každý člověk nevyhnutelně musí činiti co činí a musí na rozkaz Boží trpěti co trpí, což jiného jest než zřejmé popírání svobodné vůle lidské a dobrotivé prozřetelnosti božské, která sice řídí svět, ale nechává každému z nás svobodnou vůli, dle níž můžeme se rozhodovati k dobrému i zlému. Nebyl také mohamedanismus rozšířen jen těmito nekalými naukami a násilnictvím? Kdo nutil lidi, — na příklad balkánské Slovany, — aby stali se mohamedány? Kdo nutil lidi k tomu ohněm, otroctvím, mečem a smilstvem, ne-li vyznavači lžiproroka Mohameda? Takovému náboženství že patří mezi rozumnými a mravnými lidmi budoucnost? Nikoli! Blud, smilstvo a násilí budoucnosti náboženské nemají; vidíme to na mohamedanismu tureckém v Evropě, jenž se horem pádem roztrhává a hyne, takže kdyby ho velmoci ze žárlivosti nedržely, byl by již dávno v niveč se rozpadl.

Professor: To jest pravdivo. Mohamedanismus, jenž ještě před 300 lety ohrožoval celou Evropu, pronikaje vítězně až k Vídni, kterou několikrát válečně oblehl, mohamedanismus je dnes v Evropě podoben nemocnému a nevyléčitelnému muži, jehož sil denně ubývá a jehož konec zcela jistě již by se byl dostavil, kdyby na př. roku 1878. za války rusko-turecké nebyl uměle býval protestanty německými (Bismarck) a anglickými zadržen z obavy, že Rusko zmocnilo by se málem celého Balkánu. Mohamedanismus tedy zatím v Evropě se trpí, ale vede se

mu jako Číně, v níž to praská na vše strany, a v níž konec neodvratně se blíží.

Baron: Nepřikládám mohamedanismu ani evropskému ani asijskému docela žádné budoucnosti také proto, že 2. i početně stojí daleko za křesťanstvím, ač v Přední Indii má snad více přívrženců než církev katolická. Víte, kolik se počítá celkem všech křesťanů? Na 500 milionů! Kolik je proti tomu všech mohamedánů? Dohromady asi 200 milionů; je tedy křesťanů mnohem více než mohamedánů.

Professor: Mám za to, že, jedná-li se o budoucnost náboženství, nezáleží tolik na počtu vyznavačů jako na hodnotě vyznání, takže možno říci: To náboženství má lepší budoucnost, které má lepší a vytříbenější učení: nejlepší budoucnost náleží nejlepšímu náboženství.

Baron: Souhlasím a právě proto tvrdím, že katolické náboženství má ze všech ostatních vyznání nejlepší budoucnost, neboť jeho věrouka i mravouka vyniká nade všecka ostatní náboženství. Mám to dokázati?

Rada: Vedlo by nás daleko: zůstaňme u věci! Račte tedy dokázati, že církev katolická má proti mohamedanismu více životní síly.

Baron: Již jsem před chvílí na některé věci upozornil, praviv, že mohamedanismus učí neúprosnému osudu, čímž ruší prozřetelnost Boží a svobodu lidské vůle. Mohamedanismus slibuje smilstvo hojné i po smrti v ráji, dovoluje zde na světě mnohoženství. Mám se pouštěti do podrobností?

Professor: Myslím, že nikoli, poněvadž tyto věci nepředpojatému člověku dostačují, i kdyby nebylo docela ničeho jiného mimo právě uvedené. Že katolické učení o Bohu, o manželství, o svobodné vůli a o ráji jest nekonečně vznešenějším než turecké, hrubou smyslností prosycené, jest vůbec nesporno. Račte tedy jinak pokračovati, abychom se nezdržovali.

Baron: Životní síla a moc, kterou se z počátku mohamedanismus rozšiřoval a uplatňoval mezi národy, nebyla jeho vlastní, nýbrž vypůjčená z křesťanství, takže rozšíření islamu jest vlastně důkazem životní síly křesťanství! Lžiprorok Mohamed vybral totiž nauku svou v základních rysech z křesťanství, zvláště učení o jednom Bohu, skroutiv je ovšem dle svého k nepoznání. Před Mohamedem uctívali v Mekce modly; lžiprorok odstranil to, ale zavedl místo toho Boha ukrutníka a nemilosrdný osud nezměnitelný, jenž ubírá Bohu moci, prozřetelnosti, svatosti atd. a člověka dělá pouhým strojem, zbavuje ho vší zodpovědnosti. Kam by tato nauka vedla, kdyby se všady důsledně prováděla! Každý lotr měl by platnou výmluvu, že kradl, pálil, vraždil z nutnosti a bez viny, jsa podroben neúprosnému osudu Božímu; Bůh byl by dle toho pachatelem všech lidských zločinů!

Rada: Děsná nauka! Kterak však bylo možno, aby se tak velice rozšířila a dosud mezi miliony lidstva udržela?

Baron: Že se rozšířila, mělo asi hlavní příčinu v tom, že obyvatelé zemí, v nichž islam

povstal, byli oddáni hrubému modlářství; byli tudíž do jisté míry překvapeni a získáni novou naukou, hlásající důrazně jediného osobního Boha a mající některá mravoučná pěkná naučení (na př. o modlitbě, o postech atd.). Že se udržela děsná nauka Mohamedova, v tom hlavně příčinu mělo a má, že „lžiprorok půlměsíce“ mnohá křesťanská mravní přikázaní zavrhl, která lidem smyslným, tělesným a chlipným byla a jsou nepohodlná; proto rádi chápali a chápají se takoví lidé nauky, která jim v darebnostech zvůli dává: takovou je však mravouka Mohamedova, slibujíc chlipný ráj „všem věřícím“ to jest vyznavačům lžiproroka a zavrhujíc jinověrce, zvláště nás křesťany, jako „psy“ do pekla! Takovou víru není přece těžko přijati ani zachovávati!

Professor: Velmi dobře!

Baron: Dějepis učí, že mohamedanismus nerozšiřoval se silou nauky dobré, v něm obsažené, nýbrž hlavně násilím, válkami, ohněm a mečem. Ještě onehdy byli jsme toho svědky v Malé Asii, kdež křesťanští Armenové buď byli Turky pobiti nebo musili k islamu přestoupiti. Proti tomu učí dějepis, že křesťanství rozšířilo se následkem ušlechtilé nauky mravní, jež i pohany oslňovala a následkem vznešených myšlenek věroučných o Bohu a úkolu člověka, jež i největším mudrcům se líbila, jakož i následkem ctností, které všude vypěstovalo, kde ho přijali; rozšíření křesťanství dálo se tedy jeho vlastní, vniternou a mravní silou, nemohouc býti zastaveno ani krutým pronásledováním staletým, ani

stálým podezříváním ani hanobením ani utiskováním ani ohněm ani mečem ani vědou ani politikou atd. Kdyby mohamedanism měl projíti tímto zkušebným ohněm, odzvonili by mu brzy!

Rada: Slyšel jsem také, že islam zavrhuje nejsv. Trojici Boží, božství Kristovo, sv. svátosti, nerozlučitelnou jednotu manželství atd.

Baron: Ano, a právě tím, že zavrhl mnohé důležité pravdy křesťanské, zvláště takové, jež jsou nad rozum lidský, právě tím získal si a získává si přívržence mezi lidmi, jichž domýšlivosti nadpřirozená víra se protiví. Vedle dovolené nemravnosti pomáhala tedy a pomáhá šířiti mohamedánské náboženství také nevěra v nadpřirozené zjevení Boží a tak máme zde všecky „pěkné“ vlastnosti mohamedánské, totiž: smilstvo pozemské, otroctví, nevěru, násilí, meč, válku, oheň, domýšlivost, nezodpovědnost za špatný život, nebe plné požitků smyslných! Kdo za takových okolností opováží se ještě pochybovati o naprosté přednosti náboženské víry křesťanské před mohamedanismem? Kterému tedy z obou těchto vyznání náleží budoucnost?

Professor: Nejsem přítelem mohamedanismu pro uvedené vady, o jejichž zhoubném a nemravném v lidstvo působení nemůže býti pochybnosti. Také mohl ještě pan baron připomenouti, že kdekoliv utkal se islam s křesťanstvím, všude mu konečně podlehl, i když z počátku úspěchů se dodělal. Na doklad uvádím připomenutý poloostrov Balkánský, na němž turecký mohamedanismus nikdy tolik vyznavačů neměl,

kolik počítali ujařmení, po staletí týraní křesťané, jimž turci majetek, svobodu, čest a život vzali, víry však křesťanské vyrvati nemohli! Rumuni, Bulhaři, Srbové, Černohorci a Řekové, — dnes málem už téměř všickni docela samostatní a na Turecku nezávislí, — všichni toho nezvratně dokazují.

Rada: Děkuji, a všecko zeti zevrubně napíši, aby zvěděl, jak velice se mýlil, předpovídaje mohamedanismu budoucnost náboženskou.

Professor: Také můžete mu napsati, že právě teď vře to mezi Turky, hlavními vyznavači mohamedanismu, velice povážlivě. Ku všem sektám a odrudám náboženským, jež od starodávna v islamu bují a navzájem až do krve se nenávidí, přibyly v čase nejnovějším Mladoturci, kteří, nespokojeni jsouce s dosavádními poměry, zjevně pro křesťanský mrav, křesťanskou osvětu a vzdělanost bojují, vystupujíce proti úzkoprsé vládnoucí straně. Ruch mladoturecký nabývá stále nových stoupenců mezi vzdělanějšími vrstvami národa, a má schopné vůdce i z rodiny sultánovy, takže nejsou vyloučeny překvapující události. Dostane-li se strana mladoturecká časem na vrch, odzvoní nejen staroturecké politice, ale i staroturecké víře.

Rada: Mladoturci holdují myšlenkám liberalistickým, podléhajíce vlivu židovsko-zednářskému a — chcete-li — protestantsko-pravoslavnému, nikoli však katolickému, takže církvi římské naděje z hnutí mladotureckého nekyne.

Professor: Ať jsou Mladoturci jakýchkoli názorů náboženských, islamu věrně oddáni ne-

jsou; poškozují ho tedy a seslabují proti křesťanství, a následkem toho i proti katolictví. Propadnou-li Mladoturci moderní židovsko-liberalistické nevěře a nepřijmou li žádného vyznání křesťanského ze všech stávajících, to jest: nestanou-li se ani katolíky ani protestanty ani pravoslavnými atd. a budou-li nevěrci, zničí i tím víru Mohamedovu a také tím způsobem ukáží, že islam stal se života neschopným a že ztratil budoucnost.

Baron: Neprorokujte! Kdo ví, kdy se to naplní?

Professor: Neprorokuji, ale uvádím nepopíratelné události, jež mluví samy, dokazujíce, že mohamedanismu ubylo všude síly, že slábne a dodělává. Nemoc trvá již více než 200 let, trvá od porážky u Lepanta a u Vídně: nemoci stále přibývá, takže dostavila se již nepopíratelná malomoc. Jak dlouho tedy ještě mohamedanismus potrvá?

Baron: Abych dokázal, že křesťanství, hlavně katolické, má budoucnost a nejvíce životní síly působící v smýšlení, život a mravy národův, upozorňuji, že všecka dějepisně známá a druhdy slavná vyznání náboženská (nekřesťanská), buď už vrcholu rozvoje náboženského dostoupila a nyní s něho klesají, nebo že se již dokonce i rozpadávají a v niveč přicházejí. K oněm počítám: brahmaismus, buddhismus, konfucianismus, mohamedánství a židovství; k těmto staropohanské náboženství perské, egyptské, řecké a římské, jakkoli bych k nim také mohl přidati právě uvedené vyznání mohamedánské a židovské.

Professor: Rozumím Vám, a pokud jde o náboženství Brahmovo, Buddhovo, Konfuciovo a Mohamedovo, mám dosti na tom, co jste již dříve proti nim byl uvedl; prosím tudíž, abyste své domněnky dokázal o ostatních náboženstvích připomenutých, zvláště o židovstvu, jež v celém světě velikou má moc, takže spíše vlivu jeho přibývá než ubývá.

Baron: Náboženství židovské nese na sobě od časů Kristových patrné známky ztrnulosti a úpadku. Pokroku v nauce věroučné a mravoučné neučinilo žádného; za to však pokleslo očividně v obou. Dnešní židé nevěří totiž po většině, čemu věřili předkové jejich před Kristem, ano ještě za Krista. Kolik židů věří v Messiáše, jenž má přijíti jako Spasitel lidstva od hříchů? Kolik židů zachovává posty, zdržuje se židům zakázaných masitých pokrmů? Kolik židů slaví každých padesát let milostivé léto po starém židovském způsobě, podle něhož má se dlužníkovi prodaný statek navrátiti? Kolik židů koná přikázané starozákonní oběti? A nejen to! Dnešní židé, zvláště učení, nevěří ani v Boha osobního, ani ve stvoření světa, ani v peklo, a nejen nevěří, oni rozšiřují protivné nauky v různých novinách a časopisech, takže — pravověrné, nečetné židy vyjímaje — všeobecně označuje se židovstvo zloduchem nynějšího lidstva svedeného v nevěru a v nemravnost. Hmotně, to jest: majetku, peněz, zlata a statků pozemských nabyli židé náramně: celý obchod a průmysl je téměř v jejich rukou, ale to neznamená pokrok náboženský vyznání

židovského, nýbrž jen že se židům podařilo udělati veliké zlaté tele, kolem něhož tancují s celým nevěreckým světem, ač vědí, že kdysi Bůh k vůli zlatému teleti pohubil tisíce předků jejich! Početně židův od časů Kristových téměř ani nepřibylo; počítáť se jich všeho všudy asi 7 milionů, tedy zrovna tolik, jako jich bylo ve dnech Kristových. Dějepis také ukazuje, že mnohem více židů přestoupilo ku křesťanství než křesťanů na židovství. Řekne-li se, že židé přestupují na křesťanskou víru z kšeftu nebo aby dosáhli všelijakých úřadů, povýšení a vyznamenání, nezmění to na věci ničeho, poněvadž i tím ukazují, že víry židovské se nedrží, že tedy ztratila a ztrácí působivou moc ve své vyznavače, čímž je, tuším, dokázáno, že židovské náboženství vrchol vývoje překročilo a od drahných časův upadává, dolů se řítíc.

Professor: S podobným výkladem úplně se srovnávám, jsa přesvědčen, že židovské víře nikdo tak málo nevěří jako židé, jichž jediným bohem stal se mamon. Kdyby dnes z hrobu vstal Mojžíš, rozbil by jim kamenné desky i s desaterem o hlavy, protože ani jediného přikázaní ze všech deseti nezachovávají.

Rada: Mezi židy jsou podnes lidé nábožní.

Professor: Jsou, ale kolik je jich? Židům pravověrným posmívají se nejvíce naši „vzdělanci“ židovští.

Rada: Židé chodívají více do modlitebny než křesťané do chrámů.

Professor: Však také více podvádějí než křesťané.

Baron: Pánové, ne tak tuze na hlas, aby nebylo zle u soudu! Víte přece, že jsme v Rakousku, v němž jest židovství státem uznané náboženství!

Professor: Co? — — Ale máte pravdu! Pokračujte tedy o staropohanských náboženstvích, aby nás nestíhali z antisemitismu (nepřátelství proti židům).

Rada: Židům se častokrát ubližuje vytloukáním oken, drancováním krámů atd.

Professor: Ubližuje?! Uličnictví a paličství zavrhuji; tvrdím však rozhodně, že mnohé takové politování hodné případy zaviňují židé svým vydřidušstvím a necitelností sami. Nechme toho, jak pan baron radí, však národové vědí, kdo jim pije krev.

Baron: Pan rada má pravdu: mezi židy jsou mnozí dobří lidé.

Professor: A já nemám pravdy, tvrdě, že jsou mezi židy mnozí podvodníci?

Baron: Také máte pravdu.

Professor: Více než pan rada! Prosím, pokračujte, pane barone, abychom z Jerusalema dostali se třeba do Babylona nebo kamkoli jinam, ale již honem a ze židů na určito ven!

Baron: Že staropohanská náboženství v Řecku, v Římě, v Persii a v Egyptě takměř již jen z dějepisu jsou známa a že dnes nikdo nevěří v egyptského boha Ramosa ani v řeckého Zeusa ani v římského Joviše ani v perského Arimazdu atd., netřeba Evropanům dokazovati. Kolik stoupenců mají jmenovaná stará božstva

mezi obyvateli asijskými a africkými, nelze znalcům určiti; všickni však mužové těch věcí znalí tvrdí jednomyslně, že vyznavačů staropohanských ubývá a že pohanské bájesloví o bozích a bohyních zaniká v zemích, v nichž druhdy kvetlo, kdežto křesťanství nabývá tam půdy mezi nejlepšími a nejvzdělanějšími lidmi. Další, velice významnou událostí jest, že všecko vzdělané lidstvo křesťanské ano i novopohanské čili nevěrecké přesvědčeno jest, že staropohanští bohové a bohyně se přežili, nikdy na světě ani v nebi ani v podsvětí nebyli, že jsou vymyšleni, směšni a nemožni, že na ně třeba hleděti jako na politování hodné poblouzení lidského ducha. Naplňují se tedy prorocká slova Kristova: „Každý pak strom, jehož nezasadil Otec nebeský, bude vyvržen“; naplňují se zde, neboť bludná náboženství stará i nová rozpadávají se, ustupujíce křesťanství, jež si podmaňuje lidská srdce.

22. Persie a Nestorianismus.

Professor: Račte, pane barone, vésti nás dále na pouti po světě. Z Palestýny není daleko do Persie, o níž jste mluvil, zmíniv se o staropohanských zanikajících náboženstvích. Již na gymnasiu učívali jsme se, že staroslavná říše perská přijala nauku Zoroastrovu za vyznání svého lidu. Vyložte tedy, jak se tam věci mají.

Baron: Kterak nauka Zoroastrova v Persii zanikala a dosud zaniká, můžete zvěděti z tohoto: Již za časů svatých apoštolů vniklo křesťanství

do slunné Persie. Jaké pokroky činilo v Persii křesťanství, vysvítá z toho, že v druhém století po Kristu bylo tam už 360 katolických kostelův a značný počet křesťanských poustevníků. Na prvém sněmě církevním v městě Niceji byl také přítomen biskup z Persie. Brzy po té vypukla krvavá pronásledování křesťanů v celé říši Perské, zvláště za vlády krutého krále Sapora, jenž mnoho křesťanů dal povražditi, z nichž četní přijati od církve mezi svaté mučeníky. Ještě hůře vedlo se tam křesťanům, když v pátém století katoličtí obyvatelé dali se svésti k odpadu od pravé církve, přidrževše se bludu Nestoriova. Biskup Nestorius, jak známo, byl roku 431. na církevním sněmu v městě Efesu vyobcován z církve, protože učil různým bludům náboženským, zvláště však, že neuznával Marii Pannu za bohorodičku, uče, že porodila pouhého člověka Ježíše.

Rada: S dovolením! Což v tom jaký blud, řekne-li se, že Maria není bohorodičkou? V naší církvi evangelické považuje se to správným, jak vím ze spisku dvojctihodného pána Fr. Kozáka v Čáslavi, jenž mimo jiné takto doslovně píše: „A s ohledem na vzývání panny Marie je s námi stejného náhledu Nestorius, patriarcha cařihradský, který praví: „Má Bůh matku? — Jest tedy ospravedlněno pohanství, jež matky bohů zavedlo. A lhářem jest Pavel, jenž o božství Kristově pravil, že jest bez otce, bez matky, bez rodu. Nejmenujmež tedy Marii bohorodičkou, abychom neupadli v pokušení, učinit z ní bohyni a ze sebe pohany.“

Baron: Zbytečné strachy, poněvadž přemnozí protestanté dnešní nechtí věřiti ani v Boha stvořitele ani v nejsvětější Trojici, ani v nebe ani v peklo, ba ani ne v bibli — jsou tedy již dávno „pohany“. Chcete-li si o tom hodně dokladů přečísti, vezměte si spis odpadlíka Hoensbroecha, nyní protestanta, nebo brošurku F. J. Konečného, nadepsanou „O úpadku náboženství mezi protestanty“, v níž z vašich lidí podán jejich slovy zdrcující důkaz pohanské nevěry mezi protestanty přemnohými, zvláště mezi učenými professory a pastory.

Odpovídaje pak na dotaz Váš, pravím: Kdo věří, že se Kristus, Syn Boží, z Panny Marie narodil, musí ji uznati za matku Kristovu, následovně i za rodičku bohočlověka, tedy za bohorodičku. Každá matka má přece všude na světě až dosud právo, nazývati se dle syna, jemuž život dala; proč by tedy nesměla se nazývati Maria Panna bohorodičkou, když život dala Kristu, pravému Bohu a pravému člověku? Zkrátka: Blud Nestoriův i váš jest v tom, že špatně smýšlíte o Kristu, jenž jako Bůh ovšem se nenarodil, jsa od věčnosti zplozen, jenž však jako člověk v čase na svět přišel, stav se v Marii Panně a z Marie Panny člověkem. Božství a člověčenství Kristovo bylo však a jest v něm dosud nerozlučně v jedné božské osobě spojeno, podobně jako jest v jeden celek a v jednu osobu lidskou spojena naše duše s naším tělem. Žádná matka nestvořuje a nerodí duši lidskou, dávajíc život dítěti, nýbrž rodí jen tělo, do něhož

přichází duše lidská od Boha stvořená, a přece se nazývá každá naše matka rodičkou člověka a ne jen rodičkou těla člověčího; podobně tedy i Maria Panna nazývá se bohorodičkou, poněvadž porodila Krista, bohočlověka, jemuž sice jen tělo lidské dala, nikoli však duši a božství, jehož ale celého světu dala.

Professor: Docela rozumně vše jste vyložil a protestanté buď jsou nedůslednými, věříce v božství Kristovo a nevěříce v bohorodičku čili v matku Boží, anebo — a to se mi zdá správnějším — nevěří vlastně v božství Kristovo, jak v ně už dávno před nimi nevěřil vychvalovaný cařihradský patriarcha Nestorius. Proto také píše M. Jan Hus, po němž čeští protestanté pošilhávají, že by se měli styděti, kdož vykládají, že Panna Maria po porodu pannou nezůstala — jak to opět činí evangelíci, vyhlašujíce, že prý několik dětí po narození Páně měla — a že by bohorodičkou nebo matkou Boží nazývána býti neměla.

Baron: Jakkoli nestorianismus pochybil u víře, přece podařilo se mu — následkem mnohých nauk, jež správně vzal z křesťanství — značného dodělati se rozšíření. Dějepis vykládá, že nestoriánští missionáři putovali až do Číny a Indie rozšiřujíce bludy své. Přes 25 arcibiskupství čítala kdysi mocná tato sekta, majíc biskupství četná od Číny až po Egypt, od Bajkalského jezera až po Komorín.

Avšak nestorianismus nebyl stromem štípeným od Boha, nebyl pravou od Krista založenou

církví, nýbrž výmyslem ješitného a nepoddajného bludaře člověka; proto nestorianismus hynul „nemaje v sobě života zůstávajícího“, a hyne stále, takže dnes ani v Persii již mu všickni nevěří. Znalci praví, že teď má nestorianismus jen několik set tisíc přívržencův; všickni ostatní od něho odpadli, stavše se buď katolíky nebo mohamedány, buddhisty a dokonce i úplnými nevěrci.

Professor: Zdá se mi, že katolicky smýšlející křesťané perští mají v učení odchylky od církve římské; dle toho nebylo by jejich obrácení příliš valným.

Baron: V učení odchylek nemají, přijavše úplně celou věrouku i mravouku naši; rozdíly jsou nepatrné jen v bohoslužbě, jež děje se u „sjednocených“ křesťanů perských obřadem chaldejským a ne římským jak u nás; podobné odchylky máme též u sjednocených Řeků, kdež vládne dosud při bohoslužbě jazyk a obřad starořecký, jakož i u některých kmenů slovanských, jež užívají bohoslužebné řeči staroslovanské, majíce též starodávné církevní obyčeje své. U katolických Koptů, Maronitů atd. nacházíme totéž: všickni jsou však ve všech otázkách věroučných a mravních stejného názoru jako katolíci obřadu latinského, uznávajíce papeže římského za hlavu církve Kristovy a zavrhujíce všecky od ní odštěpené sekty protestantské, pravoslavné, řecké atd. se všemi jejich bludy a odchylkami mravoučně-náboženskými.

Professor: Kolik křesťanů perských je sjednoceno s Římem?

Baron: Nemohu zrovna hned posloužiti zevrubným číslem, ale doufám, že stačí toto: Sjednocení perští křesťané — říká se jim nyní chaldejští křesťané — byli roku 1830. podřízeni patriarchovi katolickému v Bagdadě. Roku 1888. náležela ku patriarchátu bagdadskému čtyry arcibiskupství a sedm biskupství. Jak nyní mají se katolické věci v Persii, vyprávějí nám „Katolické Missie“ asi takto:

Missie perské, jež v XVII. a XVIII. století utěšeně se rozvíjely a za krvelačného šacha Nadira (1740) takměř zničeny byly, byly znovuzřízeny v minulém století, hlavně missionáři Lazaristy (1840), kteří, přišedše do země, našli všeho všudy 300—400 ustrašených katolíků, popletených obřady a naukami nekřesťanskými, čemuž ovšem za zmíněných staletí trvajících okolností nelze se diviti. Nade všecko pomyšlení těžkým bylo postavení ubohých Lazaristů. Celá Persie podryta byla všelijakými sektami náboženskými, pletoucími hlavy lidem dobré vůle; zvláštní zuřivostí protikatolickou vyznamenávali se sektáři armenští, chaldejští a anglicko-američtí, nemluvě o stálém záští staropohanů, kteří všemožně hleděli utlumiti jiskru pravého náboženství křesťanského. Přes to přese všechno dařilo se však apoštolským pracím synů sv. Vincence, takže po několika desítiletích pevné nabyli v zemi půdy, stavše se všude váženými. Roku 1874. ustanovil papež Pius IX. katolíkům perským zvláštního apoštolského delegáta. Bohudík, že oba první delegáti byli mužové velikého rozhledu;

jejich snahám podařilo se získati lidumilného šacha perského, jenž z osobní náklonnosti k papeži Lvu XIII. mnoho dobrého missionářům povoloval, takže počet katolíků dosáhl v jeho říši již přes 10.000 a stále ho přibývá, jelikož k apoštolské delegatuře v říši Perské náležejí nyní již zase mimo malou diecési obřadu latinského dvě chaldejské arcidiecése a arménské biskupství v Ispahaně, čímž zjednána missiím pevná půda a zaveden úplný církevní pořádek. Roku 1895. počítalo se 100 kostelův a kaplí, 98 škol se 1600 školáky. V Urnii, Khosrově, Teheranu a Taurisu působí 12 kněží Lazaristův a 20 Milosrdných sester, podporovaných několika kněžími domorodými a armenskými Mechitaristy.

Nejdůležitějším místem celé missie jest Urnia, v níž sídlí vedle apoštolského delegáta chaldejský arcibiskup; oba u veliké chudobě a přemnohých starostech pečují o zdar svěřených sobě oveček. Vychovatelský ústav má toho času 100 chlapců, z nichž ročně asi 12 vstupuje do kněžského semináře v Khosrově, takže časem přece perské církvi naděje kvitne. Milosrdné sestry spravují v Urnii lékárnu pro chudobné, školu, opatrovnu a chodí pilně posluhovat k nemocným po městě, čímž všude veliké docházejí obliby. Mimo to má missie v Urnii také sirotčinec s 50 chovanci a vydržuje přes 40 vesnických škol.

Professor: To jest také nejlepší cestou, po které missionáři k cíli dojdou; kdo má otevřené oči, nemůže neviděti, že katolická církev takto mnoho zemi a obyvatelstvu působí dobrého.

Baron: Další obrázek z katolické missie podává nám jiná zpráva z roku 1897. Píšeť se: Chaldejsko-katolická církev zaznamenává v posledním čase mnoho utěšených zpráv, zvláště četná obrácení mezi vynikajícími nestoriány, kteří veřejně k Římu se hlásí, zříkajíce se upřímně zděděných bludů sektářských; velikou zásluhu má o to neunavný patriarcha Jiří Ebed Jesu V. V afghanistanské dědině Šontské vrátilo se do církve katolické onehdy najednou 44 osob s 2 kněžími sektářskými, z nichž jeden byl majitelem tamního kostela, jenž ovšem nyní náleží katolíkům. Ve vesnici Arventos přihlásilo se k sjednoceným 15 lidí sektářských, v Matálu 150, v Zerenim 35 a jeden kněz, takže tam nyní mají katolíci zase o dva chrámy více. — Jinou, velice důležitou missionářskou stanicí jest Dizza-Govar, kdež několik missionářů s velikým úsilím pracuje mezi Chaldejci, nacházejíce velikou oporu v okresním přednostovi Taharbakovi, jenž jest sice dosud mohamedánem, ale velikým příznivcem katolíků, vykládaje, že missionáři dělají z jeho lidí dobré poddané, pracovité a svědomité dělníky, věrné manžely atd.; proto třeba se jich všude rozhodně zastávati, aby tělesné i mravní blaho země zkvétalo. Turecké úřady jsou poslední dobou v těchto místech vůbec katolickým missionářům pro připomenuté výsledky jejich práce mezi lidem nakloněny, podporujíce je dle možnosti; tím se stává, že celé vesnice nestoriánské přestupují na víru římskou, nemajíce se obávati násilností zběsilých krajanů, oddaných nauce

Nestoriově. Katolický patriarcha v Mossulu dostává z krajin nestoriánských stále prosebné dopisy, aby tam poslal kněze, založil kostely a kollej; kdyby mu toho dovolovaly peněžité prostředky a kdyby měl dosti missionářů po ruce, získal by rázem celé kraje nestoriánské. Vedle missionářův evropských pracují s velikou horlivostí a s dobrým výsledkem tu a tam i domorodí do církve katolické se vrátivší kněží; zvláštní zmínky zasluhuje učený a zbožný kněz Samuel v Šontě, jenž roku 1886. nestorianismu se zřekl, k Římu přistoupil a podnes pro církev katolickou mezi krajany mnoho dobrého způsobil, takže i zde probleskuje pravé světlo víry Kristovy, zářic starým sektářům nestoriánským na cestu k návratu do církve Kristovy!

23. Východní a ruští rozkolníci.

Rada: Z výkladu o nestoriánech vidím, že jich rok po roce ubývá, takže konec jejich zániku zdá se býti neodvratným; z paměti národův evropských již tak velice se ztratili, že dnes ani vzdělaní lidé o bludu Nestoriově takměř nevědí. Nedivím se tomu: bludaři tito zavrhli duši celého křesťanství, popřevše božství Ježíši Kristu, — musí tedy zhynouti v říši náboženské víry . . . Proti tomu hledím udiven na přečetné jiné církve východní a společnosti náboženské, zvláště na pravoslavné Rusy, o jejichž příslovečné nábožnosti nelze pochybovati. Všichni cestovatelé po Rusi uznávají, že Rusové jsou víře pravoslavné

duší a tělem oddáni, předstihujíce u věrnosti a horlivosti náboženské všecky ostatní církve křesťanské, katolíků nevyjímaje. Velicí mužové prorokují, že mocnému národu ruskému náleží přední místo v budoucích dějinách světa. Kdo ví, nekyne-li jim také i náboženská budoucnost slavná a nejsou-li právě Rusové povoláni od prozřetelnosti, aby se stali záchranou a obnovou zanikajícího křesťanství mezi nevěreckými národy západoevropskými. Co na mne jest, málem se k tomu kloním, vida náboženskou zanícenost a vojenskou moc obrovského Ruska.

Baron: Pane rado! Slyším-li tuto řeč, zdá se mi, že nejste více věřícím protestantem, nýbrž pravoslavným Rusem. Považte jen, že slovy právě pronesenými úplně se přiznáváte, že pravdy božské v protestantismu neuznáváte, a že záchranu od cizí, protestantismem zavrhované církve očekáváte! Považte také, že pravoslavná církev ruská zavrhuje protestantismus jako úplný blud; zavrhuje ho ne méně a ne neúplněji, než my katolíci! Považte, že pravoslavní Rusové mají s námi katolíky všech sedm sv. svátostí, mají mši svatou, mají přísné posty, mají nerozlučné manželství, věří v neomylnost církve, v peklo, nebe, očistec, v Pannu Marii bohorodičku, v přímluvu svatých, v kněžský a biskupský úřad dle ustanovení božského atd. Kterak tedy můžete přiznávati budoucnost tomuto náboženství a býti při tom upřímně věřícím protestantem?

Rada: Řekl jsem slova ta, hledě na zevnější moc a úspěchy pravoslavné Rusi. Víry

ruské nepovažuji za správnou a trvám při víře otců svých.

Professor: To jest právě, co právem vyčítá Vám pan baron. Nezlobte se, ale vběhl jste do slepé uličky; chcete-li z ní ven, zavrhněte pravoslaví nebo vzdejte se protestantského učení. Jiné pomoci není, — není!

Rada: Chtěl jsem jen říci, že pravoslavní Rusové zachovali si více křesťanské víry než ostatní národové evropští, nevyjímaje katolíků, že mají tedy náboženskou budoucnost.

Baron: Právě v tom je veliký a základní omyl. Kristus Pán slíbil své církvi sv. Petra základem, na němž chtěl všecko zbudovati. Svatý Petr a ostatní apoštolé rozuměli tomu v katolickém smyslu, to jest, že Kristus Pán ustanovil sv. Petra a jeho nástupce nejvyšší hlavou viditelné církve, zůstávaje s ní po všecky dny až do skonání světa. Proto nazývá sv. apoštol Pavel církev „sloupem pravdy“, přihlížeje k neomylnosti učení náboženského, vyplývající ze stálého spojení Krista s církví. Kristus mluvil o své církvi jakožto o stádci jednotném, nikoli však jako o různých nepřátelských a mezi sebou nespojených sektách náboženských, jak vidíme v církvích východních s Římem nesjednocených, kdež nemají ani nejvyšší viditelné biskupské hlavy, ani jednoty nábožensko-mravního učení, ač jejich předkové, než se od Říma v 9. století odtrhli, jedno učení nábožensko-mravní a jednu nejvyšší biskupskou (a ne císařskou, jako teď mají Rusové, uznávajíce cara nejvyšším pánem

i u víře) hlavu měli, uznávajíce vrchním a od Boha ustanoveným představeným církve papeže čili biskupa římského. Dříve než rozkolničtí Řekové a pravoslavní Rusové odvrátili se od Říma, vykonávali papežové římští v celém křesťanském tehdejším světě nejvyšší správu, jsouce uznáváni za soudce povolané ve věcech víry. Svatí učitelé prvních křesťanských století — řeckých spisovatelů nevyjímaje — a celé podání křesťanské viděli vždy v biskupu římském nástupce Petrova a následkem toho uznávali papeže za nejvyšší hlavu celé církve. Když roku 325. sešel se všeobecný sněm církevní do Niceje, podepsali se zástupcové papežovi v ustanoveních sněmovních na prvním místě, tedy před váženými patriarchy z Antiochie, Alexandrie, Jerusaléma atd. Cařihrad, v němž později vypukla náboženská vzpoura proti Římu, nebyl tehdy ještě ani sídlem patriarchálním, nýbrž jen sídlem biskupským, podřízeným metropolitovi v Heraklei! O caru Ruském nebylo tehdy na světě ještě ani zmínky; kdo ví, kde tehdy Rusové vůbec byli, jestliže už na světě žili. A přece uznávají Řekové nynější patriarchu Cařihradského, a pravoslavní Rusové, kteří s Řeky od Říma se odtrhli, uznávají cara a jeho sv. synod za nejvyšší hlavu církve, nevidouce, že po staletí mnohá před jejich odštěpením církev Kristova byla, a zajisté že nikoli bezhlavá; nevidouce, že sotva se od Říma odvrátili, již se mezi sebou k vůli politice a národnosti rozštěpili, postavivše proti Cařihradu

Petrohrad, proti patriarchu cařihradskému cara ruského atd. a rozdrobujíce se i v domovině v stále se množící sekty, takže nuceni jsou potlačovati je i násilím. Rozbité a rozpadávající se církve Kristus jistě nezaložil. Kterak tedy můžete tvrditi, že pravoslaví je lepší víra než víra katolická?

Professor: Dle toho nemají vlastně Rusové práva zváti se pravoslavnými, poněvadž v důležitých věcech nemají původního křesťanského učení. Že Kristus neustanovil ruského cara a vůbec žádného světského panovníka hlavou církve, jest pravdivo.

Baron: Je však pravdivo, že Kristus ustanovil sv. Petra apoštola nejvyšším v církvi?

Professor: Je, protože Kristus řekl Petrovi: „Ty jsi . . . skála, na které vzdělám církev svou.“

Baron: Kdo je tedy vlastně „pravoslavným“, to jest: kdo jediné má pravé původní, Kristem zřízené křesťanství?

Professor: Katolíci, poněvadž uznávají sv. Petra a jeho nástupce za nejvyšší viditelnou hlavu církve.

Baron: Které církvi přislíbil Kristus stálou pomoc a vítězství nad branami pekelnými?

Professor: Své, na Petru založené církvi.

Baron: Která církev má tedy Bohem zaručenu budoucnost, — katolická či pravoslavná, jež několik set let po smrti Kristově povstala a místo sv. Petra světského císaře vrchní hlavou si udělala?

Professor: Pravoslavná ruská církev dle mého přesvědčení náboženské budoucnosti nemá ani ne mezi národy svými, ať nemluvím o Němcích, Francouzích, Angličanech a mnohých národech slovanských.

Rada: Slované horují pro svatou Rus.

Professor: Horují, ale jak! Podívejte se na Poláky. Kolik z nich horuje pro svatou Rus a chce její víru? Podívejte se na Čechy! Mnozí z nich mají za vyznání židovsko-liberalistickou moderní nevěru, opentlenou pokrokem, vědou, husitismem, českými bratry, Tábory atd. Jiní dnešní Čechové jsou sociálními nevěreckými demokraty a komunisty zapírajícími vlast, řeč i víru; jiní Čechové jsou evangelíky k protestantismu německému lnoucími; jiní, nejčetnější Čechové jsou katolíky — zkrátka: v Čechách a Slovanech není opravdové touhy přijati „pravoslaví“, jak docela nepokrytě vyčítají „Národním Listům“ t. zv. čeští realisté, kteří si právě teď zakládají „náboženství humanity“. Tak se věc má více méně u všech národů slovanských: politické hádky, strannické třenice, lžiliberalistická ospalost náboženská, nevěra a nechuť ku všemu náboženský opravdovému. Ne! Z toho mračna nebude déšť! Byť i mimo Rusko na celém světě nebyli než národové slovanští, nestalo by se pravoslaví ruské nikdy náboženstvím budoucnosti mezi národy: příčina toho hlavně tkví v nepravdě pravoslavného učení.

Baron: Dovolím si k poslední své řeči přidati ještě některé myšlenky. Že se odloučili

křesťané východní v Řecku a na Rusi od Říma, bylo pro ně v příčině náboženské patrným neštěstím, chovajíc v sobě nebezpečný zárodek smrti, tedy podobně jak se stalo o několik set let později, když od Říma odpadli protestanté, které dnes vidíme mezi sebou rozděleny ve sta nepřátelských sekt, takže není na světě nikoho, kdo by je v jedno u víře spojil a před očividným úpadkem zachránil. Katolická církev stojí dnes v neporušené síle jako jednolitý celek; církve východní rozdrobují se v sekty, vzdalují se od sebe zvyky, učením, obřady, řečmi a národností čím dále tím více, takže již ani se nenamáhají, aby protivy mezi sebou svorně vyrovnaly a propast mezi sebou překlenuly společnou, všecky v jedno spojující naukou. To jest ovšem zlým znamením a očividným důkazem vnitřní nemožnosti zbudovati církev jednu, jak ji Kristus založil a na vždy míti chtěl, prose Boha, aby „všickni jedno byli“.

Professor: Ze slov těch vysvítá, že odtržené církve východní protiví se stále modlitbě Kristově. Kdybych byl věřícím křesťanem, řekl bych, že jsou zřejmě proti Kristu, protože jsou proti Římu.

Baron: Chcete-li nabyti pravého pohledu do nesjednocených církví východních, vzpomeňte, že jest jich tolik, kolik je různých států, jež je trpí — a každá chce býti pravou, zavrhujíc ostatní „spolusestry“. Tak máte nezávislý a od ostatních oddělený patriarchát cařihradský,

alexandrinský, antiochejský, jerusalemský a cyperský, jenž v čele má „šťastného arcibiskupa vládnoucího celému ostrovu“, a církev ruskou, jež, neuznávajíc žádného ze jmenovaných patriarchů za vrchní hlavu církevní, samu sebe jediné pravou čili „pravoslavnou“ vyhlašuje, osobujíc si vrchní církevní vedení pomocí sv. synodu, jejž teprve dne 11. února 1721. car Petr zřídil. — Východní křesťané v Rakousku uznávají zase vrchní hlavou křesťanstva „velice šťastného arcibiskupa Karlovického“. Přidejte k tomu ještě zmínku o církvi srbské, černohorské, bulharské, řecké atd. a máte pestrý obraz vychvalovaného křesťanství východního! V Rusku jest vedle státní církve, vlastně v ní, tolik sekt a odrůd náboženských, že nezřídka musí kozácké meče rozhodovati mezi „pravověřícími“, z nichž všickni chtějí míti naprostou pravdu, ač jí patrně nemá nikdo. Nedivte se této rozháranosti náboženské. Kristus modlil se za jednotu církve své: v církvi východní jednoty náboženské není; nemožno ji tedy uznati pravou církví Boží, a následkem toho nemá mezi národy náboženské budoucnosti.

Professor: Co se stále drobí, konečně se rozdrobí.

Baron: Máte pravdu! Tento smutný stav není neznám církvím na východě od Říma odštěpeným; proto, uznávajíce neoprávněnost a pochybenost svou, snažily se již několikráte navázati s Římem. Tak stalo se zvláště roku 1274. a na novo roku 1439., kdy slavnostně podrobili se Řekové církvi římské, přijavše celé

věroučné učení její, zvláště však o prvenství papeže v celé církvi Kristově. Později však stali se Řekové opětně věrolomnými, odpadlickými a v uznaném bludě zatvrzelými. Osud jejich jest tedy před Bohem a před světem zpečetěn: odporujíť poznané křesťanské pravdě, čímž dopouštějí se hrozného hříchu proti Duchu svatému, o němž Kristus Pán tvrdil, že nebude odpuštěn ani zde ani na onom světě!

Rada: Jste velice přísným!

Professor: Ale také spravedlivým a důsledným!

Baron: Všecko to působí zhoubně v náboženssko-mravní život lidový. Vychvalovaná horlivost nevzdělaného lidu ruského bývá náramně pověrčiva a neuvědoměla; ruští i řečtí popové známí jsou na celém světě nedostatečnou vzdělaností a předpojatostí proti jinak věřícím; nikde snad není mezi duchovními také tolik bídy a závislosti na světských lidech (úřadech), jako mezi řecko-ruskými popy, kteří právě pro uvedené příčiny nepožívají mezi lidem náležité vážnosti, stavše se u vzdělanců řecko-ruských předmětem nenávisti a potupy.

Rada: V jiných zemích a vyznáních nevede se kněžím lépe.

Professor: Ale přece nikde tak mizerně jako pravoslavným popům. Duchovenstvo naše má podnes velikou moc náboženssko-mravní na celý národ a všecky třídy jeho, nemohouc býti o vliv ten připraveno hanebnými útoky, kteréž od let podnikají na ně liberálové, židé, zednáři,

socialní demokrati a fanatičtí realisté . . . Mezi lidem a mezi vzdělanci mnohými má katolický kněz mnoho upřímných přívrženců a stav kněžský podnes počítá se k váženým stavům v celé zemi, což i protivníci stále dosvědčují, vybízejíce k ráznějšímu boji proti „rostoucí moci klerikálů“.

Baron: Následkem vad, které jsem už vytkl v hlavních rysech, jest církev řecká i pravoslavná jaksi celá strnulá, nemohouc získati vlastními náboženskými prostředky nových, zvláště vzdělaných přívrženců ani doma ani za hranicemi.

Professor: Noviny přinášívají zprávy o rozličných obráceních na pravosláví, zvláště v nejvyšších a v nejnižších kruzích národa.

Baron: Máte pravdu; málem byl bych na to zapomněl! Ruská církev častěji popadne nějakou cizozemskou protestantskou princeznu na pravoslavnou udici. Stává se to vždycky, kdykoli nějaký velkokníže chce se s cizinkou oženiti. Obyčejně zajedou si do Němec k maličkým dvorům různých knížat a králů; ti pak, aby dcera jejich stala se kněžnou v mocné říši, rádi svolují, aby odpadla od protestantismu a přestoupila k pravoslaví.

Rada: Takové obrácení nemá ceny: je to jidášství a kšeftovnictví, dávající pohoršení věřícím i nevěřícím.

Baron: Souhlasím, ale nejsem se vším hotov! Někdy čítáváme totiž v novinách, že celé dědiny byly úředně nebo vojensky přinuceny vrátiti se k církvi pravoslavné (na př. ducho-

borci, raskolníci atd.), nebo že celé osady donuceny odpadati od víry jiné (katolické) a přidávati se k státní víře ruské. Někteří vyznavači, na př. sjednocení katoličtí Řekové — jejichž probošt ještě v prosinci 1902. byl přísně trestán, že oddal snoubence bez státního dovolení — bývají prohlašováni za pravoslavné, ač se tomu protiví a nejsou vyznavači církve ruské.

Professor: Něco podobného může se dnes díti už jen v nevzdělaném násilnickém Rusku, kdež o svobodě svědomí dosud mnoho nevědí, posílajíce i v dvacátém století jinak věřící do ledové Sibiře z trestu. Tomuto barbarství mělo by se opříti celé vzdělané lidstvo!

Baron: Stává se ovšem, že vzdělaní jinověrci — katolíků nevyjímaje — přestupují na pravoslaví, ale proč? Aby neměli obtíží s úřady ruskými, aby byli povýšeni, lepšího postavení se dodělali atd. Že by který katolický odpadlík na Rusi byl přestoupil k pravoslaví z přesvědčení a že by byl nábožněji živ, dosud jsem nikde nečetl. O kněžích pak, kteří z katolické církve přestoupili na pravoslaví, víme všickni, že to udělali jen k vůli ženitbě a časnému zaopatření: jsou to čestné a náboženské důvody pro změnu stavu a víry?

Professor: Nejsou, a pravoslavná církev, přijímajíc takové odpadlíky, dokazuje, že má špatný žaludek.

Baron: Proti tomu mohu uvésti mnoho vynikajících jmen ruských, jejichž majitelé náležejí k nejpřednějším rodinám ruským slynouce

bohatstvím a vzděláním, kteří stali se katolíky vzornými, dokonce i kněžími a jesuity, ztrativše vše časné a pozemské, takže mnohdy byli jako psanci i z rodin svých za to vyvrženi! Buďtež uvedeni aspoň tito: kníže Gallicín, kníže Kozlovski, kněžna Sanguškova, hraběnka Světčinová, kníže Gagarin, hrabě Šuvalov, hrabě Lunin, hraběnka Tolstojová, kníže Ondřej Rozumoský, hraběnka Golovinová, kněžna Gallicínová, hrabě Petr Jermalov, kníže Volkonski, princezna Nariškínova, hrabě Jan Martinov, professor Vladimír Pečerin, kněžna Sayn-Witgensteinová, hrabě Rasadovski, baronka Seebachová, rozená hraběnka a dcera kancléře ruské říše hraběte Nesselroda, hrabě Šubleníkov, hraběnka Roztopčínova provdaná Ségurova atd.

Professor: Vzácná jména!

Baron: A všickni dělají nám čest, mnozí velikou čest nábožným, ba svatým životem. Hraběte P. Martinova viděl jsem osobně; byl učiněnou pokorou a radoval se velice, slyše, že starý řád dominikánský ve slovanských zemích nabývá půdy mnohoslibným noviciátem českým v Olomouci.

Professor: Shrneme-li tedy vše, co dosud bylo řečeno, v přehledný celek, jaký bude konečný výsledek?

Baron: Tento: Ruské církvi i řecké nedostává se oné vniterné síly životné, již projevuje všude svou jednotou a neomylností církev katolická! Moc církve pravoslavné na Rusi, která tolik strachu nahání panu radovi, jest pouze

zevnější, hmotná čili vojensky-politická; náboženství však vyžaduje síly vnitřní, duchovní a mravní, následovně nemůže mu zevnější síla vojenská nikterak trvale na nohy pomoci. Co je mrtvo, zůstane mrtvo, i kdyby deset pravoslavných vojenských a politických mocí stavělo je na nohy! Proto také vidíte, že pravoslavná a řecká církev nesahá dále, než politická a vojenská moc států, které víru řecko-pravoslavnou prohlašují za svou; kam nedosáhnou řecko-ruské bodáky, tam není také řecko ruské víry, a ne jen to, nýbrž: i kde sahají řecko-ruské bodáky, ve vlastní domovině vře a bouří to všemi možnými sektami podtínajícími kořeny víry pravoslavné a ruské. Proti tomu vyvíjí se a stojí a roste víra katolická vnitřní náboženstvo-mravní silou svojí, bez pomoci bajonetův, ano i proti nim, ukazujíc právě tím živoucí sílu a budoucnost i v pravoslavné říši ruské a v nesjednocené církvi řecké.

Professor: Četl jsem, že papež Lev XIII. snaží se přivésti rozkolnické Řeky a Rusy do lůna církve katolické. Nemohl byste nám povědĕti, s jakým výsledkem?

Baron: V Rumunsku nabývá hnutí po spojení s Římem mezi lidem pořád víc a více půdy; a nejen mezi lidem, nýbrž i mezi vzdělanci. Když onehdy na počátku školního roku dostavilo se několik školdozorců k tamějšímu rozkolnickému patriarchovi, líbajíc mu dle pořadu ruku po starém zvyku, řekl jeden z nich: „Modleme se za pokoj národův a za sjednocení všech církví.“

Všichni pohlédli na smělého mluvčího a na „velice svatého patriarchu“, jak tamnímu arcibiskupu říkají, očekávajíce, co nyní bude. A patriarcha? Vzav za ruku smělého inspektora, pravil: „Vyslovil jste veliké slovo“, načež jal se vykládati o pravé církvi v ten způsob, jakoby zrovna vychvalovati chtěl církev římsko-katolickou, takže všickni byli řečí patriarchovou překvapeni. Ode slov ke skutkům bývá ovšem z pravidla daleko a pouhá řeč málo může. Zde však třeba v projevu spatřovati vážné znamení doby, protože rozkolníci řecko-ruští bývali proti církvi naší náruživě zaslepenými; uznávají-li tedy konečně na nejvyšších místech oprávněný význam církve katolické třebas zatím jen slovy, značí to proti staré době veliký pokrok, značí to změnu nejpodstatnějších věroučných článků, dělících obě církve od sebe a zavádějících Řeky v náboženský blud. Kdyby nebylo se mnohým lidem obávati zlých následků peněžních, obchodních a podnikatelských, bylo by obrácencův ihned dosti hojně; zatím však to jen vře a časem snad i vyvře, až se totiž změní neutěšené poměry zemské.

Rada: Pěkné naděje, ale daleký a nejistý konec.

Professor: Nemyslím! Na Balkáně vře to jako v kotle. Každý den může nám přinésti neočekávaný převrat. Jako za války rusko-turecké před 25 lety, tak i nyní mohou tam přijíti křesťané k docela jinému náboženskému životu než dosud mají. Tehdy stali se mnozí mohamedáni

křesťany takřka obratem ruky; dnes mohli by se z rozkolných křesťanů státi katolíci.

Baron: Nevěřím, pane professore, v náhlý obrat mezi národy balkánskými na prospěch katolické církve; myslím však, že toho ani není třeba, poněvadž víra vyžaduje času a milosti Boží, nikoli však jen nespokojenosti a politické rozervanosti. Z té příčiny více naděje chovám především k modlitbě, která se mezi Slovany děje za obrácení našich pobratimů severních i jižních, a pak očekávám pomoc od práce, již na Balkáně podnikají katoličtí missionáři, lid neunavně poučujíce a trpíce při tom za víru stále mnoho zlého. Modlitba, apoštolská horlivost a utrpení byly odjakživa nejlepším klíčem víry naší k lidskému srdci; tímto způsobem obrátili apoštolé svět pohanský a tímto způsobem obrátí katoličtí missionáři svět rozkolnický k pravé církvi.

Professor: Neodpírám Vašim důvodům; jsouť opravdu hlubšími než moje; ale domnívám se, že přistoupí-li důvody mé k důvodům Vašim, bude věc snadnější. Příznivých okolností zevních nelze nikde podceňovati.

Rada: To je pravda, jen že třeba pamatovati: dostaví-li se tyto zevní příznivé okolnosti pro změnu náboženství na Balkáně, mohou z nich těžiti také protestanté, takže není nikterak vyloučeno, že katolická víra ani po té neujme se na Východě.

Professor: Tomu nevěřím již proto, že protestanté ve věcech věroučných jsou rozháranější, řeknu zpříma, nevěrou a liberalismem po-

kaženější než rozkolnická církev rusko-řecká a následkem toho zůstanou Východané buď v bludě dosavadním, nebo — odhodlají-li se ku změně náboženské — přestoupí k Římu, s nímž je nejen minulost, nýbrž i věrouka namnoze váže, stavíc je zároveň tím proti evangelíkům, jichž také pro jejich (většinou) německou národnost a víru slovanští rozkolníci nemají rádi.

Baron: Ano! Na protestantismu nevybrali by si rozkolníci východní nic lepšího než mají; protestanté nemají dnes namnoze ani tolik víry, kolik jí mají pravoslavní Rusové a rozkolní Řekové. Nač by tedy stávali se Řekové a Rusové protestanty?

Professor: Tak jest! Kdo mezi Rusy a Řeky víry nemá neb o lepší se nestará, nepřestoupí k žádné víře nové; komu na Rusi opravdu víra rozkolnická nedostačuje a kdo touží v Řecku po lepší víře, stane se katolíkem a nikoli protestantem, jak to konečně dělají i mnozí protestanté, kteří z touhy po lepší víře opouštějí vyznání evangelické a přestupují k církvi katolické.

Rada: Pan professor mluví jako zjednaný odpůrce protestantismu a hotový obhájce katolicismu. Snad není daleko chvíle, kdy půjde s panem baronem do římsko-katolického chrámu na obřady.

Professor: Už jednou vyložil jsem Vám, jak pohlížím na věc, — proto nemám, co bych odpovídal. Půjdu-li však kdy ještě jednou do kostela, nebude se jistě jmenovati evangelickým.

Rada: Neřekl jsem, že jste odpadl od protestantismu?

Professor: Odpadli jsme všickni, tedy já i Vy, protože již dávno nevěříme, co věřívali naši otcové, takže kterýsi dvojctihodný pan pastor v Čechách radí (v časopise „Jednota“ roč. I. seš. I. str. 59), aby protestanté přešli přes své katechismy šestnáctého století, tedy: aby zřekli se původní víry, jak ji hlásal Kalvín, a by přijali katechismy nové čili nauky takové, které více pro nynější dobu se hodí a při tom mají nátěr „českobratrský“.

Rada: Pamatuji se, že „katechismus českobratrský“ nebyl přijat v naší reformované církvi evangelické z ohledů věroučných, čili pro „čistější učení“ švýcarsko-kalvínské, jehož přidržovali se otcové naši.

Professor: A já se zase pamatuji, že přes to přese všechno tvrdí čáslavský pan pastor Kozák,*) že nepřijatý katechismus českobratrský stal se v některých sborech vaší církve učebnou knihou věroučnou evangelické školní mládeže!

Baron: Kdo může za takových okolností přestoupiti vážně k protestantismu?

Professor: Zvláště když uváží doznanou pravdu, že čeští nynější evangelíci jsou odtrženi časem i duchem od českobratrské nauky a že od představených (z Vídně) mají zakázáno „českobratrství“.

Baron: Kterak tedy mohou učiti ve školách dítky podle úředně zakázané nauky?

Professor: Nevím.

*) Ve spise „Co je pravda?“ na str. 202.

Baron: Mrzuté to věci! Nechme jich a pojďme zase na Balkán mezi katolíky!

V Bulharsku působí od roku 1842. katoličtí missionáři z řádu resurrekcionistů; poslal je tam papež Pius IX. Dle národnosti byli tehdejší resurrekcionisté většinou Poláky. Mnozí z nich přiučili se v krátkém čase dokonale řeči bulharské a jali se zdárně pracovati hlavně v Thracii. Kterak od té doby pokročili v práci apoštolské, svědčí zpráva školská z roku 1896—1897, sepsaná od P. Mossera, představeného missie. Píše: Naši kněží spravují obecné školy v Adrianopoli; tamtéž mají gymnasium s 88 stálými chovanci, jež připravují buď na stav kněžský nebo učitelský nebo úřednický dle vloh a náklonnosti jednotlivcovy. Zvláštní církevní bratrstvo uložilo si modliti se za hojné a hodné kandidáty pro stav kněžský. Mimo to jest tam filosoficko-theologický ústav a francouzsko-bulharský internát čili dům pro 27 studentů, jakož i školy řemeslnické pro chlapce, kteří nevynikají nadáním duševním, slibují však schopnostmi tělesnými státi se dovednými řemeslníky, zvláště tiskaři, knihaři, krejčími atd.

Mimo tyto školy má řád nedaleko Adrianopole chlapeckou školu v Malko-Tirnovu se 210 žáky; tamtéž je dívčí škola se 60 žákyněmi a ještě jedna chlapecká škola (v Akbunaru) s více než 50 žáky.

Sedm gymnasistů již se podrobilo maturitní zkoušce s dobrým výsledkem. Jednoho poslali missionáři do Lvova studovat, jeden odebral se

do Sofie na školy filosofické, ostatní ustanovila vláda za učitele v katolických osadách, na nichž dosud vždy bývali učitelé rozkolničtí. Největší snahou resurrekcionistů jest, aby chovancům svým dali dobrý náboženský základ a dobré vychování mravné. Za tou příčinou nepřijímají žádného žáka do církve katolické, dokud neukáže, že chce mravně žíti a že zná důkladně naše náboženství. Mimo to vyžaduje se vždy, aby měl dobrý úmysl a svolení rodičů nebo jejich zástupců, jež dosud ve všech případech bez obtíží bylo dáno. Řecko-slovanský obřad, k němuž chovanci náležejí, zachovává se též v klášteřích, ale tak, aby se přiučili také obřadu latinskému a pobožnostem, které mezi východními křesťany méně jsou známy, na př. modlitba růžencová, pobožnost k nejsv. Srdci Páně atd.

Žáci, kteří dosud z ústavů missionářských vyšli, jsou již roztroušeni po celém Bulharsku v různých úřadech, povoláních a místech; dělají řádu čest a pracují horlivě pro katolickou věc, zvláště mezi rozkolníky, jejichž mnohé předsudky proti katolické církvi příležitostně vyvracují. Lepší chování mravní, větší vzdělání vědecké, pevnější povaha náboženskо-mravní, jež naši chovanci mají, zjednávají jim uznání a přednosti u rozličných vlivuplných úřadů státních proti žákům z ústavů rozkolnických, jejichž chovanci a učitelé s našimi nikterak se měřiti nemohou. Většina našich chovanců působí ve školství; mnozí jdou však také k vojsku nebo k úřadům, když byli vychodili vysoké školy rakouské nebo

francouzské, kdež se jim dostává potřebného vzdělání odborného. Vynikající nemajetné žáky podporuje v studiích universitních klášterní ústav doma i v cizině; následkem toho zůstávají církvi katolické věrnými a řádu vděčně oddanými, působíce rádi v úmysle jeho náboženskо-mravním. Časem dostávají mladí tito lidé veřejná důležitá postavení v zemské službě u rozličných úřadů, čímž ještě více pro katolickou věc mohou působiti. Někteří možná zapomenou na klášterní své dobrodince, ale všichni ne; mnozí zůstanou věrnými ideálům mládí, a na ty nejvíce stavíme budoucnost katolické víry na Balkáně.

Nejlepším ovocem působení resurrekcionistů na východě jest dosti častý zjev, že mnozí odchovanci jejich škol věnují se životu duchovnímu, stávajíce se kněžími světskými nebo dokonce i klášterními. Na dobrém, mravném a vzdělaném duchovenstvu možno s jistotou založiti oprávněnou naději v budoucnost katolického náboženství. Mladistvé kandidáty kněžské posílá řád do Říma, kdež se jim dostává na nejvýše pečlivé výchovy i všestranného vzdělání. Mnozí z nich navrátili se již z Říma do vlasti a působí horlivě na vinici Páně.

Všickni světští kněží apoštolského vikariátu v Thracii, nejdůst. biskupa Msgr. Petkova nevyjímaje, jsou bývalými žáky missionářských ústavů resurrekcionistických, z nichž též do sebe vsáli vpravdě apoštolského ducha, kterým se vyznamenávají. Všickni žijí v bezženství dobrovolném, ačkoli by panického života vésti ne-

musili, jako ho nevedou sjednocení kněží rusínští a rumunští atd. Někteří z těchto kněží jsou i pilnými spisovateli, podávajíce lidu svému dobré spisy v jeho rodné řeči, čímž trvale a hluboko vnikají do národa. Zvláštní zmínky zasluhuje Michael Mirofl, farář Topuslarský, jenž všecky spisy Ségurovy přeložil pěkně do bulharštiny, čímž získal si velmi mnoho zásluh o dobrou věc katolické víry mezi svými krajany.

Aby nabyli v lidu důvěry, učinili si missionáři hned na počátku pravidlem, že mezi Bulhary budou také Bulhary a jen Bulhary. Z té příčiny přijali bulharštinu za druhou řeč mateřskou, pilně se jí učili a nyní výhradně jen jí užívají na kazatelně, ve zpovědnici, v kostele, v soukromém i veřejném životě. Taktéž ve všem dovoleném podrobili se naši missionáři všem národním zvykům nové vlasti, zachovávajíce obvyklé tam posty, ba i kněžský zemský kroj, jakkoli proti tomu bulharští popové z počátku brojili; obřady řecko-slovanské zachovávají se v domech a kostelích missionářských pečlivě, zcela jak si toho přeje papež Lev XIII. Tím vším jakož i obětavou horlivostí a skromností došli katoličtí missionáři v celé zemi mezi všemi vrstvami národa mnoho přízně a uznání. Věci naše stojí dnes na Balkáně tak dobře, že i rozkolníci váží si katolických duchovních více než svých popů, posílajíce dítky raději do našich klášterních škol, než do ústavů rozkolnických.

Professor: Domníval jsem se, že více řádů působí na Balkáně.

Baron: Vším právem, neboť vedle resurrekcionistů pracují tam františkáni (zvláště v Bosně), lazaristé a jesuité. Lazaristé mají v Cařihradě mnohoslibnou kollej, pracujíce hlavně mezi tamním četným roztroušeným obyvatelstvem německým jakož i mezi domorodci; mají tam obecné školy chlapecké i dívčí, sirotčinec, pensionát a gymnasium. — Milosrdné sestry věnují se v Cařihradě cele vznešenému povolání u loží nemocných, připravujíce slovem i příkladem víře katolické přístup do srdcí mnohých. — Nověobrácených rozkolníkův a mohamedánů zaznamenávají lazaristé každého roku slušný počet, ač mezi línými a fanatickými Turky dosud nepřišel čas žní pro víru naši. 13 missionářů katolických a 27 milosrdných sester pracujících, strádajících a stále se modlících za obrácení zbloudilých a nevěřících, nezůstane ani v Cařihradě bez očekávaného úspěchu.

Arcibiskup Durazský Bianchi vypravuje, že „létací missie“ jesuitské v Albanii mezi venkovským obyvatelstvem rolnickým a pastýřským velmi utěšeně působí. Na visitační cestě navštívil v jediném roce 18 vesnic a 5 měst, totiž Tiranu, Durazzo, Valonu, Zaninu a Prevesu; všude shledal lidi víře upřímně oddané, nábožné a horlivé. Missionáři dotvrzují, že se jim podařilo mnoho starých nepřátel usmířiti, zlozvyky odstraniti, pobožnost růžencovou mezi lidem valně rozšířiti. Zvláštním milým úkazem jest neobyčejná důvěra lidu albánského k nejsladšímu Srdci Páně. — Co dobrého pro víru katolickou od let způsobili

a působí v zemích poturčených mezi lidem bosensko-hercegovským chudobní synové sv. Františka Serafínského, — františkáni, — nelze zde vylíčiti; bylo by potřebí mnoha stran, aby se jen nastínilo záslužné jejich dílo. Chcete-li si o tom přečísti velice zajímavou studii, doporučuji vám práci Třeštíkovu ve „Vlasti“ (1901—1902).

Professor: Možná, že se k tomu odhodlám, poněvadž poučení hledám všude, ať je to v časopise kterémkoli, třebas i ultraklerikálním.

Rada: Cas kvapí! Pane barone, pospěšte na okružní missionářské cestě; máme před sebou ještě hodný kus cesty.

Baron: Z království Řeckého zvěstuje se: Následkem vrchnopastýřské moudré opatrnosti a apoštolské horlivosti athenského arcibiskupa, Kajetana de Angelis, nabývá katolická církev ve všech vrstvách národa, nejvyšších kruhů vládních nevyjímaje, vždy víc a více vážnosti a uznání. Výslovný a rázný katolík, Ludvík Toman, dostal se až na křeslo ministerské; z toho je patrno, jaké moci nabyli řečtí katolíci v poslední době. Překrásná kathedrála svatého Diviše bývá ve dny sváteční a nedělní navštěvována také četnými pravoslavnými Řeky laiky i duchovními, kteří pilně naslouchají duchaplným kázaním arcibiskupovým, konaným nejpěknější novořečtinou. Vyšší vzdělavací ústav — Lyceum Leoninum — má již 350 žáků, mezi nimi dosti rozkolných Řeků.

Professor: Co činí protestantští pravověrní pastoři pro evangelickou víru v Řecku? Není o nich docela nic slyšeti!

Baron: Z Řecka dejme se na cestu do Svaté Země! Abyste poznali, co učinili katolíci v Jerusalemě v poslední polovici minulého století pro chrámy a kaple palestýnské, pravím v krátkosti, že roku 1897. měli hotových chrámů 15, hotových kaplí 18 a většina jich jest všemu věřícímu lidu veřejně přístupna, ležíc uvnitř svatého města. Mimo to mají tam katolíci také 14 svatyň čili zastavení, připomínajících hlavních okamžikův umučení Páně. Jen 3 ze jmenovaných svatyň a chrámů jsou z doby starší; všecky ostatní mají původ mladší, totiž od roku 1840., což svědčí, že se ve Svaté Zemi horečně a úspěšně pracuje, ačkoli překážky činívají se tam našincům mnohé jak se strany turecké tak se strany nesjednocených Řekův a pravoslavných Rusů atd., takže nezřídka stávají se i krvavé srážky na místech svatých, jež pak musí býti na zakročení úřadů cestou diplomatickou spravedlivě urovnány. — Velikou zásluhu o probuzení a udržování katolického života ve Svaté Zemi mají františkáni, „strážcové sv. hrobu“. — V posledním desítiletí minulého století založili si také francouzští dominikáni v Jerusalemě velikolepou kollej sv. Štěpána, na níž zvláště učené studium Písem svatých s velikou horlivostí se pěstuje, přivolávajíc posluchače ze všech dílů světa bez rozdílu národností.

Jaký duch vane v tamějších zemích znova církvi získaných, vypisuje apoštolský delegát pro Syrii, dominikán Msgr. Altmayer, dle události z posledního pronásledování křesťanských Armenů,

asi takto: Jen ctihodným missionářům řádu kapucínského třeba děkovati, že v Charputě povražděny nebyly křesťansko-armenské rodiny krvelačnými hordami divokých Kurdů, kteří sto chutí měli vrhnouti se na bezbranné Armény a zničiti je, jako to dělávaly před staletími zdivočilé zástupy Tamerlánovy, pleníce a vraždíce načkoli křesťanského přišly. Stavení missionářů kapucínských stojí totiž uprostřed armenské čtvrti města, takže nebylo možno zapáliti domův armenských, aby zároveň popelem nelehly budovy missionářské — klášter, škola a kostel, — v nichž bylo křesťanů zrovna nabito, hledajících na místech těch záchrany života. Vesnice Hussenit již hořela, jakobitské předměstí Sinamut bylo vydrancováno, zbývala jen ještě tedy armenská část města, na niž diví Kurdové jižjiž se řítili. Strašlivý řev rozkacených zuřivců, rachot výstřelů, dupot cválajících koní, kouř a oheň ze zapálených stavení zvěstoval armenským křesťanům, co je v několika okamžicích očekává. Městská pevnůstka a návrší jež ovládají celé město, jsouce v bezprostřední blízkosti kláštera, byly taktéž v rukou drancujících hord kurdských. Právě seřaďoval se nepřítel k útoku na klášter, když v posledním okamžiku objevil se u missionářské brány zástupce krajského místodržitele vyzývaje kapucíny, aby vše opustili a útěkem se spasili, poněvadž úřady světské nemají již moci zadržeti rozlícených Kurdův. Uposlechnou-li missionáři, dá se jim dostatečný vojenský doprovod, aby aspoň život na jisto zachránili, když jejich majetku nemovitého a

života Armenů zachrániti nelze. „Odejdou-li důstojní páni missionáři, jsme zde všickni ztraceni“, volali zoufanlivě armenští křesťané. — Pevným hlasem prohlásil v této děsné chvíli představený missie P. Hadrian za sebe, za P. Ludvíka a za fratera Adriana z Úpice (Čech?); „Nikdy a za žádnou cenu neopustíme těchto ubožákův ani kostela ani školy ani kláštera; jsmeť všickni odhodláni raději zemříti společně, než pustiti se v nebezpečenství nečestně.“ V tom přišel i místní turecký velitel a znova prosil, aby kapucíni neprodleně odešli do Mezere, kdež ujme se jich výdatně tamější silná posádka. „Máte-li v Mezere silnou posádku, zavolejte ji na pomoc sem“, odvětili neohrožení missionáři. „Lidu křesťanského nyní na žádný způsob neopustíme!“ Mužné toto jednání zarazilo velitele i zástupce místodržícího, kteří, bojíce se zápletek s evropskými velmocemi, kdyby křesťanští missionáři byli pobiti a majetek jejich od poštvaných Kurdů zničen, obrátili slibujíce, že tedy se vynasnaží zachrániti všecky a všecko. Hned po té přiklusala vojenská ochrana a postavivši se před klášter dostala rozkaz, aby neprodleně použila zbraně, kdyby hordy divokých Kurdů chtěly použiti proti křesťanům násilí. — Netrvalo dlouho a pušky hrály již na obojí straně divokou písničku; po nedlouhém boji ustoupili Kurdové, ženouce se na čtvrť protestantskou, v níž nelidsky pálili, drancovali a zabíjeli bezbranné obyvatelstvo . . . Nelze ani popsati, jak zachránění Arménové děkovali neohroženým missionářům a z jaké úcty mezi lidem těší se

od té doby chudobní kapucíni. Přes 100 armenských rodin přestoupilo hned na to veřejně k církvi katolické, pravíce: Když se nás rozkolníkův ujali ctihodní missionáři v hodině neodvratné záhuby, nasadivše za nás vlastní život a majetek, ujmou se nás zajisté ještě více teď v pokoji a míru, kdy jsme se stali katolickými křesťany. Mnozí ze zachráněných Armenů zjevně vyznávali, že v děsném krveprolití a neštěstí, jež je skrze Kurdy stihlo, vidí trest od Boha za tvrdošijnost, které se léta dopouštěli, když laskavému vyzvání papeže Lva XIII., aby zanechali dodělávajícího u nich rozkolu a vrátili se do církve původní, stále odpírali, ač viděli úpadek náboženskomravní v celém národu. Buď tomu jak buď, tolik jest jisto, že od posledního pronásledování mnozí rozkolničtí Armenové prohlédli a k církvi naší přilnuli, takže katolická víra vyšla z tamního pronásledování silnější než byla před ním. Dle zpráv z roku 1897. přestoupilo 400 nesjednocených Armenů v Kapadocii k církvi římské, hlavně následkem posledních krvavých událostí.

Rada: Neměli tedy pravých pohnutek náboženských k záměně víry.

Professor: Měli, poněvadž zcela správně soudili, že víra, která takové missionáře vysílá, jakými se osvědčili chudí kapucíni v Charputě, rozhodně jest vírou lásky, tedy učením Kristovým.

Baron: O kapucínských missiích v Mesopotamii máme tyto zprávy: Jak kněží tak jeptišky získali si lidumilností, obětavostí a náboženskou horlivostí nejširší vrstvy národa; všude vidí je rádi, dávajíce jim patrná znamení upřímné lásky. Přes 200 rozkolnických rodin bylo tím získáno katolické víře a nová obrácení stávají se každodenně. Bohužel, že oba missionáři upracovali se do té míry, že nyní stali se takměř neschopnými další námahy. P. Apollinář leží těžce nemocen — a co to čtenář bude čísti, je horlivý missionář snad už mrtev — raněn byv mrtvicí. Velebný stařeček P. Basil, jeho soudruh, dosáhl pětasedmdesátého roku, takže vysoké stáří podetíná poslední vetché síly bohonadšeného kněze. Mladší síly missionářské nebylo lze na ten čas sem poslati a ubozí nověobrácenci nemají dosti příležitosti osvědčovati náboženské smýšlení. Snad Pán Bůh brzy nějak pomůže!

Aby chránili chlapcův a dívek navštěvujících missii před sveřepými Turky, rozkolníky, ba i před nevraživými protestanty, byli ctihodní missionáři nuceni založiti zvláštní školy ve čtvrti obydlené rodiči ubohých dítek; obě školy utěšeně zkvétají, odvádějíce žáky a žákyně jak protestantům tak rozkolníkům i Turkům. Školu chlapeckou obstarávají dva učitelé, školu dívčí řídí jeptiška se čtyřmi učitelkami; přes 200 žákyň navštěvuje mladičký tento ústav. Mimo to mají missionáři v hlavní čtvrti města starou školu, v níž učí se asi 80 chovanců v řeči syrské, francouzské a arabské. Také je tam útulna kterou řídí francouzské jeptišky s výborným prospěchem. Malá lékárnička dává zdarma chu-

dobným potřebné léky, čímž získává mnohá jich zatvrzelá srdce víře Kristově. V Diarbekiru pracují rovněž jeptišky velice úsilovně ve školách, vychovávajíce pečlivě mnoho děvčat v křesťanské nauce, dobrých mravech a vzdělanosti. V industrialním kursu zhotovily domorodé žačky pod dozorem jeptišek vyšívání a háčkování, jež budilo podiv všech navštěvovatelů; tím ovšem přibývá mezi obyvatelstvem důvěry k jeptiškám; mnohé turecké a rozkolnické rodiny posílají dcerušky do katolické školy klášterní, dávajíce jí v každé příčině přednost před školami vlastními a nebojíce se, že dívky pochytnou ve škole všelicos z katolického náboženství.

Brzy po děsném pronásledování odhodlala se představená jeptišek zříditi šicí školu pro armenské vdovy po zavražděných mužích, aby si dovedly vydělati čeho nejvíce k životu potřebují a by bídy, hanby a hříchu se uchovaly. Vdovy armenské jsou jeptiškám za to velice vděčny. Každou neděli a svátek přicházívají do kláštera také na katechismus, jejž jim vykládají sestry s uznání hodnou trpělivostí, vychovávajíce z ovdovělých Armenek vzorné křesťanky a matky. Pobožnost růžencová nabývá víc a více obliby mezi domorodými křesťany, oč vedle jeptišek mají největší zásluhu neunavní missionáři . . . Před nemnohými lety slavili tam našinci zlaté jubileum ctihodného kněze-stařečka P. Basila, jenž přes 46 let mezi domorodci neunavně pracoval a takměř všecky v mladíky a muže dorůstati vidíval. Byla to zvláštní, srdečná a na

nejvýše pohnutlivá slavnost. Celé osady přišly děkovat ctihodnému knězi za apoštolské mezi nimi působení a prosit o požehnání v památný den jeho oslavy, k níž dostavili se dle možnosti okolní missionáři jakož i apoštolský delegát dominikán Altmayer, biskup mesopotamský. P. Ludvík, kapucín a spolupracovník jubilarův, měl slavnostní kázaní v armenské řeči, začež byl mu shromážděný lid náramně povděčen, jsa hrd, že slovo Boží i při takové slavnosti hlásá se pohrdaným a pronásledovaným jazykem armenským. Církev ujímá se laskavě potlačovaných i zde, čímž ovšem získává důvěry jejich, takže mnozí zříkají se bludův a přistupují k Římu.

Katolický chrám v Mardinu bývá velmi dobře navštěvován. Mnozí věřící domorodci umínili si dobrovolně, každodenně před prací obcovati mši svaté. Do roka přistupuje na tisíce lidí ku stolu Páně. P. Daniel, jenž toho času sám všecky práce v duchovní správě vykonává, stěžuje si, že při nejlepší vůli a největší snaze není s to, aby postihl všecko. Nejvíce času věnuje zpovídání, kázaní a členům třetího řádu svatého Františka, jejichž náboženstvo-mravní život hledí všemožně zdokonaliti a k náležité výši pozvednouti, aby stávali se zářným příkladem jinověrcům a rozkolníkům, pozorujícím vše ostražitě závistivým zrakem. Zvláštním jest, že úcta Panny Marie mezi lidem nabývá stále půdy: nezřídka viděti v klášterní kapli před oltářem bohorodičky klečeti ženy — turecké! Z úkazu toho nabývají missionáři důvěry v budoucnost,

neboť o nejsvětější bohorodičce učí církev, že ona samojediná potřela kacířství všeliká, davši světu Krista, pravé to světlo na osvícení národů sedících ve tmách bludův a hříchů!

Rada: Vždy jsem myslíval, že církev katolická z jiných příčin uctívá přemrštěně Pannu Marii.

Baron: Hlavní příčina naší úcty k Panně Marii jest její požehnané mateřství, jež nám přineslo Spasitele Krista. Mimo tuto příčinu jsou ovšem i jiné, zvláště mocná přímluva bohorodičky u syna, jakož i její osvědčená pomoc ve všech potřebách života lidského a církevního, nemluvě o přemnohých vzácných ctnostech, jimiž se přede všemi vyznamenávala.

Professor: Mně vždy bývalo nápadným již v letech chlapeckých, proč protestanté neuctívají matky Kristovy, jak to činí katolíci a rozkolníci.

Rada: Bojíme se, aby se tím neubralo úcty Bohu a Kristu.

Professor: Ano! Tak mluví a píší u vás lidé, jimž náboženskou lhostejnost ba i nevěru v Boha a Krista možno z jejich spisů dokázati; věřící a nábožní protestanté neradi však nesou, že nesmějí volati matky Páně na pomoc, ač vědí, že první zázrak a dobrodiní prokázal Kristus potřebným lidem v Káni Galilejské na přímluvu Marie Panny.

Baron: Pane rado, všimněte si nás katolíků! Kteří z našich lidí mluvívají proti úctě Marie Panny a pobožností k ní nekonají, bývají

vždy v náboženství vlažnými, nepořádnými a mnohdy i nevěřícími; proti tomu jsou všickni ctitelé Panny Marie lidmi zbožnými a víře oddanými, takže možno říci: Kdo nectí Matky, nemiluje Syna a nevěří v Otce!

Professor: Úcta marianská má v sobě opravdu cosi nad míru něžného a poetického. Posvátné zpěvy, průvody a poutě marianské vždy se mi líbívaly a několikráte zastal jsem se jich ve společnostech.

Rada: Vždyť jste nevěrcem!

Professor: Neškodí; hájím, co se mi líbí.

Baron: Pánové, ukončíme, a než na další pouť světem se dáme, několik chvil odpočinku si dopřejeme, uvažujíce každý klidně o všem, co jsme mluvili, čemu jsme odporovali a co jsme dokazovali.

Rada: Tedy malé duchovní cvičení, jak je zavádívají missionáři katoličtí mezi nově na víru obrácenými!

Professor: Přemýšleti klidně a spravedlivě, moudrému sluší.

Rada: Jak chcete; já zůstanu při svém!

Professor: Vždy jsem považoval pana radu ve věcech náboženských o mnoho lepším sebe; vidím však, že mívá zvláštní umíněné vrtochy i tam, kde o „dogmatické“ křesťanství neběží. Tato náboženská umíněnost spojená s úmyslnou rýpavostí do všeho jinověreckého, zvláště však do všeho katolického, vždy mne odrážela od víry protestantské.

Rada: Každý karakterní muž hájí svého přesvědčení. Že by protestanté jiného vyznání nenáviděli a rýpali do katolíkův, není pravda, zvláště dají-li jim katolíci pokoj.

Professor: A to povídáte mně, vychovanému v „tvrdě protestantské rodině“ a čtoucímu podnes vaše listy! Jediné slovíčko „Řím“ nebo „papež“ bouří protestantům krev. Chcete-li něco odsouditi potupně, říkáváte: „Das ist zum katholisch werden = z toho by se člověk mohl stát katolíkem (= zblázniti).“

Rada: Máme také dosti důvodů, pro něž na Řím nevražíme.

Baron: Pánové, — konec!

24. Monofysité.

Následující dva dny věnovali pánové výletům do krásného okolí, aby si po učených rozprávkách a hádkách trochu odpočali. Když pak se třetího dne zase sešli, otázal se professor barona: Kam pak, pane barone, s námi nyní zabloudíte?

Baron: K monofysitům.

Professor: Prosím, jací jsou to lidé? Čemu věří? Kdysi ve školách slyšel jsem o nich zmínku, ale již dávno vykouřilo se mi všecko z hlavy.

Baron: Mezi rozličnými od církve katolické odpadlými sektami jsou také monofysité čili přívrženci Eutychetovi. Daří se jim jako všem sektám: podobají se větvi od stromu odlomené; delší čas bývá taková větev zelenou a zdá se,

že má život; potom však vadne a usychá náhle, rozpadávajíc se na steré kousičky. Tak vedlo se i Nestoriánům a tak daří se též Eutychiánům, ačkoliv, následkem prazvláštních politických a náboženských poměrů tamnějších uchovali se při zdánlivém životě náboženském déle než zasluhují, totiž málem 1500 let, takže jsou nejstaršími sektáři na celém křesťanském světě. Kdyby žili v Evropě, byli by ovšem již dávno dodělali, jak zde vidíme u všech sektářů. Kde jsou dnes Valdenští, Kataři, Pikharti, Husité, Táboři, Čeští a Moravští Bratří? Podívejte se též, jak se daří Iškovcům, Starokatolíkům, Rougeanům, Novokřtěncům, Utrakvistům atd., jež připomínají dějiny zvláště u nás a v sousedních Němcích? Velikou většinou všechny tyto sekty vyhynuly nebo již jen bídně živoří, hledíce vstříc neúprosné, blízké a jisté smrti. Nelze ani jinak. Kristus jich nezaložil, stálé pomoci jim nepřislíbil, trvání do skonání světa nezaručil, proto musily zahynouti a musí skomírati. Před roztržkami a sektářstvím v církvi varoval už sv. Pavel (I. ke Korintským 1, 10—13) napomínaje, že Kristus, jenž ve své církvi za jednotu se modlil, „není rozdělen“.

Professor: Prosím o poučení o Monofysitech; vše, co jste uvedl, znám.

Baron: Původce monofysitů nazýval se Eutyches. Učil, že v Kristu Pánu není dvojí přirozenosti, — lidské a božské, — nýbrž, že jest v něm jen jedna přirozenost — po řecku „monéfysis“, odtud název monofysité, — a sice

taková přirozenost, jež povstala sloučením a pomícháním přirozenosti božské s lidskou. Dle této nauky nebyl a není Kristus Pán ani pravým Bohem ani pravým člověkem, nýbrž jakousi smíšeninou z obou!

Proti bezbožnému učení tomuto postavila se celá tehdejší křesťanská církev rozhodně a zavrhla nepoddajného Eutycheta roku 451. na sněmě Chalcedonském. Od té doby žila sekta Eutychetova v nesmířitelném odporu s církví svatou všeobecnou. Roku 1646. podrobila a smířila se část Eutychiánů s Římem. Zbývající zarytí sektáři rozštěpili se mezi sebou opět v různé sekty a odrudy, potírajíce se navzájem a každá o sobě s největší určitostí tvrdíc, že jen ona má pravdu, a ostatní všichni křesťané že jsou v bludu. Nebylo jinak a nebude jinak, kde v církvi schází požehnaným Kristem ustanovený neomylný úřad učitelský. Nyní jsou ještě zbytky mocných druhdy monofysitů v Přední Asii, Egyptě a v Habeši. V Egyptě nazývají se Kopty. Jich úplnému spojení s pravou církví věnoval papež Lev XIII. mnoho snahy, a nikoliv bez účinku blahodarného. Píšeť koptský katolický patriarcha Kyrillos Macaire dne 1. března 1897., že peněžitá pomoc, kterouž obdržel od časopisu „Katol. Missie“, přišla právě vhod, neboť náboženské hnutí mezi dosud nesjednocenými Kopty nabylo v tom roce takové síly, že oba biskupové podřízení patriarchovi nemohou ani stačiti, aby všemu hned vyhověli, co se na nich žádá. Deset osad odštěpených Koptů

v Horním a Středním Egyptě přestoupilo téměř najednou k církvi katolické prosíce, aby jim posláni byli pravověrní kněží, a aby v obcích nově obrácených vystavěny byly katolické kaple jakož i školy a vzdělavací ústavy, aby dítky katolických rodičů nebyly nuceny choditi do škol sektářských. Z dopisu patriarchova vysvítá dále, že r. 1895. obrátili se katoličtí Koptové z přímá na Jeho Apoštolské Veličenstvo císaře rakouského Františka Josefa I. s úpěnlivou prosbou o podporu svých duchovních záležitostí. Jeho Veličenstvo ráčil milostivě věnovati 45.000 franků a nařídíti, aby peníze ty chudičkým katolíkům koptským ihned vyplaceny byly, aby si opatřili, čeho na účely náboženské nejnutněji potřebují. Peněz císařových upotřebeno bylo ku stavbě patnácti koptických kapliček na různých nejpotřebnějších místech. Hlavní oporou katolických Koptův a takořka jedinou nadějí jest sv. Otec, jenž stále jim vydatně pomáhá. Péčí papežovou zřízen byl koptický seminář v diecési Thébské, kterážto událost bude míti s pomocí Boží dalekosáhlý význam pro všecky Kopty. Národ, jenž má dobré kněžstvo, má též dobrou náboženskou budoucnost, o tom přesvědčí se i sektáři Koptové, neboť řádní a učení domorodí kněží přivedou je konečně snad přece k pravé církvi Boží!

Z roku 1898. máme tyto utěšené zprávy o církvi koptské. Mezi obyvatelstvem nabývá hnutí po smíření s Římem stále síly a ozvěny na všech stranách. Dr. Michael Ghali, kněz koptský studující bohovědu v Innomostí, vypravuje:

1. O diecési Thebské: Od května roku 1895. do dubna 1896. obrátilo se v jediné této diecési na 4000 sektářských Koptů. V dubnu téhož roku jmenováni byli titulárními biskupy Msgr. Maximos Sedfaoui v Hermopoli a Msgr. Ignác Berzi v Thebách. Zvláštní, v zemi koptské nevídaná slavnost, svěcení totiž na biskupa jakož i apoštolské cesty bohonadšených nových biskupů mezi lidem byly příčinou nových četných obrácení. Msgr. Ignác Sogaro dává z roku 1896.—1897. tento přehled o nově obrácených Koptech, z něhož vidno, že stalo se katolíky:

v Om Dumě	170	osob,
v Luxoru, Kénehu atd. .	80	„
v Kom-Abu-Hagaru . .	500	„ (celá osada),
v Dohairu a Kom-El-Nagaru	81	„
v Birbethu	celá vesnice,	
v Agazii	90	osob,
v Kom-Gharabu	41	„ (5 Moham.),
v Rayaně	170	„
v Maelavui	260	„
v Hagar Michtě	205	„
v Onru u Temy	200	„
v Ronaii	150	„
v Nag Gostě	80	„
v různých třech dědinách	150	„

Tedy všeho všudy přes 2000, což dělá s hořejšími 4000, kteří rok před tím se obrátili 6000 lidí; tedy slušný počet nověobrácenců, jichž stále přibývá, jak ujišťuje biskup Berzi v úřední zprávě sv. Stolici. Se zprávou touto poslal týž biskup písemnou prosbu 300 sektářských Koptů

prosících, aby brzo byli přijati do lůna církve. Podobné prosby docházívají často. Některé obce posílají zvláštní zástupce: tak učinily dvě sektářské obce koptické v dubnu 1897. prosíce, aby hned přijaty byly do katolické církve. V červenci téhož roku psal jesuita P. Jullien, že přestupování celých obcí k víře naší trvá dosud. Biskup Ignatius velice se rmoutí, že nemá dosti peněz, aby mohl všude, kde toho potřeba káže, stavěti kostely, kaple a školy; zároveň bojí se, aby Koptové, chtějící se obrátiti, neztratili dobré vůle, vidouce, že se jim v jejich náboženských potřebách nemůže s naší strany již teď vyjíti v ústrety. V srpnu roku 1897. sděloval Dr. Athanasius Saba-El-Lail, generalní biskupský vikář v Thebách, že opětně přistoupilo ku katolické víře téměř 900 nových osob, jichž ihned následovalo 250 sektářů v Nazlet el-Kadi, 400 opětně v Hagar Michtě a 25 celých rodin v Deiru el Ganadele. V Mallavui vzmáhá se církev naše očividně, a v Benisegu nabízejí osadníci bezplatně potřebná stavební místa pro katolické školy, chrám a kněžský dům. Má tudíž dnes (roku 1898) diecése Thebská aspoň 8000 duší; každého roku přestupuje několik set nových sektářů k Římu, takže za nedlouho vymízí tam Eutychiáni na dobro.

2. Diecése v Hermopoli zasílá podobně utěšené zprávy, jakkoli dosud není určen úplný počet všech katolíků; v některých osadách počítá se až 600 pravověřících. Osady sektářské, v nichž před rokem nebo dvěma lety nebylo ani jediného katolíka, počítají dnes 100—200

obrácenců. V rodišti sv. Antonína, poustevníka, — v Narlet Batasu a Buši — uvádí se za jediný rok přes 100 sektářů přestoupivších na víru katolickou.

3. Diecése Alexandrinská, sídlo patriarchovo, nezůstává za předešlými. Nově obrácených lze počítati zvláště v Alexandrii, Mansurahu, Tantě, Mahallah-el-Kebirahu, Zagargu a Samanudě dosti mnoho, takže sektářství i tam ubývá.

Ze všeho lze viděti, že „příhodný čas milosti" nadchází katolické staré církvi koptické, jejíž věrní synové zachovali si pravou víru, ač mnozí jejich spolubratří zabředli do bludů monofysických, odtrhnuvše se od Říma, k němuž nyní zase houfně se vracejí, napravujíce chybu rodičův a chválíce věrnost katolických spolubratrů, kteří nikdy neodpadli a po předcích zděděnou víru katolickou po celá století uprostřed pohanů, židův a sektářských pobratimů neporušeně si zachovali. Neohrožení tito zastanci pravdy náboženské mají sice jinou řeč (koptickou) církevní než my katolíci na západě, mají též jiné zvyky a některé obřady, nikoli však jinou víru; zde mezi nimi a námi není rozdílu; zde je úplná jednota!

Professor: Přál bych si více statistiky čili více početních důkazův a místních jednotlivostí, abych věděl, kolik lidí koptických a kde odstoupilo od sektářství, přijavše katolictví.

Baron: Mohu obojím dobře posloužiti. Dr. Ghali píše totiž, že nejnověji také v Alexandrinské diecési obrátilo se mnoho sektářských obcí a rodin na víru naši. Zvláště uvádí, že sv. Otec založil tam mnohé kostelíčky, především v osadách: Sohag, Kom-Gharib, Chanaina, Birbeh, Kom-Esfat a Guihéna. V Tahtě hledí papež založiti seminář, v němž by náležitě vychováváni byli mladí koptičtí theologové, aby časem celé zemi dostávalo se řádných kněží, čímž by ponenáhlu veškerý národ koptický opět se stal katolickým. Dosavadní kaple ovšem na dlouho nedostačí, jsoutě stavěny jen pro 200—300 lidí; obrácenců však přibývá najednou do set. Na mnohých důležitých místech mezi nově na víru obrácenými bohužel dosud nebylo lze ani takových kapliček zbudovati pro nedostatek peněz; stojíť takové katolické kapličky v zemi koptické asi 600 K. Co tu příležitosti k dobrému, pro zámožné katolíky evropské! Na tisíc sektářských obcí prosí, aby brzo přijaty byly do katolické církve, aby dostaly školu, kostel a duchovního. Kde vzíti peněz při naší chudobě? Proto voláme: Kdo můžeš, pomáhej! Jdeť o nesmrtelné duše! Kdo ví, jak dlouho potrvá mezi sektáři tento „čas milosti". Nebude-li ho využito, zajde, a ubozí rozkolničtí Koptové, toužící nyní po pravé víře a po sjednocení s Římem, ztratí obé na dlouho, snad na vždy!

Professor: Za takových okolností působily by tam snad dobře protestantské spolky — mají peněz dost a dávají hojně.

Rada: Jen se škodolibě neusmívejte! Missijní spolky naše mají plné ruce práce; nač by se tedy vtíraly, kde již Řím víru šíří?

Professor: Ano, ano! Kde jsou hrozny vysoko, řeknete, že o ně nestojíte; kde však katolíkům můžete co uškubnouti, škubáte, byť to i takové hniličky byly, jako jsou nynější vaši odpadlíci v Rakousku, kteří beze všeho přesvědčení náboženského za Jidášův peníz jsou kupováni od nadháněčů hesla „Pryč od Říma".

Baron: Dne 18. ledna 1898. oznamovalo se z Říma, že téhož dne slavili sjednocení biskupové a kněží koptičtí církevní sněm za předsednictví arcibiskupa z Cabasy, Msgr. Gaudence (Radima) Bongfiglia, z řádu Františkánského, a za spolurádcovství Msgra. arcibiskupa Sogara, druhdy apoštolského vikáře v Sudaně. Že něco podobného v zemi koptické jest vůbec možno, nebyl by nikdo z nás přede třemi nebo čtyřmi lety věřil. Událost ta znova jasně ukazuje, jak se mezi Kopty vzmohla katolická víra. Zamýšlený kněžský seminář v Tahtě byl také v roku 1899. dostaven a účelu svému odevzdán.

V máji 1898. přinesly „Katol. Missie" novou utěšitelnou zprávu o církvi koptické. Kněz tamější Kamel Michal Ghali vykládá: Od mého posledního dopisu (před rokem) stala se opět mezi kacířskými Kopty četná obrácení na víru katolickou. Těší mne velice, že nověobrácených jest dvakráte tolik jako před tím. Dne 8. prosince téhož roku psal vdp. P. Antonín Baraya: Celá ves Banho obrátila se; Filua vykazuje 80 nověobrácených, Bagur 50, Gotua 15, Birbeh 31, Hammas 7, Bonifez 120, Ghanamgen jednu rodinu, Mallaui a Abuting stále ohlašují obrácení

nová. Máme tudíž, uzavírá P. Baraya, ve dvou letech více než 8145 nověobrácených z diecése Thebské. Od té doby přestoupilo k Římu v Sahelu 120 osob a v Bayadie takměř 3000 obyvatel i s tamějším sektářským farářem koptickým, což v širém okolí způsobilo mezi odštěpenci veliký poplach a zmatek. — V diecési Hermipolské přibylo rovněž na 2050 katolíkův; takže ve dvou letech (1896—1898) získali jsme v obou diecésích na 13.000 obrácenců, tedy velice slušný počet duší, zvláště uváží-li se, že prostředky naše peněžité jsou nedostatečné a že nově na víru obrácení nedostávají žádných odměn ani výhod časných, a že musí následovati Krista v pokoře, práci a chudobě. Radostný úkaz četných návratů k církvi mezi Kopty pohnul papeže Lva XIII. k zvláštnímu dopisu na vrchního představeného řádu jesuitského, v němž projádřuje sv. Otec naději, že katolíci koptičtí stanou se snad příčinou ponenáhlého spojení všech východních odštěpených sborů křesťanských s pravou církví Páně, což od pradávna vždy bývalo nejvroucnějším přáním Apoštolské Stolice.

Abyste si představili, jak si našinci na diecésních sněmech i v dálných a divokých krajích počínají a jak věrnost a spojení své se Stolicí Apoštolskou osvědčují, podávám zde o zmíněném sněmu koptickém následující obrázek: Poprvé — tak píše zmíněný kněz — vidělo město Kaira shromážděné duchovenstvo koptické, s církví katolickou sjednocené, na diecésní synodě. Mší svatou počalo celé jednání; sloužil ji dle kop-

tického obřadu Msgr. Kyrillos Macaire, patriarcha Alexandrijský. Církev katolickou latinskou zastupoval arcibiskup Radim Bonfiglio, papežský delegát v Arabii a Egyptě, jakož i arcibiskup Sogaro, za rádce sněmu přidělený od papeže Lva XIII. Vedle arcibiskupa Macairia seděli oba jeho podřízení biskupové kopští Msgr. Sedfani a Msgr. Bergi. Malebně pestrá roucha východního obřadu činila mohutný dojem na diváky. Po mši svaté předčítali dva koptičtí kněží úřední z Říma došlé listiny, z nichž dvě byly latinské a dvě koptické (obsahu ovšem doslovně stejného). Jedna z listin obsahovala dotazy arcibiskupa Macaira; druhá prohlašovala, že sněm jest církevně zahájen; třetí jmenovala skutečným předsedou sněmovním Msgr. Bonfiglia a čtvrtá prohlašovala, že Msgr. Sogara přidělen byl sněmu od papeže za theologického znalce a rádce. — Hned po té ujal se Msgr. Bonfigli předsednictví a zahájil sněm výborně promýšlenou řečí latinskou, kterouž ihned za ním do kopštiny a arabštiny doslovně přeloženou předčítal Msgr. Efrém, patriarchální vikář obřadu syrského. Msgr. Kyrillos odpověděl zástupcům papežským v krásné řeči francouzsky, zmíniv se, že druhdy měla církev katolicko-koptická slavné doby, pak že poklesla, mnoho vytrpěla a teprve nyní, po staletích, že laskavou péčí papeže Lva XIII. z prachu a rumu opětně k životu povstala, volajíc silně po jednotě církevní, jež neblahým sektářstvím byla před věky porušena u větší části koptských pobratimů. Dílo sjednocování však daří se pěkně, a již již se

zdá, že staroslavný patriarchát alexandrijský povstává k bývalé církevní moci a uznávanému významu po celém křesťanství. Také tento sněm nemá jiného účelu než zjednati Koptům církevní jednotu a čistou náboženskou pravdu. Za tou příčinou — tak končil patriarcha — vznášíme k vrchnímu pastýři celé církve nejpokornější prosby, aby ráčil vyslyšeti hlasy volajících po jednotě celé církve, aby brzo „byl jeden ovčinec a jeden pastýř“. Po té přisáhali všickni tři biskupové při sv. evangeliu, složili veřejné vyznání víry a podepsali všecky listiny.

Professor: Co byste za to dali, pane rado, vy věřící protestanté, kdybyste na svých sněmech církevních podobnou svornost a jednotu světu ukázati mohli třeba jen v Němcích nebo u nás v Čechách!

Baron: Kéž Pán Bůh dá, aby také mezi protestanty, zvláště mezi věřícími protestanty, uskutečnila se modlitba Spasitele za jednotu církevní!

Professor: Pan rada neodpovídá, — patrným to znamením, že mezi věřícími protestanty ani v jednotu ani ve víru doufati nelze, — zachvátil je totiž příliš nevěrecký svět a nekřesťanské smýšlení, takže ani my „éthičtí“ přívrženci evangelia nemůžeme jich potřebovati.

Rada: Nedělejte z našich lidí nevěrců a nemrav!

Professor: Nedělám, ale pravdu povídám, jak ji znám.

25. Severní a západní Afrika.

Baron: Země africká podobá se majetku bez pána; proto vrhají se na ni rozličtí národové evropští, zabírajíce pro sebe ten toto, onen ono území. Nejvíce cizího majetku přivlastnili si v Africe protestantští Angličané.

Professor: Ti berou, kde mohou; jsou to největší světoví násilníci . . . Za takové souvěrce musí se protestantismus věru stydět a neměl by jich nikdy proti katolíkům uváděti, aby dokázal své povýšenosti nad Římem. U nás v Evropě vezme-li chudák boháči v lese kousek dříví, bývá jako zloděj zavřen. Angličané -- boháči — berou chudičkým divochům africkým celé lesy, stráně, hory, pole, obydlí, ženy, děti, a nazývají se lidmi vzdělanými, šiřiteli osvěty a humanity!

Baron: Za rozličnými státy evropskými tlačí se do Afriky také hlasatelé rozličných náboženství, hledíce získati domorodce vyznání svému.

Professor: Také toho nepovažuji správným. Ať je každý živ jak chce, a ať si věří, co chce!

Rada: Řečí takovou zavděčíte se sotva panu hostiteli; katoličtí missionáři vnikají totiž do Afriky také a přivádějí snad nejvíce domorodců k víře římské.

Baron: Nezavděčil se mi řečí svou pan professor, a doufám, že ví, proč. Nemohu totiž připustiti, že každému člověku je volno věřiti,

co chce a žíti jak chce, poněvadž všemohoucí Pán nebes a země naporučil, co a jak věřiti máme.

Prvním přikázáním božské vůle jest, že člověk musí věřiti v jediného pravého Boha živého, a že nevěra, pověra, čáry, kouzlo a modlářství jest přísně zakázáno jako veliký hřích. Nevzdělaní divoši zvláště v Africe jsou však oddáni děsné pověře, čárům, kouzlům a modloslužbě; proto dobře dělají křesťanští missionáři, že k divochům jdou kázat evangelium a zvěstovat pravou víru podle nařízení Božího.

Kdyby každý žíti směl, jak by chtěl, nevím, co by pan professor měl v odvetu, kdyby ho divoch přepadl, stloukl, obral, a nevím také, jakým právem ted zavrhoval pan professor Angličany zabírající pro sebe divošská území: což nevěří a nečiní Angličané, „co chtějí!“

Professor: Tak jsem toho nemyslil! Chtěl jsem jen říci, že se nemá divochům jejich náboženství násilně bráti a že se jim nemá křesťanská víra vnucovati.

Baron: Rozhodně souhlasím, pokud jde o násilí, protože se jím budí u divochů odpor proti křesťanství. Pan Ježíš nekázal sv. apoštolům šířiti evangelium mečem a ohněm, nýbrž láskou, ctnostmi, rozumovým přesvědčováním, modlitbou a pravdivým mírným slovem, poroučeje hlasatelům evangelia, aby odešli z domu a z kraje, kde by jich přijati nechtěli. Jinak dlužno však mi postaviti se panu professoru na odpor, zvláště tvrdí-li do opravdy, že se děsným, krvelačným, nemravným a nelidským zlozvykům

náboženských názorů divošských nemá po případě zabrániti i násilím.

Professor: Ve kterém případě?

Baron: Když byli divoši z prva mírně a náležitě poučeni o špatnosti počínání svého; když jim bylo to neb ono prominuto, odpuštěno, a když opětně zúmyslně, ničemně se zachovali, vraždíce, pálíce, modlám lidi obětujíce atd.: v takových případech slušno divochy od zlého i násilím zdržovati; — tím prokazuje se jim pravé dobrodiní.

Professor: Mám proti tomu různé námitky, ale nepředložím jich, abych Vás nezdržoval. Pokračujte!

Baron: Na západ od Egypta leží země Kabylská a Tunis, v nichž působí „Bílí otcové", založení nedávno nezapomenutelným kardinálem Lavigeriem. O činnosti „Bílých otců" máme tyto zprávy: V 18 řádových školách vychovávají a vyučují 1400 dětí; ve 4 nemocnicích a v 14 lékárnách ošetřují 125.000 chudobných lidí nemocných; přes 750 těchto ubožáků v umřelo v rukou missionářů, přijavše v posledním okamžiku života křest svatý.

V děsné poušti Saharské mají „Bílí otcové" missionářské stanice v Gardaji a v Quargle, kdež cele věnují se opatrování nemocných a vychování mládeže.

V Sudaně jsou od roku 1895. tři missionářské stanice v Segon-Sikoru, v Timbutku a na Hořejším Nigru. Roku 1897. odebral se tam apoštolský vikář Toulotte s několika missionáři,

aby s větším důrazem víru svatou šířili v krajinách Senegalských a po obou březích řeky Nigru. Hlavní missionářská nová stanice založena v Kissi.

Činnost katolických missionářů v Marokku, složena po většině na bedra španělských františkánů, jimž cestovatel Šabelský dává z rozšiřování víry toto vysvědčení: Zatím co katolická propaganda víry, vedena jsouc kněžími francouzskými a nejvíce španělskými, veliké tu pokroky činí, ztenčuje se počet protestantů v Marokku neustále. Katoličtí missionáři snaží se získati chudičké domorodce, prokazujíce jim mnohá dobrodiní, opatrujíce nemocné, učíce zdarma dítky, dávajíce potřebné léky a vyhledávajíce neunavně kde koho, jenž se chce obrátiti na katolickou víru; při tom třeba vyznati, že si missionáři počínají opatrně, obětavě a ctnostně, takže dobrý jejich příklad každému se líbí. Dávají-li almužny, léky a podpory, nevyptávají se katoličtí missionáři domorodců, jaké jsou víry a nenutí jich, aby k Římu přistoupili; tím se stává, že kněží římští dostávají na svou stranu takové lidi, kteří dobrovolně a z vlastního přesvědčení přestupují, čímž katolíci veliké pevnosti nabývají. Proti tomu žádají anglikánští kazatelé na domorodcích, udělujíce jim almužny, aby se za to obrátili na víru protestantskou; jednotliví kazatelé bývají nezřídka drzými, vyzývavými a hrdými, hašteříce se neustále s jinověrci, čímž domorodce i evropského pozorovatele odpuzují, takže jejich práce a vynaložené peníze ani zdaleka toho výsledku ne-

mají, jejž by měly, kdyby katolicky byly vedeny. Svědectví pana Šabelského tím větší má váhu, poněvadž původce jeho jest zarytým protestantem, horle pro „svobodomyslný lutheranismus“ a vyjížděje si často na „fanatický katolicism římský“.

Na „Zeleném předhoří“ přicházíme do francouzských držav sudanských a senegambijských, kdež 40 kilometrův od Kayes roku 1895. založena byla missionářská stanice Dinguira, jež štědrostí římského kardinála, ředitele propagandy, stále utěšeněji se vyvíjí, soustřeďujíc v sobě hlavně dítky vykoupené z otroctví. Roku 1898. bylo jich tam asi 60, každého však roku jich přibývá, dle peněžitých prostředků, jimiž missionáři vládnou. Aby dílu na vše strany dobře se dařilo, byl roku 1895. založen zvláštní sirotčinec, jenž ihned měl na 40 dítek. Podniky tyto jsouce v začátcích stojí sice mnoho peněz, ale za to jest také mnohoslibná naděje, že se zámysly missionářů v budoucnosti podaří, což by pro celou zemi znamenalo vítězství křesťanské víry! Než se tak stane, může uplynouti třebas celé dvacáté století; naděje však přece jest a denně přibývá!

Z území Gambijského přicházejí zprávy, že zvláště v Karabaně ukazuje se mocný ruch příznivý katolickému náboženství. Missionářům bylo již dvakráte rozšířiti původní kapli, aby pojala všecky lidi dychtivé obcovati službám Božím. Při jedné příležitosti dalo se 40 dospělých najednou pokřtiti. V missionářské škole jest 62 černošských velmi pilných dítek. Podobně daří

se sousední missionářské stanici v Elenkině, kdež teprve přede třemi lety divoši poprvé uviděli katolického missionáře, jenž však, schvácen byv zlou horečkou, nucen byl přes rok prodlévati ve Francii za příčinou zotavení. Dnes (roku 1898.) počítá osada 60 katolíků dospělých a ve škole je tolikéž katechumenů, takže na katolickou víru přestupuje ročně průměrně 40 osob, což pro začátek a na jednoho missionáře, nemocí těžkou stiženého, jest dosti.

Missie katolická na Hořejším Nigru, zabíhajíc na několika místech hluboko do nehostinné písečnaté Sahary, pokračuje utěšeně. Rozličné státní francouzské výzkumné výpravy do vnitrozemí měly vždy v zápětí katolické missionáře, kteří neohroženě pronikali smrtonosnými končinami k roztroušeně žijícím divochům, hlásajíce jim láskyplně evangelium Kristovo. Od pověstného krvelačného Timbutku pronikli katoličtí věrozvěsti po řece Nigru až do Buje v zemi Kissidungské mezi pohanské kmeny oddané nejhrubšímu modlářskému fetišismu v horách a pralesích, na nichž před nimi nestanula noha evropská a mohamedánská, aby nebyla místa toho zbarvila svou krví, od divochů pomstychtivě prolitou. Jedinou ochranou našich hrdinských missionářů byl kříž Kristův, a zachránil je na živu prostřed pověrečného, děsně krvelačného surového lidu pohanského. Pěkný příběh vykládají nám odtamtud missionáři. Kteréhosi dne prodral se pralesy za katolickými missionáři k pohanům mohamedánský kazatel a jal se vy-

kládati domorodcům, katolické víře na polo získaným, že jest hlasatelem lepšího náboženství než je křesťanské, a že to může před nimi hned potvrditi zázrakem. Zvědavost divochů jest, jak známo, veliká; proto žádali ho, aby udělal před nimi slíbený zázrak. Kazatel měl se skutečně k dílu. Roztáhnuv modlitební mohamedánskou šňůru hodil ji na zem asi metr před sebe, vzdálil se od ní zúmyslně a jal se modliti tvrdě, že šňůra následkem modlitby jeho sama sebou ze země se zdvihne a k němu přijde. Po malé chvíli kousek se mu opravdu zdařil. Množství jásalo, kazatel se smál, jen katolický nedaleko stojící missionář kysele se tvářil. Když vřava utichla, přistoupil náš missionář, žádaje, aby mohamedán ještě jednou kejklířský kousek před ním opakoval. Kejklíř byl mu po vůli, nesvedl však ničeho, poněvadž katolický missionář přeřezal mu sotva viditelné tkanivo, za něž mohamedán nataženou modlitební šňůru držel, smýkaje jí každým rozmachem ruky semotamo dle libosti. Když divadlo chvíli trvalo, ukázal katolický missionář svedenému lidu šalbu mohamedánovu, načež kejklíř ihned se vzdálil, aby nebyl na místě rozpárán. Od těch časů nechtějí černí divoši v pralesích kissidunských o mohamedánských kazatelích ani slyšeti a jsou upřímně oddáni katolickým kněžím, vážíce si jejich ctnostného, obětavého života. Mnohé rodiny černošské již na víru naši přestoupily, jiné se k tomu bedlivě připravují. Nesrovnávají se tedy s pravdou různé výklady všelijakých cestovatelův evropských, tvrdících, že černoští divoši jsou nenapravitelnými ničemy, prázdní vší víry v Boha a dobrých mravů. Pravdivo jest, že černošské tyto kmeny velice poklesly, že však na dně duše přece uchovaly si doutnající jiskru víry a mravnosti. Až se bude o jejich spásu tak dlouho pracovati jako se pracovalo a pracuje o spásu národův evropských, kdo ví, nebudou-li ubozí černoši kissidungští zbožnějšími a mravnějšími než jsou dnešní Evropané!

Professor: Četl jsem mnoho o těch věcech a mohu říci, že mnohé záležitosti černošských divochů jsou mi dopodrobna známy. Víte, co tvrdím? Od objevení černošské země až po naše časy páchány byly Evropany na ubohých divoších děsné hříchy. Za bílého dne dopouštěli se civilisovaní Evropané hrozných nepravostí na ženách, dcerách, ano i dětech černošských! Dané slovo, učiněný slib, manželská věrnost, domácí krb, soukromý a veřejný majetek, všecko bělochy nectně porušováno a od úřadů necháváno bez trestu, před zrakoma sklamaných a podrážděných divochů. Ký div, že divoši za 400 let tohoto hrozného života ničemnými Evropany o vše dobré, mravní a náboženské byli připraveni, od nichž v náhradu za to naučili se jen neřestem, chybám a nepravostem; ký div, že stali se ubozí černoši špatnými. Mnozí dobří znalci poměrů tamějších tvrdí, že kam dosud Evropané nevkročili a kde trvale se neusadili, tam mezi divochy mnohem lépe jest s poctivostí, svědomitostí, mravností, věrností a všelikou povinností, tak že si třeba přáti, aby s civilisací dosavadní

kráčelo se tam pomalu, ano aby se s ní tam raději ani nechodilo! Pane rado, nezlobte se, řeknu-li upřímně pravdu: Hlavní a téměř jedinou vinu na děsné náboženskо-mravní a lidské spoustě ubohých kmenů černošských mají protestantští evropští hlasatelé osvěty, víry a pokroku, jmenovitě kramářští Angličané a necitelní Hollanďané, kteříž ubohé divochy opíjeli, rozličným pohlavním hříchům učili, ošklivé nemoci mezi ně naschvál vnášeli, bohy a bůžky, fetiše jim dováželi, osýpky zúmyslně mezi nimi šířili atd., jen aby je tělesně, mravně a duševně seslabili a na ten nekalý způsob državy své mezi nimi rozšířili. Krev dere se mi hněvem do tváře, proto nechci již o tom mluviti a žádám Vás, abyste přede mnou vícekráte nevychvaloval blahobyt protestantských národů, dovolávaje se hmotné moci anglické, hollandské a americké!

Baron: Jelikož pan rada neodpovídá, půjdu dále. Jižně od zálivu Guinejského přijdeme do německého Kamerunu, v němž pracují Pallotíni z Limburka, tedy missionáři němečtí. „Katolické Missie“ píší o nich (roku 1897—1898.), že mají hlavní stanice v Marienberku, Kribech a v Engelberku. V osadě prvé působí 2 kněží a 4 jeptišky. Od založení (1890) pokřtěno a na víru katolickou obráceno bylo 1200 pohanů. V okolí zřízeny na různých místech školy, v nichž nyní vyučují již odchovanci domu Marienberkského. Úhrnný počet žáků jest přes 600. Ve školách vidíte učiti se abecedě nejen domorodé dítky, nýbrž i jejich rodiče! V neděli a ve svátek přicházívají černoši zdaleka i z blízka na služby Boží. Někdy bývá

v kostele 500—600 divochů přišlých s hor a plání až 4—5 hodin cesty vzdálených. Svaté svátosti přijímají hodně a hojně; každého téhodne zpovídá se 50—60 černochův a tolikéž přistupuje jich pravidelně s příkladnou pobožností ku stolu Páně. Roku 1896. dalo se pokřtiti několik set pohanův; ostatní následující léta vykazují týž, ano větší počet křtů. V Edeji mají missionáři školu, kterou řídí jimi vychovaný katolický „černý“ učitel, maje každoročně přes 40 žáků.

Druhou hlavní missionářskou stanicí jsou Kriby, v nichž žijí taktéž dva kněží, několik klášterních bratří, apoštolský praefekt a v samostatném domě též 4 jeptišky. Školu navštěvuje asi 70 dětí, chlapcův a děvčat. Nově na víru obrácení jsou u vykonávání náboženských povinností velice svědomitými. Jejich příkladný život a neúnavná přičinlivost missionářů získala tamější církvi již přes 500 duší pohanských a pořád hlásí se noví žadatelé o svatý křest. Od roku 1896. založena odbočka v Nuambě, jež po dvou letech čítala 60 žáků ve škole „černého“ učitele. Každé neděle dochází z Krib missionářský kněz na služby Boží, jimž četní divoši (též pohané) obcují. Nedaleko odsud — u „vodopádu“ — staví se druhá odbočka missionářská.

Třetí hlavní stanici mají missionáři v Engelsburku, kdež 600 m. vysoko nad hladinou mořskou zařídili také velice potřebný léčivý ústav čili sanatorium.

Professor: To si dám líbit! Všechna čest katolickým missionářům. Kamkoli noha jejich

vkročí, všude zřizují vedle kostela školy, nemocnice, opatrovny, útulny, dílny, lékárny a dokonce i léčivé ústavy. Tyhle věci mohli by si naši liberálové dobře vzíti v paměť, až se jim zachce nadávati katolické církvi tmářek, nepřítelkyň škol, pokroku, řemesla atd. Děkuji, pane barone, za poučenou: až bude příležitost, neopomenu v kruzích mně blízkých všeho toho důrazně připomenouti a do poslední kapičky dobře použiti.

Baron: Rádo se stalo a budu Vám za práci Vaši upřímně povděčen. Našinci se dnes v kruzích liberálních a polovzdělaných i nevzdělaných nevěří; možná, že slovo z úst páně professorových bude šťastnějším.

Professor: Postarám se o to ze všech sil. Jsem opravdu rád, že jsem nikdy katolických missionářů pracujících doma i v cizině netupil ani slovem ani skutkem, a že jsem nikdy s ničím podobným nesouhlasil; dnes mám proto nové důvody; zastanu se tedy missionářů při každé vhodné příležitosti.

Baron: Abych dopověděl! V Engelsburku působí někdy jeden, někdy dva kněží a asi 4 až 5 fráterů. Teď tam stojí kostel, klášter a škola navštěvovaná 50 žáky a žačkami. Bohužel, veliké oběti bylo zde missionářům přinésti na penězích i na životech (7 missionářů tam již umřelo) než se uchytili; nyní však mají budoucnost zabezpečenu.

Velice utěšitelná zpráva přichází z Limburka: velikolepý ústav missionářský pro 250 členů jest dohotoven a účelu svému odevzdán. Z domu

toho vycházeti budou mladí, dobře vyučení a bohonadšení missionáři zvěstovat evangelium ubohým pohanům, hlavně na pevnině africké, takže i odtamtud s pomocí Boží zmizí nevěra.

Naděje této mocně v srdci našem přibývá, pomníme-li, že od roku 1896—1898. zřízeno bylo kolem Marienberku 18 a kolem Krib 7 mnohoslibných nových odboček missionářských, takže celým tamějším krajem víra víc a více proniká. Na všech stanicích působí všude aspoň jeden „černý“ učitel, vychovaný buď v Marienberku nebo v evropském Limburku. Neschází tedy než zápalná jiskra milosti Boží, a celá tamější staropohanská nevěra vezme rázem za své, aby na troskách jejich ujala se ve stínu kříže plodonosná víra katolická. Doufejme, že se tak brzo stane.

Všechny odbočky missionářské navštěvuje každého téhodne nebo nejdéle za dva týdny kněz, aby se o všem přesvědčil a také aby obstaral potřebnou správu duchovní. Přes 800 dětí černošských chodí tam denně do školy učit se náboženství, psaní, čtení, počítání atd. V hlavních stanicích missionářských jsou školy řemeslnické a pokračovací; navštěvuje je asi 250 žáků, takže ctihodní missionáři mají tam na starosti přes 1000 černošských dítek ve škole, v kostele a pracovnách! Tři čtvrtiny dítek živí a šatí missie úplně zadarmo; od ostatních dostává tu a tam některé naturalie čili polní plody. Co říkáte, pánové, této katolicko-klerikální — mrtvé ruce?

Professor: Zlíbal bych ji, byť i byla v rukávě klášterního frátera čili nekněze.

Baron: A vidíte! Naše národní u nás tupené a hanobené kněžstvo podporuje almužnami dobrovolnými každoročně katolické missie mezi pohany. Kdyby rozličné konsistoře v Čechách a na Moravě uveřejňovaly, kolik peněz ročně dostaly od podřízeného sobě duchovenstva, byla by to pěkná sumička.

Professor: A dostačovala by zacpati ústa tupitelům, kteří pro ubohé Černochy, Indiány, Číňany, Eskymáky, Samojedy atd. nic nedělají a jen nadávají jejich dobrodincům a podezřívají jejich věrozvěsty z nekalých úmyslů.

Baron: Nedivte se! Požehnaný Kristus to předpověděl; musí se to tedy splniti, aby i nevěrci pravdy slov Kristových dosvědčovali!

Rada: Že katolická církev získala si nesmrtelných zásluh o náboženství, mravnost, školství a pravé lidumilství, může jen nevědomec drze popírati. Proto také vždy mne hnusem naplňuje, slyším-li, že církvi a jejímu duchovenstvu nadávají lidé, kteří nejsou hodni, aby rozvázali řeménky u obuví její. V té věci úplně souhlasím s Fr. Palackým, jenž kdysi zřejmě ujal se proti „Národním Listům“ a tehdejším českým lžisvobodomyslníkům katolického duchovenstva a vůbec celé římské církve v Čechách, napsav důrazně, že zasluhují uznání a ne hany.

Professor: Souhlasím také podle zásady: Komu čest, tomu čest!

Baron: Do roku 1898. bylo všech obrácenců v Německém Kameruně kolem Marienberku 1400 dospělých; několik set připravovalo se na křest svatý; ročně přibývá tedy nových křesťanův asi o 500, jenž ovšem spíše se zvětšuje než zmenšuje, zvláště když mladé síly missionářské a učitelské den po dni dorůstají, čímž jednou způsoben bude v celé věci rozhodný převrat na prospěch katolické víry.

Nyní (1898) působí tam 6 kněží, 16 fráterův a 8 jeptišek evropských, vedle četných učitelů „černých“. Jeptiškám svěřena jest výchova ženské mládeže divošské vedle vyučování v ručních pracích, zvláště v šití, jež u černých naháčů má zvláštní význam. — V případech různých nemocí utíkají se domorodci pravidelně k missionářským stanicím o pomoc; jak fráteři tak jeptišky věnují se po nejvíce obsluze nemocných, při čemž nezřídka podaří se jim zachrániti duši umírajícího divocha, jenž patře smrti takořka ve tvář dává se pokřtiti, vzbudiv lítost a touhu po svátosti té, byv v nejdůležitějším z náboženství na rychlo poučen.

Mnoho křížův a trápení jest snášeti missionářům černošským, a veliké oběti dlužno přinášeti v nehostinné cizině takměř každodenně; nezřídka žádá Pán, aby katolický missionář položil život na záchranu černošských duší. Obětí těchto nepřineseno ovšem bez užitku; víry přibývá mezi domorodci, kteří v zemřelých hrdinách křesťanských nabývají u Boha mocných přímluvčích.

Jižně od Kamerunu jest francouzská država na Kongu. Apoštolský vikář Msgr. Carrie vypravuje: všech domorodců ve francouzském Kongu jsou asi 2,000.000. Missionáři mají tam velmi těžké postavení; pracují však přece zmužile, vytrvale a s výsledkem. Zvyků a mravů domorodých šetří pečlivě, hledíce vychovati svěřence své ve všem dobrém pro život věčný a časný. Nověobrácenci učí se náboženství, řemeslům a pracím polním; více zatím nebylo lze podniknouti, ale začne se ihned, jakmile poměry toho dovolí. Největší péči věnují missionáři kněžskému semináři, v němž vychovávají domorodce pro posvátný stav kněžský, aby časem mezi krajany zdárně působili. Ve školách nelení též, zakládajíce a zvelebujíce je dle okolností a možnosti. Přes 800 chlapců a děvčat navštěvuje školy missionářské; dítky ty byly většinou vykoupeny z otroctví, a až budou náležitě vychovány a vyučeny, obdrží úplnou svobodu, aby samostatně se živily a pro dobro své i spoluobčanů pracovaly. Velikou radost mají missionáři z toho, že nejhodnější a nejnadanější dítky tyto, když povyrostly, dobrovolně životu kněžskému a klášternímu se oddávají, čímž budoucnost náboženství mezi divochy značně posilují. Černoši na Kongu jsou duševně, mravně i tělesně dosti vyvinuti a oprávňují k nadějím v ně skládaným. Časem ukáže se najisto, že dílo missionářské mezi pohrdanými černochy zdařilo se znamenitě. Kéž jen nenajdou se nesvědomití Evropané, kteří by zlým příkladem, nevázaným a bezbožným životem pokazili dílo spásy!

Zajde-li poutník dále do vnitrozemí, přijde do veliké belgické državy na Kongu. Církev a stát pracují tam svorně vedle sebe o velikém díle spásy a osvěty černého lidstva. Ctihodná sestra Maria Gedelieve, z řádu Neposkvrněného Početí Panny Marie, píše o místě, na němž působí: Bůh nepřestává dopřávati zdaru dílu našemu. Křesťanů nám stále přibývá a jsou velice horlivými u víře. V dívčí škole máme 250 černošských žákyň; 156 jest z nich pokřtěno. Mimo to máme zde ochranovnu, v níž působí naše ctihodná sestra představená: dívky jsou vyučovány hlavně v náboženství, zpěvu a šití; ostatnímu přiučily se již dříve na škole obecné. Všecky děti zaměstnávají se po vyučování polními a zahradnickými pracemi; některé oddávají se různým řemeslům a uměním, jimiž by v dospělejším věku vydobývaly si každodenního chleba. Velikou radost máme hlavně z toho, že naše malé černošky, jejichž lenost jest světoznáma, vyznamenávají se všecky bez výjimky pilností a vytrvalou pracovitostí: nový to důkaz blahodárného působení katolické víry na praktický život lidský!

Také duch pravé nábožnosti a pokory vzmáhá se mezi domorodci na víru obrácenými: častěji nechávají je missionáři zúmyslně bez dozoru, aby poznali jejich věrnost, a dosud byli s nimi pokaždé spokojeni. Dítky pracují nejen proto, že musí a že výdělku potřebují, nýbrž z lásky k Bohu, jenž pracovati poroučí. To má veliký význam společenský; hospodáři mají takto vytrvalé a spolehlivé pracovníky, na čemž každému

velice mnoho záleží. Velmi pohnutlivo jest, viděti pokřtěné černochy, zvláště dítky sotva škole odrostlé, kterak před prací padají na kolena, obětujíce sebe a práci božskému Mistru. Po práci shromažďují se zase v kapličce k modlitbě, aby Pánu Ježíši ve svatostánku poděkovaly a požehnání pro další zaměstnání na něm si vyprosily.

Velikými díky povinni jsme důst. pánu de Clerquovi, jenž spracoval nám v řeči černošské několik velepotřebných knih pro školu, kostel a dům; také vydal zdařilou mluvnici řeči černošské na Kongu, čímž se nám všem velice zavděčil. Každého téhodne mívá představený missie katechetické kázaní, a my těšíme se upřímně z viditelných pokroků, jež naši školáci činí v náboženství jakož i v jiných předmětech. Některé z našich stravnic chodívají za týden nebo za čtrnáct dní ku sv. zpovědi a ku sv. přijímání; účinky toho lze viděti v jejich náboženskomravním životě. Máme zde mezi nepokřtěnými holčičku, která pětkrát byla násilně do otroctví prodána; nyní podařilo se nám koupiti ji, a Maluba — toť její jméno — bude na vždy svobodna. Ubohé dítě vždy pláče, když vypravuje, co zkusilo v otroctví od necitelných lidí. Teď připravujeme Malubu na křest svatý, a za nedlouho bude o jednoho „černého“ anděla více. Kéž naše Maluba zůstane dlouho, na vždy andělem v černošské postavě!

Z jiné zprávy dovídáme se o belgické državě černošské na Kongu následujícího: Největší část

tohoto území svěřena jest duchovní správě kněží ze Společnosti Neposkvrněného Početí Panny Marie, vedle nichž působí též velice úspěšně „Bílí otcové“, Trappisté a belgičtí jesuité, jakož i Milosrdné sestry ze Ženevy a z Namuru. O působení missionářův Neposkvrněného Početí Panny Marie píše francouzský časopis „Ozvěna z Afriky“ roku 1897,*) že mají nyní na Kongu 25 členů v 10 různých stanicích.

1. Moanda leží na pobřeží v zdravé poloze; missionáři používají místa toho jako léčivých lázní. Na místě tomto stojí dva sirotčince, jeden pro chlapce a druhý pro děvčata, jež řídí pět milosrdných sester. V obou sirotčincích je zaopatřeno přes 180 dětí. Nedaleko odtud leží nově založená osada křesťanských černochů, zvaná „Sv. Alois z Gonzaga“.

2. V Bomě vedou františkánky správu hospitalů; v nejnovější době byla tam založena škola živnostenská a hospodářská pro mladé černošky.

3. V Bomě jest také státní černošská osada, jejíž členové jsou téměř všickni pokřtěni (přes 280 dětí), majíce stálou duchovní správu, již obstarává kněz a jeden fráter.

4. Na Hoře sv Marie, při stoku Kassaie s Kongem, stojí chlapecký a dívčí sirotčinec, v němž jest na 300 dětí obého pohlaví. Mimo to má tam přístřeší 100 vykoupených otroků, kteříž, až budou v náboženství náležitě vyučeni, přijmou

*) Ode dvou let vychází „Echo z Afriky“ také v Praze řečí českou za redakce dp. Hrabačky.

všickni sv. křest. Několik křesťanských rodin roztroušeno jest po okolí Marianské Hory, v níž sídlí apoštolský vikář Msgr. van Ronslé.

5. V Nových Antverpách jest sirotčinec pro 280 dětí. Vedle toho založily tam roku 1897. ctihodné sestry františkánky dívčí sirotčinec a věnují se dílu svému cele, takže mají mnohoslibnou budoucnost.

6. Nejčetnější a největší osada křesťanských černochů je v Lulnaburce.

7. Mnohoslibnou dědinou jsou Lourdy, v níž mnoho je pokřtěných rodin černošských, vedle nichž 1400 osob připravuje se na svatý křest. Kněží missionáři mají tam školu a mimo to vyučují rozličným řemeslům. Milosrdné 4 sestry vychovávají dívčí mládež a vyučují dospělé černošky v domácích, polních a hospodářských pracích, čímž získávají si značných zásluh o blaho ubohého lidu.

8. St. Trudon jest křesťanská osada na řece Bubi a čítá asi 500 duší.

9. Roku 1898. založena stanice sv. Benedikta.

10. Merode-Salvator byla roku 1895. od povstaleckých rot černošských zpustošena; missionáři ujali se práce znova a založili nedaleko Kalalu-Kasumbu, v níž se křesťanství značně ujímá.

Všecky tyto missionářské stanice, ústavy, kostely, sirotčince, školy atd. vyžadují ročně značných obětí, jež mezi katolíky na celém světě se sbírají, do Říma odvádějí, odkudž je zasílá

kardinál praefekt Propagandy do Cerné Afriky missionářům na belgickém Kongu, jichž dnes je tam přes 30 kněží, 12 fráterů a asi 15 sester.

Zdržel jsem se, pánové, u missií belgického Kongu, jakkoliv úmyslem mým bylo podati vám z nich jen stručné obrázky. A ještě nemohu skončiti, abych nepodal dosti obšírné nejnovější zprávy, jež zvláště stkvěle dokazuje, že tupení katoličtí řeholníci až dosud velice jsou způsobili vyvésti nevědomý lid z barbarství a divokosti; pravím, až na slušný stupeň vzdělanosti, jak to před půl druhým tisícem let dělávali u nás mniši benediktinští. Slyšte, jak o tom píší „Katolické Missie“ dne 13. března 1898: Již několikrát upozornili jsme čtenáře, že děti černošské, jež ctihodné sestry na vychování byly převzaly, byly z počátku hodně zpustlé: bylyť většinou vyhladovělé, zmrzačené, neduživé, zdivočilé, docela nevychované a téměř bez ponětí o Bohu, náboženství a ctnosti. Žáci i učitelé musili se především naučiti nové dorozumívací řeči, neboť rodný jazyk ubohých divochů byl tak nevyvinut a zanedbán, že hotového pro nejdůležitější věci ve škole a v kostele málo podával. Každý vidí, že takové okolnosti přidávaly značně obtíží, se kterými missionářům i divochům činiti bylo; tím se vysvětluje, proč z počátku dílo spásy pomalu postupovalo. Mimo to třeba bylo do vnitrozemí dovážeti nutné potravy ze vzdálených pobřežních přístavův a nejen potraviny, nýbrž všecky jiné životní, školské, náboženské, domácí, hospodářské a polní potřeby; bylo potřebí stavěti

příbytky, mýtiti lesy, zorávati pole, zakládati zahrady, nové vesnice a učiti nejpotřebnějším řemeslům, což všecko nesmírně ztěžováno dalekovzdáleným dovážením — totiž až z Evropy.

Prvých missionářů bylo také málo: sedm jesuitských kněží a fráterův, jakož i několik jeptišek, toť všecky missionářské síly v ohromné, zpustlé zemi divošské! Ani nejdůležitějších pomůcek a nejpotřebnějších prostředků nebylo vždy s dostatek.

Jen nevystihlé dobrotivosti božské prozřetelnosti třeba děkovati, že z tak malých a smutných počátků vzrostlo pěkné, mnohoslibné ovoce.

Jedna z vyučujících sester píše o černých žačkách: Naše malé černošky jsou opravdu způsobné a nezasluhují již názvu „divoké“. Podivili byste se, kdybyste je ve škole viděli, jak se pěkně chovají, pozor dávají, dobře odpovídají. Když onehdy vrátil se dp. představený missie z Kisantu, pravil, že na všech žačkách zpozoroval značný pokrok v dobrém. Každého večera chodíváme do otevřených velikých místností — jídelny, — kdež zpíváme a se modlíme nářečím fiotským nejdůležitější katolické modlitby: Otčenáš, Zdrávas, Věřím, Ave Maria a Laudate (dvě poslední latinsky); teď právě učíme se litanii loretanské.

Poněkud dříve psal dp. P Liarge o blahodárných účincích, jež v černoších působí křest svatý a svátost pokání, tvrdě, že jimi bývají přeměněni v docela jiné, lepší lidi, s nimiž obcovati stává se missionáři pravou rozkoší. Po křtu svatém nebývá třeba nověobrácených napomínati ani trestati. Na tváři lze jim viděti srdečné štěstí, pravou spokojenost. Mluvě o slavnosti křtu, který udělován byl chlapcům v Kimuenze (1894), tvrdí týž missionář, že působili všem radost chováním, spokojeností, odpověďmi a otázkami, jež dávali. Týž P. Liarge popisuje také první sv. přijímání nověobrácených chlapců černošských: Na štědrý den šli všickni ku svaté zpovědi s patrnými známkami lítosti. Den na to přistoupili nábožně ku stolu Páně, načež po celou mši svatou modlili se vroucně, takže by mohli mnohým evropským křesťanům býti dobrým vzorem, aby věděli, jak se chovati v tak posvátných chvilích, jakými jsou sv. zpověď a sv. přijímání. Týž missionář tvrdí, kdyby černoši na víru obrácení viděli lehkomyslné a neslušné chování v kostele mnohých Evropanů, že by se styděli a zlobili!

Hoši, o kterých nám vypravoval missionář P. Liarge, chodívají vždy v neděli domů, kdež rodičům a známým vykládají, čemu se ve škole a v kostele přiučili. Tím stává se, že mnohé pověry, čáry, kouzla atd. ztrácejí mezi divochy půdy, ba nezřídka se přiházívá, že černoch zničí také modlu a přijde poprosit o vyučování v křesťanské nauce. Příklad jeho zavdává podnět k řečem a úvahám mezi jinými domorodci, z nichž někteří, jakož i u nás na vesnicích bývá, jsou značně zvědavými a rádi posuzují, co slyšeli, čehož opětně výsledkem blahodárným jest, že o naší katolické víře mezi pohany se přemýšlí, — prvý to krok k obrácení.

Kterak nevzdělaným černochům pohanským prospívá svaté evangelium i v životě časném, viděti zvláště v Kimuenzi. Než tam vkročila noha křesťanského missionáře, bývalo tam zpravidla před bídnými chatkami plno špíny a všeliké nečistoty. Nyní je tomu jinak. Domky, vlastně chaty jsou kolem dokola zahrádkami obklíčeny; políčka zelenají se z blízka i z dáli a v chatě i mimo ni starého nepořádku není: vzorná obydlí křesťanských missionářů, jakož i křesťanské poučení a pomoc pohnuly domorodce, aby missionářův i v tom následovali. Vedle zemáků viděti na polích černošských i zeleninu uměle — smím-li tak říci — divochy pěstovanou, čehož před missionáři nebývalo.

Abych nezapomněl! Missionáři z řádu Ducha svatého pracují zdárně na pobřeží východoafrickém, rozšiřujíce neustále pole činnosti své dál a dále do vnitrozemí. V Ndjole na řece Ogově zřízena centrální missionářská stanice, jež všecky domy a odbočky missijní spojuje a v jedno soustřeďuje, vysílajíc občas pomoc, kde jí právě nejvíce třeba. V území francouzského Kongu pracuje neohrožený missionář, bývalý důstojník, vnikaje vždy hlouběji k lidožravým kmenům strašlivých divochů kannibalských. Nejnověji usadil se v Leketi na řece Alimě.

Z francouzského území na Kongu píše (1898) apoštolský vikář Msgr. Carrie, že roku 1897. pokřtil v jediném Laongu přes 200 dospělých, což prý nejvíce přičítá „černým“ seminaristům, pracujícím neunavně mezi domorodými krajany.

Sedm nejstarších seminaristů, kteří téměř celé vyšší studie ukončili, putují zemí vyučujíce náboženství, opatrujíce a těšíce nemocné. Zvláštní péče věnuje se starým a umírajícím otrokům, se kterými nakládá se v krajině této hůře než s dobytkem. Bohužel činí tak nejen pohanští domorodci, nýbrž i osvícení „křesťanští“ běloši!

Professor: Tu máme zase kousek vychvalované moderní „humanity“. Před očima „lidumilné“ vychloubavé Francie, kteráž od sta let má za heslo „volnost, rovnost a bratrství“, mluvíc pořád ve jménu „humanity“, před očima této Francie a za její vlády ubíjejí se lidé a trpí se hanebné otroctví ještě teď!

Rada: A ostatní svět mlčí, nechávaje bohonadšených obětavých missionářů bez pomoci.

Baron: Ba mnohdy překážejí jim naši „vzdělanci“ ze samé „humanity“!

Professor: Příkladem nepěkným opět Francie, která právě teď obelhává svět a sebe, vymlouvajíc se na lidskost čili humanitu a na svobodu svědomí a na nutnost státní, když vyhání z rodné země katolické řády — mnichy a jeptišky — které tolik dobrého učinily ve školách, nemocnicích a opatrovnách pro chudobný lid i pro vzdělaný svět francouzský.

Rada: Mne pobuřuje nejvíce, vidím-li, kterak moderní francouzská vláda, složená ze samých liberálů, židův a zednářů, počíná si jako banda lupičů proti bezbranným ženám (jeptiškám), vyhánějíc je násilně (i vojskem!) z jejich domova a olupujíc je o majetek a o svobodně zvolený stav,

v němž se cítí šťastnými! To není humanita ani svoboda ani volnost svědomí, to je barbarství a zlodějství, z něhož by si socialní demokraté a anarchisté mohli vzíti oprávněný příklad proti vládě.

Professor: Zcela správně! Kde pak je napsáno, že jménem svobody a humanity mají se olupovati jen katolické kláštery a ne také bohatí židé, zednáři a liberálové? Dává-li ta neb ona vláda dlouhoprsťákům a nespokojeným živlům socialistickým tak „krásný“ příklad, proč by ho nenásledovaly? V oloupených a vládou zabraných klášteřích socialisté nic už vzíti nemohou; proto budou bráti, kde ještě něco vzíti lze, tedy v palácích vládních a v pokladnách židovsko-liberálních, jak už ve Francii učinili za první veliké revoluce, v níž ničili a pálili, co nevzali a nevypili.

Baron: Pánové, mluvíte oba ostře proti francouzské zednářsko-židovské vládě, a nevím, jsou-li takové řeči veřejně přípustny.

Professor: Však neříkáme nic jiného, než co celý svět z novin ví a odsuzuje i ve Francii. Neřekl to nedávno jasně před vojenským soudem onen plukovník francouzský, jenž neuposlechl rozkazu vyššího velitele z té příčiny, že se styděl s ozbrojeným vojskem, tedy s muži, válečně vytáhnouti proti pokojným klášternicím?

Rada: Řekl, a všickni slušní lidé chválí ho za mužnou jeho přímost!

Baron: Pánové, nyní dokončím již započatou řeč o missiích kněží řádu Ducha svatého ve francouzském Kongu. V Settě Camě byl missionář,

který v 16 až 18 osadách černošských, daleko od sebe vzdálených, sám a sám po léta obstarával duchovní správu, jsa takměř ve dne v noci na nohou. Zdá se též, že se v nejnovější době podařilo neúnavným a neohroženým missionářům vniknouti do území Ivaramacského, kdež kněze křesťanského dosud netrpěli. Naši missionáři vyučují několik dětí ivaramacských divochů, aby je časem poslali jako apoštoly k zbloudilému krvelačnému jejich kmeni. Co tomu říkáte?

Professor: Ze francouzská židovsko-zednářská liberální vláda neměla by v Evropě následovati divých Ivaramů — násilnicky vyhánějíc z vlasti pokojné klášterníky, zvláště když jich proti divochům potřebuje! Není směšným farizejstvím bráti v zemích pohanských křesťanské missionáře proti divochům v úřední ochranu — jak činí Francie a jiné státy (protestantské) v Asii (proti Číňanům ještě onehdy!), v Africe — a doma je vyháněti z vlasti jako lidi nebezpečné vzdělanosti, svobodě, humanitě, pokroku a vládě?

Rada: Jest, a já mám už jiné slovo na jazyku, jímž bych počínání takové náležitě označil, kdyby pan baron zde nebyl!

Baron: Prosím, nechme podobných řečí: nepravost odsuzuje se sama! Jako zaplatila revolucionářská Francie své hříchy před 100 lety potoky krve vlastních dětí, tak zaplatí Francie nynější bezpráví opětně vlastním majetkem a snad i krví, kterou neprolejí ovšem vyhnaní řeholníci, nýbrž právě ti, jimž k vůli hrozné nynější bezpráví a násilí jménem humanity a státní nutnosti

bylo ve Francii úředně pácháno. Možná, že se toho dožijeme v době ne příliš vzdálené: nespokojenosti, mravní schátralosti a uměle vzbuzované divokosti nakupeno jest mezi národy tolik, že nezasáhne-li ruka všemohoucí v běh nezadržitelných událostí, stanou se neodvratně na světě věci, jichž lidé nepamatují, a proti nimž všecky dosavadní revoluce byly jen předehrami. V ty konce žene lidstvo vychvalovaná moderní svoboda, bádání, pokrok, humanita a nezávislá (= nevěrecká) věda!

Professor: Teď ale již do opravdy řečí těchto nechme; člověku je zrovna úzko, slyší-li a vidí-li to!

Baron: Z belgického území u vnitrozemí africkém vede cesta zpětná na východní pobřeží, kdež od Kongu až po Kapsko leží državy portugalské a německé. Částečně jest území to podrobeno duchovní správě apoštolského vikariátu Horno-Cimbebasijského odkud také dochází správa, že missionářská stanice v Kakondě vyvinula se z počátků maličkých velice utěšeně. Úspěchu toho docíleno hlavně tím, že domorodí černoši nabádáni a vedeni byli katolickými missionáři ku vší potřebné práci jakož i k pořádku, čímž ponenáhlu navykli životu zvedenému a přijali křesťanství, které je ve všem dobrém utvrzuje, starajíc se o jejich potřeby hmotné a duchovní i mravné! Tímto způsobem vedou si všickni katoličtí missionáři, vidouce, že divochy lze takto nejspíše získati sv. evangeliu. Než jest missionář mezi divochy knězem, musí býti řemeslníkem, rolníkem a učitelem; tím zavděčí se divochům, získá jich důvěru, a pak může do připravených srdcí zasévati zdárně símě slova Božího. Opakuje se zde tedy, co v Písmě svatém se praví, že totiž člověk „věcmi smyslnými a viditelnými veden bývá k neviditelnému Bohu!“

Professor: Velmi dobře: sláva missionářům!

Baron: V Kakondě začali naši kněží nejdříve sirotčincem, do něhož přijímali ubohé, zmrzačené chudé dítky, vykupujíce je i z otroctví, jestliže jich nemohli dostati zdarma, což zhusta se dělo, protože malého a k práci neschopného sirotka každý se rád zbaví. Ubohé sirotky očistili a ošatili missionáři jak nejlépe mohli; již to vzbudilo pozornost mezi divochy, zvláště mezi jejich dětmi, které také chtěly míti takové šatky, jaké mají „dítky missionářské“. Malý černoch nezná větší nádhery než míti od krku až po kolena volnou bílou košili; má-li pod ní plátěné spodky a na nohou dokonce i střevíce, myslí, že je na kraji v nebi! A teď si představte „dítky missionářské“ celé pěkně ošacené: co tu radosti, závisti a — touhy! Tím způsobem nejlépe získávají se malí i velcí divoši. Kéž mají naši missionáři vždy potřebné k tomu prostředky! — Také zařízena pracovna, do níž missionáři přijali 20 černochů do učení, takže čítala i s 85 sirotky přes 100 „sil“. P. Riedlinger je tam hlavním mistrem krejčovským. Zpustlí divoši po několika měsících stávají se jinými lidmi, a než přijde doba svatého křtu, bývají z pravidla dobře vyučeni ve víře, v mravech a v řemesle. Nyní mají

naši missionáři stanice mezi tamními domorodci vedle Kakondy v Kubanku, Bihe a Bailongu, odkudž proniknou za nedlouho dále, poněvadž pokřtění divoši připravují jim půdu mezi známými přáteli . . . Do stavu manželského vstupují nově obrácení pravidelně hned, jak stanici missionářskou opouštějí; aby si nově obrácení nebrali za manželky pohanské divošky, zařídili missionáři v Clugny pod správou ctihodných Sester sv. Josefa ústav pro černošské dívky, které dospěvše stávají se ženami křesťanských černochů, čímž na obojí straně víra a dobrý mrav nalezají opory. Povstalé takto křesťanské rodiny budou semeništěm nového, Bohu náležejícího pokolení, a časem i nejlepší oporou náboženství našeho, zvlaště když mladé černošky, jež v missionářském ústavě pečlivě byly vychovány, zůstanou učiněným slibům věrny. Nemalým nebezpečenstvím pro missie jsou zde vedle divokých lidí také divoké šelmy. Král zvířat, silácký lev, je zde domovem; každé chvíle potkáte se s ním na cestách, v lesích a stepích; někdy přijde si až do missionářských stavení na oběd neb na večeři, a nenajde-li doma ctihodných otců, kteří ho jak se patří ranou z ručnice přivítají, že již do lesů se nevrátí, nenalezne-li jich právě doma, vybere si na pochoutku některého vola nebo několik ovec, nají se do syta, a zamručev — na poděkování — odchází majestátně do lesů! . . . Za tou příčinou třeba, aby missionář na každou cestu měl vedle svěcené vody a růžence také trochu střelného prachu a dobrou ručnici, jinak sotva přišel

by domů živ a zdráv. P. Riedlinger přiznává se žertem, že někdy neví, má-li se sám sobě smáti nebo na lva se zlobiti, když totiž, chce-li ven na missie, jest nucen sednouti si na vola, maje po levé straně zavěšenu svěcenou vodu pro křty, na pravé nabitou ručnici pro lvy a na zádech ranec pro nemocné k zaopatřování! Kdybychom (prý) ho takto naparáděného viděli, domnívali bychom se, že je banditou a ne apoštolem, ač jest opravdu a cele mužem Božím, jak viděti třebas jen z toho, že za jediný rok pokřtil, vyučiv je napřed, na 400 dětí, nedbaje smrti, kterou mu za to lvi, leopardi, hadi a divoši připravovali!

Professor: Toť věru pestrý, dobrodružstvím a zkušeností bohatý život! Kdyby P. Riedlinger sepsal o tom dílo, šlo by i mezi nevěrci jako na dračku. Missionáři měli by vůbec o divokých zemích více psáti a neměli by ponechávati všelijakým lhavým cestovatelům, aby vydávali o tom spisy, jež bývají všelijak překrouceny a nepravdivy.

Rada: Mnohdy také proti missionářům namířeny, rozšiřujíce o nich mezi vzdělanci špatné názory a neoceňujíce spravedlivě missionářské náboženské a osvícenské práce mezi divochy.

Baron: Nedivte se, že missionáři píší málo: dokud mohou pracovati, mají mezi divochy práce až nad hlavu; až nemohou kázati a křtíti, nemohou také psáti, a tak jejich bohaté zkušenosti nepřicházejí světu ve známost, nemluvě ani o tom, že naši missionáři z opravdové skromnosti nechtějí lidem vyprávěti, co pro ubohé divochy

vykonali a co při tom zkusili. Bůh jediný ví o tom všem a on odplatí pokorným služebníkům.

Professor: Dobře, dobře! Klášterní představení mají však naporučiti skromným missionářům, aby beze chvály osobní nejdůležitější události a zkušenosti své sepsali; tím posloužili by lidstvu, náboženství a sobě.

Baron: Děje se tak namnoze, zvláště v době novější, ačkoli mnoho zůstane i tak zastřeno znalosti lidské, poněvadž katolický missionář zachovává napomenutí Spasitelovo, aby nevěděla levice, co dobrého dělá pravice, a aby nechtěl viděn býti při práci ani chválen lidmi, nýbrž Bohem, kterýž odplatí mu, co skrytě dobrého učinil pro čest jména křesťanského.

Rada: Četl jsem kdysi, že práce missionářské nepotkávají se mezi černochy v portugalském území s náležitým výsledkem.

Baron: Bohužel, a missionáři stěžují si do toho trpce, uvádějíce za hlavní příčinu mnohoženství, jež v krajinách těch děsně se zakořenilo, otupivši všechen lepší a jemnější cit domorodců, kteří k vůli ženským všeho se zřeknou, o Boha a o duši se nestarají, na bídu a děti, na svědomí a modly zapomínají, jen aby hodně ženských měli a hříšně užívati mohli! Je to zvláštní pronárod, na němž možno viděti, kterak lidé nečistého srdce v Boha věřiti a doufati a jeho milovati nedovědou. Přes to přese všechno přece pokračuje práce missionářská. Nově obrácené divochy usazují totiž missionáři ve zvláštních dědinách, zakazují jim nepotřebné styky s divochy

pohanskými, vedou je pilně k modlitbě a sv. svátostem, čímž konečně přiučují je lepšímu životu. Divoch v mnohoženství žijící neobdrží sv. křtu, leč na smrtelné posteli; chce-li pokřtěn býti dříve, musí s jednou ženou se spokojiti a všechny ostatní od sebe vyhnati. Přísné a důsledné počínání missionářů je svatou věcí, kterou hlásají ve jménu Kristově, docela ospravedlněno. O dospělé černochy pohanské missionáři také mnoho nestojí, majíce vším právem za to, že starý a zakořeněný zlozvyk — mnohoženství — těžko se vypleje z náruživých srdcí; proto hledí si věrozvěstové naši raději černošských dítek, kteréž od malička byvše zcela jinak než jejich otcové a matky vychovány a nevidouce v ústavech klášterních než pobožnost, mravnost, náboženskou horlivost, střídmost, pracovitost a počestnost, docela jinak vyrůstají a si počínají než jejich pohanští krajané. Jen nové, od malička v duchu křesťanském vychované pokolení černošské, jest schopno trvale vésti život v duchu náboženství Kristova.

Proto nepotkávají se práce missionářské nyní a dosud se zaslouženým výsledkem: přijde však čas, ve kterém neunavných apoštolů nástupcové sklidí najednou, co seli a opatrovali jejich předchůdcové.

Professor: Missionáři zkrátka počítají se skutečností a vidouce, že se starými hříšnými černochy dlouho by se zdržovali a snad na mnoze i zbytečně pracovali, všímají si nevinných dětí, jež rychleji a trvale Bohu získávají.

Baron: Tak jest! Kdyby bylo missionářů mnoho, mohli by se věnovati starým zatvrzelým hříšníkům černošským více než dosud a snad by také mezi nimi měli více výsledků než dosud. Poněvadž však missionářů všude se nedostává a úspěšné práce lze všude mnoho vykonati, podniká se práce tam, kde nejhojnější jest žeň — mezi nevinnými dítkami, zvláště mezi sirotami, jichž nemá kdo pokaziti.

Rada: Nejsou tedy černoši nenapravitelnými a takměř na stejném stupni vývoje s opicemi, jak se psává?

Baron: Rozhodně nejsou, a kdo tak o nich píše, nezná jich anebo zúmyslně je snižuje a obelhává čtenáře. Černoch není polozvířetem a poločlověkem, nýbrž celým člověkem jako my, jen že je hrozně zanedbán a zkažen.

Professor: Nedivte se tomu! Po celá staletí, ba snad po celá tisíciletí byl ubohý divoch černošský odkázán sám na sebe, na pralesy, pustiny, jedovaté hady, krokodily, leopardy, lvy a jiné dravé šelmy. Ký tedy div, že pustnul a klesal neustále! S kým kdo obcuje, takým jest anebo bude. Což nemáme i v Evropě dosud lidí, mnohdy i studovaných a bohatých, kteří jsou hotovými zpustlíky, nemravy a všeho druhu ničemy? Běžte v městech kolem kořalen, polepšoven a podívejte se do žalářů: hrůza vás pojme, jaké najdete v nich lidi. Mluvte jim o Bohu a mravnosti — vysmějí se vám, ubijí vás. A potom divíme se černochovi, jenž po celá staletí neobcoval takměř než s dravými šelmami, divíme

se, že klesl! Jak zacházeli s ubohými divochy Evropané, když k nim na lodích přijeli a jejich území pro sebe zabrali, již jsem pověděl. Zpustlý černoch přiučil se od „vzdělaných“ bělochů všelijakým novým nepravostem a klesl ještě hlouběji než byl před tím. V takovém stavu našli ubožáka missionáři. Jak se má tedy černoch v několika letech povznésti na výši křesťanského náboženství, když po staletí vězel v bahně hříchů, pověry a všeliké nepravosti?

Baron: Zcela správně soudíte a následovně též pochopíte, proč missionáři hledí pracovati mezi černošskými dítkami, kde nejvíce užitku doufají pro spásu nesmrtelných duší. Staletí snad uplynou, než divoši pohanští k Bohu všickni přivedeni budou, ale — dá-li Bůh — stane se to přece!

26. Na jihu a východě africkém.

Professor: Zajeďme si ještě do Kapska na jih africký, aby naše projížďka světem celá řádně ukončena byla.

Baron: V zemi kapské, náležející vládě britské, zapustila kořeny pevné církev katolická přičiněním náboženství věrných Irův, že netřeba o tom zvláštní podávati úryvkovité zprávy, a že lze povšechně říci: V Kapsku má katolické náboženství přítomnost i budoucnost zajištěnu.

Severovýchodně od Kapska rozprostírá se veliká říše Transvaalská, v níž právě teď, po krvavých bojích s Búry, Angličané stali se

pány. Pokud jde o náboženství katolické, trvá v zemi transvaalské něco přes 20 let. Do roku 1866. podřízeno bylo Transvaalsko církevně apoštolskému vikariátu Natalskému. Nyní má již svého praefekta a za nedlouho bude míti také samostatného biskupa. Missii obstarávají tam kněží kongregace Oblátů Neposkvrněného Početí Panny Marie; jest jich přes 10, ale mělo by jich býti aspoň 50, aby zmohli práce, které mají v tak rozsáhlých krajinách, jako jest Transvaalsko. Mezi missionáři jsou kněží irští, polští, francouzští a němečtí! Katolíků transvaalských jest asi 10.000. Několik klášterů mají tam také jeptišky různých církevních řádů; zvláště vynikají Dominikánky a Voršilky, vyučujíce a vychovávajíce četnou mládež ve školách obecných, pokračovacích, měšťanských, v pracovnách a v pensionátech. Do škol jeptiškami řízených posílají dítky i protestanté — kteří v zemi mají mezi bělochy převahu — a židé, a to raději než do státních škol. V Johannesburku chodí do klášterních škol přes 600 děvčat. Bratří Maristé mají ústav, jejž navštěvuje asi 800 chlapců, z nichž 100 jest původu židovského a 250 vyznání protestantského. Než se židé a protestanté odhodlají prositi katolických škol, aby přijaly na vychování jejich dítky, jest zajisté třeba zvláštního úspěchu, jímž se honosí ústavy katolické na poli vyučovatelském a vychovatelském. Velikolepý jest sirotčinec a chorobinec katolický v Johannesburku; v onom jest na 200 dětí, v tomto 400 starcův a neduživců. S uznáním vzpomínám,

že katolické jeptišky jsou v stejné lásce u všech vyznání; židé a protestanté milují je jako katolíci, vidouce, co dobrého jeptišky jejich dětem prokazují.

Rada: Vidíte tedy, že nejsme my protestanté na katolíky tak nevraživými, jak jste dříve vytýkal!

Baron: Ani v Transvaalu, pane rado, nebylo vždy, jak nyní jest. Slavný president Krüger marně ujímal se katolíkův, aby u vlády byli považováni rovnocennými s tvrdými kalvínci; dosud všecka vyšší a významnější místa úřední v celé zemi obsazována bývala zúmyslně téměř výlučně protestanty, takže naši missionáři, jakkoli nepokrytě stáli na straně bojujících Búrů proti Anglii, přece trpce vyznávali, že v Evropě nemáme o tvrdé kalvínské nesnášelivé povaze búrské pravého ponětí: katolíkům transvaalským bylo mnoho trpěti od vládnoucích a silnějších kalvinců. Dnes už poměry poněkud se zlepšily; proto nebudeme starých ran a bolestí připomínati, zvláště když očekáváme, že nová vláda anglická zachová se na všecky strany spravedlivě, aby urovnala rozbouřené poměry v zemi, a také když vidíme, že tam nyní mezi kalvínci a katolíky nastalo v mnohé příčině svorné spolužití.

V hlavním městě Pretorii mají naše jeptišky krásné školy; všecky třídy jsou přeplněny (i mnohými jinověrci) a stále přicházejí noví žadatelé prosit o přijetí, jež jim ovšem musí býti odřeknuto. Ve válce roku 1880—1881. byl klášter tento jakož i jiné proměněny v nemocnice a la-

zarety, v nichž jeptišky ošetřovaly obětavě anglické vojáky bez rozdílu náboženství. Tím získaly si uznání a obliby na všech stranách, takže dnes mají u úřadův a obyvatelstva rozhodné příznivce. Z raněných vojínů někteří jinověrci a zatvrzelí dlouholetí hříšníci se obrátili, vidouce nábožný a obětavý život klášterní. Nejúspěšněji působí v celé zemi dominikánky, jež mají překrásné kláštery, výborně zařízené a vedené školy, pensionáty a pracovny. Klášter dominikánek v Pretorii podobá se říšskému parlamentu, tak jest krásným a velikolepým. Celé město pyšní se tímto ústavem. Vůbec třeba vyznati, že ctihodné dominikánky působí výborně v Transvaalsku, kdekoli mají kláštery, takže práce jejich nelze ani dosti oceniti, což nejen katolíci ale i protestanté svorně uznávají, podporujíce neunavné jeptišky dle možnosti. Vedle dominikánek vyznamenávají se Voršilky, zvláště v Barbetoně. V nejnovější době založili si v Johannesburku klášter také Trappisté, pracujíce o obrácení Zulův a vedouce k náboženské horlivosti tamní Poláky (600 duší). Různé práce hospodářské, zahradnické, řemeslnické atd., jež bratří řeholní konají, zjednávají jim uznání a podiv celého okolí.

Severně od Transvaalska jest Zambesi, v němž taktéž působí katoličtí missionáři, zvláště jesuité, kteří pro tamní obyvatelstvo veliké přinášejí oběti. Od zařízení této missie (roku 1879.) až podnes zemřelo tam na 40 kněží a přes 20 jesuitských bratří, nemohoucích odolati vražednému podnebí. Na jižním Zambesi je 25 hrobů missionářských, nepočítaje v to rovy zemřelých jeptišek! Pracovati o spáse bližního za takových okolností, znamená věru velmi mnoho. Více, než položiti život za stádce, ani nejvěrnější pastýř nemůže, dle slov Kristových.

Přese všechny veliké oběti, které na životech a penězích až dosud v horním Zambesi byly přineseny, nevzdali se jesuité missionářské tamější práce, jakkoliv dosažené dosud výsledky neodpovídají záslužnému namáhání. Bůh spravedlivý dá časem hojnější žeň; krev a pot obětavých missionářů volají k trůnu Nejvyššího za požehnání pro apoštolskou práci, nemluvě o modlitbách, namáháních, nebezpečenstvích, bolestech a nemocech, kterým se podrobili a podrobují nadšení služebníci slova Božího.

O missii na dolním Zambesi má naše zpráva dosti radostné údaje: Evangelium šíří se ponenáhlu v celé zemi a vláda portugalská (zednářsko-liberalistická) musí missionáře v jejich bohulibé práci bez překážek nechati, nemá-li sama sobě mezi neskrocenými domorodci podraziti nohy. Za nynějšího místodržitele daří se také missiím dobře: úřady vládní všude je podporují a v ochranu spravedlivě berou. Roku 1897. měla missie 5 hlavních stanic, na nichž působí 20 missionářů, většinou kněží; vedle nich působí na jiných místech asi 10 jeptišek. Missionáři obstarávají také duchovní správu ve třech portugalských farnostech: v Tetě, Senně a Quelimaně. Roku 1892. založil jesuita P. Czimermann u vnitrozemí stanici sv. Petra

Klavera, o níž píše P. Dialer, že jest nad míru důležita, poněvadž leží až na hranicích portugalsko-britských, v kraji úrodném, hustě obydleném a Angličany dosud nezabraném. Na řece Aruanga postaven též dům missionářský a nedaleko něho staví se kamenný kostel. Po několika letech bude zřízena nová missijní stanice v Kafuque, v níž budou míti hlasatelé evangelia veliké pole činnosti s vykupováním a poučováním otroků. Několik synů rozličných pohlavárů jest už na učení u missionářů, k nimž přicházejí se všech stran vynikající zástupcové různých kmenů. — Kolem Meruru jest už 7 docela křesťanských osad, odkudž missionáři podnikají cesty (až čtrnáctidenními pochody) na sever mezi černošské kmeny, jež je všude s otevřenou náručí přijímají, vidouce v nich ochránce proti zlovolným pohlavárům sousedních kmenů, neboť koho vezme v ochranu missionář, toho chrání i portugalská vláda, čímž zlovůli barbarských kmenů činí se značná přítrž.

Z dopisu P. Stanislava Manyhártha dovídáme se, že stanice sv. Petra Klavera jest nyní v Mazombui na řece Aruangui, asi celodenní cestu vzdálena od Zumba. Pomalu bude všecko dostavěno; krajina jest velmi zdravá a všecky missionářské budovy jsou mnohem větší než v Riciku. Vedle hlavní stanice mají missionáři 3 vedlejší, z nichž jedna zasvěcena jest „São Joãno Nepomuceno“, tedy našemu českému světci. Missionářská působnost rozprostírá se od kahorobasských vodopádů zambeských až po

území kongské. Divoši vykládají si o missii daleko široko v celém kraji. Na východ, západ a sever rozprostírají se široké lány nepřehledných krajin: obvod, v němž pracují 3 katoličtí missionáři, jest čtyrykrát větší než mocnářství Rakousko-uherské! Kéž pošle Pán hojně pracovníků na bohatou žen; kéž je pošle brzy a vzbudí četné dobrodince, kteří by z Evropy podporovali missionáře modlitbou a almužnou!

Druhá hlavní štace missionářská je v Boromě (založená 1889). Celý kraj jest úrodný, zdravý a poloha na vše strany malebně krásná. Výsledky, jichž se tam missionáři mezi velice pokleslými domorodci dodělali, jsou velmi pěkné. Gouvernér de Castilho nazývá missionáře průkopníky osvěty a vzdělanosti, na něž po celý život zachová si v duši pěknou památku.

Čtyry jeptišky sv. Josefa, jež zde působí, mají v pensionátě přes 100 schovanek, 30 z otroctví vykoupených žen, jež všecky vychovávají tak, aby později staly se křesťanskými učitelkami a řádnými matkami.

Kněží a bratří řeholní vyučují taktéž úspěšně četné chlapce. Každého dne jde některý missionář do té neb oné dědiny vyučovat katechismu. Osad křesťanských přibývá vůčihledě; každého většího svátku uděluje se křest novým četným obrácencům. Onehdy psal nám P. Hiller, že najednou pokřtil 30 rodin a tolikéž jednotlivců jiných. „Kdybych měl sebou hudebníka, — touží, — co bych jím získal divošských srdcí milujících hudbu nade všecko! Malý, dvanáctiletý Kafer

hrává v neděli při službách Božích v kostele na harmoniu: ah, jak se to černochům líbí! Zdaleka široka přicházejí k vůli hudbě do kostela: missionář má je takto bez námahy pohromadě, může je poučiti a mnohé i získati. Missionář, dovedný hudebník, působil by zde divy. Frater Baecher musí sám vyučovati 160 žákův a je stále churav. Z toho poznáváme, co tu má asi práce missionář zdravý, zvláště je-li knězem. Mladí Kafrové jsou velmi učeliví a působí vychovatelům i missionářům mnoho radostí. Dá-li Bůh požehnání, přinese katolická missie v zemi kaferské v době nedaleké velmi mnoho užitku."

Proti ústí Zambesi leží veliký ostrov Madagaskar, na němž druhdy výhradné pole činnosti měli protestantští kazatelé. Když však roku 1890. převzala Francie po Angličanech vrchní správu ostrova a připustila do země kněze katolické, ustupovali protestanté ihned na celé čáře, žalujíce na „zlé jesuity", kteříž i za křižácké výpravy zodpovědnými činěni byli, ač teprve několik set let po křížových výpravách sv. Ignácem z Loyoly byli založeni! Příčina, pro kterou skutečně protestantismus na Madagaskaru náhle upadal, byla ovšem zcela jiná, než do světa bylo vyhlašováno: tkvělať v hlasatelích protestantských a v rozhárané víře jejich obrácenců, kteří, poznavše nauky katolické, odvraceli se od evangelíků, nedavše se zdržeti ani dary ani sliby ani hrozbami.

Rada: Francouzská vláda vaše missionáře proti našim podporovala.

Baron: Příteli, kdo věří, že francouzská proticírkevní vláda podporuje zájmy katolické, nezná nynější Francie.

Professor: Od let sedmdesátých, tedy hned po svržení Napoleona III. a po prohlášení republiky, stojí Francie v stálém válečném tažení proti katolické církvi; boj její proti církvi není ovšem vždy stejně zjevný a stejně prudký, ale vždy je zásadný. Od posledních dvaceti let přiostřilo se francouzské nepřátelství vládní proti Římu do té míry, že nevím, kterak by ho bylo možná podstatně zvětšiti. Proto nevěřím výmluvám protestantských kazatelů na Madagaskaru, že by pro podporu vlády byli proti katolickým missionářům v nevýhodě bývali. Nic také není mi z novin známo, že by Francie byla něco nepřátelského odhlasovala proti kazatelům evangelickým. Všecka blahovůle vedoucích kruhů republiky francouzské vůči katolickým missionářům asi v tom záleží, že jim nedělají z politických a státnických ohledů na sebe tolik překážek, jako činili protestantští Angličané, nadržující zřejmě kazatelům evangelickým proti missionářům katolickým.

Baron: Nelamte si tím hlavy: zednáři a liberální židé nikdy nic dobrého církvi neučinili, ale vždy jen ji špinili a ničili. Nechejme tedy „podpory" nynější proticírkevní Francie, již dle výmluv protestantských kazatelů poskytuje prý katolickým missionářům na Madagaskaru, a pojďme o kousek dále!

P. Peyrilhe sděluje nám, že missionáři katoličtí — a to jsou asi hlavní příčiny jejich

úspěchu — zvelebili školství madagaskarské měrou netušenou. Tak na příklad v Manjokadrianě, kde dříve (před rokem 1890) byl jeden jediný žák, bylo roku 1897. více než 200 školáků. — Aukeramadinika, pěkná nedaleká tamní osada, stala se v 7 letech úplně katolickou. V Sabotey je prospívající škola katolická a v Anbodifodě žádají domorodci podobný ústav. Od Mangorothaly až k hlavnímu městu Tanarivu je přes 300 km a všude je zde všecko obyvatelstvo úplně katolickým. „Jsem farářem 40 katolických osad", píše v říjnu 1896. P. Peyrilhe. „Zítra pošlu sedmatřicátého učitele (mnou vychovaného) na novou stanici do školy. Úhrnný počet mých školních dětí jest dnes přes 5000!" — Missionáři katoličtí jsou prací takměř umořeni. Výlohy s tolika školami vyčerpávají všecky prameny, proto nuceni jsou prosit krajanů za podpory, aby školy a kostely udrželi. Francouzská nynější vláda jde missionářům „tak pěkně v ústrety", že nedávno zakázala i na Madagaskaru všecky veřejné náboženské projevy, tedy poutě, průvody a podobné!

Professor: Tu to máte, pane rado!

Baron: V jediné Tamatavě povolila vláda společné žádosti veškerého obyvatelstva, aby slavnost Božího Těla veřejně se děla, vidouc, že i protestanté tamější, žijíce s katolíky v úplné shodě, přejí jim náboženské veřejné svobody.

Rada: To snad přece uznáváte?

Baron: S povděkem, a katolíci zajisté oplácejí podobně tamním evangelíkům, jinak by sotva byla mezi nimi přátelská shoda.

Z Madagaskaru pojďme zase na pevninu směrem severním k Německé východní Africe a k jižnímu Zansibaru, kdež církvi katolické také pěkná naděje v budoucnosti kyne. Jižní polovice pobřeží Zansibarského byla dekretem sv. Stolice dne 13. listopadu 1887. svěřena duchovní správě missionářů benediktinských, kteří v Bavořích utvořili zvláštní kongregaci, aby dílu missijnímu v dálných zemích cele se oddali. První missionáři této kongregace připravili nástupcům cestu do Zansibaru krví, byvše divými domorodci pro sv. evangelium umučeni. Země krví mučenickou zvlažená, stala se brzy půdou dobře připravenou pro víru Kristovu. Dnes mají benediktini v Zansibarsku několik kvetoucích missionářských stanic a pronikají pořád dál a dále. Benediktin P. Hartmann píše, že se mu dostalo v zemi divokých Mandinků velice čestného a srdečného přivítání, když tam přišel kázat evangelium. Lidé pohanští vycházeli mu s důvěrou a uctivostí v ústrety, pohostili ho a soudruhy jeho, potřásajíce jim při odchodě rukama na znamení, že v míru a přátelství se rozcházejí. Když den po posvícení vyšel jmenovaný missionář procházkou do přírody, chtěje se pomodliti brevíř, vybíhali ze všech chatek staří i mladí divoši a tlačíce se k P. Hartmannovi celovali mu ruce a vyptávali se jeden přes druhého, že byl nucen brevíře nechati a s nimi se rozhovořiti. Brzy šlo za ním „celé processí". Mši svatou sloužil missionář rozradostněným divochům pod širým nebem za hrobového ticha a uctivého

chování všech. Každý se modlil, jak uměl, a kázaní missionářovo po mši sv. divoši zrovna do sebe hltali. Po službách Božích přinesl knězi pohlavár dar jménem celého kmene; missionář přijal, co mu podáváno, a na znamení vděčnosti dal pohlavárovi také dárek, jenž způsobil všemu lidu převelikou radost. Jménem lidu žádal pohlavár, aby důstojní missionáři vystavěli si na kterémkoli místě v krajině příhodný dům pro obydlí a školu, a zároveň aby se mezi domorodci trvale usadili, vyučujíce je a jejich dítky náboženství a všemu ostatnímu, jak se jinde děje. O protestantských kazatelích anglických nemluvil pohlavár při té příležitosti s úctou, vykládaje, že k nim také kdysi přišli, ne však se usadit, nýbrž děti na nich vylákat, které si pak do Masasi odvedli. Dětem i rodičům bylo brzy teskno, proto vrátily se dítky domů, a od té doby netouží žádný z domorodců po anglických (= protestantských) ženatých kazatelích. Missionář P. Hartmann pravil na to, že nyní nemůže zůstati u Madinkův ani on ani soudruhové, že však v nedlouhé době přijdou sem na jisto „jiní pádri“ čili Otcové a ti že zůstanou u Madinků trvale. — Po všem tom chtěl tedy P. Hartmann dále se bráti a modlitbu breviáře cestou dokončiti, ale nebylo možná, poněvadž pohlavár dal mu zástup průvodčích, kteří ho v jednom kuse všelikými otázkami zpříma zahrnovali. K večeru shromáždila se četná mládež kolem missionáře; poučování trvalo do noci, a když už všickni byli unaveni, představil se pohlavár sousedního kmene,

prose, aby missionáři také k nim zašli, že všickni na ně dychtivě čekají. — Tak to šlo kmen od kmene v celém vnitrozemí.

Professor: Pravý pochod vítězný.

Baron: Rok na to zaslal apoštolský praefekt v Dar-es-Salaamu, benediktin P. Maurus Hartmann, zprávu asi tohoto znění: V Kolavině u sv. Maura měli jsme letos zvláště veselé velikonoce, neboť přes 30 katechumenů přijalo na Boží hod sv. křest. Stanice missionářská rozvíjí se utěšeněji, než jsme vůbec doufali. V sirotčinci je 110 chlapců, jimž dostává se všestranného vyučování a vychování; někteří zvláště nadaní hoši studují také cizí řeči, učí se hudbě, zpěvu atd. Denně pracují silní žáci na klášterních pozemcích asi 6 hodin, aby si živobytí zasloužili, poněvadž missionáři nemají, čeho si nevypracují. Od prvního až do posledního klášterníka všickni se zde namáhají duševně i tělesně, pojídajíce skutečně „chléb v potu tváří“. Péče a nákladů na divošské děti vynaložených missionářům dosud želeti nebylo, protože většinou dobře se vyplatily, několik ovšem případů v to nepočítaje: chyba a nevděk všude lidmi vládne! Kolem do kola je missionářská stanice obklopena pohany, z nichž však stále noví k víře Kristově přestupují, zanechávajíce zděděných model a s nimi též všelikých zlozvyků. V zámožnějších a velikých osadách missionářům dosud valně se nedaří, poněvadž obyvatelé jejich žijí po způsobě nedalekých kmenů mohamedanských v mnohoženství a jiných nectnostech, které jen zřídka

kdy úplně opouštějí, aby Krista v čistotě, spravedlnosti a poctivosti věrně následovali. Vůbec lze říci, že kde se usadilo náboženství Mohamedovo, všude zahnízdila se nemravnost a děsná otupělost ke všemu vyššímu.

Rada: Slyšíte, pane professore?

Baron: Bohužel, — je to pravdivo! Mohamedanismus zabředl v smutné konce a má na sobě patrné znamení mravní a náboženské ztrnulosti čili smrti. Za tou příčinou pracují benediktini raději mezi „malými“ osadníky a zakládají po případě nové dědiny, v nichž shromažďují divochy dobré vůle. V den sváteční a nedělní přicházívá na služby Boží tolik pokřtěných a pokřtěnu býti chtějících, že missionářský kostel bývá do posledního místečka naplněn k umačkání.

Neúnavné přičinlivosti klášterních bratří a obrácených domorodců podařilo se zušlechtiti celou krajinu kolem missionářské stanice; lesy byly na míle cesty vymítěny, pole žírná založena, cesty udělány, zahrady zvelebeny, chov dobytka povznesen, dobrý mrav a vzdělanost šířeny zároveň s náboženstvím. Přijde-li do krajiny této evropský cestovatel, spatří daleko široko sady palmové, mangové, oranžové, citronové, akátové, banánové a ananasové, jakož i pěkné zahrady zelinářské, čímž značné rozmanitosti dostalo se divoké kuchyni africké, která před tím pořád totéž skýtala, takže se i nejtrpělivějšímu žaludku přejídala. Kozí mléko a kravské osvědčují se zde výborně jako prostředky lékařské: co se podařilo missionářům dopraviti sem asi 30 koz a krav,

zmírnila se značně horečka, která mezi missionáři zvláště z počátku zle řádila.

Ze stanice sv. Petra a Pavla v Lukuledi dochází zpráva, že ku křesťanství přistupují tam nejlepší rodiny a vůbec lidé požívající v kraji úplné důvěry a vážnosti. Z počátku bylo missionářům bojovati s velikými překážkami, než se ujali. Celé měsíce tam nepršívá, čímž povstává veliké sucho a neúroda. Také přihodilo se, že brzy po příchodu missionářů vpadli do území divocí Magvangvárové, pleníce a drancujíce načkoli přišli. Vše, co si ubozí domorodci ušetřili, bylo pobráno a mnozí Lukulediové odvlečeni dokonce i do otroctví. Z té příčiny vystěhovalo se odtud mnoho domorodců; jiní zalezli do doupat, někteří toulali se po lesích atd.; nikdo nepracoval, nikdo ničeho nevydělal, neshromáždil, nechránil a nešetřil, následkem toho povstala děsná bída; ubozí domorodci kradli, kde co mohli, aby se jen na živu zachovali; někteří živili se jako divá zvěř rozličnými travinami polními a lesními! Missionáři pomáhali kde a jak mohli; kde však bylo jim nabrati potravy pro tolika set hladových lidí? Za nedlouho vyčerpány všecky zásoby na dobro a missionáři uvrženi též do veliké bídy, strádajíce zároveň s divochy nesnesitelným hladem; mnohé děti utekly missionářům následkem toho z ústavu a potloukaly se v okolí, hledajíce jedlé kořeny. Vzdálenost od pobřežní stanice Lindy, odkudž všecku potravu bylo až do Lukulendy dopravovati, zdražovala vše, vyžadujíc velikých nákladů (až 7 K

za jednu dopravu potravy). A přece pokračuje i v této zemi missie utěšeně, neboť divoši poznali právě z těchto okolností úmysl missionářův a přilnuli celou duší k hlasatelům evangelia.

Rada: Staré úsloví, že každé zlo přináší i něco dobrého, osvědčilo se tedy i tam.

Baron: V témž roce podnikl jeden z missionářů celoměsíční cestu do okolí nsurámského v kraji rufijském. Za nedlouho podařilo se mu získati tolik domorodců, že se rozhodl v tamní pahorkatině založiti missionářskou stanici. A skutečně brzy povstal nový missijní dům při stoku Nyanga s Lukulendim; benediktin P. Severin Hofbauer ustanoven tam duchovním správcem se dvěma na výpomoc přidělenými bratřími, kteříž ihned dali se do stavby školy, fary a kostela. Vše postaveno „po černošsku", t. j. z bambusových kmenů. Vedle toho dělány však o překot cihly, aby co nejdříve možno bylo vystavěti pevné budovy. Tři pohanští kmenové — Yao, Makua a Mvela — přicházejí missionářům pomáhat, osvědčujíce „Otcům" při každé příležitosti velikou důvěru; lze tudíž doufati, že evangelium rozšíří se brzy po celém kraji. Stanice tato stane se také středem missionářského působení na všecky strany, poněvadž jest velmi výhodně umístěna.

Přicházím k severnímu Zansibaru, kdež také zřízen apoštolský vikariát. Dne 3. května 1896. byli tam uvedeni znova missionáři do staroslavného opatství Knechtstedenského. Téměř 700 let bydleli tam francouzští praemonstráti, žijíce v ústraní Bohu a skutkům milosrdenství; v čas revoluce francouzské roku 1794. přikvačily krvelačné roty francouzské, trápily mnichy, vyhnaly je z jejich staletého majetku a zpustošily jej jménem svobody, rovnosti a bratrství. Od té doby bylo v knechtstedenském opatství pusto a prázdno, až je zase oživili kněží z kongregace Ducha svatého. Klášter má velikou důležitost pro Východní Afriku Německou a pro celý kraj pohanských černochů, jimž nyní dostává se stálého hlásání slova Božího. Pokřesťanění děje se ponenáhlu a jistě. V několika letech povstalo kolem opatství několik křesťanských dědin a nové osady pořád se zakládají. V Mrogoru vystavěl missionář P. Oberle pěkný kostel, obětovav na to téměř život, neboť řídil celou stavbu i za veliké a nebezpečné choroby, až jej představení přímým rozkazem donutili, aby opustil místo, jež ohrožovalo jeho život. V Tunungoru bylo již roku 1896. na 200 nově obrácených křesťanů; katechumenů přibývá pořád. V Kilimandžaru uchytili se missionáři také a založili křesťanskou osadu, při čemž jim výdatně pomáhal tamější pruský velitel vojenský, jenž však záhy odvolán byl do Německa.

Nejpřednější místo v dějinách missií afrických náleží Ugandě, kde působí missionáři z kongregace „Bílých Otců". Křesťanství rozšířilo se v zemi do té míry, že prvotný jediný apoštolský vikariát Nyanzský byl rozdělen na tři. Nyní je tam v německém území jižní apoštolský vikariát; kolem Unjara rozprostírá se v 10 pro-

vinciích severní apoštolský vikariát a konečně jest samostatný apoštolský vikariát na hořejším Nilu, ve východních krajích ugandských. — Ze severního vikariátu sděluje Msgr. Guillermain, že měsíčně přestupuje na 700 pohanů ku katolické církvi, ačkoli missionáři dosti přísné podmínky kladou každému, jenž se chce dát pokřtit. Rozkvět katolicismu zdá se pocházeti z krve missionářů, kterou v letech 1890. prolili nevraživí protestanté, postřílevše kněze církve římské. — Vikariát rozdělen jest takto: 1. Ve sv. Marii v Rugabě jest kněžský černošský seminář a katechumenát, odkudž v krátké době vyšlo již na 60 kněží domorodých missionářů. Na výšině vévodící celému okolí stojí pěkný kostel a missijní ústavy. Do škol chodí 400 katechumenů; poněvadž žáků pořád přibývá, staví se také pořád, hlavně z cihel, což jest v kraji dosti podivnou novinkou. V okresu bylo asi před 10 lety na 10.000 lidí nově pokřtěných nebo co nejdříve pokřtěnu býti majících. Roku 1895. pokřtili missionáři přes 1100 pohanů; 850 bylo dospělých, ostatní byli nedospělými. — 2. Villa Maria. Kolem obydlí a ústavů missionářských povstalo — nové město křesťanské! Na 1500 katechumenů navštěvuje velikolepé klášterní školy. Přes 2000 dokončilo již čtyřletá přípravná studia. Přes 25.000 domorodců vyučeno již základním pravdám křesťanským. Roku 1895. pokřtěno 4212 lidí; počtu toho každým rokem přibývá. — 3. Panna Maria Vítězná. V okrese bylo před 7 lety 1100 katechumenů; 2330 navštěvovalo přípravku

a 23.000 pohanů vyučováno v náboženství s úspěchem a úsilím takovým, že dnes, kdy to čtenář s údivem slyší, jsou již všickni dávno katolíky, nechavše místo dřívější přípravy jiným žadatelům taktéž četným, ba ještě četnějším. — 4. Ostrovy Sesseské měly v témž roce 750 na víru katolickou nově obrácených a 1500 katechumenů. V Unjoru velice škodila válka s Angličany pracím missionářským, přece je tam však na 3000 křesťanův a mimo ně několik tisíc katechumenů: těch i oněch značně přibude, jakmile pokoj a mír v zemi zjednán bude. Z toho ze všeho učiňte si, pánové, úsudek o výsledku prací missionářů katolických v těchto pohanských krajinách! Kdo by tu chtěl pochybovati o živoucí moci katolické víry?

Professor: Pan rada, je-li věren heslu z počátku pronesenému o středověké zřícenině!

Baron: Silně pochybuji a neuvěřím, dokud slov těch na novo z úst jeho neuslyším.

Rada: Kde mluví přesvědčivě události a číslice, přestávají pochybnosti.

Baron: Předčasně zemřelý apoštolský vikář Msgr. Guillermain podal nám některé zvláštnosti z missií ugandských. Vypravuje, že když tam apoštoloval, vyučoval pravidelně každý den 500—600 domorodců. Každou neděli sešlo se asi 4000 divochů k bytu missionářovu. Pod širým nebem za švitoření ptactva rozsadilo se množství lidu v trávě a missionář, stoje prostřed pohanů, kázal jim sv. evangelium. Jak úchvatný obraz: věkovité stromy, zelená tráva, nepřehledný kraj, 4000 čer-

nochů držících v rukou ručnice, — a prostřed nich bílý missionář, vykládající katechismus za zpěvu pestrých opeřenců! Vdp. Guillermainovi líbilo se mezi černochy tak, že napsal: „Nedal bych života apoštolského mezi černochy ani za kopy zlata. Pojídám maso z opic a ještěrek; nedostává-li se jich, pojídám mravence, chutná mi to a jsem při tom vesel jako žvatlající papoušek, kteří nad chatami našimi poletují. S láskou a s radostí kážeme evangelium a sv. zákon Hospodinův . . . Černoši milují mne jak otce a vynasnažují se, jak jim jen možno, aby mně život zpříjemnili."

Dne 12. ledna 1895. jmenoval papež Lev XIII. vdp. Guillermaina apoštolským vikářem. V celém okolí nebylo široko daleko biskupa, proto mohl býti ndp. Guillermain, titulární biskup Tabarský, teprve dne 28. října 1895. posvěcen v prostinkém missionářském kostelíčku v Rugabě. Světitelem byl Msgr. Hanlon, apoštolský vikář na hořejším Nilu a dva kněží-missionáři (ze zvláštního papežského povolení) byli při tom světitelovými assistenty. Důstojníci nedaleké posádky anglické dostavili se k posvátnému úkonu v parádní uniformě. Ze všech okresův ugandských shromáždili se přečetní zástupcové věřícího lidu se 40 pohlaváry křesťanskými. Hned po vysvěcení na biskupa odebral se neúnavný Msgr. Guillermain na visitační cesty, hlásaje všude víru v Krista Ježíše a uděluje svátost biřmování přečetným křesťanům. Za čtyry měsíce prošel takto apoštolský muž pěšky více než 1000 km, obiřmovav asi 6000 novokřesťanů. Na to vrátil

se, vysílen a schvácen námahou, do „residence" v Rugabě.

Přehledná tabulka katolické missionářské činnosti v těchto končinách Afriky vyhlíží asi takto (roku 1897.): V Německé východní državě africké — čítající přes 1,000.000 čtverečních km — pracují 3 církevní kongregace na pokřesťanění černochů: 1. Otcové z kongregace Ducha svatého v Severním Zansibaru vedou duchovní správu na prostoře 200.000 čtverečních km; 2. Benediktini bavorští pracují v Jižním Zansibaru majícím o 50.000 čtverečních km více než předešlý apoštolský vikariát; 3. Bílí Otcové apoštolují ve 3 vikariátech — Jihonyanzském, Unyambenském a Tanganjinském — celkem na obrovské ploše 550.000 čtverečních km!

Roku 1896. počítalo se ve vnitřní Africe po dvacetiletém působení missionářském 22 stanic s 24.681 křesťany a 93.732 katechumeny, jimž dostávalo se pravidelného vyučování náboženského; po čtyřech letech zkušebních bývají tito žadatelé připuštěni ku sv. křtu, když byli podali důkaz, že celé náboženství důkladně znají, řádně žijí a nijakých úmyslů nekalých při tom nemají. Mnoho tisíc pohanův, kteří nepravidelně docházejí na katechismus, vůbec nepočítáme.

Bílí Otcové podávají (roku 1898.) následující výkaz své práce ve Střední Africe: Všech pět apoštolských vikariátů v úplném jest rozkvětu. Vikariát na horním Kongu má 6 hlavních stanic missionářských s 1641 hodnými křesťany černošskými; přes 10.000 katechumenů dostává se

pravidelného vyučování u víře; škola katechetická má 60 chovanců; do 11 škol obecných chodí denně 800 chlapců a 182 děvčat; 2 nemocnice, starobinec vdovský a 7 sirotčinců s 1046 dětmi jsou předmětem péče a lásky katolických věrozvěstů. — Apoštolský vikariát v Tanganjice má 4 hlavní štace missionářské s 12 pobočkami, s 2434 nově pokřtěným, s 5 sirotčinci, v nichž je na 900 dětí; s 10 školami s více než 600 žáky a s 1 útulnou pro malé dítky. — V apoštolském vikariátě v Ujanjembě jest 5 hlavních stanic missionářských s několika vedlejšími; 7 kostelův a kaplí, 600 novokřesťanů, 4000 katechumenů, 2 sirotčince se 200 dětmi, starobinec pro ženské a 4 školy obecné navštěvované dosti četně. — Apoštolský vikariát Jihonyanzský má 4 hlavní štace, 3540 nově pokřtěných, 11 kostelův a kaplí, 2 sirotčince, 4 školy a 4 lékárny pro chudé. — V severním vikariátě Nyanzském jest 9 hlavních stanic s 32.753 novokřesťany (z nich bylo za jediný poslední rok [1897] pokřtěno přes 10.000!); 118.000 je tam katechumenů, 13 obecných škol, 9 nemocnic, dům pro malomocné, 2 školy katechistické a chlapecký seminář. 20 kněží missionářů vyslechlo za rok 191.000 sv. zpovědí a podalo 188.000 katolíkům nejsv. Tělo Páně!

Professor: Katolická církev má ve Střední Africe a na jihovýchodním pobřeží zcela jistě budoucnost. Tolik škol, ústavů, kaplí a chrámů nebylo by mohlo tam povstati, kdyby jich domorodcové nepotřebovali a do nich houfně nechodili.

Nadarmo a zadarmo nestaví nikdo, tedy ani katoličtí missionáři, kterým jest všeho potřebného vyprositi si na různých dobrodincích.

Baron: Půjdeme-li od Nyanzy pobřežím vzhůru k severu, přijdeme do Habeše, říše Negušovy. Dne 12. května 1896. přišli missionáři lazaristé šťastně do Gualy a započali hned úsilovně pracovati. V Kekele vypravoval jim kníže, že dal katolickým poddaným na vůli, aby buď odpadli od víry katolické nebo aby se vystěhovali, zanechavše celé jmění v rukou pohanských. Všickni katolíci do jednoho prohlásili, že se raději vystěhují, než aby víře nevěrnými se stali. Od té doby rozmyslil se kníže a chce v celé zemi prohlásiti úplnou volnost a rovnost náboženskou; z té příčiny zamýšlí prý povolati vystěhovalce katolické zpět a vrátiti jim stavení a pozemky jejich. Aby missionáři slovům knížecím uvěřili, dán ihned rozkaz, aby katoličtí Habešané do rodných krajů znova se vrátili a beztrestně náboženství své vykonávati směli.

Vrchní duchovní správce zemí krajin Gallaských, ndp. Msgr. Taurin, z řádu kapucínského, slavil nedávno 25leté jubileum missionářského biskupování. Msgr. Taurin je nástupcem nezapomenutelného prvního apoštolského vikáře krajů gallaských, ndp. kardinála Massaje, a pokračuje v díle jeho s rovnou obezřetností i úspěchem. Jeho mocnému vlivu u krále Menelika třeba děkovati, že kvetoucí missie kapucínská v krajích gallaských ani za války habešsko-vlašské neutrpěly, ba že se dokonce i vzmohla. Kolem

Harraru stojí dnes několik pěkných osad křesťanských; jejich obyvatelé jsou bývalí chovanci škol kapucínských a působí výborně mezi domorodci v duchu sv. evangelia. V posledním roce zavedl do Harraru stařičký biskup také jeptišky, čímž křesťanské dílo spásy rychleji bude pokračovati. Teď právě (roku 1898.) dovídáme se, že v Minně povstala nová missionářská stanice. — V Laftu založen byl chlapecký seminář, v němž připravuje se 25 mladých domorodců z Gallaských krajů na missionáře; také je tam škola pro katechisty. Celkem má missie 12 kněží kapucínských a dva bratry; vedle nich působí 8 kněží domorodých a 6 jeptišek. Všech katolíků počítalo se před 7 lety kolem 8000 na 13 stanicích s 18 kostely a kapličkami. Négus Menelik poslal jubiláru, vdp. Taurinovi, k slavnosti kněžské vlastnoruční blahopřejný dopis.

Nyní, pánové, dokončili jsme vlastně a šťastně cestu kolem světa; cestu, na které poznati jsme chtěli ovoce, jež přináší strom katolické církve. Ovoce, které jsme spatřovali ve všech dílech světa, jest zajisté dosti hojné i pěkné; proto cítím se oprávněna prohlásiti, že církev katolická má v sobě dosud živoucí moc, kterou do ní vložil požehnaný Kristus, slíbiv jí ustavičnou pomoc a trvání až do skonání světa! Církev katolická staví a buduje ve všech národech na celé zeměkouli; nepodobá se tedy středověké zřícenině, nýbrž velikolepé všesvětové budově, založené opravdu na žulové skále, jíž zlosti lidské, bouře časové a nenávisti pekelné zdolati

nemohou. Kdyby dílo toto z Boha nebylo, samo sebou již dávno bylo by se rozpadlo, neboť „nebude-li Hospodin ostříhati města, marně bdí, kdož ostříhá ho“, tvrdí žalmista Páně. Kde jsou přečetné církve sektářské, které lidmi (tedy ne Bohem) byly v dobách dávných i nedávných založeny? Kde je církev Českých a Moravských Bratří? Kde je církev husitská, kde utraquistická atd.? Všecky pominuly a již dávno tady nejsou! Sekty, jež na světě dosud spatřujeme, hynou vniterní chorobou, totiž nedostatkem víry nadpřirozené, nedostatkem jednoty, kázně a zbožnosti, tak že dny jejich trvání jsou spočteny. „Království proti sobě rozdělené, padne“, prorokoval Kristus. S božským Spasitelem prorokuji to také já zvláště o protestantismu, jemuž jižjiž mizí z věrouky Kristus, „základní kamen“ křesťanského náboženství.

Professor: Pane rado, braňte se, jdeť o „dogmatické“ křesťanství protestantského náboženství! Či má pravdu dr. Stoecker, pravověrný slavný Váš kazatel, že, nepodaří-li se moderním protestantům zavésti nynější jejich učenou theologii v meze víry, že brzy odpoutají se úplně ode všech křesťanských církví a stanou se čímsi, nevěrecky-pohanskými, čehož nelze ani vysloviti, aby se nad slunce jasněji nedokázalo, že celá reformace Lutherova, Kalvínova atd. byla velikou chybou a děsným poblouzením u víře Kristově!

Baron: Přeji si, aby se pan rada bránil; připomínám však, že „Katolické Listy“ pražské přinesly zprávu, že kterýsi židovský rabín vydal

v Německu spisek, v němž z nejpřednějšího učence moderní theologie protestantské, z dra. Harnacka, dokazoval, že nynější „věda“ protestantská je nejlepší apologií čili obranou židovství, jež po 1900 let houževnatě popíralo a popírá všecky hlavní články křesťanské víry, zvláště však Kristovo božství, zmrtvýchvstání a nanebevstoupení, jakož i všecka Jeho proroctví a zázraky, církev, svátosti a zkrátka všecko, co slove výlučně křesťanským.

Professor: Pane rado, — zlá rada! Takhle by Vaše „dogmatické“ křesťanství vlastně představovalo židovskou nevěru!

Rada: Zaráží mne, že pan baron takovým báchorkám věří.

Professor: Mne to nezaráží. Vím, četl a slyšel jsem, že nejučenější professoři nynější protestantské theologie hlásají nevěru, nevěříce ani v Krista, ani ve stvoření světa, ani v nadpřirozené zjevení, ani v život věčný, ba ani, že jest nad námi Bůh. Professor dr. Harnack jest vůdcem tohoto směru, převládajícího v pastorsko-německých kruzích učených. Lid protestantský namnoze ještě věří, jak věřívali otcové jeho; ale dvojctihodní a učení páni většinou pochybují, nevěří a zavrhují, vyhlašujíce všecky připomenuté názory zastaralými, překonanými a nepotřebnými pro „mravní“ význam evangelia a reformace. To jest literárně zjištěná událost, jak můžete se dočísti ve spisku F. J. Konečného, nebo, nevěříte-li mu, ve spise Hoensbroechově, již častěji zde uvedeném. Tato známá nevěra mnohých pastorův

a professorů protestantských přivedla nás „éthiky“ hlavně k tomu, že jsme se zřekli víry po otcích zděděné a že jsme se rozhodli přistoupiti k mravouce čistě přirozené, jak ji zdravý rozum hlásá, jak ji lidstvo mělo a má, neohlížejíc se po víře v Boha a po jeho nadpřirozeném zjevení.

Rada: Hádek věroučných začíti nehodlám; nejsemť na ně připraven a nejsem vůbec jejich přítelem, maje za to, že o takových věcech sluší rozmlouvati učeným odborníkům. Přes to přese všechno nehodlám však nechati řečí páně baronových bez odvety a předložím mu zítra zase několik oříšků k rozlousknutí.

Baron: Těším se a rád bych viděl, kdybyste sem přivedl někdy také Vašeho dvojctihodného pána z města, aby si před námi pohovořil s mým zámeckým kaplanem o věroučných věcech katolicko-protestantských, abychom my laikové poučili se od odborníků, jak jste právě navrhoval.

27. O katolických a protestantských zemích evropských.

Rada: Hned z počátku našeho rozhovoru přiznal jsem, že katolická církev má v sobě mnoho poeticky krásného; dnes, kdy nás pan baron provedl světem a ukázal, jak blahodárně působí katoličtí kněží v zemích divokých, podmaňujíce si mnohá zatvrzelá srdce pohanská a zachovávajíce při tom podivuhodnou jednotu víry, dnes připouštím, že princip auktority, jenž v církvi katolické neúprosně vládne, má do sebe

mnoho dobrého, oživujícího a spojujícího, takže právě tomuto sjednocujícímu principu mají katolíci děkovati za všecky úspěchy, kterými se na poli náboženském honosí proti nám protestantům, jimž opravdu schází jednota a jistota víry, čehož následkem jsou stále nové a nové sekty, jež se mezi námi tvoří, seslabujíce a v nevážnost uvádějíce celé vyznání naše. Nebýti této osudné chyby, -- jak jinak stáli bychom oproti římské církvi!

Ale i tak neustupuji panu baronovi a tvrdím: Přese všechnu nesjednocenost, nejistotu a nedůslednost naši, náleží budoucnost protestantismu. Důkaz můj zní následovně: jakmile národové, jež katolická církev z divokého stavu na křesťanství obrátila, dostoupí vyššího stupně vzdělání, blahobytu a moci, hned odpadávají od římsko katolického náboženství. Pohleďte na nynější země evropské, na Rakousko, Francii, Italii, Španěly, Portugaly atd.; nejzámožnější a nejvzdělanější jejich obyvatelé nevěří církvi a nauce katolické, holdujíce principu a názoru protestantskému o svobodě svědomí a volnosti u vědeckém i uměleckém bádání. Mimo to! Katolická víra, které se dříve přidržovali všickni nynější nekatolíci, neměla tolik síly, aby jich uchránila před odtržením od Říma; neměla tolik síly, aby udržela celé národy jmenované na výši moci politické. Vedení světa převzaly trvale velmoci nekatolické: Německo, Anglie, Severní Amerika a rozkolnicky pravoslavné Rusko. Co je dnes papež římský proti císaři německému a králi

anglickému? Proto uzavírám: Protestantskému náboženství náleží budoucnost.

Professor: Pan baron dovolí, abych odpověděl za něho! Pravím tedy: Té církvi náleží budoucnost, kteráž úsilovně pracuje, roste, v sobě sílí a od Boha má zabezpečeno trvání i působivost mezi národy. Církev, která málo pracuje, stále se rozdrobuje, seslabuje, více na lidech (hlavně na vojenské moci a na národnostech) než na Bohu závisí, nemajíc práva učiti národy ve jménu Božím; církev, jejíž „nejvzdělanější a nejučenější“ údové jsou nevěrci; církev taková nemá budoucnosti mezi národy, i kdyby snad okamžitě vykazovala mnoho úspěchu a časné síly životní. Vy protestanté stále se však drobíte, na sta sekt se rozpadáváte, namnoze v Krista-Boha nevěříte a svět jménem Kristovým náboženství učiti oprávněni nejste, ani od Krista připověděno nemáte, že na věky mezi lidstvem potrváte. Vy se opíráte, jak jsme právě slyšeli, o moc císařův a králův, o vojsko, peníze a moderní nevěreckou vědu, nikoli však o nadpřirozenou auktoritu Boží, které se musí věřiti proto, že z Boha jest a ne proto, že svobodným bádáním nebo pokrokem a vědou dotvrzena jest! Kdy také povolal Kristus vašeho Luthera, Kalvína, Zwingliho atd., aby hlásali „čisté“ evangelium? Čím dokázali tito nehodní, mravně pokažení a nábožensky haštěřiví odpadlíci (od církve římské), že mají pravdu, božskou pravdu ve svém učení? Který z pokleslíků těchto zřekl se světa, zapíral sám sebe a následoval Krista v chudobě,

lásce, čistotě, v postech, pokoře a svatosti? Ani jeden. Všichni tři hřešili mnoho; všichni tři přestupovali přikázaní lásky, nadávajíce si navzájem a nenávidíce nepřátel; všichni tři byli rušiteli Bohu učiněných slibů, což obzvláště platí o Lutherovi, jenž, ač panictví Bohu a sv. Panně slavně a dobrovolně slíbil a do smrti zachovávati si umínil, přece i jeptišky sváděl k špatnostem a s jednou dokonce se oženil, a jiným mužům (Filip Hessenský) i dvě ženy míti dovolil, schvaluje, aby „sedláci jako psi“ byli povražděni a knížata světská aby církevní statky pokradla a jich pro světácké účely užívala! Tak vyhlíží, pane rado, vaši praví „svatí“ a tak dokázali, že byli oprávněni založiti protestantské náboženství! Kdyby dnes někdo z nás „nevěřících“ takové ničemnosti páchal juko Luther, když nemravně rouhavé zlopověstné stolní řeči míval, bývaje zhusta zpitým, nebo kdyby někdo z nás „nevěřících“ žil u veřejně známém cizoložství jako váš Zwingli, nebo kdyby z nás „nevěřících“ někdo sodomské hříchy páchal a za to na těle znamení hanby od spoluobčanů vypáleno měl, jako Kalvín, zavřeli by ho nynější úřadové protestantští a trestali by ho pro urážku svého náboženství, kdyby totiž při tom tvrdil, že byl poslán opravovati katolíky a zakládati protestanty. Takový důkaz, jen takový důkaz podali však „otcové“ vaši pro poslání své, — a vy jim až podnes věříte!

Baron: Spravte si to mezi sebou, přátelé, jak chcete, ale prosím, v dobrém. Já proti panu radovi pravím: Na všecky jeho námitky již

z počátku jsem odpověděl, nebudu se tedy opakovati. Kdyby pan rada klidně chtěl uvažovati, poznal by, že země, kteréž od katolické církve před několika sty lety se odtrhly, stavše se protestantskými, mají dnes mnohem více nevěry než původní staroprotestantské víry, od níž také již dávno odpadly, takže by vlastně důkaz podávaly nejen proti katolicismu, nýbrž i proti protestantismu.

Professor: Tvrdím znova proti panu radovi, že politická a vojenská moc nedokazuje pravdy náboženské. Vzpomeňte jen na staropohanské říše: perskou, babylonskou, mongolskou, římskou. Jak ohromnou měly moc vojenskou, jaké bohatství, vědy, umění atd. A kde jsou dnes! Zahynuly. Měly pravdu náboženskou? Neměly. Mají tedy dnešní světové velmoci protestantské — Anglie, Německo atd. — pravdu a budoucnost náboženskou proto, že jsou silny, bohaty, kanony, meči a vojáky zbytečně přecpány? Bodákem, mečem, dělovou koulí, dynamitem a torpédy Kristus pravdy křesťanské nedokazoval, nerozšiřoval a o ně jí neopíral, připomínaje Židům, apoštolům a všem svým stoupencům, že království jeho není z tohoto světa. Kristus dokazoval pravost své nauky mnohými divy a zázraky, četnými proroctvími, přesvatým životem a vznešeně božským učením. Tak, pane rado, máte dokazovati také vy protestanté, jste-li — Kristovými! „Schovejte tedy meč svůj do pochvy“, pravím Vám slovy Pána, kárajícího sv. Petra, když chtěl „do toho bíti mečem“, aby zachránil mistra.

Baron: Pán Ježíš jistě hlásal pravé náboženství a přece neměl ani kam by hlavy sklonil. Všeho všudy chodilo s ním 12 apoštolů, tu a tam zástupy chudého lidu; dítky a nemocné míval kolem sebe nejraději. Církev Kristem založená přes 300 let neměla zde na světě „místa zůstávajícího“; první křesťané bydleli v podzemních katakombách, neměli vojákův ani děl ani pokladů — ba nechtěli býti vojáky a rozdávali poklady — a přece byli pravými vyznavači Kristovými; přece měli čistou pravdu a jejich náboženství mělo budoucnost, podmaniviši si celý svět. Tak mezi lidmi počíná si podnes naše církev, zvláště její missionáři, jak jsme se na celém světě přesvědčili.

Professor: Pane rado, jak je Vám? Bomby na Vás padají.

Rada: Žádná mi neškodí.

Professor: Vám ne, ale protestantskému učení a jeho náboženské budoucnosti!

Rada: Vidím, že jsem řečí svou ťal skutečně do živého. Pan baron i pan professor nemohou s ní býti hotovi.

Professor: Tolik obsahuje velikánských chyb!

Baron: Národové, kteří dnes počítají se mezi slabé, bývali druhdy mocnými, bohatými, ač byli zároveň dobře katolickými. Platí to především o Němcích, Španělích a Francouzích. Znáte-li dějiny králů španělských po středověku, jakož i německo-římské císaře ve středověku, z jedenáctého a dvanáctého století, víte, co chci

říci. Kdo také může upříti katolické Francii, že byla po celá století první světovou velmocí? Úpadek všech těchto velikých a slavných národů začal, jakmile přidrželi se náboženských bludův a nevěry. Vymaňte ještě dnes zuboženou Francii z drápů nevěreckých liberálů, zednářů, socialistův a židův, a uvidíte, jak světu zahraje! Není tedy podle dějin pravda, že katolické náboženství nedovedlo národy zachrániti před ztrátou politické moci, nýbrž naopak je pravdivo, že katolická církev pomáhala národům k velikosti, vzdělanosti, vědám a k moci, udržujíc je při tom celá staletí, i když už příboje nevěry a bludů na jednotlivé země dorážely. Pravda tato platí zvláště o Češích. Dokud Čechové byli dobrými katolíky, dotud měli moc a blahobyt. Za vzorně nábožného katolického panovníka Karla IV., „otce vlasti“, slynuli Čechové po celé střední Evropě vzdělaností, bohatstvím a mocí, takže Palacký, evangelík, neváhal napsati, že veliká doba husitská byla jen proto možna, že Karel IV. dal k ní pevný základ. Jakmile však Čechové odtrhli se od Říma a přilnuli k bludařům, zvláště německým, nastal obrat a koruna svatováclavská, blahobyt, vzdělanost a svoboda zničeny, takže jméno české, druhdy v celé Evropě ctěné a slavné, stalo se nenáviděným a potupným. Co za katolické vlády v zemích českých bylo zbudováno dobrého a krásného, bylo v dobách husitských a protestantských zničeno. Kdyby člověk spočítati chtěl všecka města a vesnice, jež v dobách bludu popelem u nás lehly; kdyby člověk

chtěl spočítati pobořené svatyně a chrámy, jež v dobách husitských a protestantských byly zničeny, okradeny, zhanobeny; kdyby člověk chtěl spočítati životy věrných Čechů, které v dobách husitských a protestantských na zmar přišly; kdyby člověk chtěl spočítati zpustošené kraje, lesy, luka, domy a školy, které v dobách husitských a protestantských zkaženy byly: přišel by jistě k závěru, že Čechům a Moravanům i Slezanům dařilo se dobře za vlády víry katolické, zle však za vlády bludů husitských a protestantských. Podnes cítíme toho ještě dozvuky: liberalismus a moderní nevěra zachvacuje stále „vzdělané“ vrstvy národa, rozděluje lid na strany a spolky proti sobě nepřátelské, takže nemůžeme nikam. Všecko to předvídal již Palacký, proto varoval Čechy, aby nekazili se nevěrou a náboženskými spory z doby Husovy, ale aby přijali návrat české země k náboženství katolickému nejen za hotovou událost, ale i za poučení, jak se mají v budoucnosti chovati, chtějí-li míti národ sjednocený a k vítězství připravený. Naše politická nynější rozdrobenost nejvíce nás poškozuje; proto se nás ani vláda ani Němci nebojí; my se statečně ubíjíme sami. Jednota víry může přivoditi jednotu národní: nesvornost u víře přivádí a udržuje naše nesvornosti všecky.

Rada: Nevyvrátil jste celé mé výtky. Tvrdil jsem, že katolická církev nemohla zabrániti, aby národové mnou jmenovaní neztratili římské víry a by si uchovali po otcích zděděné

náboženství. Moc a svobodu mohou národové snadno ztratiti (nešťastnou a třebas i nespravedlivou válkou, na př. Búrové) nebo neštěstím všelijakým na poli, v obchodě atd. Náboženství však a víru nemusí nikdo ztráceti, vidí-li v něm dosti životní síly a přesvědčující pravdy. Kdyby tedy vlastností těchto náboženství římsko-katolické v dobách velikého odpadu dostatek bylo v sobě mělo, nebylo by možno bývalo, aby celé země jím povrhly a všelijakých novot se přidržely. Vlastní vniterná chabost náboženství katolického zavinila tedy ztrátu původní víry jmenovaných národů, nečelíc dosud výdatně moderní nevěře a bezbožecké svobodomyslnosti, jež pod pláštíkem osvěty, národnosti a lidumilství připravuje mnohé o křesťanské náboženství.

Professor: Podle toho je tedy protestantismus nejhorším a ve víře nejslabším, protože nemůže zachrániti ani mnohých pastorův ani obyčejných lidí od nevěry. Onehdy četl jsem, že ze sta protestantů nechodí jich 83—94 do kostela na pastorské služby Boží a že mnozí protestanté nenechávají se u pastorův oddati, ba ani dítek že nedávají pokřtiti, takže veliká města, na př. Hamburk a Berlín, mají každého roku několik tisíc nepokřtěných novopohanů, pocházejících z protestantských rodičů. Na vysokých školách — vykládají znalci, na př. pověstný dr. Haeckel — je z deseti protestantských professorů devět nevěrců; mezi pastory jsou mnozí, kteří píší a káží čirou nevěru, olupujíce dítky ve školách a lidi v kostelích o nadpřirozenou víru, jak

obšírně dokázal minulého roku učený jesuita P. Cathrein.*) Kde je také tolik moderního liberalismu, lžihumanity a národnostního vynášení jako mezi protestanty? Právem tedy napsal protestant Strauß, že na otázku, jsme-li my evangelíci ještě do opravdy věřícími křesťany, musí odpověděti rozhodným: Nejsme!

Rada: Gratuluji panu baronu k Vašemu spojenství. Doznaný nevěrec obhajuje — katolické víry!

Professor: Už jsem Vám pověděl, proč nevěřím a proti „dogmatickému" protestantismu stojím. Nechci hájiti katolíků, chci a musím podle svého přesvědčení potírati protestantism. Pomáhám-li tím panu baronovi čili nic, je mi lhostejno. Pan baron ostatně mé pomoci proti Vám nepotřebuje: ubránil se až dosud na celé čáře stkvěle beze mne i proti mně i proti Vám.

Baron: Děkuji za neočekávané uznání, a obracím se na novo proti panu radovi. Prosím, aby uvážil, že ani Kristus Pán nezískal učených zákoníkův a pyšných fariseův naukou svou a že děkoval Bohu, že „nezjevil jí moudrým tohoto světa", nýbrž chudičkým a jednoduchým. Ký tedy div, že pyšní „vzdělanci" němečtí, francouzští a kteříkoli jiní odvracejí se od víry? Má býti církev naše nad Krista, učeník nad mistra? Ostatně nescházelo mezi učenými nikdy a nikde Nikodemův ani Pavlů, to jest tajných i zjevných přívržencův Kristových, rozhodných to katolíků,

*) Viz ve spisku Konečného „O úpadku náboženství mezi protestanty" na stránce 4. a následujících.

kteříž i veliké oběti přinesli pro církev katolickou. Mám je jmenovati? Ukáži jen na Francii, v níž právě v poslední době vynikající spisovatelé a novináři i politikové rozhodně zastávají se katolické víry proti vládním útiskům. Kdo nezná hraběte de Muna, básníka Fr. Copé-a, filosofa Brunetiera? Irové mají slavného O'Conella; Němci výtečného Windhorsta, Franckensteina; Uhři hraběte Jana a Ferdinanda Zichyho; Španělé Canovasa di Castillo, abych o jiných národech a jejich vynikajících upřímných mužích katolických Čechům blízkých nemluvil. Vedle toho upozorňuji, že duchovenstvo katolické ve všech Vámi jmenovaných zemích jest vzorně církevního smýšlení, vykazujíc v řadách svých mnoho biskupův a kněží veleučených, náboženství a papežské Stolici duší i tělem oddaných. S kněžími a biskupy jdou ohromné massy lidové ve všech zemích a národech evropských, takže nepřátelé pořád naříkají a zděšeně volají, kterak klerikalismu a ultramontanismu přibývá. Mám za to, že mi přisvědčíte, řeknu-li, že snad nikdy nebylo mezi katolíky takové přítulnosti k papežské Stolici jako právě teď na celém světě se jeví. U protestantů není tomu tak, nýbrž naopak, všude je samá rozháranost, jak už pan professor dobře připomněl, a jak i pan rada z vlastní zkušenosti nejlépe ví. Nejen učení mužové, nýbrž i lid odvrací se silně od nauky protestantské, vida totéž činiti pastory a professory theologie protestantské. Na čí straně je tedy chabost, vina a úpadek?

Rada: Toho však neupřete, že národové protestantští vynikají nad katolické mnohem lepší mravností. Náš učenec dr. Öttingen dokázal to číslicemi a nebyl podnes vyvrácen.

Baron: Popírám rozhodně, že katolíci jsou v mravnosti za protestanty. P. Krose vydal srovnávací studii o mravnosti katolicko-protestantské; ve studii té dokázal, že evangelíci za stejných životních podmínek jsou třikrát horšími a nemravnějšími než katolíci. Sám Öttingen připouští, že náboženství katolické není vinno větším počtem nemanželských porodův, a protestantské vyznání že také neumenšuje chyb těch mezi svými stoupenci, nýbrž že jiné podmínky a jiní činitelé mají v tom hlavní vinu. Ano, týž Öttingen tvrdí, že čeleď germánská, většinou protestantská, rozhodně více kloní se k pohlavním výstřednostem než čeleď románská, většinou katolická.

Professor: Aby se dokázalo, jsou-li katolíci nebo protestanté nemravnějšími, nedostačí vypočítati nemanželské děti těch i oněch, protože nemanželský porod je sice vždy důkazem chyby, ale není jediným důkazem chyby. Nejprohnanější a nejšpatnější ženské nemívají vůbec dětí a vysmívají se „padlým“, takže mi onehdy jedna nešťastnice do očí řekla: „Která holka má za svobodna dítě, má je proto, že byla hloupá.“ A měla pravdu, drzá mluvkyně. U soudů máme teď každou chvíli tajná přelíčení k vůli takovým přečinům. Pane rado! Židé jsou známí v celém světě náchylností k smilstvu — že křesťanské

děvečky musí z domů židovských utíkati — a přece je dokázáno úředně, že mezi židy je nejméně nemanželských dětí. Prohlásíte proto židy mravnějšími než křesťany? Zajisté ne! Vidíte tedy, že nemanželský porod není dostatečným důkazem větší nemravnosti. Nemá se vždy jen ukazovat na padlé ženské, nýbrž i na nemravné mužské, kteří je k pádu přivedli. Mnohý, jenž nemá ani jediného dítěte nemanželského, je stokrát nemravnějším než ta neb ona služka, která si z domu jeho třebas i tři děcka odnesla. Nemanželské dítě má totiž také vždy i nemanželského — otce!

Baron: K nemravnosti náleží také podvod, krádež, rozvod, cizoložství, zaviněné úpadky, otrávení, zabití, sebevraždy a všeho způsobu násilnosti. Dokázáno jest, že protestanté ve všech těchto špatnostech mnohem více chybují než katolíci. Jest nemravným jen kdo porušuje šesté přikázaní, a ne i ten, kdo k tomu svádí, anebo kdo krade, podvádí, lže, zabíjí, křivě přísahá atd.? A ještě něco o nemanželských porodech katolických! Onehdy potkal jsem sousedního pana faráře. Vida, že je zamyšlen, tázal jsem se, co mu schází. Odpověděl, že má ve farnosti několik protestantských, židovských a „svobodomyslných“ novorozeňátek nemanželských. — „Jak“, podivil jsem se, „vždyť celá Vaše osada je bez výjimky úplně katolickou! Kterak tedy máte v ní protestantské a židovské děti?“ — „Docela dobře“, s trpkým úsměvem odpovídal kněz. „Několik děvčat odešlo z jara na práci do města; tam

učinili si s nimi protestantští dělníci známost, vodili je na výlety, k muzikám, a konec konců poslali je domů k nám, aby rozmnožily počet nemanželských dětí. Jiné holky naše sloužily u židův; „panthata“ měl je „moc rád“, a konec konců zase totéž jak u protestantů. Takovým způsobem, pane barone,“ končil kněz, „přibývá nemravnosti „katolické“ a takovým způsobem stávají se židé, liberálové a protestanté „mravnějšími“ než my.“ — Pan Öttingen opíše naše matriční správy, srovná je s evangelickými a větší počet nemanželských porodů je hotov, načež se prohlásí: Ejhle, číselný důkaz, že katolíci jsou nemravnějšími než evangelíci! K čemuž některý pastor horkokrevně připojí: Katolická víra je tedy patrně slabší a horší než evangelická, — nemůžeť uchrániti svých vyznavačů poklesků mravních!

Professor: Uplně přidávám se na stranu páně farářovu: důkaz mravnosti pouhými číslicemi nemanželských porodů nedokazuje nemravnosti katolické ani počestnosti evangelické; na takové věci třeba posvíti jinak.

Baron: Pana radu bude asi zajímati, povím-li mu, že dle učení a příkladu Lutherova vlastně je dovoleno nemravnost páchati. Luther prohlásil totiž (a za ním učinili totéž i jiní protestanté, na př. Amstorf), že kdyby nás někdo děsiti chtěl desaterem, v němž, jak známo, smilstvo a cizoložstvo přísně se zakazuje, že máme mu říci, aby s tím šel k židům! Křesťané mají svobodu evangelia a mezi nimi prý není

vlastně jiného hříchu než nevěra. Pouhá víra všecko spraví. Dobré skutky — tedy zachovávati manželskou věrnost, žíti panicky atd. — jsou vlastně špatnými a urážkou Krista. „Nač by jinak bylo Evangelium“, táže se konfesse Augšpurská (III. 29) a Amstorf tvrdí, že od časů Kristových náležejí „zákony“ na světskou radnici a ne do církve Boží! Lutherovi líbila se nauka ta tak velice, že dovolil svým věrným i „Nothwücherlein“ čili v nouzi si i trochu zalichvařiti. Jaké ovoce přinesla Lutherova reformace na poli mravním ještě za života Lutherova, vysvítá z nadávek, jež Luther učinil hlavnímu působišti „čistého“ evangelia, tvrdiv, že Wittenberk jest od časů reformačních daleko nemravnějším, než býval za vlády katolické víry! Totéž tvrdí znalci podnes o protestantských velkoměstech, pravíce, že katolická Vídeň, Řím, ba i Paříž jsou v ohledu mravním mnohem lepšími než evangelické Drážďany, Hamburk a Berlín. Nikde na světě nepotlouká prý se tolik nemravných ženštin jako na ulicích berlínských, kdež veřejných hříšnic počítají na 80.000, ba i více! Nikde na světě není také tolik opilých ženských jako v protestantském Londýně. Zákony státní proti opilství a nemravnosti ženské byly v Anglicku zostřeny, nepřinášejí však žádoucí nápravy. Uvádím to, pane rado, jenom proto, abyste věděl, že pod svícnem protestantským také bývá tma, veliká tma, a že tedy netřeba vždy prstem ukazovati na nás katolíky, jako bychom byli plni vší špatnosti a vy evangelíci vzory veškeré dokonalosti.

Rada: Souhlasím: chyby jsou všude, kde bývají lidé.

Baron: U nás desatero platí jako zákon Boží; u nás katolíků máme za hlavní povinnost osvědčovati víru dobrými skutky a zachovati se čistými čili mravně neúhonnými pomocí prostředků Bohem k tomu ustanovených, hlavně sv. svátostí (zpověď, sv. přijímání; vedle modlitby, postu a almužny). Kdo z našinců řádně všeho toho užívá, mravnost si i ve zkaženém světě zachová. Mnohý mravně pokleslý jen tímto způsobem opět povstal a se zachránil, veda od obrácení život mravně neúhonný, stavu svému přiměřený. Všech prostředků těchto postrádají protestanté.*)

Po řeči páně baronově stáli oba přátelé zamlklí vedle sebe: pan rada náramně zvážněl a pan professor ani se nehýbal, hledě daleko před sebe, jakoby vlastního života vzpomínal a chyby jeho počítal. Po chvíli pootevřel úst a řekl suše: „Pan baron chtěl dokázati, že protestanté, jsou-li nemravnými, jsou nemravnými následkem své víry; katolíci však, že, jsou-li nemravnými, jsou nemravnými proti příkazům a pomůckám své víry. Chyba tkví zde tedy v základní nauce protestantské... Jsem rád, že nevěřím v „dogmatické“ křesťanství protestantské!

A opětně bylo ticho! . . .

*) Viz F. J. Konečný: „Zrušíme pouta mravnosti?“ V Král. Hradci 1901. Ve spisku tom podán ku všemu tomu obšírný důkaz; zvláště tam překvapuje, že i protestantská mravouka jest úplně neschopna vésti člověka k bohulibé mravnosti!

Baron: Jelikož nikdo k slovu se nemáte, zakončím rozhovor náš následovně: Náboženství katolické vyniká nad protestantské ve věrouce jednotou a jistotou; v missiích prací a výsledky; ve mravouce vznešenou čistotou a všemi prostředky Boží milosti; v životě skutky tělesného a duchovního milosrdenství; katolické víře náleží tudíž budoucnost náboženská mezi národy.

Rada: Všechno to mohl bych jednoduše popříti, ale nechci se znova příti; proto žádám jen, abyste dokázal, kteraké známky života ukazuje katolická církev ve skutcích milosrdenství, jež jsou nejlepším průkazem lásky, kterou Kristus chtěl míti mezi svými.

Baron: Mnoho dokladů podal jsem na cestě kolem světa, když jsem ukazoval na nemocnice, sirotčince, chorobince, lékárny, školy, útulny a pracovny, v nichž katolická církev tisíceré milosrdenství tělesné i duchovní prokazuje trpícímu lidstvu, za často i jinověrcům a pohanům. Dnes chci dodati z mnoha jiného ještě toto:

Není tomu dávno, založil Don Bosco ve Vlaších Spolek Salesiánů. Roku 1897., po 42letém trvání vykazují přehledné tabulky na následující straně jeho činnost v oboru lásky křesťanské.

Tak bylo v máji roku 1896. Připomínám, že Salesiané nekonají jen skutky duchovního milosrdenství, učíce ve školách a v kostelích, nýbrž že prokazují horlivě i skutky tělesného milosrdenství všem trpícím třídám lidstva.

Rozličné země	Řeholníci se sliby	Novici	Kláštery	Různé ústavy blížensk. lásky
V Italii	957	478	61	59
Ve Francii	155	69	16	21
Ve Španělsku	110	79	12	16
V ostatních zemích evropských	91	20	10	10
V Severní Americe . . .	634	101	64	76
V ostatních zemích severoamerických	17	10	2	6
V Palestině (Asie) . . .	31	8	4	3
V Alžírsku (Africe) . .	21	9	3	3
Úhrnem	2016	774	172	194

Kde máte, pane rado, něco podobného v protestantismu z doby novější? Který váš starý i nový spolek smí se měřiti s katolickými Salesiány, ať pomlčím o Milosrdných Bratřích a Sestrách! Snad neuvedete Franckeův ústav hallský? Je příliš nepatrným. Snad nevzpomenete hamburského „černého domu“? Všickni jej známe, jakož i vaše diakonisky, — kteréž však ani v očích Moltkových neobstály proti katolickým Šedivým Sestrám.

Projděme Římem, již ne sice papežským, ale přece dosud hodně katolickým, a podívejme se do Berlína, hlavního místa protestantského, abychom posoudili praktické křesťanství naše i vaše! O Římě píše anglický protestant Warren, že všude je viděti nadšenost obyvatelstva pro nejvyšší hlavu církve

katolické; papeže ctí prý v Římě všecko nadšeně, kdežto krále italského potkává každý téměř s chladnou tváří. Warren píše, že se domníval, — dle protestantských novin, — že na celém světě není města tak protikatolického, jako jest italský „zednářsko-liberální Řím“, a zatím přesvědčil se opět a opět, kterak nadšeně Římané při každé vhodné příležitosti pozdravují sv. Otce, neohlídajíce se ani na krále ani na vládu ani na liberály ani na zednáře. Lid, šlechta, duchovenstvo, učenci a umělci, všecko v Římě nadšeně přidržuje se katolické církve. „Častokráte navštěvoval jsem římské katolické kostely“ — píše Warren — „v dobách, kdy se v nich nekonaly služby Boží a vždy našel jsem všecky svatyně navštíveny zbožnými věřícími, kteří v hloučcích aneb ojediněle klečeli u oltářů, vroucně se modlíce nebo nadšeně zpívajíce. Konala-li se nějaká církevní slavnost, bývaly svatyně pravidelně přeplněny nábožnými návštěvníky.“ Proto Warren útrpně směje se protestantům, kteří klamně věří, že Řím není městem skrz na skrz katolickým a papežským.

Nyní táži se Vás, pánové, je-li také v Berlíně pozorovati tak čilý život náboženský v kostelích protestantských? Nikterak. Při posledních volbách hlasoval téměř celý Berlín socialisticky, čímž dokázal, že věří s Beblem, jenž za ostatní socialní demokraty prohlásil, že jsou bez náboženství, že holdují bezbožectví a že jsou proti křesťanství, pokud chce mluviti o Bohu a Spasiteli lidstva od hříchů.

Professor: Socialistův a nevěrců je všude dost, i mezi katolíky!

Baron: Neupírám, že jsou všude, ale tvrdím, že mezi katolíky není jich tolik, a že i ti jsou socialisty jen proto, že odpadli od našeho náboženství. Kdo katolicky věří, nemůže býti nikterak socialním nevěreckým demokratem a protikřesťanem.

Rada: Snad nechcete zase tvrditi, že protestantská víra vede k nevěře socialně-demokratické?

Baron: Proč bych to tvrdil já, když předáci protestantské moderní theologie vyhlašují, že není osobního Boha, že Kristus nebyl pravým synem Božím, že neumřel za hříchy světa, že nevstal z mrtvých, nevstoupil na nebesa atd.? Toť přece hodný kus nevěreckého katechismu socialních demokratů! Od koho se tomu naučili socialisté, ne-li od protestantismu, k němuž do školy na náboženství chodili?

Že mezi katolíky není tolik socialních demokratů, mohu skvěle dokázati zvláště ze sousedních protestantských Němec. Roku 1897. měli tam socialní demokraté 48 říšských mandátů; z těchto 48 mandátů byli jen 3 z krajů katolických, ostatních 45 bylo z krajů protestantských! Kde je tedy socialistů víc, mezi katolíky nebo mezi protestanty?

Professor: Protestantů je v Německu třikrát tolik jako katolíků; musí tedy mezi nimi býti také více socialních demokratů.

Baron: Ano, třikráte tolik, nikoli však patnáctkráte tolik, jak jste právě slyšel. Ostatně doznává hlavní list socialně-demokratický „Vorwärts“ bez obalu, že katolický střed má mezi svými šestkrát hlasů více než by měl míti, a že by jich neměl, kdyby mezi katolíky byli tak četně zastoupeni socialní demokraté, jako jsou mezi protestanty. — U nás v Cechách dosud všecko kvasí, a socialisté i jiní odpůrcové katolicismu jsou na vrchu následkem zhoubného liberalismu, který uchvátil mnohé; přece lze však i zde pozorovati obrat k lepšímu; všecky spolky katolické kvetou a nejprozíravější politikové liberalní (na příklad zesnulý ministr dr. Kaizl výslovně napsal, že vlivu křesťanského náboženství dostane se budoucně více moci v národě a jeho životě) otevřeně přiznávají, že protikatolickými štvanicemi nic dobrého se nedocílí. Z těch příčin odsuzuje se i v nynějších liberalních kruzích mladočeských od předních poslanců štváčské hnutí „Pryč od Říma“ i vášnivé nepřátelství realistů Masarykových proti katolicismu a nerozumné boucharonství socialistické s národním nátěrem i bez něho. — Na Moravě nabyli katolíci při posledních volbách proti spojeným lidovcům, Mladočechům i Staročechům značné moci a odňali jim dokonce i několik mandátů jak do zemského sněmu tak do říšské rady. Nemáme naděje, že se u nás věci podstatně a brzy změní v trvalý prospěch katolického náboženství; doufáme však, že se při obětavé a svorné práci mnoho podaří. Obrození života náboženského podobá

se v Čechách namnoze obrození života národního a politického. Od pohromy bělohorské několik set let uplynulo, než národ český k životu vlasteneckému, politickému a literárně-uměleckému se probudil; podobně uplyne drahně let, než probudí se náš národ z bludu liberalistického, husitského, radikálního, realistického a socialistického k životu katolickému, zvláště budou-li se stále opakovati ve straně katolicko-národní třenice socialní, literarní, spolkové, osobní, podnikatelské a jiné pohoršlivé případy ojedinělé (defraudace Svatováclavské záložny atd.) a nebude-li především aspoň kněžstvo svorně kráčeti vedle sebe.

Professor: Vraťme se opětně k činnosti katolické církve v oboru lásky křesťanské a začněme třeba s vykřičenou Francií!

Baron: S radostí, a potěším se, uspokojí-li mé výpočty pana radu. Roku 1897. vydal pařížský missijní seminář výroční zprávu, jež podává úchvatný důkaz o obětavosti francouzských katolíků, kteří almužnami umožňují semináři missijnímu, že v Přední a v Zadní Indii jakož i v Číně, Japonsku a Korei obstarávají 28 missionářských obvodů, v nichž žije na půl druhého milionu katolíků prostřed nesčíslných pohanův a četných rozkolníků. Pomocí almužen katolíků francouzských žije a působí ve jmenovaných krajinách 31 biskupů s 989 evropskými a s 542 domorodými kněžími, s 2494 katechisty, a z týchž almužen tam bylo postaveno 4051 kostelův a kapliček. V 38 seminářích tamějších studuje 1915 bohoslovců; škol

a sirotčinců jest 2485 s úhrnným počtem 76.318 dětí, které dostávají buď úplně zdarma nebo téměř zdarma šatstvo, stravu, byt, knihy, vychování a vyučování. Co říkáte tomuto praktickému křesťanství francouzskému? Odpadla Francie již úplně od víry Kristovy, či ukazuje ještě, že v ní hoří plamen víry, naděje a lásky? Připočtěte k tomu všecky chudobince, chorobince, útulny, školy, pracovny, sirotčince a nemocnice, které v rodné domovině na přečetných místech obstarávají řeholní i světští kněží jakož i jeptišky, a rcete, můžete-li, že Francie katolická nevyrovná se skutky tělesného a duchovního milosrdenství protestantské Anglii nebo protestantskému Německu! Pane rado! Kdyby dnes vláda pruská vyháněla Vaše protestantské pastory a diakonisky, pochybuji velice, že by Vaši souvěrci protestantští ujímali se jich v Němcích proti policii, úřadům státním a proti vojsku, jak se francouzských řeholníkův a jeptišek ujímali francouzští katolíci, bráníce jich až do krve, slovem a písmem, na schůzích lidových a ve sněmovně. Blahodárná činnost řeholníkův a jeptišek francouzských tak jest nepopíratelna, že i mnozí socialní demokraté se jich zastávají.

Rada: I já chovám upřímné city lásky a podivu k francouzským kongregacím a se mnou velmi mnozí věřící protestanté. V říši velkoněmecko-protestantské podobné pronásledování nikterak by nebylo možno; nejen katolíci byli by proti němu, ale i četní protestanté, zvláště však císař Vilém II. Jeho přízeň ku katolickým

řádům je v celé zemi všeobecně známa. Není tomu dávno, navštívil Vilém II. benediktiny beuronské, a byv náležitě klášterníky uvítán, všude zaveden a o všem upřímně poučen, tak byl životem bohumilým těchto mnichův uchvácen, že, odcházeje, slíbil opatovi a řeholníkům pro všecky časy pomoc a ochrannou ruku.

Professor: Tak jest!

Baron: Chválíme císaře Viléma II. za to i my, ač těžce neseme, že dosud v Německu jsou v platnosti nelidské zákony, zakazující některým řeholníkům (jesuitům) vstoupiti do vlasti a kázati sv. evangelium. Co se již do toho nastěžovali katolíci, a podnes valně se to nezměnilo!

Rada: Což není německých jesuitů dost?

Baron: Snad, ale nežijí v Německu, nýbrž mimo Německo, jsouce z vlasti vyobcováni jako zločinci, ač nic jiného neučinili zlého, než že jsou jesuity.

Rada: Jsou snad nebezpečni státu a náboženskému míru v říši!

Baron: Státu? Vždyť mnozí z nich cedili krev za stát německý, byvše i vyznamenáni za služby, jež prokázali vlasti v dobách zlých a nebezpečných. V poslední válce německo-francouzské byl jesuita, tuším P. Aschermann, že se jmenoval, vyznamenán německou válečnou medailí za statečnost, kterouž osvědčil jako polní kaplan armády velkoněmecké, uděluje v dešti nepřátelských střel zraněným vojákům svátosti umírajících s nasazením vlastního života. Když bylo po vojně, nesměl tento vyznamenaný, o vlast

veřejně zasloužilý kněz vrátiti se do Německa a musil jíti do ciziny jediné proto, že byl jesuitou! Není to krutě nelidským? A takových příkladů je mnoho! Nyní teprv úsilím katolického středu podařilo se zrušiti pověstný § 2. a dovoleno jesuitům ve vlasti žíti aspoň jako jednotlivcům. Ale jaký z toho stropen pokřik po celém protestantském Německu!

Rada: Nesouhlasím s protijesuitským štvaním našich listův a úplně dávám za pravdu katolíkům, když jménem práva přirozeného a jménem svobody náboženské žádají pro sebe jesuity do Německa. Vždyť i pověstný vůdce socialních demokratů, boháč „soudruh“ Bebel prohlásil, že jeho strana je pro návrat jesuitů již k vůli občanské svobodě a rovnoprávnosti všech státem uznaných náboženstev.

Professor: Bebel řekl tenkráte vládě do očí pravdu, tvrdě, že tak četným protestantům netřeba se báti několika jesuitů, proti nimž má v rukou vychvalovanou pravdu vědy a víry protestantské. Nebožtík Bismarck chlubil se kdysi, že Němci kromě Boha nebojí se nikoho na světě, a hle! z katolických řeholníků jesuitských mají velkoněmci strach, veliký strach!

Rada: Předsudky staleté těžko odstraniti za jeden lidský věk.

Baron: Uznávám, ale — kdo způsobil, udržoval a udržuje v lidu protestantském předsudky ty? Protestantští kazatelé, učenci a novináři. Od časů Lutherových napovídáno protestantskému lidu, že papež je antikristem, vtěle-

ným ďáblem, pekla zplozencem a všickni katoličtí kněží a řeholníci, zvláště jesuité, že jsou jeho najatými žoldáky, plní vyděračství, farizejství, podvodu a násilnictví. Ovoce těchto stálých štvanic byl v letech sedmdesátých tak zvaný „kulturní boj“ protestantismu proti katolíkům, jejichž nejlepší biskupové a kněží žalářováni, ze země vyháněni, o jmění otcovské a práva občanská olupováni za jásotu svedeného lidu a protestantské vlády.

Professor: Politování hodná nesnášelivost náboženská!

Baron: A není nikterak ojedinělou! V srdci moderního protestantismu, v hlavním městě Berlíně, přihodily se před nemnohými lety věci, které v pravé světlo staví protestanty.

Rada: Nevím o ničem.

Baron: V berlínské čtvrti městské je předměstí moabitské, kdež dominikáni s povolením protestantské vlády založili si v letech šedesátých minulého století klášteřík a kapli, vykonávajíce v ústraní tiše služby Boží pro dosti četné katolíky. Ačkoli mniši moabitští nikomu nepřekáželi, nikam do popředí se nedrali, protestantů na pokoji nechávali a náramně skromně živi byli, a ačkoli jejich představený P. Česlav hrabě Rubiano u císařského dvora německého zjevné přízni se těšil, maje vždy otevřeny dvéře do komnat panovníkových, přece byly protestantské davy berlínské všelijakými novinářskými tlachy rozeštvány do té míry, že jednoho dne srotily se před klášterem a jaly se ho drancovati. Po-

lekaní mniši pozavírali na rychlo dvéře, zabarikádovali se jak mohli a shromáždivše se v kůru očekávali před nejsv. Svátostí na kolenou zuřivé protivníky, neočekávajíce od nich nic jiného než násilí a smrt. Okna klášterní byla již vytlučena, omítka ze zdi pozodrážena, bránu klášterní zuřivci právě vypačovali, když zazněl na ulici dusot koní a vojenská trubka polní: vojáci pruští, vládou na rychlo ku pomoci klášterníkům vyslaní, přikvapili a rozzuřené davy násilně rozehnali, zanechavše několik dnův a nocí silné vojenské hlídky v Moabitech. Případ tento politování hodný byl ovšem protestantskou vládou přísně odsuzován, ale stal se, a ukázal, jaký duch ovládal ještě i v těch letech protestantský lid. Slavný vojevůdce Moltke vynasnažoval se zvláště, aby svou vážností dominikánům zjednal v Berlíně u protestantů úctu. Stalo se téměř náhodou, že poznal osobně u dvora císařského dp. P. Rubiana; od té doby zamiloval si ho i mnichy moabitské a prokazoval jim věrné přátelské služby.

Professor: O tom nevím nic.

Rada: Já také ne.

Baron: Jednoho dne byl P. Rubiano v komnatách císařských manželů představen slavnému vojevůdci. Oba mužové byli si podobni tím, že nenamluvili mnoho řečí. Moltke pozoroval tichého mnicha a podivoval se jeho skromnosti a zbožnosti. Když mu tedy P. Rubiano byl císařovnou představen, začal s ním Moltke rozhovor. P. Rubiano prohodil, že má prosbu k slavnému generálu.

Moltke: Jakou?

P. Rubiano: Abyste ráčil, Excellenci, navštíviti raněné vojáky, — děj se odehrál brzy po francouzsko-německé válce, — kteréž opatruji jako duchovní ve zdejší nemocnici.

Moltke: Navštívím, ale s podmínkou.

P. Rubiano: Smím prositi — s jakou?

Moltke: Abyste mne Vy, důstojný pane, vojákům představil.

Celá společnost a nejvíce ovšem P. Rubiano byli přáním Moltkovým překvapeni. Důstojný kněz vymlouval se skromně, upozorňuje, aby snad velitel nemocnice nebyl tím nějak nemile dotčen. Moltke stál však na své a docela po vojensku řekl: „Zítra v jedenáct hodin dopoledne očekávám Vás, milý velebný pane, v mém bytě. Hned, jak přijdete, dám zapřáhnouti a pojedeme do vojenské nemocnice na katolické oddělení raněných vojáků.“ Druhého dne přišel P. Rubiano do Moltkova paláce. Lidé na ulici a služebnictvo v domě divilo se, vidouc mnicha dominikánského, oděného rouchem řeholním, vcházeti do bytu nejvyššího říšského velitele. Moltke nebyl však té chvíle v paláci; proto odevzdal P. Rubiano vrátnému navštívenku a odebíral se domů, mysle, že generál na vše zapomenul. Netrvalo ani 5 minut, uslyšel řeholník přijížděti za sebou prudce panský kočár; obrátil se, vida, že se lidé zastavují a uctivě pozdravují. V tom povoz zastavil, zrovna u P. Rubiana, a generál Moltke, vyskočiv z vozu, šel rovnou k chudému řeholníku, omlouvaje se, že byl nutnou nepředvídanou záležitostí úřední zdržen, aby tedy P. převor odpustil a přisedl do kočáru.

Stalo se a generál vezl si ulicemi berlínskými mnicha dominikánského, rozmlouvaje s ním přívětivě před zrakoma nesčetných udivených protestantských diváků. V nemocnici vyslovil Moltke, pozoruje protestantské diakonisky a katolické jeptišky, své uznání o větší ceně katolických jeptišek, jak jsem už z počátku byl řekl. Když mu na to P. Rubiano skromně poznamenal, že katolické jeptišky mají také víc a lepší duchovní posily, — mši sv. totiž a sv. svátosti, jež často přijímají, spojujíce se takto s Kristem, — odpověděl generál: „Vím, vím, že vy katolíci kladete větší důraz na nadpřirozenou pomoc s hůry než my protestanté.“ — Po té jeli toutéž cestou oba mužové, od tohoto okamžiku vzájemní ctitelé, domů. Generál vyprovodil P. Rubiana až ku klášteru, a od toho času bylo slavného vojevůdce častěji viděti, jak jel navštívit dominikánů v Moabitu. Této okázalé přízni mají dominikáni mnoho děkovati, že mohou nyní pokojně žíti mezi berlínskými protestanty.

Professor: Pěkný příběh, ale zavádí nás od skutků milosrdenství, jež katolicismus vykonává.

Rada: Nezavadí! Což nevidíte z uvedeného, že jeptišky katolické vykonávaly skutky tělesného milosrdenství, posluhujíce raněným vojínům, a že mniši katoličtí vykonávají v Berlíně skutky duchovního milosrdenství, učíce neumělé náboženství, těžíce zarmoucené, pochybujícím dobře radíce?

Professor: Tak to berete?

Rada: Ovšem, a přidávám, že z pěkného příkladu generála Moltka mám skutečně radost. Moltke, jak známo, byl věřícím čili „dogmatickým“ křesťanem.

Professor: Proto nevěřil v budoucnost protestantismu, nýbrž katolicismu.

Rada: Co mluvíte?

Professor: Pravdu! Přítel Moltkův Bernhardi vypravuje totiž, že kteréhosi dne rozmlouvali důvěrně o věcech náboženských. Najednou řekl Moltke vážně: My protestanté musíme se konečně přece jen zase státi katolíky! A když Bernhardi zvídal, proč, odpověděl generál Moltke, že v katolické církvi jest jednota a jistota víry, že je tam více vroucnosti náboženské, a že katolický duchovní docela jinak ovládá nitro člověkovo, než protestantští pastoři.

Baron: Názoru toho není Moltke sám. V Anglii kloní se ku katolicismu nejpřednější mužové anglikánští, kněží, biskupové a laici, takže každoročně četní vynikající předáci přestupují k Římu, majíce mezi protestanty anglikánskými silnou stranu přípravnou, — konformisty, — kteří brojí proti státní církvi anglikánské a připravují spojení s církví Římskou, vidouce v ní církev Páně a pravé křesťanství.

Professor: V novější době daří se v Anglii přísně věřícím protestantům vůbec špatně.

Rada: Proč?

Professor: Poněvadž nový král Eduard VII. má rozum a šlape nesnášelivým protestantským horlivcům na kuří oka.

Rada: Myslíte na jeho korunovační přísahu?

Professor: Ano, na pozměněnou korunovační přísahu. Od tří set let bylo v Anglii zavedeno úředně, že každý nový panovník musil v den korunovace potupovati a veřejně zatracovati katolické náboženství jako nejhorší pověru a ničemné modlářství. Všickni ostatní poddaní obrovské veleříše anglické — židé, nevěrci a pohané — měli toho dne u krále milost, jen katolíci, věrní synové země a říše, musili slyšeti, jak je král proklíná, zavrhuje, podezřívá a jim vyhrožuje! Nyní to prasklo. Nový král Eduard VII. odepřel přísahati podle staré korunovační formule, nechtěje v nejpamátnější den života hanobit věrných poddaných a tupiti víry katolické. Zděšení mezi „věřícími“ anglikány bylo z toho veliké; někteří jali se i zjevně v novinách vyhrožovati králi, že korunovace stane se neplatnou, změní-li panovník starou přísežnou formuli, ale král odvolal se k „osvícenému“ národu anglickému tvrdě, že v celé říši by se styděli, kdyby měli krále, jenž by si v posvátný den korunovace poskvrnil ústa sprostými nadávkami a urážkami věrných katolických spoluobčanů. — Z případu tohoto viděti, že i v Anglii „orthodoxní“ protestantismus povážlivě praská na místech nejdůležitějších, a kdo ví, jak daleka je doba, kdy shroutí se úplně a ustoupí katolicismu, jenž v hrdé Anglii před protestantismem pokojně vládl a právě nyní znova mocně v před se béře, zjednávaje si uznání na místech nejvyšších. Protestantské poměry jsou v Anglii tak neutěšeny,

že mezi anglikány na ulicích i v kostelích svádějí se k vůli víře zuřivé boje a pohoršení. Anglikánští biskupové jsou bez moci; kněžím lid nevěří, nejlepší učenci vyzývají lid i duchovenstvo anglikánské — na př. v době nejnovější protestantský farář Spencer — aby se modlili, studovali, s katolíky obcovali, předsudků zděděných zanechali a s Římem se vyrovnali, chtějí-li míti pravou církev a pravé křesťanství! A vláda? Ku všemu mlčí. Přijdou-li si k ní stěžovat anglikánští biskupové do rozháraných poměrův a žádají-li státní pomoci ve věcech víry, vláda odpovídá jim ústoma prvního ministra, že věci nejsou tak zlé, jak se malují, a že biskupové mají sami dosti moci, aby si tedy pomohli bez vlády, konajíce řádně své úřední povinnosti. Když ani rada tato nepomohla, prohlásil lord Salisbury dne 18. července 1898., že vláda do toho musí kousnouti, poněvadž „v anglikánské církvi není docela žádného pořádku.“ Současně prohlásily noviny „Church Association“ všecky anglikánské biskupy (až na 5) za nepřátely protestantského náboženství. Táži se Vás, pane rado: má za takových okolností protestantismus v Anglii budoucnost? — Nemá, rozhodně nemá!

Baron: Chcete, pánové, viděti praktický katolicismus v podobě číslic a milodarů lásky k bližnímu?

Rada: Chceme!

Baron: Roku 1897. vybráno bylo pro katolické dobročinné účely 6,587.049 franků, tedy asi sedm milionů korun. Tak bývá každého roku;

někdy i více se sejde. Hlavní sumu dává ovšem Evropa, ale také ostatní 4 díly světa církvi dle možnosti pomáhají. V zemích evropských víte, kdo dává na účely katolické nejvíce? Vykřičená „nekatolická“ Francie. Zmíněného roku dala 649.101 franků. Německo odevzdalo 101.753 franků, tedy šestkrát méně než Francie! Před Německem sluší uvésti Uhry s 350.060 fr., Hollandsko s 247.839 fr., Anglicko s 127.215 fr., Belgii s 112.247 fr. Španělsko zaslalo 327.839 fr. a „katolické“ Rakousko — 4073 franků, takže i maličké Švýcarsko dalo téměř patnáctkrát tolik co Rakousko, totiž 68.752 franků. Peněz těchto upotřebeno hlavně na rozšiřování víry: na missie, nemocnice, chorobince, školy, ústavy pro vychování kněží za mořem atd.

Spolek sv. Dětství vykazoval roku 1897. příjem almužny 3,494.104 franků. V čele dobrodinců jeho opět stojí Francie s milodary převyšujícími milion korun (1,087.226 fr.). Německo taktéž darovalo přes milion; po něm přijde Belgie a Rakousko-Uhersko, jakož i Hollandsko a Švýcarsko.

Rada: Ve prospěch missií a ústavů protestantských konají se také mezi námi velmi četné sbírky. Připomínám jen spolku Gustava Adolfa, evangelického buntu a missionářské společnosti anglické, jež každoročně do milionů dávají na účely protestantské.

Professor: Dávají a sami doma protestantské víry nemají, kterou jiným hlásati dávají, platíce za missie draze svým kazatelům a mnohdy

i obrácencům! Prosím Vás, pane rado, co řeknete, vidíte-li, kterak ku příkladu spolek Gustava Adolfa podporuje plnýma rukama hnutí „Pryč od Říma“ v Rakousku, ač vidí a čte v novinách, že hlavní fedrovatelé hnutí toho jsou lidé nemravní a bez víry, zneužívajíce náboženství k vlastizrádě a hlásajíce, že konečným cílem hnutí celého není bible, nýbrž staropohanství germánské s úctou Wuotana atd.? Věříte, pane rado, horlivosti kočujících pastorů, kteří, ač vědí, že hnutí „Pryč od Říma“ znamená dle Wolfa, Schönerera, Ira a Eisenkolba také „pryč od bible“, přece je šíří, neštítíce se pracovati společně o díle, jehož se dotýkají cizoložné ruce rváče Wolfa, nevěrce Ira a nevděčného Eisenkolba, jenž vystudoval jen pomocí Říma, to jest jen pomocí dominikánů Chebských, kteří ho na studiích živili, takže kterýsi vtipkař, slyše hrbatého Eisenkolba láteřiti proti klášterům, poznamenal: Dříve jídal dominikánskou polévku, teď by ještě chtěl sníst dominikány, kdyby nebyl tak malým lidožroutem!

Rada: Hnutí odpadlické v Rakousku tuze se mi nelíbí, protože přivádí do tábora našeho velice pochybné křesťany.

Professor: Nevěrce, kteří nemají ani ponětí o víře jak katolické tak protestantské a kteří mimo to nemají vůle zachovávati náboženství nějakého, poněvadž jejich „bohem břicho jest“, jak názorně napověděl už dávno sv. Pavel. Slyším-li, kterak provádí se odpadlictví katolíků k protestantismu, žasnu a divím se, že evangelíci

neprotestují proti tak nízkému zneužívání a špinění své víry. Pane rado! Na schůzích, kde se hodně Římu nadává a v hospodách, kde se hodně pije a za peníze kupujete si nevěrecké jidášky katolické, nestarajíce se o víru jejich a majíce dosti na odpadu jejich! Je to správno, čestno a dle příkladu Kristova? Všech těchto dosavadních 35.000 koupených odpadlíků měli byste se v zájmu víry zbaviti, poněvadž jimi jen rozmnožíte nevěřící „protestanty“, jichž máte všude na hoře i dole, mezi pastory i mezi laiky více než věřících, takže váš výmluvný pastor Dr. Stöcker napsal (Reichsbote, 1890, Velikonoční úvaha): Nedostává se nám srdcí plápolajících láskou, nedostává se úcty k pravdě a statečné pravdomluvnosti. Nejhůře jest u nás evangelíků! Naše evangelické sjezdy církevní zanikly, naše kongressy pro zámořské missie přestaly, naše schůze pro posilnění o svobodu církve navštěvují téměř už jen osoby duchovní — laika vzdělaného na nich neviděti. Toť věru velmi kormutlivý úkaz. Jak docela jinak má se věc u katolíků! Řekněme to upřímně: Naše evangelická církev jest rozhlodána duchem stálého posuzování, pochybování a malicherného hašteření; nedostává se nám ducha víry, pravdivosti a osobní chuti k práci!

Baron: Smutné svědectví!

Professor: Dává je však muž, jehož upřímnosti a osobní zdatnosti váží si všickni bez rozdílu stran, katolíků nevyjímaje.

Rada: Ano, dr. Stöcker je skutečně vynikajícím mužem v řadách věřících protestantů ně-

meckých. Škoda, že není professorem naší theologie, — vychovával by nám jiné pastorské pokolení!

Baron: My katolíci přejeme vám srdečně, aby učení a opravdu věřící professoři vykládali posvátné nauky kandidátům pastorského úřadu, abychom budoucně měli ve vás spojence a ne odpůrce, bojujíce za hlavní a nejdůležitější pravdy křesťanského náboženství. Proč se o to nestarají vaše vrchní evangelické církevní rady, synody?

Professor: Jsou bez moci a namnoze nejsou o nic lepšími než „neorthodoxní" pastoři a nevěrečtí professoři. Vždyť ještě nedávno, totiž ve sporu o apoštolském vyznání víry a o knihy věroučné, musila vrchní evangelická rada ustoupiti a prohlásiti, že nechce nikomu ničeho vnucovati proti jeho náboženskému a vědeckému přesvědčení, žádajíc jen, aby v zevnějším vykonávání úředních úkonů vedli si páni pastoři podle předepsané církevní agendy. Komu není tento úkaz znamením malomocenství a všestranného rozkladu, jehož ani zevnější farizejskou maskou čili zdánlivou uniformitou nelze zastříti, komu není tento úkaz patrným důkazem rozkladu náboženství a života protestantského, nemá očí ani úsudku!

Baron: Dům na písku založený se boří; dům na skále vystavěný trvá.

Rada: To znamená?

Professor: Že dle slov Kristových církev na bludu a výmyslu lidském založená předpověděného trvání do skonání světa nemá; církev však na pravdě božské založená že zůstává, „na věky zůstává". Kdyby tedy církev protestantská pravdu božskou hlásala, o božskou pravdu se opírala a božské pravdě věrna byla, nerozpadávala by se v sekty ani v nevěru a nehynula by ve dnech našich, nýbrž stála by nehybně, cele a pevně jako skála, „které brány pekelné nepřemohou". Ale ať jde církev „protestantská" — stála beztoho až příliš dlouho, zbytečně dlouho, svádějíc lid od pravé církve na skále (= Petru) založené a dosud vzácně pevné, působivé a čisté. Lež a blud má opravdu krátké nohy — vidíme to dnes i na protestantismu, jenž za tři sta let daleko od nevěry neutekl! Pane rado! Mé přesvědčení — a při něm zůstanu — jest: Náboženství protestantské se vyžilo, umírá a rozpadává se v sekty, nevěrce ba i v novopohany, kteří v Berlíně mají svůj list „Der Heide", vyzývajíce děsným rouháním se Bohu a Kristu protestantský lid, aby se k nim přidal, jako se k nim přidali četní evangelíci z kruhů vzdělaných. Tvrdím tudíž rozhodně: Protestantismus nemá budoucnosti mezi národy. — Budoucnost náboženská náleží —

Baron: Církvi katolické, založené na skále Petrově a mající přípověď Syna Božího: „Já s vámi jsem po všecky dny až do skonání světa." Světové říše — římská, byzantinská, gothská, longobardská, arabská atd. — zanikly, katolická církev dosud trvá; děsná

pronásledování, způsobená hned na počátku křesťanství, opakovaná po všecky věky, zvláště však ve válce třicetileté, v hrůzostrašné veliké francouzské revoluci a na novo v naší době skrze židovsko-zednářské vlády, tisk, vědy a sekty, také přešla — a církev katolická trvá; nejhroznější bludy na všech stranách a ve všech stoletích — arianismus, husitismus, protestantismus — světem otřásly — a církev katolická dosud trvá. Křesťané mnozí stali se špatnými, kněží mnozí od víry odpadli, někteří biskupové, klášterníci, ano i papežové nepříkladně žili, a církev katolická trvá dosud. Hrozné roztržky vznikly v křesťanství — vždyť byli dva, ba jednou dokonce i tři papežové najednou proti sobě — a církev katolická nezhynula, dosud trvá, jsouc jednotna, plna svěžího života, plna práce a nepopíratelných úspěchů. Všecka nevěra, pohanství a sektářství pracuje svorně v nepřátelství proti Římu od počátku křesťanství — a církev katolická všemu odolává, dosud trvá. Kdo zde nevidí budovy na skále, které „brány pekelné“ přemoci nemohou? Bylo-li tak po devatenácte set let za nejhorších svízelův, obtíží, bouří, ponížení, bludů, nepřátelství, a je-li tak i teď na začátku dvacátého století, kdo bude pochybovati, že bude tak i příště, že tedy církev katolická má budoucnost mezi národy, nemohouc býti ani časy ani bludy ani nevěrou ani zlobou lidskou udolána. — „Zvítězil jsi, Galilejský“, musí říci s odpadlíkem Juliánem všickni protivníci katolické církve.

Professor: Kdybychom byli v divadle nebo v parlamentě a kdyby tam pan baron tak nadšeně řečnil, tleskal bych mu ze všech sil!

28. Zakončení rozhovorů.

Doba prázdnin a úřední dovolené schýlila se ke konci a našim třem přátelům z mladých let studentských bylo se rozejíti za různým povoláním. Všichni toho litovali, zvláště však pan rada, jenž ubezpečoval barona, že si v rozpravách o věcech náboženských opravdu liboval, mnohému že se přiučil a že by byl velmi rád, kdyby o všem, co ještě na mysli má, podobně přátelsky a důvěrně si pohovořili.

Baron: Přátelé, zvu Vás k sobě na rok opět! Dá-li Bůh zdraví, přijeďte kdykoliv a budete vždy rádi vídáni. Vždy jaksi omládnu, jsem-li v kruhu přátel ze studentských let, zvláště vidím-li, že se stali tak vzácnými a o společnost lidskou zasloužilými muži, jako jste Vy.

Professor: Srdečné díky za přátelství a pohostění! Doufám, že se na rok opětně tady shledáme a o všeličems, co nás v duši tíží, zase si pohovoříme. Škoda, že máme tak různé náboženské názory!

Rada: Kdyby různých názorů nebylo, neměli bychom ani o čem hovořiti. Mně se právě líbilo, že každý svého slušně hájíme. Četné námitky, odpovědi, vysvětlivky a důkazy velmi dobře všem nám posloužily, ukázavše věc, jak skutečně jest.

* * *

Nedlouho po odjezdu pana rady a pana professora dostal baron Vodický od obou dopisy takměř najednou. „Jsou to hodní páni," prohodil baron k paní baronce, ukazuje jí dopisy. „A jak mnoho píší!"

Baronka: Smím zvědět obsah psaní?

Baron: Ovšem! Vždyť tě mnohokrát pozdravují, za laskavost děkují a další přízni se doporučují!

Baronka: Čemu se usmíváš? Mně se zdá, že jsi mi všeho nepověděl!

Baron: Nepověděl. Považ! Oba přátelé píší mi, abych jim vyložil to a ono, o čem jsme si v hovorech náboženských nepromluvili, a co jim nevysvětleno dosud v duši vězí.

Baronka: Máte se rádi a pořád se hádáte.

Baron: Nehádáme, nýbrž jen hovoříme, a líbí se nám to všem. Pan rada píše mi zde mezi jiným:

Milý příteli! Je-li katolická víra pravým náboženstvím, kterak se stává, že protestantů daleko více a rychleji přibývá než katolíků? Pamatuji se, že v letech padesátých minulého století počítalo se všech protestantů na 90 milionův a katolíků téměř 200 milionů. A dnes, po padesáti letech? Katolíků počítá se asi 215 milionů, protestantů však na 150 milionů, ne-li více (dle Beringera). Přibývá tedy protestantů daleko více než katolíkův a nezmění-li se poměry v následujících letech, dožije se svět překvapující zprávy, že protestantů bude tolik jako katolíků!

Z toho důvodu mám za to, že protestantismu kyne v lidstvu budoucnost.

Vedle pokroku číselného upozorňuji také na četná přestupování katolíků ku protestantismu. Jest ovšem pravdivo, že protestanté také přestupují k církvi katolické, ale ne četně, a žádným způsobem ne tak snadno, jako katolíci přestupují ku protestantismu. Nejvíce bije rozdíl ten do očí v Prusku, kdež jen velmi málo protestantů přestupuje ročně k Římu, ačkoli katolíci přestupují tam na víru evangelickou každé chvíle. Dle statistických dokladů třeba vyznati, že přestoupivších katolíků na protestantskou víru je pětkráte tolik jako přestoupivších protestantů na římskou víru.

Dále upozorňuji, že katolických studentů, kteří dokončili studia na středních školách, každého roku ubývá, zatím co protestantských studentů silně v Německu přibývá. Z úkazu toho nutno uzavírati, že protestantům pruským každoročně přibývá značně vzdělanců; katolíkům jich každého roku ubývá nenahraditelně. Vzdělanosti náleží budoucnost! Co bude tedy s katolicismem?

Toť mé námitky a obtíže proti budoucnosti katolické víry, jíž jste se tak velice o prázdninách zastával, tvrdě neustále, že protestantismus hyne.

Budete-li míti chvilku času, napište mi, co o tom soudíte.

Poroučeje se, atd. — jsem Vaší urozenosti věrný přítel rada Porazil.

Baronka: Co odpovíš a kdy?

Baron: Neměj starosti! Důvody páně radovy nejsou nevyvratitelny. V mé knihovně je dosti knih, které všecko to vyvracují. Přečtu si něco a napíši, čeho panu Porazilovi věděti třeba.

Pověděv slova ta, vzdálil se baron a začal pročítati knihy. Asi za dva dny napsal následující odpověď panu radovi:

Vzácný příteli! Děkuji za milý dopis a posílám ihned odpověď, abyste nebyl dlouho v pochybnostech.

1. Sto šedesát milionů protestantských vyznavačů jest berlínský výmysl čili švindl. Neračte se horšit pro „ostrý“ tento význam, neboť týž Beringer, jenž vypočítal 160 milionů protestantských vyznavačů, napsal, že prý Severní Amerika má 63 milionův obyvatelův, z nichž je 42 milionů protestantského vyznání. To jest zcela jistě nepravdivo, neboť všech severoamerických protestantů jest 15—16 milionů, počítaje v to všecky sekty protestantské, Mormony a Armádu spásy, ač, jak víte, nemají mezi sebou nic společného, než nenávist proti Římu a proti sobě navzájem, takže, kdyby dnes nás katolíků nechaly, samy by se jedna druhou zničily. Pan Beringer — Váš pramen, pane rado, — přidal tedy jen protestantům severoamerickým přes 25 milionů vyznavačů. Tím způsobem lze „nadělati“ protestantů ne 160 milionů, nýbrž třeba 200 milionův a více, jen že taková „statistika“ nemá ceny! — Tážete se, jak bylo možno spáchati tak veliký omyl? Pan Beringer počítal k protestantům severoamerickým všecky lidi, kteří nejsou katolíky,

neohlížeje se na to, že jsou lidé ti často bez vyznání! Pan rada zajisté souhlasí, řeknu-li, že protestanté nejsou bez vyznání, a že tedy pan Beringer dopustil se chyby vědomé nebo nevědomé, ale chyby skutečné. Dle toho třeba všecky tyto „chybné“ miliony odečísti od protestantských vyznavačův, a tím ubude těm 160 milionům (dle Worlda) jen v Severoamerických Státech na 30 milionů „protestantů“. Co byste, pane rado, řekl, kdybych tvrdil, že člověk, jenž dopustí se takového podvodu v jediné zemi, mohl se podobných nesprávností dopustiti také jinde, na př. když počítal protestanty v Rusku, ve Francii, v Africe? Ale, nechme toho, poněvadž údaje Beringrovy jsou skutečně také jinde nesprávny. Katolíků na celé zemi napočítal týž auktor jen 215 milionův, ačkoli baron Hübner, jenž celý svět zcestoval, tvrdí (v roce 1898), že katolíků je nejméně 235 milionů, tedy opět o 20 milionů víc než dle Beringra. Možno tedy Beringrovi rozumně věřiti, a možno číselný jeho důkaz vésti o převaze protestantismu nad katolicismem? Nikoli! Statistika dnešní dokazuje, že katolicism má číselnou převahu proti všem odštěpeným sektám křesťanským starým i novým a dohromady spočtěným. Důkaz podává i Váš Beringer, tvrdě, že prý počet všech křesťanských „Řekův“ obnáší 92 milionů, a že vedle katolíků, protestantův a Řeků je prý „ostatních“ křesťanů jen 10 milionů. Dle výpočtů těchto měli bychom tedy všech mimokatolických čili „protestantských“ křesťanů 234 miliony, a katolických vyznavačů bylo by 264 miliony a

více, poněvadž se tvrdí, že všech křesťanů je teď na světě přes 500 milionů.

Z příčin právě uvedených seznáte, proč nevěřím, že v posledních 50 letech přibylo protestantů více než katolíků. Kdyby však tomu bylo skutečně tak, což by to protestantismu pomohlo při stálém jeho vnitřním úpadku víry a zevnějším rozpadávání se v sekty? Jaký celek tvoří dnešní protestanté — ve víře? Vždyť vy pravověřící evangelíci zavrhujete a za odpadlíky považujete svobodné reformované církve, éthické společnosti atd.! Vzpomeňte jen, kolikrát jste řekl panu prof. Voďánkovi, že není protestantem, poněvadž nevěří v dogmatické evangelium! Pan Beringer však počítá vás všecky dohromady — věřící i nevěřící — a tak nadělá všeho všudy 234 miliony a řekne: Ejhle, nás přibývá! Nás!.. Nevěřících? Bohužel!

2. Vidíte, pane rado, že číselné převahy nemá protestantismus proti církvi katolické? A nejen to! Vaše narážka o častějším přestupování katolíků na evangelickou víru, než evangelíků na katolickou stranu, nemá také důkazné síly. Předně mohl bych odpověděti: Ký div, — vždyť je katolíků více! Ale nečiním toho, nýbrž dím: Váš „statistik“ není právě ani zde spolehlivým, protože nezná a nemůže znáti, kolik evangelíků přestoupilo ku katolicismu, jelikož naše biskupské ordinariáty nevyhlašují takových případův úředně, takže přesvědčiti se o správnosti svých údajů pan Beringer neměl vůbec příležitosti. Řekne-li, že čerpal odjinud, to jest u světských úřadů,

pokrčím rameny a řeknu: Kdo mně ručí za správnost výpočtů Vašich? Snad odpoví, že úřední státní zprávy. A já? Řeknu: Dejme tomu, že skutečně odpadává více katolíků k protestantismu než protestantů ke katolicismu, co z toho plyne? Snad ne budoucnost náboženství protestantského? Na padavkách chcete založiti budoucnost protestantské víry? Pane rado! Smím všecko říci? Odpadlíci katoličtí přestupující k protestantismu jsou špatnými veličinami ve víře i v praktickém životě. To víme i my i vy. Neříkejte, že evangelíci, přestupujíce k nám, také za nic nestojí! Jsou rozhodně lepšími, než katoličtí odpadlíci, poněvadž se na přestupujících u nás více vyžaduje, a pak, — my na odpadlících budoucnost svého náboženství nebudujeme! Hlavními důvody, pro které naši lidé odpadají k vám, bývají: svatba, povýšení a nevěra. Katolík řádný nikdy k vám nepřestoupí. Za to však lidé vaši (svatbu vyjímaje), přestupujíce k nám, přinášívají značné oběti a bývají zpravidla váženými v obci i ve sborech, vyznamenávajíce se řádným a ctnostným životem. Zkusme důkaz toho na kněžích odpadlických u vás i u nás! Dostanete-li jakého našeho pana pátera na víru protestantskou, mívá v tom „pěkná tvář“ pravidelně svůj magnét; někdy je takových magnétův i několik pohromadě a nezřídka neschází při tom trochu také jiných nepěkných vlastností. Proti tomu srovnejte bývalé duchovní protestantské přestoupivši na víru katolickou, na př. Wissemana, Manninga, Eversa, Krogh-Tonninga, Watte-

richa, nebo z laiků Schätzlera, Maassena, Ono Kloppa a jiné. Jak ohromný rozdíl v náboženské i v mravní hodnotě těchto obrácenců! A právě v tom jest těžiště celého sporu. „Proč jsem přestoupil ku katolicismu, dokáže můj praktický život", řekl konvertita Manning, — a dokázal toho tak stkvěle, že i protestanté ctili zvěčnělého knížete církevního, nepochybujíce o čistotě úmyslů jeho a naříkajíce, že takový muž opustil jejich řady.

Kniha, z níž čerpám tyto věci, pochází z péra takového obrácence na víru katolickou. Chcete zvěděti, jak se jmenuje a co o tom píše, maje zkušenost na té i na oné straně bohatou? Je to proslulý P. Hammerstein,*) auktor mnohých polemických spisů, zvláště však „Pamětí starého lutherána" a brošury „O budoucnosti náboženstev", v níž na straně 150 takto píše: „Nikdy jsem neslyšel, že který katolík stal se z přesvědčení protestantem. Zaslechl-li jsem o přestoupení katolíka k protestantské víře, bývaly toho vždy stejné důvody: ženitba s evangeličkou (jež jinak si ho vzíti nechtěla), naděje v brzký postup, uražená pýcha, úplné odpadnutí od nadpřirozené křesťanské víry; odpadnutí, jemuž docela dobře a pohodlně žije se v protestantismu, jenž spokojuje se „slušným" zevnějším chováním, nestaraje se o zpustlé nitro a nevěrecky domýšlivé srdce, jež v ničem nenalézá pokoje. U kněží, kteří v 16. století odpadli od církve kato-

*) Vstoupil, obrátiv se, do řádu jesuitského a napsal celou řadu obranných spisů pro církev katolickou.

lické ku protestantismu, mělo známé pořekadlo — „hledejte ženské" — za hlavní příčinu toho důležitou úlohu a mívá ji pravidelně dosud."

Docela jinak má se věc, přestupuje-li protestant ku církvi katolické. Důvody světácké u něho neplatí, ale vnitřní nezvratné přesvědčení, jež zpravidla předchází důkladné studování obojího náboženství a za nímž nezřídka dostavují se těžké oběti, jež přestupujícímu jest přinésti (ztrácí rodinu, úřad, zaopatření atd., na př. pastor Evers, stav se katolíkem). To však právě ukazuje, že katolická církev má v sobě zvláštní živoucí moc, když k takovým změnám odhodlanost dává. Protestantism netáhne k sobě vniternou mocí náboženskou, nýbrž zevnějšími důvody, které „starého Adama" nesvlékají, ale mu spíše v hříšné kůži zůstati dovolují, zbavujíce ho (je-li knězem) celibátu, postů, zpovědi, církevní řádné poslušnosti, slibů Bohu učiněných a jiných nepříjemných věcí sterých. Při tom mluvívá se o svobodě, o vzdělanosti, náboženské intelligenci atd., tedy pořád jen o zevních příčinách, jež umožňují odpadlictví přede tváří nevěreckého světa, nikoli však přede tváří Boží a útlocitného svědomí (nešťastníkova). Náboženství, jež si takto pomáhá, to že vnitřní sílu a budoucnost má? Nikoli! Život a života schopnost musí prýštiti z vnitra a musí odolati všem zevnějším nástrahám a svodům, ať byly jakkoli vábivy a mocny.

Pane rado! Tuším, že mi řeknete, že těžká obvinění metám ve tvář protestantismu i od-

padlíkům našim k němu, a tuším, že budete volati, abych všeho dokázal. Jsem k službám! Především opírám se o vlastní zkušenost — P. Hammerstein, nyní jesuita, býval druhdy lutheránem! — dlouhého života, v němž měl jsem příležitost stýkati se často s lidmi, kteříž od katolické víry odpadli k protestantismu a také s konvertity, kteříž od protestantismu přestoupili na víru katolickou. A tu našel jsem, že vše, co na hoře jsem uvedl, zakládá se na obojí straně téměř na bezvýminečné pravdě.

Snad namítnete, že tyto osobní zkušenosti nedostačují na důkaz pravdy; přináším tedy jiný důkaz. Račte se podívati do četných spisů katolických, v nichž se vypisuje, jak se kdo obrátil na naši katolickou víru; především nahlédněte v dílo Raessovo, nadepsané „Konvertité od reformačních dob až na naše časy.“ Je to pracných 13 objemných svazků, k čemuž přistupuje ještě 6 svazků Rosenthalových. V díle tom najdete dlouhou řadu vynikajících mužův i žen, kteří po většině sami vypsali, jak se ponenáhlu z protestantů stali katolíky. Jmen uváděti nebudu, vždyť víte, že ze všech stavů, tříd, povolání, rodů atd. vynikající osobnosti staly se katolickými; osobnosti, jichž nábožensky upřímného a mravně neúhonného života nelze bráti v pochybnost. Jaká jména vynikajících mužův a žen může proti nim uvésti z odpadlíků katolických váš protestantismus, myslím jména odpadlíků vynikajících po přestoupení čistotou mravní, hlubokou věrou, skromností, sebezapírá-

ním a nelíčenou nábožností? Jediný Döllinger dostačiž za všecky. Řekl‘ kdysi příteli katolickému, žádajícímu, aby se vrátil v lůno římskokatolické církve: „Co by řekly noviny (!), kdybych se obrátil!“ Při tom štval a psal Döllinger proti církvi, jakoby neplatilo o ní pravidlo všeobecné, že každý má na sobě též něco dobrého. Této pravdy měli byste šetřiti, i když katolickou církev dílem Božím nepovažujete a jen shromážděním čili společností čistě lidskou vyhlašujete. Tak velí pravda a tak velí láska, abych „humanity“ nepřipomínal!

Víme ovšem, že odpadlíci katoličtí, zvláště kněží někteří, hledívají v polemických hádkách ospravedlniti krok svůj „vědecky a psychologicky“, svádějíce všecku vinu na jiné (hlavně na představené); ale i to ukazuje, že by rádi ze sebe shodili před veřejnosti vědomí viny, jež je v srdci souží a v očích světa (i nevěreckého!) odsuzuje! Víme a známe vše, co takoví odpadlíci vykládávají veřejnosti, ale nevíme a neznáme (jako Vy, pane rado), kdy a kde dokázali vědecky, ne, že katolicismus je špatným, nýbrž, že protestantismus a právě ta jeho sekta, ku které přestoupili, je pravou církví Ježíše Krista. Každý člověk rozumný ví, že právě na této věci nejvíce, ba všecko záleží u přestupování z víry na víru. Suďte tudíž, co třeba mysliti o muži, jenž u nás v Čechách odpadl od katolické církve k protestantismu, napsav o protestantismu, že je poloviçatým, nedůsledným, nejednotným a směsicí staro-

pohanské filosofie s moderní vědou, že se „časem vyvinul“, že nepředstavuje původní církve apoštolské atd.; suďte to a zamyslete se nad mužem, jenž, vyhlásiv písemně „leckterou sektu“ protestantskou za náboženství přijatelné moderně vzdělanému muži, v nejnovějším čase hlásá „českobratrskou humanitu“, vykládaje, že nevěří v nadpřirozené zjevení Boží (Bible) a že nechodí na bohoslužbu protestantskou, ano že je (po všem, co se bylo stalo) mnohem bližším katolicismu než protestantismu, a jenž dokonce přiznává, že papežská neomylnost, jež prý ho ve 4. třídě gymnasijní jako nezralého hocha vinou katechetovou odpudila od katolické víry, docela přirozeně plyne z katolického názoru a že prý ani není tak zlou, jak se povídá, poněvadž katolická nauka káže věřiti v neomylnost jednoho, totiž papeže, kdežto protestantská víra učí prý neomylnosti všech. Zkrátka, pane rado: Kde máte koho, jenž podal důkaz, že kalvínství, lutherství, cvinglianství atd. je pravým, od Pána Ježíše založeným náboženstvím, a že k vůli této výlučné pravosti náš katolický odpadlík přestoupil k vašemu protestantismu? Proč nespisujete dějin a životopisův odpadlíků katolických k protestantismu přestoupivších? Nevěříme, že toho nečiníte ze skromnosti a šetrnosti k nám, ale z ohledu na sebe a na přeběhlíky, o nichž byste mnoho nepěkného světu sdělili, kdybyste pravdě a skutečnosti svědectví dáti chtěli. Víte, co dokonce tvrdí P. Hammerstein? Kdo z katolické církve odpadá k protestantismu, nikdy nebývá věřícím lutheránem ani reformovaným evangelíkem, nýbrž pravidelně stává se nevěrcem a nihilistou náboženským, pohrdaje katolickou věrou vášnivě,*) o čemž i u nás z novin, zvláště z realistického „Času“, možno se každé chvíle na mnoha místech přesvědčiti, jmenovitě, když píše o klerikálech, hierarchii a Římu. V nejlepším případě snažívají se vaši výtečníci odpadličtí s jízlivostí, podezříváním, zveličováním a s netajenou nenávistí ukazovati chyby (skutečné nebo domnělé) na katolické církvi, křičíce, že Řím nemá pravdy, že není čistým a pravým křesťanstvím; ale, aby dokázali, že pravdu náboženskou má protestantismus, zvláště ta neb ona sekta, k níž přestoupili, ani jim nenapadá. Vždyť se letos (1904) o husitské schůzi lidové v Praze prohlásil nynější protestant Masaryk proti všem církvím i proti všem základním naukám křesťanského zjevení.

3. Pravil jste, pane rado, že vzdělané třídy mnohem více náležejí protestantismu (zvláště v Německu) než katolicismu, jemuž prý nedostává se dosti vzdělanosti, vědy a pokroku. Rozumíte-li slovy těmi, co professor Masaryk, když napsal (v Selbstmordu str. 163), že pokud moderní vzdělanec popírá nebo odpírá katolicismu, že potud již je vlastně protestantem, rozumíte-li „protestantismu“ tak, — máte pravdu, ale věřícími protestanty nejste, nýbrž jen popěrači katolicismu, což i prof. Masarykovi nikterak na

*) Viz Hammerstein, S. J.: „Die Zukunft der Religionen“, pag. 161.

víru a náboženství nedostačuje, jak zase pověděl v „Naší Době“ (1890 2., na konci roku) americkým liberálně-nevěreckým Čechům, odhodivším víru katolickou a nic lepšího, ba ani podobně dobrého za ni nepřijavším! Tou tedy „předností“ protestantismu v náboženství neposloužíte a nás katolíků nepřetrumfnete . . . O neutěšených poměrech katolíků v Německu a hlavně v Prusku račte na vědomí vzíti: Více než sto let jest školství tamější úplně v protestantské moci státní. Pravím „školství“ a rozumím tím i školy katolické, jež církvi naší byly odejmuty, protestantskému ministerstvu v zemích německo-pruských podřízeny a duchem „státního“ zákonodárství provanuty. Co to znamená pro nás katolíky, dobře víte a pochopíte, proč rodiče katoličtí do takových škol neradi dítky posílají. Tím se také vysvětluje menší počet katolických abiturientů, ba ještě více! Tím se vysvětluje, proč intelligence odvrací se od víry, — je to následkem neblahého školského vlivu protestantského! Neupírám, že i tam učitel katolický může, chce-li, mnoho dobrého vložiti do duše žákův, ale co to pomůže, je-li ostatní učitelstvo zkaženo duchem moderním, nekřesťanským, proticírkevním a jsou-li knihy učebné podobně církvi nepřátelskými?

Abyste, pane rado, viděl, jak blahovolně a spravedlivě chová se ku katolíkům německým protestantská tamější vláda, ukáži Vám zde přehlednou tabulku, kterou vydaly „Historicko-politické Listy“ v roce 1896. o professorech katolických a protestantských na vysokých tamních

školách: i to vysvětluje, proč se odvrací intelligence od víry křesťanské a kdo má na tom hlavní podíl (= protestantismus).

	Katolických professorů	Protestantských professorů
V Berlíně	19	326
V Bonnu	19	98
Ve Vratislavi . . .	12	67
V Erlangenu . . .	6	46
Ve Frýburce (in Br.)	11	77
V Giessenu	8	96
V Greiswaldě . . .	6	66
V Halle	8	119
V Heidelberku . . .	7	114
V Jeně	5	81
V Kiele	5	78
V Kralovci	8	87
V Lipsku	12	167
V Meziboří	5	76
V Mnichově	86	78
V Münstru	23	9
V Roztokách . . .	—	38
V Strassburce . . .	4	115
V Tubinkách . . .	7	61
Ve Würzburku . .	22	48
	273	1847

Vidíte z toho, že protestantská vláda staví proti jednomu katolíku na vysokých školách více než šest protestantů. Dle počtu obyvatelstva tvoří katolíci v Německu dobrou třetinu obyvatelstva; měli by tedy míti z 2120 professorův universitních aspoň 700 a ne 273. K tomu třeba

připomenouti, že z oněch 273 katolických professorů, jež protestantská vláda ustanovila, nejsou všichni, ba snad ani polovice ryze katolického smýšlení, nýbrž „moderního“, což v pravém smysle znamená: nestarají se o katolickou víru, ano jsou proti ní. Chcete doklad praktický? Prosím! Když v Solnohradech chtějí si zaříditi rakouští katolíci katolickou universitu ze svých peněz, povstávají u nás i za hranicemi universitní „katoličtí“ světští professoři proti tomu a volají, že se tím ohrožuje svoboda, věda a charakter mládeže. Takovými jsou katolíky praktickými tito státní „katoličtí“ professoři! Nedivte se tudíž, že praví katoličtí rodiče, jimž záleží na víře a na dětech, které je tolik peněz stojí a které mají býti jich nadějí a chloubou ve stáří, nedivte se, že nechtějí dáti svých dobře vychovaných skutečně katolických dětí takovým professorům do rukou a že pohlížejí s nedůvěrou ke školám, v nichž se hemží moderní nevěrci, protestanté a „také katoličtí“ professorové!

Říci, že katolíci nemají dosti učených odborníků pro různé vědy, a že tedy protestantská vláda jest nucena obsaditi místa ta silami „moderními a protestantskými“, znamená býti skutečnou pravdu ve tvář, poněvadž katolíci mají a měli vynikající učence, a přece neustanovila jich německá vláda universitními professory! Již nebožtík dr. Windhorst na to upozornil, praviv: Kdo nám namluviti chce, že nemáme dostatek schopných sil pro stolice učitelské na vysokých

školách, ať se podívá třeba jen na našeho Janssena, a — musí mlčeti.

Jak je na universitách v Němcích, tak je všude: ve Francii, v Italii, v Anglii a v Rakousku.

4. Vracím se k poslední části Vaší námitky, že totiž protestantismus rychleji se početně šíří mezi katolíky než katolicismus mezi protestanty. Především připouštím, že v zemích francouzských, italských, španělských a německo-rakouských více odpadá katolíků k protestantismu než protestantů ke katolicismu. Ale, prosím, jací jsou to lidé, jaká jest jejich hodnota mravní a náboženská? Pravověřící protestanté, tedy pravověrné náboženství evangelické, nezíská odpadlíky těmi ničeho: dělají vám ostudu jako ji dělali nám, a nevěří a nežijí ani protestantsky ani katolicky, holdujíce zásadám liberalisticko-moderním čili praktické nevěře. Věc přišla v ty konce, že příkladem vídeňský pastor dr. Johanny zpříma varoval, aby odpadlíci katoličtí nebyli přijímáni šmahem k protestantismu, poněvadž to přinese zkázu evangelické víře. Hlasu jeho nebylo ovšem uposlechnuto, a teď se protestantům veřejně vytýká z katolické strany (dr. Hiptmayer v Linci), že všecky odpadky jsou jim vítány, ať věří nebo nevěří, jen když nejsou katolickými a nadávají statečně proti Římu, dávajíce si za to hodně platiti německými markami (děl princ Liechtenstein v Hernalsu r. 1901.).

Na druhé straně dlužno však dle pravdy uvésti, že v zemích protestantských získávají

katolíci v nejnovějším čase mnoho konvertitů, jichž soukromý i veřejný život docela jiného jest rázu, než život katolických přeběhlíků ku protestantismu. Podívejte se na př. do staroprotestantské Anglie, Škotska, Hollandska, Dánska, Švédska a Norvežska, — všude jeví se tam nepopíratelná touha v kruzích věřících protestantů (duchovních i laiků) po spojení s Římem. Katolická hierarchie čili svatovláda jest tam obnovena, církev řádně spravována a života schopna, takže páni pastoři před ní svých věrných varují, napomínají a — také ji za vzor svým ovečkám dávají. Zde několik dokladů!

Z Anglie píše se roku 1894.: Katolická církev dělá zde takové pokroky potěšitelné, že se zdá, jakoby mocný tento ostrov chtěl brzy státi se ostrovem dobrých andělů, jak už předpověděl druhdy sv. Řehoř. Od času, kdy papež Lev XIII. vyzval památným listem velepastýřským odštěpené církve, zvláště anglikánskou, aby se sjednotily se Stolicí sv. Petra, viděti lze ve všech třídách anglikánského obyvatelstva značnou snahu, aby přání papežovo stalo se záhy skutkem. — Rovněž zasluhuje povšimnutí radostné přijetí papežova návrhu, aby v hlavním městě světovládné anglikánské říše — v Londýně — založen byl nový velechrám sv. Petra apoštola, dle vzoru domu svatopeterského v Římě. Nejen katolíci, ale i protestanté projevují živý zájem pro stavbu a snášejí potřebné peníze. Nový velechrám bude státi na místě, jež nejvhodnějším označil kardinál Manning, vida, že v krátkém čase polovice

nákladu — 2 miliony korun — již se sešlo a druhá že se na jisto brzy sejde, poněvadž se čile mezi Angličany na ten účel upisuje. Nová katolická kathedrála londýnská hlásati bude potřebu toužené jednoty církevní nejen katolíkům, ale i anglikánům. Co to znamená, posoudí, kdo ví, jak v Anglii všickni protestanté po sta let měli heslem: No Popery — Pryč s papežstvím! Tak se časy mění. A jaký život vedou nynější katolíci angličtí, zvláště v Londýně! V Ramsoně zavedeno bylo před třemi lety církevní „Bratrstvo Panny Marie“, jež čítá 60.000 členů. Průvodu, jejž veřejně konán byl z bratrského kostela, súčastnilo se přes 10.000 londýnských katolíkův, a žádný anglikán neopovážil se jim v tom překážeti. Stalo se to dne 9. září 1894. a sice ne potajmu, nýbrž veřejně, neboť průvod ubíral se nejživějšími ulicemi města, zastavuje se na všech místech, jež v době „reformační“ posvětili svou krví zavražděni katolíčtí mučeníci, zvláště blah. Tomáš Morus a svatý biskup Fisher. Městská policie — tedy anglikáni — udržovala po celou dobu slavného průvodu všude vzorný pořádek: tisíce protestantů stálo ze všech stran na ulicích opodál průvodu a — k jejich cti dlužno vyznati — nikdo neopovážil se ničeho neslušného proti veřejné katolické pobožnosti; mnozí anglikáni smekali, aby svou osobní úctu a blahovůli katolickému náboženství na jevo dali. Ano mnozí páni a dámy i klekali zároveň s katolíky, neohlížejíce se na souvěrce anglikány a majíce na zřeteli jen sebe a své svědomí. Co tomu říkáte?

Není to velikolepým vítězným znamením katolické víry v protestantské Anglii? Není to velikolepým projevem úcty protestantův anglických ku církvi římské a není to znamením života katolíkův anglických, zvláště váží-li se, že anglikáni jsou nepřátelsky proti sobě rozděleni, bojujíce proti sobě na ulicích, ve sněmovně, ano i v kostelích!

V září 1897. konala se výroční třináctistyletá památka sv. Augustina, apoštola anglického a prvního věrozvěstce křesťanského mezi starohanskými Anglosasy. Dne 14. září dostoupila slavnost vrcholu, při čemž zasluhuje uvedenu býti, že protestanté Ramsgatští súčastnili se katolického velikolepého církevního průvodu sborovně se starostou (anglikánem!) v čele, a že také uctivě obcovali i slavné mši svaté sloužené kardinálem Vaughanem; obcovali mši svaté odsuzované až dosud mezi protestanty jako „zlořečená modloslužba!“ Nával účastníků slavnostních byl opravdu obrovský: ze všech stran přivážely vlaky nové a nové poutníky, zvláště však z Londýna. Všickni ubírali se týmž směrem na místo slavnostní, kterým kdysi kráčel sv. Augustin a jeho mniši z ostrova Thanetu za náčelníky sasko-anglickými. Slavnost stala se obrovským projevem víry katolického obyvatelstva, a možno říci, že Anglie od dob reformačních takového počtu shromážděných katolíků neviděla. Při této příležitosti bylo viděti, jak v posledním čase rozkvetl v Anglii katolický život klášterní, neboť v čele průvodu kráčeli benediktini, karmelitáni, kapucíni, dominikáni, passionisté, oratoriáni, jesuité, liguriáni atd. Benediktini, jako duchovní bratří sv. Augustina, vedli průvod na místo, kde světec potkal se s anglickým králem Ethelbertem, přistáv poprvé na břehu anglickém. Místo to označuje podnes — v protestantské zemi! — veliký kříž kamenný. Jako před 13 sty lety, tak také i při této příležitosti zpívali mniši benediktinští starochorální „Deprecamur Te, Domine = Prosíme Tě, ó Pane!“ a tytéž litanie, jak jich tehdy užívali řeholníci, když bez majetku, beze zbraně a jen s křížem v ruce na půdu anglickou vstoupili.

Za takových okolností pochopíte, jaké lidi získávají katolíci v Anglii mezi obrácenci, přestupujícími od protestantismu k Římu. Kardinál Manning není zde ojedinělým zjevem! Než si naše církev zjednala takové úcty a důvěry mezi anglikány, bylo třeba nejen lepších časů, nýbrž i četných dobrých výsledků (konvertitů)! Doufám, že toho neupíráte a že právě v tom naši živoucí sílu a budoucnost katolického náboženství spatříte! Anglikánský duchovní John Spencer r. 1901. vydal sensační knihu o „Anglii a sv. Stolici“, v níž radí důrazně, aby anglikáni spojili se s církví katolickou, chtějí-li býti v církvi Kristově a zachrániti duše své. Týž spisovatel uvádí pak, že k přesvědčení tomu přišel třináctiletým studiem a modlitbou! John Spencer působí dosud v anglikánské církvi, a jsa vážen od spolubratří duchovních i od — anglikánského biskupa, jenž mu pro jeho katolické smýšlení docela ničeho nevytýká ani nečiní. Pane rado,

toť také znamením doby a jistě příznivým pro katolíky!

Z Hollandska se píše: Cizinci, jenž ubírá se ulicemi nejdůležitějších měst nizozemských, ukazují dnes průvodcové jako „zvláštnosti“ několik zastrčeně skrčených místností (tu a tam), v nichž kdysi pronásledovaní katolíci mívali tajná shromáždění a bohoslužby, aby se uchránili před slídivými zraky nesnášelivých pronásledovatelů kalvínských, kteří jako všude, tak i v Hollandsku mají ústa plná tolerance čili snášenlivosti náboženské, pronásledujíce však při tom katolíky zuřivě. Až do nedávna počínali si tak! Nyní, v posledních desítiletích, ovšem již obrátil se list a katolíci, nejsouce více v rodné zemi psanci, rozvinují čilý život: katolické chrámy hollandské ukazují zřejmě, že v zemi kalvincův a cvingliánů naši souvěrci duševně, mravně i hmotně nejsou pariové (chuďasové), a že se měřiti mohou směle se svými staletými náboženskými utiskovateli, v jichž kostelích zdá se býti právě tak prázdno a chladně-mrazivo, jako je chladno a mrazivo v jejich kalvínsko-cvingliánských srdcích. — Podivuhodná převaha, jevící se na straně hollandských katolíků, působí zvláštní mocí velikou na kalvínské jinověrce i na cvingliány. Viděti to zvláště z varovných hlasů pastorských. Jeden z amsterodámských praedikantů (kazatelů) protestantských nedávno prohlásil: Katolická církev slaví triumfy, které naplňují starostmi představené našich svobodných obcí náboženských. Katolické kostely povstávají

na všech místech této země. Římsko-katolický spolek lidový, spolek selský, spolek mládenecký atd. vynasnažují se chrániti katolických souvěrců přede všemi „kacířskými“ vlivy. Pan rada uznává zajisté, že katolické spolky jednají docela správně, když svých lidí chrání proti protestantům, proto přidá se ke mně, řeknu-li, že jízlivá poznámka praedikantova „o kacířském“ vlivu škodí jenom protestantům! Týž praedikant táže se, odpovídá-li vzrůstu a mohutnění katolickému v zemi hollandské také vzrůst a mohutnění víry protestantské a vyznává úzkostlivě, že nikoli! Jakkoli velice zaujat jest nešťastný kazatel proti „Římanům“, přece uznává, že mnoho „dobrého spatřuje se v církvi katolické“ a dodává, že v nepopíratelné snaze po katolicismu v kruzích protestantských, sluší spatřovati znamení žádoucí lásky, jednoty a sbratření. (Köln. Volkszeitung, 30. března 1897.)

Pojďme do Skandinavie! O Norvežsku tvrdí se, že katolická církev nabývá tam půdy každého dne víc a více. Hlavní orgán tamější konservativní strany „Ranní List“ přináší z nedávna dlouhé naříkání pastora Tangena, jenž se děsí budoucnosti, protože král (protestant) dovolil úředním dekretem, aby všeliké církevní řády v zemi se usazovaly, jesuity vyjímaje . . . „Soudě dle debaty a hlasování v parlamentě“ — naříká pan pastor — „nebude dlouho trvati, a protestantské Norvézsko otevře dokořán brány měst a dědin i nenáviděným — jesuitům. Norvéžští katolíci mohou vším právem býti nyní

spokojeni, jakkoli celému jejich přání nebylo úplně vyhověno, poněvadž jesuité byli vyloučeni z všeobecného práva, dle něhož církevní řádové smí se u nás usazovati a ve smysle svých stanov uvnitř chrámu a kostela působiti . . . Ať se jen katolíci upokojí: přijde k tomu . . . Norvežsko bylo druhdy katolickou zemí; katolíci doufají, že se jí opět stane, proto hledí celý a všecek náš lid zavésti pod vládu římskou . . . přivésti nás Normanny k samospasitelné církvi."

Po té však zlobí se pan praedikant velice na Lutheránу, kteří prý nesmyslné zákony vymýšlejí, dávajíce katolíkům nejen radu ale i prostředky, jimiž by nejsnáze svých cílů došli. Tím podkopává se církev evangelická; její vlastní děti připravují jí záhubu. Kdybychom měli otevřené oči, — končí pan pastor, — viděli bychom, že máme všecku příčinu vypovídati ze země katolické mnichy a poznali bychom, jaké chyby osudné se dopouštíme, nečiníce, co činili kdysi lutheranští otcové naši, když klášterníky ze země vyháněli v dobách, v nichž nebylo se docela ničeho víře naší obávati, kdežto teď vším právem třeba se před katolicismem nejen na pozoru míti, nýbrž zpříma strachovati, poněvadž se mnohonásobně rozmnožil, v srdcích mnohých upevnil a stále na postupu jest, vychvacuje nám souvěrce. Ano, žijeme v době, kdy ve vzduchu krouží katolické miasmy a kdy v naší společnosti patrnou náklonnost ku katolicismu lze všude spatřovati. „Veřejné mínění odvrací se od nás a obrací se k Římu."

Pane rado! Takové vysvědčení z pastorských úst neznamená strnulost, nýbrž budoucnost římské církve, a dle toho posuďte „postup" protestantismu proti katolicismu!

Nejen protestantští pastorové, nýbrž i naši katoličtí povolaní činitelé pronášejí se příznivě o postupu katolického náboženství ve Skandinavii.

Dne 3. prosince (1897.) podává apoštolský vikář Msgr. Fallize zprávu velice potěšitelnou, pravě, že v říši sv. Olava nabývá pravá církev Kristova stále půdy a vlivu. Na místě prachudého baráku, v němž po léta působily katolické jeptišky, používajíce ho za špitál, povstal poslední dobou velikolepý dům, jenž snad jest nejpěknější budovou ze všech podobných ústavů zemských. Do ústavu přijímají se všickni nemocní, bez rozdílu náboženství. Dříví ze starého domu použito bylo ku stavbě nového domku pro rekonvalescenty, — tedy opět nový pokrok katolický.

Dne 28. srpna byl slavnostně vysvěcen druhý katolický chrám v hlavním městě Kristianii. Nový chrám zasvěcen jest sv. Halvardu: zevnějškem jest jednoduchý, ale za to uvnitř pravý skvost. Ve Stavangeru, největším zemském přístavu, neměli katolíci dosud ani kněze ani chrámu; od posledních vánoc mají však obé. Kaplička jest ovšem neveliká a jen dřevěná, ale jest a těší se z obliby a důvěrné lásky všech katolíků. Františkánky Luxemburské založily tam nemocnici a dobře působí v ní. V Trondhjemu měli katolíci neveliký kostelíček v nejodlehlejší a nejvykřičenější městské čtvrti; nyní však prohlásily úřady,

že svolují, aby si katolíci postavili svatyni prostřed města, nedaleko protestantské kathedrály, jež ovšem kdysi bývala katolickou. Také staré nádraží bylo katolíkům prodáno, aby si tam vedle kostela vystavěli kněžský seminář a školu. Prostředky, jež k tomu účelu dali katolíci nizozemští svému biskupu, ovšem zúplna na všecky tyto podniky nedostačují, ale časem sežene se i ostatní a zaplatí se všecko. Kostelíček Harstadský na velikém ostrově Hindoeském stal se farním, a opuštěná fara Altenská byla opět v Lapplandě samostatným duchovním katolickým obsazena.

Od roku 1897. učinila sněmovna několik důležitých výnosů na prospěch katolíků: příznivé smýšlení Norvéžanův oproti nám trvá dosud, a tak — dá snad Bůh — časem dožijeme se nejnutnější svobody, abychom se řádně rozvinuli. Velikou naději působí nám rozličtí lutheránští theologové, kteří veřejně zastávají se rozličných nauk katolické církve, vyslovujíce nepokrytě přání, aby podobně učilo se i u nich. V Berkách působily až do nedávna katolické jeptišky po různých domech, nemajíce vlastní nemocnice. Onehdy navštívil je náš biskup, a tu přišla k němu deputace lutheránských lékařů prosit, aby sestrám zřídil samostatný špitál. Na upřímné doznání biskupovo, že nemá prostředkův, aby se podjal díla tak nákladného, nabídli se zmínění lékařové, že z vlastních peněz prozatím najmou sestrám soukromý dům, jenž bude slouti „Katolická nemocnice“. Název tento — tak tvrdili lutheránští lékařové — dostačí, aby v celém

kraji zjednal si přízeň a důvěru obyvatelstva, jakož i potřebnou peněžitou podporu. Pane rado, není to vzácné svědectví pro naše jeptišky a vůbec pro celou naši církev v Norvežsku? Přibývá tam tedy katolicismu nebo protestantismu? Poznejte již svůj omyl!

Když roku 1897. slavila veleříše anglická šedesátileté jubileum vladařského panování (zemřelé nyní již) královny Viktorie, vypočítávaly noviny obrovský pokrok, jejž říše za dobu tu ve všech oborech průmyslu, vědy, umění atd. učinila. Při tom tvrdili všickni, — snášejíce pilně statistický materiál, — že nejvíce pokroku učinila v tom čase katolická církev v missiích, jež konala v anglických zemích zámořských mezi divochy. Dle téhož pramene (I. C. M. XII. 41) jest celkový přehled missionářské činnosti katolické v državách anglických následující:

1. Východní Asie (Australie): Roku 1840. byli tam 2 apoštolští vikáři a 33 kněží; roku 1845. byli 2 apoštolští vikáři, 55 kněží, 56 škol a kostelů (a 40.500 katolíků); roku 1895. bylo 6 arcibiskupů, 21 biskupů, 809 kněží, 1442 škol a kostelův, 809 kaplí s úhrnným počtem 800.000 katolíkův. — Až do roku 1837. nebylo v území tomto ani jediné katolické jeptišky; v roce jubilea vladařského královny Viktorie bylo tam již přes 3000 našich jeptišek činno.

2. Britská Severní Amerika roku 1840: 1 arcibiskup, 3 biskupové, 3 apoštolští vikáři, 470 kněží, 415 kostelův a kaplí, 822.000 katolíků. Roku 1897. bylo však: 7 arcibiskupů (1 kardinál),

24 biskupů, 4 apoštolští vikáři, 2664 kněží, 2636 kostelův a kaplí s 2,199.530 katolíky.

3. Jižní Afrika roku 1840.: 1 missie, 1 apoštolský vikář, 4 missionáři, 4 kostely a kaple, 1 škola a celkem 2000 katolíků. Roku 1896. bylo: 4 missie, 2 apoštolští vikáři, 1 apoštolský praefekt, 50 kněží, 51 kostelův a kaplí, 71 škol a 18.000 katolíků, nepočítaje v to země natalsko-burské, v nichž roku 1840. nebylo nic katolického, roku však 1896. byly tam již 3 missionářské obvody, 2 apoštolští vikáři, 1 apoštolský praefekt, 46 kněží, 47 kostelův a kaplí, 53 škol a 14.000 katolíků.

4. Britská Přední Indie roku 1840.: 6 apoštolských vikářů, 1 apoštolský praefekt, 98 missionářů, 395 domorodých kněží s 443.000 katolíky. Roku 1896. však čítalo se tam: 6 arcibiskupů, 17 biskupů, 3 apoštolští vikáři, 4 apoštolští praefekti, 685 missionářů, 1577 domorodých kněží, 3007 kostelův a kaplí, 2500 škol a 1,674.992 katolíků.

5. Ceylon roku 1840.: 1 apoštolský vikář a neznámý malý počet kněží, škol, kostelův a asi 80.000 katolíků. Roku 1897. bylo: 1 arcibiskup, 3 biskupové, 111 missionářů, 22 domorodých kněží, 538 kostelů, škol a kaplí s 251.000 katolíky.

6. Birma roku 1850.: 1 apoštolský vikář, 7 missionářů, 5000 katolíkův a několik kostelů, kapliček a škol. Roku 1897. bylo: 3 apoštolští vikáři, 56 missionářů, 11 domorodých kněží, 204 kostely a kaple, 147 škol a 40.250 katolíků.

7. Britská Malaka, Singapore a blízké ostrovy roku 1841.: 1 apoštolský vikář, 2 missionáři, 3 kostely a kaple, 2 školy a 3200 katolíků. Roku 1897. bylo však: 1 biskup, 28 missionářů, 2 domorodí kněží, 41 kostelův a kaplí, 41 škol a na 18.000 katolíků.

Schází k tomu zjištěný přehled v britických územích středoafrických (Uganda). — Ze Zlatého pobřeží, Siery Leony a Zansibaru máme tyto číslice: Do roku 1869., ba až do roku 1879. nic katolického tam nebylo. Roku 1897. nacházíme na Zlatém pobřeží: 1 apoštolského provikáře, 10 missionářů, 4 kostely, 10 škol a 2700 katolíků. — V Sieře Leoně: 1 provikář, 10 missionářů, 18 kostelův a kaplí, 7 škol a 2000 katolíků. — Na Zansibaru: 1 apoštolský vikář, 1 apoštolský praefekt, 22 missionářů, 10 kostelův a kaplí, 12 škol a 2590 věřících.

Že i tyto číslice nejsou úplny a že od roku 1897. do roku 1903., co to píšeme, všude katolické církve značně přibylo v državách zámořsko-anglických, není pochybnosti. Ale i tak, jak hořejší výpočty znějí, představují nám nepopíratelně úžasný vzrůst katolické církve v anglické veleříši, na všech stranách a ve všech oborech, jež podmiňují zdar a rozkvět víry. Srovnejte jen počet věřících katolíků v roce 1840., počet asi 1,395.700, s počtem katolíkův anglicko-zámořských roku 1897., jenž obnáší takměř pětkrát tolik, totiž 5,022.672 a poznáte, kolik uhodilo.

Abyste, pane rado, nemyslil, že jen v dálných končinách nevzdělaných lidí daří se církvi naší znamenitě, dovoluji si Vám předvésti z nejvzdělanějších zemí protestantských tento přehledný vzrůst víry katolické, dle zprávy římské na začátku roku 1898. V posledních třech letech (od roku 1895—1898) přibylo katolíků v říši anglické (evropské) 37.203; v Hollandsku 62.338, takže všech katolíků nizozemských jest asi 1,900.000 (kdežto anglických katolíků v Evropě jest téměř 5,500.000); v Dánsku přibylo asi 2000 katolíků; v Severním Německu, Sasku, Šlesvik-Holštýnsku a v Lužici asi 57.487; na poloostrově Balkánském více než 82.000 a v Řecku 8000. V asijském Turecku jest nyní 120.000—130.000 katolíků ritu latinského; v Arabii máme apoštolský vikariát s 1500 dušemi; ve Východní Indii je na 2 miliony katolíků, v Indo-Číně téměř 1 milion, v Maclesii přes 50.000, v Čínské říši přes 500.000, v Japonsku a Koreji 80.000—90.000. V Severní Africe a blízkých ostrovech žije asi půl milionu katolíků (ne-li více!). V Kanadě americké počítáme 2,184.480 svých lidí, v Severoamerických Státech na 10 milionů, na Antillách a ve Guianě asi 400.000; v Patagonii na 50.000 a v rozličných ostrovních zemích oceanských dobře jeden milion katolíků.

Papež Lev XIII. zřídil za svého pontifikátu (vlády velekněžské) do 1. ledna 1898 dva patriarcháty, 30 arcibiskupství, 97 biskupství, 2 opatství (nullius dioeceseos), 2 apoštolské delegatury a 59 apoštolských vikariátů!

Co se Vám, pane rado, nyní zdá o pokroku a rozvoji katolické církve v posledních letech? Může se něčím podobným vykázati protestantismus, zvláště ovšem věřící protestantismus? Koho tedy vůčihledě přibývá počtem u víře, a koho stále ubývá početně u víře? Chcete tedy i nadále tvrditi, že protestantismu náleží budoucnost a katolická církev že se přežila, jsouc bezduchou středověkou zříceninou?!

Uzavírám dopis slovy barona Hübnera:*) „Veliká obec či společnost katolické církve, která všude totéž věří a totéž doufá, rozšiřuje se ponenáhlu, ale vždy víc a více na celém okršku světa, nabývajíc všude nesmírného (mravního) vlivu a rozšíření (početního). Pro pravdu slov těch dovolávám se všech nestranných znalců, kteříž obě polovice naší zeměkoule poznali.“

Abyste, pane rado, nemyslil, že baron Hübner straní nám, jsa katolíkem, uvedu také slova protestantského slavného dějepisce Macaulaye, jenž o katolické církvi napsal: „Na světě tomto není a nebylo nikdy žádného díla lidské politiky, jež by tak velice zasluhovalo studia a zkoumání, jako církev římsko-katolická. Dějiny této církve uzavírají v sobě obě veliké epochy (období) lidské civilisace. Ze všech institucí (ústavů, říší atd.), jež podnes na světě spatřujeme, nezanáší žádná myšlenky naše v doby, ve kterých kouř z lidské krve vycházel z pantheonu k nebi, ve kterých hemžili se tygři a leopardi v amfitheatru Flaviově.

*) Hübner: „Ein Jahr meines Lebens“. Str. 177.

Nejvznešenější rody panovnické jsou takměř teprve od včerejška, přirovnáme-li je k velikolepé řadě katolicko-římských velekněží, která, majíc v sobě papeže, jenž na císaře korunoval Napoleona, nepřetržitě jde do minulosti, nestanouc ani u papeže, jenž v 8. století korunoval Pipina na krále. Ale i za Pipina dále do šedé dávnověkosti zabíhá řada papežů římských, ukazujíc tutéž stálou duchovní dynastii. Republika benátská, jež velikým stářím se honosívá, povstala drahně let po papežství, jest tedy hodně mladší než dynastie katolických velekněží římských. Republika benátská jest už dnes dávno pouhou zříceninou; papežství je zde ne jako ssutina ani jako zřícenina, nýbrž jako bytost plná života a mladistvé síly. Katolická církev vysílá podnes až na konce světa missionáře, kteří stejnou vyznamenávají se horlivostí náboženskou, jakou pláli mniši, když je sv. Augustin kdysi uvedl do hrabství Kentského v Anglii, missionáře, kteří dnes před mocnými toho světa právě tak neohroženě pravdu mluví, jako druhdy sv. papež Lev neohroženě mluvil k divému Attilovi. Počet dítek katolické církve je dnes větším než byl kdykoli před tím. Ceho v novém světě církev katolická mezi vyznavači nabyla, vyvažuje daleko ztráty, jichž ve starém světě utrpěla. Duchovní její moc jde od rovin missourských až k nížinám mysu Hornova . . . krajiny ty budou míti brzy více obyvatel než celá Evropa . . . Nikde nelze spatřiti žádného znamení, jež by dokazovalo, že se blíží konec této dlouhé vlády. Katolická církev dívala se na

počátky všech světských říší a všech náboženských „křesťanských“ vyznání, které nyní na světě jsou, a nám se nezdá přílišným, vysloviti naději, že i jejich všech zániku a konce církev katolická se dočká. Církev římská byla již velikou a všeobecně váženou dříve, než Sasové ponejprve dotekli se nohou břehů velkobritanských; dříve, než Frankové ponejprve shlédli břehy rýnské; velikou byla a slavnou, když ještě řecká výmluvnost Alexandrií se ozývala, když ještě obrazy za bohy ctěny byly v Mekce. Může tedy i tenkráte ještě velikou a ctěnou býti, až cestovatel jednou stane na mostě, jenž spojí pustiny novozélandské s Londýnem, aby okreslil si zříceninu velechrámu našeho sv. Pavla (anglikánský chrám v Londýně).“

Pane rado, končím, prose, abyste mi dlouhého dopisu nezazlíval a klidně o něm přemýšleti si neobtěžoval. Co veliký historik Macaulay zde nadšeně napsal, ničím jiným není, než opisným výkladem slov Kristových: Nebe a země pominou, ale slova Má nepominou! Mezi nepomíjejitelnými slovy Kristovými nalézáme i tato: „Ty jsi Petr, t. j. skála, a na té skále vzdělám církev Svou, a brány pekelné jí nepřemohou!“ Ejhle, slova božská — proto věčně pravdivá! Ejhle, slova prorocká — proto podnes dějinami nezvratně potvrzená! Ejhle, slova naší radosti, pýchy a naděje nyní i vždy — až na věky! Amen.

Váš upřímný přítel

baron Vodický.

Baronka, jíž dopis tento manžel přečetl, dříve než jej odeslal, potěšená pravila: Co tomu řekne pan rada?

Baron: Co by říkal! Napsal jsem mu pravdu dle nejlepšího vědomí a svědomí.

Baronka: A co psal pan professor?

Baron: Škoda ho! Je to muž učený, upřímný, a myslím, že není nevěrečtějším než rada, ačkoli říká, že nevěří. Nešťastný liberalismus pokazil v něm velmi mnoho, ale dosud ne všeho. Doufám, že ho zachráním spíše, než pana radu: je důsledným a proto katolické církvi příznivým, nemaje zděděných protestantských předsudků proti Římu jako pan rada. O zakladatelích nauky protestantské a o „reformaci“ smýšlí velmi správně; proto dal panu radovi pocítiti ostří svého vědění často za našich rozhovorů. Píše mi takto:

Milý příteli, urozený pane barone!

Přemýšlel jsem v tichosti o hovorech, jež jsme u Vás o prázdninách vedli. V mnohých kusích dal jsem Vám již tenkráte za pravdu, a v mnohých dávám Vám za pravdu také nyní, ač mám různé pochybnosti a námitky proti tomu a onomu, co jste tvrdil proti mně a proti panu radovi.

Jsem při Vás a považuji za jistojistou pravdu, že budoucnost náboženská nenáleží protestantismu ani některé jeho sektě. Jestiť protestantismus celý a sekta jeho každá v základech pochybeným, nejednotným, nedůsledným a na vše strany v naukách nejdůležitějších polovičatým, zabíhaje namnoze až

v čirou nevěru a zřejmý rozumářský liberalismus, kterého nelze považovati naukou Boží, a o kterém nutno říci, že jest vymyšlen pouhými lidmi a opovědnými nepřáteli nauky Kristovy: nevěrci, pohany, židy a zednáři, kteří přiodívají prokázanou nevěru pláštíkem vědy, pokroku, vlastenectví, svobody a humanity, aby lehkověrné a sobě podobné lidi snáze těmi hesly na udici chytili. Přiznávám, že my dnešní „éthikové“ nejsme chyby této prosti; máme však oproti jmenovaným bludařům výhodu, že zrak náš duševní není zkalen předsudky protináboženskými a strannickými. Nikdy jsem o tom nepochyboval, ale neměl jsem jaksi ani vůle ani času, abych se tím důkladně zabýval, ač vždy jsem právě v tom chybu našeho učení spatřoval a si myslíval, že bych mu měl dáti výhost, jako jsem dal výhost „dogmatickému“ křesťanství protestantskému, jež na týchž špatných pilířích jest založeno. Co však hovořil jsem o tom s Vámi a s panem radou Porazilem, nemohu se jakéhosi nátlaku duševního zbaviti; nátlaku, z něhož pociťuji, že jste měli proti mně více pravdy, než já proti Vám, a že tedy jsem povinen opraviti názor svůj. Bojím se málem té práce a nevím, kdy se tak stane. Zatím chci o některých věcech náboženských dohodnouti se s Vámi. Ó jak jste šťasten u víře své, pane barone! Já takové víry nikdy neměl. Byl jsem vychován jinak než Vy; byl jsem protestantem a teď jím už sotva dle jména jsem. V duši mám prázdno, pochybnosti, nevěru, a vidím, že jen jedno jediné zbývá, chci-li nalézti světlo a teplo náboženské, ale

k tomu právě nemohu se odhodlati. Mé postavení veřejné, má rodina, těžké srovnávací studie náboženské a celá minulost volají mi výstražně vstříc, abych nepomýšlel na přestoupení. Do Říma jest opravdu daleko, zvláště nevěřícímu a málo věřícímu, — tedy mně! Kdybych se aspoň uměl důvěrně modlit! . . . . Zajisté pochopujete mé trápení. Ó pomozte!

Baronka: Ubohý muž! Já mívala jsem ho za hotového nevěrce a uhlazeného přirozeně dobrého člověka beze všeho hlubšího porozumění života náboženského, zazlívajíc mu, že odpadl od otcovské víry protestantské k „éthické kultuře“, a on zatím nosil v duši ztrápené myšlenky, které zasluhují politování, uznání a pomoci. Co pro něho učiníš? Já se budu modliti, protože víra je darem Božím a darů Božích třeba si vyprositi, nikoli však jen vystudovati. Napiš mu to, aby nešel bludnou cestou a neztratil Boha, jsa jemu tak blízek!

Baron: Děkuji, vše učiním a doufám, že professora zachráním. Již na gymnasiu býval vždy snivým, upřímným a mravně neúhonným, málem jako bílá vrána mezi ostatními. Později ovšem se změnil, ale mnoho podržel z prvotných šlechetných vlastností jinošských až dosud, jak i z letošních hovorů často jsem vycítil.

Baronka: Prosím, přečti mi celý dopis.

Baron (čte): Víte, proč nepřičítám budoucnosti náboženské protestantismu a proč jsem od něho v srdci odpadl? Protože je samá nedůslednost. Uvažte! Jednou poroučí držeti se „dogmatického“ křesťanství a žádá, abychom za

svou (osobní) víru přijali, co ta neb ona konfesse a katechismus (heidelberský) obsahuje; podruhé však zároveň káže, abychom libovolně bádali v Písmu a ve víře! Jak se to rýmuje? Nijak! Jsou to dvě očividné protivy, které každého přemýšlejícího člověka — ať je protestantem nebo katolíkem — pohoršují a od víry, jež takové zásady hlásá, zcela jistě odpuzují, nemluvě ani o tom, že nejpřednější „dogmata“ čili věroučné pravdy — na př. že Bůh nad námi jest, že Kristus jest pravý Bůh a člověk, že působil zázraky — přemnozí učenci a pastoři protestantští docela neomaleně v obecných školách, v kostele při kázaních, v universitních přednáškách, v novinách a knihách rozhodně popírají neb aspoň „přirozeně“ vysvětlují! To mně vzalo víru v „dogmatický“ protestantismus. Na základě této docela pochybené methody utvořil se vlastně celý protestantismus a každá sekta jeho: tato osudná chyba o „libovolném bádání“ v Písmu přivedla Luthera k tomu, že považoval svůj výklad nejen správným, nýbrž jediné správným, v celku i v částech tak správným, že zavrhoval nejen veškerou církev katolickou a všecky svaté učitele od dob Kristových až po dobu své reformace čili „opravy“, ale že zavrhoval konečně i reformatory současné a s ním duchem spřízněné — Kalvína, Zwingliho — ve všem jako „bludaře“ čili kacíře, v čemkoli se s ním nesrovnávali. Počínání to ovšem špatně se Lutherovi vyplatilo, poněvadž Kalvín a Zwingli také veřejně zavrhovali „bludy“ Lutherovy, ba, což horšího, i sedláci, jimž Luther

bibli čísti a správně vykládati „dovolil“, přišli konec konců následkem libovolného bádání — této prý největší zásluhy protestantismu o lidstvo — k jinému výkladu Písma a víry než hlásal Luther, takže dr. Martin proti nim zpříma zuřil, posílaje „selskou holotu“ ku všem všudy a hořekuje, že teď každý hlupák a hřbet selský chce rozuměti bibli lépe než studovaní doktoři*) a že pomalu nechtějí šlechtici a sedláci již ani žádného kazatele slova Božího poslouchati, poněvadž si myslí, že si to všecko mohou sami doma přečísti a vymudrovati, rozumějíce bibli lépe než sv. Pavel a než dr. Martin Luther. Ale, ať prý se sedláci nemýlí a nemyslí, že pohrdají při tom jen pastory; nikoli, pohrdají Bohem a Bůh povrhne za to jimi! Zde přece viděti jasně, že „svoboda bádání“ platila pro jiné potud, pokud dovolil dr. Martin, a že pro Luthera platila svoboda bádání tak velice, že výklady své ztotožňoval s Bohem, hroze lidem, nebudou-li věřiti jemu, to jest Lutherovi, že jimi Bůh povrhne! Toť věru více, než slušný člověk rozumně snésti může. Proto jsem se od nauky lutheránské odvrátil a nikdy k ní nepřilnu: zakazuje mi to rozum. Kdo má víru božskou, zakazuje mu to i víra, jež nestrpí vedle vševládnoucího Boha — domýšlivého Martina Luthera!

Jsem tedy úplně odcizen „dogmatickému“ křesťanství protestantskému a jeho vinou zatlačen jsem byl na pole „éthické kultury“, v níž, pokud

*) Srovnej: Döllinger, Die Reformation etc. I., 312—313.

o uspokojení náboženské jde, má duše rovněž touženého klidu nenalézá, majíc jen jakousi zevnější omluvu pro počínání své. Odhodlám-li se kdy přijati jaké dogma, bude to na jisto dogma katolické: ve Vaší církvi spatřuji důslednost, jistotu, jednotu a — co mi nejhlavnějším — auktoritu Boží, které věříte a o niž se opíráte i když papežským výnosům věroučným přisvědčujete. Tak je to v pořádku: buď autorita Boží nebo naprostá svoboda lidská ve věcech náboženských: ona dává jediná dostatečný důvod skálopevné víře, tato staví vše na vrtkavé libovůli, takže konečně není jiného východu, než buď katolicky věřiti nebo protestantsky libovolně bádati a nevěřiti, za to žádoucí jistoty a spokojenosti ve víře nemíti — jak to zakouším nejen já, ale jak to zakoušel i dr. Martin Luther a mnozí jiní, kteří právě proto zavrhují a zavrhli jak protestantské články šmalkaldské, tak konfessi augšpurskou, katechismus heidelberský a českobratrský, nemajíce ve všech nich dostatečného důvodu pro žádanou víru a poukazujíce vším právem k tomu, že jsou to jen domněnky lidské opřené o rozum toho neb onoho člověka, nikoli však pravdy nepochybně křesťanské, opřené o auktoritu vševědoucího a pravdomluvného Boha, který na celém světě jediný má právo žádati, aby se učení jeho věřilo jako pravdě naprosté.

Katolíci, kteří jste od malička u víře katolické dobře vychováni a vyučeni byli, ani nedovedete snad dosti oceniti, co v neomylném uči-

telském úřadě na Bohu založeném máte! Pravda jest jen jedna, a vy máte všude jednu víru; pravda božská jest jistojistá, a vy máte neomylnou víru; pravda jest důsledná, a vy nesmlouváte s moderní lichou a nestálou vědou ani s bezbožeckou humanitou; vy žádáte, aby se všecky nauky uvedené ve všem od vás odchylném opravily a vám podrobily. Mnohým lidem zdá se to příliš příkrým, ale kdo ví, že u vás ve víře mluví majestátní auktorita Boží, skloní hlavu a uzná, že si správně a důsledně počínáte. To mne u vás vždycky nejvíce úctou naplňovalo a podnes naplňuje. Z těch příčin zastával jsem se katolické církve a byl jsem proti dogmatickému protestantismu, ačkoli mi vlastně víra katolická dosud chybí a já k jednotlivostem mám pochybností a námitek proti ní mnoho.

Pane barone! Soudím o věci správně, když si ji představuji takto: Katolíci učí, že Ježíš Kristus od Boha poslán byl zachránit padlého pokolení lidského. Kristus učinil to a zachránil lidstvo životem přesvatým, smrtí obětnou a nejvznešenějším učením. Než však umřel, založil si zde na světě církev, kterou všemi potřebnými prostředky vrchovatě opatřil, aby byla pokračovatelkou spásodárného díla jeho; pokračovatelkou ne pro dnešek ani pro zítřek, ne v nejistotě a pochybnostech, nýbrž na vždy a bezpečně; proto slíbil jí Kristus svou zvláštní ochranu a neomylnost po všecky dny až do skonání světa. Z té příčiny počínáte si vy katolíci docela důsledně a venkoncem správně, když tvrdíte,

že církev katolická jest samospasitelná čili jedině Kristem pověřena vésti lidstvo ku spáse, majíc k tomu všecky jím ustanovené prostředky: z té příčiny docela správně a důsledně si vedete, když ponenáhlu a dle možnosti všecky národy církvi své přivtěliti chcete, i v tom máte odkaz Kristův a důsledek principu shora vyloženého! Vaši kněží a missionáři káží evangelium všemu stvoření ne jménem svým ale jménem Kristovým, dostávajíce právo čili úřad k tomu od církve, kterou Kristus ustanovil, aby pokračovala v díle jeho; úřad, jenž zakládá se na slovích: „Jako mne posílá Otec, tak i já posílám vás; jdouce do celého světa, křtěte a učte všecky národy!“ Tak jest důsledně a důstojně k lidstvu mluveno: jinak nikdo lidstva nepřesvědčí, že má posvěcené právo učiti, a všickni že jsou povinni jeho bez odvety poslouchati!

Obraťme věc na protestanty! Jakým právem a v čím jméně káží praedikanti a pastoři protestantští? Snad jménem Lutherovým? Snad z dovolení královny anglické? Snad z rozkazu Wesleyova? Snad po vůli té neb oné sektářské strany a osady? Možná, — ale to není jménem Božím, a na tom vše záleží! Církve protestantské od Krista ničeho bezprostředně nepřijaly, poněvadž za jeho života pozemského na světě vůbec ještě nebyly a teprve za mnoho set let po smrti Páně založeny byly lidmi nechvalné pověsti; lidmi, kteří ničím ani za živa ani po smrti svého „vyššího“ poslání neospravedlnili; lidmi, kteří potomstvu špatný příklad ve víře i v mravnosti

dali, v nejistotě žili a umřeli; lidmi, kteří litovali (na př. Luther), že se vůbec do novoty církevně věroučné pustili; lidmi, kteří viděli, jak se dílo jejich rozpadává a jak v něm „svět“ převahy nabývá!

Ze všech těchto příčin jsem zde na Vaší straně, pane barone, a nepochybuji, že protestantismus nemá mezi národy nábožensky trvalé a úspěšné budoucnosti. Hledím-li ku všemu, co jsem před chvílí napsal o katolické církvi, chtěl bych ihned připojiti se k Vám a říci: Budoucnost náboženská náleží katolíkům, ale mám proti tomu vážnou obavu a námitku — celý moderně vzdělaný svět stojí nepřátelsky proti katolicismu, zvláště proti jeho dopodrobna vypracovaným četným dogmatům, jež moderní přírodověda (jak se určitě tvrdí) v mnohých kusech z nepravdy usvědčila. Následkem rozporu, který se jeví mezi vědou a věrou, odpadávají vzdělanci ode všeho nadpřirozeně zjeveného náboženství, tedy nejen od protestantismu lutherského nebo kalvínského, nýbrž i od církve katolické, stavíce se docela nepřátelsky právě nejvíce proti ní, poněvadž katolická církev k učencům též mluví jménem neomylnosti, čehož u protestantských sektářů není.

Místo zděděné dogmatické víry křesťanské libuje si moderní člověk víc a více v „positivním obsahu evangelia“, rozuměje slovy těmi mravoučné poučky, které se nynějšímu světu ještě zamlouvají a jichž více nebo méně všickni šetřívají — na př. zásady „Milujte se“; šetřívají ne proto, že

jsou zásady ty Kristem zjeveny, nýbrž proto, že se i vzdělanému člověku správnými a užitečnými zdají.

Popsaný právě směr dnešního světa holduje zkrátka „nedogmatickému“ křesťanství, hledě smýšlení svého i vědecky opodstatniti: tak povstaly různé spolky a systémy (školy) „mravnostní“, z nichž i „éthická kultura“, k níž dosud přináležím, není poslední, majíc mnoho a vynikajících členů. V Americe Severní přidávají se dobré dvě třetiny — tedy (pokud nejsou katolickými) téměř všickni obyvatelé — vzdělaných lidí k „nedogmatickému“ křesťanství. Podobně vedou si četní moderní nekatoličtí Francouzi, Španělé, Němci, Angličané, ba již i Čechové (realisté Masarykovi, radikálové — hlavně mezi liberálním učitelstvem — pokrokáři). Jakou má tedy naději v budoucnost dogma katolické? Mezi dnešními vzdělanci téměř žádnou. Budoucnost náboženská, soudě z nynějších známek mezi lidstvem, náleží bezkonfessijní humanitě či lidumilství, tedy nedogmatickému křesťanství a nedogmatické éthice, již si každý člověk dle stupně svého vzdělání a dle potřeb osobních, místních a časových utváří.

To jest mé „Věřím“. Neříkám k němu „amen“, čili: netvrdím, že mne docela uspokojuje, — již nahoře vytýkal jsem mu zásadní chyby — neříkám, že v něm až do smrti vytrvám; neříkám, že prospěje moderním lidem více než stará dogmatická víra a na ní založená morálka (mravouka); ba, ani neříkám, že mu prospěje aspoň tolik, jako prospěla dosavadní katolická

éthika (mravouka), — ale tvrdím, že to jest převládajícím názorem nynějšího světa, a že má tedy tato nauka budoucnost nejbližší zabezpečenu, i když žádný nemůže říci, zůstane-li jí budoucnost ta zabezpečena trvale.

Prose o laskavou odpověď, vyprošuji si uctivý pozdrav na Vaši spanilomyslnou choť a trvám Vaší urozenosti

oddaný

Prof. Voďánek.

Baronka: Takového zakončení listu po první polovici jsem neočekávala: zdá se, jakoby v panu professoru mluvili dva různí jazykové, z nichž jeden chválí víru a druhý hlásá nevěru.

Baron: Mne to nepřekvapuje: takovým byl a jest pan dr. Voďánek v mých očích dávno; proto doufám v jeho záchranu, neboť vidím, že ho nevěrecko-liberalistický modernismus ani nyní úplně neoslepil. Jen jiné ovzduší kolem professora a uviděla bys překvapující s ním náboženskou změnu. Nevěrcem úplným a strannicky zaslepeným protestantem nikdy nebyl a nebude: touha v duši jeho po nábožensky uspokojivé pravdě i z tohoto dopisu vyzařuje patrně; nač tedy zoufati, zvláště když Bůh odplatiti chce „hledajícím sebe“.

Baronka: Odpovíš mu tedy?

Baron: Ovšem.

Baronka: Napiš mu, že se modlím, aby poznal pravdu.

Baron: Napíši a hned!

Po slovích těchto odešli od sebe manželé, a baron Vodický, posadiv se za psací stolek, odpověděl panu professoru takto:

Milý příteli! Odpovídám hned, jak si přejete. Především děkuji za list, který nás zde opravdu namnoze potěšil. Má žena modlí se za Vás, abyste poznal celou pravdu a nebál se po případě ani dálné cesty do Říma, čili: zjevně přidati se ku katolickému náboženství. Máte k tomu tolik dobrých vlastností, zvláště však: počestný život, nepředpojatost, upřímnost, soudnost a touhu po pravdě. Schází jen pokorné srdce a statečná odhodlanost, vedle důvěrné a vytrvalé modlitby, kterou třeba spojovati se studiem náboženským, aby se na jisto došlo cíle: poznání pravdy a uspokojení roztoužené duše. Chceme Vás v tom věrně dle možnosti podporovati. A nyní! — S prvou částí dopisu souhlasím málem ve všem všudy, tu a tam některý význam vyjímaje, vlastně opravuje: věcně soudíte však všudy správně. — Hůře jest v díle druhém: tam hlásí se „moderní“ člověk o slovo a mluví téměř pořád stejně od počátku až do konce — nekřesťansky, ba protikřesťansky, i když prohlašuje, že tomu všemu konec konců přece jen nevěří. Odpovídám tomu zatím takto: Že mezi moderními lidmi a katolickou věrou jest rozpor, máte pravdu; že katolická víra má do podrobností vypracovaná dogmata a že je předkládá věřiti jménem neomylného učitelského úřadu, máte také pravdu; že dnešní vzdělaní (a nevzdělaní nebo polovzdělaní) lidé nechtějí slyšeti o dogmatickém

křesťanství, vychvalujíce proti němu nedogmatické křesťanství a éthickou kulturu, máte také pravdu, a ku celému zjevu tomu podal jste v prvém díle svého dopisu trefný výklad, mluvě o auktoritě Boží a svobodě bádání lidského. Nebudu Vám věcí těchto tedy opakovati a přistupuji hned k dalšímu sporu nevyloženému a mezi námi nedosti vyjasněnému.

Prosím! Jakou jest vědeckou chybou, že katolická víra opírá se o jistojisté pravdy věroučné (= dogmata)? Měla by snad katolická víra lásku moderní vědy, kdyby se o dogmata neopírala, nebo kdyby na nejistých a nepropracovaných míněních své učení budovala? Zajisté nikoli! V tom není chyba ani hana, v tom je rozum a znamení pravdy! Pro polovičatost, nedůslednost a nejistotu zavrhl jste, vzácný příteli, vším právem „dogmatický“ protestantismus i „volné bádání“ jeho v Písmu.

Víte, oč vlastně výtce té běží? Ne o podrobnosti, nýbrž o to, že katolická církev, dovolávajíc se neomylné auktority Boží, hlásá, že má naprostou, poněvadž božskou pravdu. Aby moderní věda právem se proti tomu postavila, bylo by jí dokázati, že Kristus pravým Bohem není, že si církve katolické nezaložil, že jí stálé pomoci božské v učení neslíbil a že ji opustil, nejsa s ní dnes jako býval a do skonání světa býti sliboval. Základní tedy otázkou je zde slovo biblické: „Kým praví lidé býti synačlověka“ a „Co se Vám zdá o Kristu“ — je pravý Bůh, či jen člověk anebo dokonce podle

židovského rčení „svůdcem lidu“? Katolíci vyznávají se sv. Petrem: „Ty jsi Kristus, Syn Boha živého“: proto věří církvi a jejím podrobným dogmatům neomylně!

Kdo si na všecky předložené otázky kladně neodpoví a kdo po příkladě nevěrcův a polonevěrců tvrdí, že „učení o logu“ čili o božství Kristově zatemňuje „historického“ Krista, přijde nutně buď k „českobratrské humanitě“ masarykovské anebo k nedogmatickému křesťanství a éthické kultuře, čili — řekne-li to upřímně — přijde následkem nevěry k „moderní“ náboženské vědě, jež pochybuje o jsoucnosti Boží, zamítá stvoření světa, nesmrtelnost duše, nebe, peklo, očistec a vůbec všecko, co se jí nelíbí, hlásajíc dokonce, že prý člověk, „chce-li dostoupiti nejvyššího stupně evangelické morálky, nemá zlému (= hříchu) odporovati a že má všecko zkoumati a nejlepší si vybrati; vybrati dle své libovůle, dle svého dobrozdání a náklonnosti, takže lidské „já“ posadí se na nejvyšší soudnou stolici nade vším — i nad Bohem!

V ty konce vede nevěra moderní vědu, která však podnes ze základních křesťanských pravd shora uvedených ani jediné skutečně nevyvrátila; schází tedy moderním vzdělancům, brojícím proti církvi, věc nejdůležitější, schází jim vědecky správný podklad! Osou, kolem níž všecko se v otázkách náboženských otáčí, podnes jest Kristus, hlavně jeho velebné božství. „Moderní“ věda musí to doznati a po staro-

židovském nestoudném způsobě musí právě to se všemi důsledky tvrdošíjně popírati, zakrývajíc se pokrokem, svobodou, lidskostí, a jak se vůbec ty lživé fráze jmenují!

Píšete, že přírodověda usvědčila různá naše dogmata z nesprávností! Škoda, že jste toho neb onoho z nesprávnosti „usvědčeného" dogmatu nejmenoval! Snad nemyslíte, že přírodozpytci dokázali, že Bůh „nestvořil svět", nebo že to nebylo „v šesti dnech", jak se dnes neznalecky mezi lidmi hlásává, nevědoucími, že dogma katolické o stvoření světa skrze Boha nikterak nebylo vědecky vyvráceno a že také těch „šest dní" nikterak nevylučuje i časů sebe delších, jichž snad ku stvoření světa věda „potřebuje". Či myslíte snad na Galileiho a jeho spor s církví, vlastně jen s římskými kongregacemi? Kdy však, příteli, prohlásila církev, že rozhodnutí sboru kongregačního sluší považovati článkem víry čili dogmatem? Nebyli to jesuité, hlavně učený kardinál Bellarmin, tedy muž, jenž měl v Římě a v kongregacích veliké slovo, kteří se výzkumu Galileiho zastávali, jako totéž činili i s Kepplerem, když ho protestanté k vůli jeho vědeckým objevům kaceřovali, pronásledovali a dokonce i veřejně z „církve" své vyobcovali? Ne, pane professore, z toho mračna nebudou na naše dogmata padati ohnivé blesky; z toho mračna sotva přijde deštíček na nás! Podívejte se na zástupy nejslavnějších přírodozpytců — Koperník, Newton, Linné, Quatrefages, Berrande, Huxley, Lyell, Pasteur, Wigand, Baer atd. —

všickni více méně potvrzují podnes nauky naše. Jak je tomu dávno, co v Anglii prohlášeno bylo ústy přírodovědeckého odborníka (Charmerse): Víře není se ničeho od přírodovědy obávati. Naopak! Víra může od přírodovědy všecko očekávati!

Vědecky nelze tedy ospravedlniti nevěry moderního lidstva odpadlého od „dogmatického" křesťanství a následkem toho nelze také vědecky prorokovati, že katolicismus nemá budoucnosti. Má, podnes budoucnost má naše víra v přírodě a v duši člověkově! Víte, kdo ještě onehdy řekl podobné poslední slovo? Slavný básník český Julius Zeyer.

Přicházím k poslední části námitky Vaší, v níž tvrdíte, že nejbližší budoucnost náboženská náležeti bude nedogmatickému křesťanství, hlavně éthické kultuře, které prý dobré dvě třetiny vzdělaného lidstva již dnes holdují. Veliký tento odvrat moderních lidí od dogmatického křesťanství snažil jste se vysvětliti tím způsobem, že jste obviňoval dogmata naše. Příteli! Jmenujte mi „náboženství" — ať pohanské nebo křesťanské, — jež by nemělo nenáviděných „dogmat", to jest jistých pravd, jež přívrženci jeho za své obecné (summární) přesvědčení vydávají. „Náboženství" beze všeho dogmatu dosud na světě nebylo nikde nalezeno. Ani Vaše „éthická kultura" není bez „dogmat", poroučejíc na př. svým věrným, aby ničemu zjevenému nevěřili a jen aby si z mravouky křesťanské vybírali, co se jim právě líbí a čeho prakticky potřebují. Jak vidíte, jsou

v tom tři dogmata najednou: jedno zakazuje a dvě poroučejí, co se smí nebo nesmí. Vaše „nedogmatické“ křesťanství není tedy vlastně ani tak nedogmatickým jako jest nekřesťanským!

Že směr tento zachvátil ohromné vrstvy lidové, vzdělané a učené? Dobře vím, ale proto trvalé budoucnosti mu nepřisuzuji a náboženské budoucnosti již docela ne: je to nové vydání staré písničky, jejíž první slovo zapěl kdysi nevěrecký ďábel známým: „Non serviam: nebudu sloužiti“, což modernisté taktéž zpívají, přidávajíce k otřepanému nápěvu nový text slovem: „Nevěříme“. Tedy nic nového, nýbrž jen pozměnění starého! Nedivte se! Dogmatické křesťanství a na něm založená katolická morálka nevěreckým lidem nikdy nehověla a nikdy hověti nebude. Židovští „vzdělanci“ zlobili se již k vůli tomu na Ježíše Krista. Kterak by tedy moderní vzdělanci nezlobili se na nás a stejná stará dogmata Kristova? „Jestliže mne pronásledovali, i vás pronásledovati budou“, předvídal Kristus. „Kdybyste ze světa byli, svět miloval by vás; ale že z něho nejste, nenávidí vás“, vykládala tatáž ústa pravdodatná.

Chcete potvrzenou toho? Vizte katolické vzdělance, zvláště kněze, načichlé „duchem světa“; svět promine jim mnoho (ne-li všecko), svět milkuje se s nimi, chválí je — jsou jeho! Vizte katolické vzdělance, zvláště kněze, odpírají-li světu; — svět hanobí je a nenávidí jich, byť neúhonného života byli, povinnosti stavu horlivě plniti se snažili, vlastenci vzácnými se prokázali

v dobách důležitých; svět nenávidí jich, právě a jen proto, že jsou „klerikálové“. Vzpomeňte, co pomluv a potup vytrpěl u nás nedávno zemřelý probošt vyšehradský dr. Lenz a nezapomenutelný biskup královéhradecký Eduard Jan Nep. Brynych v „umravněném“ Čase, v Národních Listech a masarykovské Naší Době.

Poslední a největší haeresí, která kdy na světě byla, bude atheismus čili čiré bezbožectví, předpověděl slavný Leibnitz a já pravím, že atheismus již jest zde, jen že se ještě stydí*) nazvati se pravým jménem. Chcete opět praktický doklad? Stoupenec „nedogmatického“ křesťanství a éthické kultury, protestantský pastor Gmelin z Großaltdorfu v Němcích, popíral onehdy v kázaní veřejném docela zřejmě z mrtvých vstání Kristovo. Povolán byv k zodpovědnosti, řekl slavné protestantské konsistoři, že jak on učí, tak učí též jiní četní pastoři a že právě v tom je vlastně podstatný rozdíl, jímž protestantism vyniká nad katolicismem, a v čemž prý má pojištěnu — budoucnost! . . . V Solingenu pozvali si protestanté docenta dra Weinela z Bonnu na přednášku o Pánu Ježíši v XIX. století. A víte, co jim jejich moderní vzdělanec protestantský mluvil? „Ježíš“, pravil, „byl člověk jako my všickni, se všemi nedokonalostmi“; ostat-

*) Až dítě to dozraje, však ono správně jmenovati se bude. Příkladem? Socialisté a jejich programově doznaný čirý atheismus! . . Nezávislou éthiku a její první důsledek „volnou lásku“ hlásají všickni, zavrhujíce „dogmata“ a římskou „pověru“!

ního nechci za ním opakovati, abych rouháním děsným neposkvrnil sebe a Vás, dodávaje, že v dalších vývodech popřel jmenovaný bonnský docent protestantský všecky stěžejné pravdy křesťanské. Mám tedy pravdu, že nevěra jest začátkem i koncem nedogmatického křesťanství i moderní éthické kultury a že hlavní příčinou veliké rozšířenosti těchto učení mezi vzdělanými lidmi jest vlastně atheismus? Mám!*)

Na základě všeho toho tvrdím, že katolická víra má budoucnost, poněvadž má — dogmatické křesťanství!

Ale do jisté míry dávám i „éthické nezávislé kultuře“ budoucnost a to až do skonání světa; ale ve smyslu Krista řkoucího, že bude „koukol mezi pšenicí“; v našem případě, — že bude nevěra, dokud bude víra. Ale přijde den, ve který Pán pošle žence vytrhat koukol ze pšenice, svázat ji ve snopy a hodit na oheň; pšenici pak dá Hospodář sklidit do stodoly své. — Přečtěte si, vzácný příteli, evangelium o posledním soudě a pochopíte mé řeči. Kdybych Vás neurazil, přidal bych ještě, že konec nevěry bude žalostným v den soudu Božího; bude žalostnějším, než bývá velmi často již v běhu života pozemského, poněvadž dle slov Písma „kdo nevěří, bude odsouzen“ (sv. Marek 16, 16.).

Že přijdou na svět „vlci hltaví“, to jest všeho druhu bludaři a „falešní proroci“, čili moderně řečeno: že přijdou na svět učenci,

*) Viz „Katolické Listy“ ze dne 23. ledna 1903.

vlastenci, doktoři, politikové a všelijací osvěty rozšiřovatelé „v rouše beránčím“, to jest s lesklými a na pohled nevinnými frázemi o pokroku, rovnosti, volnosti, bratrství, umravnělosti, humanitě atd., bylo taktéž prorokováno s výstražným napomenutím: „Nevěřte jim!“ Kdo chce, může se tedy zachrániti a bludu vyvarovati, zvláště „uposlechne-li církve“, aby nebyl jako „pohan a publikán“.

Račte, pane professore, zkoumati v dopise mém a nezapomeňte se studiem otázek náboženských spojovati též modlitbu, abyste poznal skutečnou „cestu, pravdu a život“. Končím slovy sv. Jana: „Haec est victoria, — fides nostra.“ Víra naše, toť vítězství naše!

Poroučeje se slovutnosti Vaší, jsem k službám ochotný

baron Vodický.

Druhý dopis rady Porazila.

Milý pane barone!

Děkuji za obšírný dopis, jejž jsem si od počátku až do konce pozorně přečetl. Podivuji se Vašemu skálopevnému přesvědčení o budoucnosti katolického náboženství, a jakkoli nerad, přece vidím se nucena, kaziti Vám radost novými námitkami, prose, abyste ráčil mojí upřímnosti odpustiti. — Především upozorňuji Vás důrazně na děsné učení církve římské hlásající, že jen ona samojediná má čistou pravdu náboženskou a že všecky ostatní víry jsou bludny,

zvláště však víra protestantská. Toť děsná nesnášenlivost náboženská, jež u vzdělaného nynějšího lidstva nenachází než opovržení. Tvrdím tedy docela důvodně, že církev katolická právě pro krutou svoji náboženskou nesnášelivost mezi národy budoucnosti nemá.

Jak docela jinak mají se věci tyto u nás protestantů! Náš dvojctihodný pan pastor Frant. Kozák z Čáslavi v Čechách vydal knížku, která již roku 1893. třetího vydání se dočkala. V knížce té — „Co je pravda?“ — píše se doslovně: „Snášenlivost je v zemích evangelických úplná. Náboženská svoboda tu vypučela nejprve. V Anglii a ve Spojených Státech je volnost slova a tisku i osoby, pokud není zločinnou.“

Vedle tohoto důvodu nacházím ve zmíněné knížce (str. 214—227.) ještě i tyto závažné důvody pro nás a proti Vám. „Především je jisto, že církev katolická je lhostejnou vůči národnosti (219); vláda kněžstva je v přímém odporu proti zájmům národním. Tím se sice nepraví, že jednotliví kněží katoličtí neměli by smyslu pro zájmy národa a povinnosti vlastenecké, ale celek a směr církve římské není nikde národním, zvláště ne u nás v Čechách a na Moravě. Mše je latinská a zpěvy při mši dle posledních nařízení mají býti také jen latinské. Bohoslovecká učení jsou také doposud jen latinská. Řím se staví po pravidle po bok silnějšího, a výslední směr římský je mezinárodní. V Čechách chodíval vždy ruku v ruce s poněmčováním a ještě dnes spojuje se s pruskou vládou na potlačení Poláků.“

Třetí důvod můj zní: „Nepopíratelnou věcí jest (tamtéž str. 220.), že církev katolická umí vyhověti všem lidským vlastnostem a zvláštnostem. Světákům, majícím zalíbení v parádě a v důstojnostech dává Řím na odiv bohoslužbu přebohatě vykrášlenou ceremoniemi uprostřed kouře kadidlového, světla svícnového a zvuků nástrojů hudebních, poukazuje při tom na různé stupně všelijakých církevních hodností od kaplana až k biskupu a papeži.“ Ano, církev římská hoví také i lidským křehkostem, kdyžby někdo (str. 221) svým vášním a náruživostem nechtěl dáti výhost, a při tom by přece nerad ztratil naději na nebe, takovému každému nabízí Řím ne zásadu nezdolnou, která za přispění Božího působení přeměnu srdce učiní, ale rituál, obřad. Plnění obřadů lze si mysliti i při největší porušenosti mravní. Obřady ty, má-li kdo peníze, může dáti jiným za sebe vykonati. Církevní slavnosti neobejdou se bez muzik, jarmarku, pití, tanců, růženců, popelců a tepání do prsou. Církev všemu tomu nebrání a spokojuje se, když účastníci světských radovánek mimochodem účastní se výkonů náboženských, vedle připomenutých věcí světáckých. Církev katolická nemá dále žádné neděle, jak býti má svěcena; v protestantské Anglii a ve Spojených Státech musí i nevěrec zachovati nedělní klid a zdržeti se od práce pod pokutou.“ . . . Vaši lidé páší více smilstva, podvodů, křivopřísežnictví, samovražd. U Vás je větší lhostejnost náboženská a více nevěry mezi vzdělanci. Vaši lidé vzývají o pomoc Boha, svaté i

ďábla, a způsobují pranice i na hřbitovech, nedovolujíce evangelíkům, aby si tam pochovali své souvěrce. Naproti tomu je protestantismus všude národním a více vzdělává, působě biblí čili čtením a nejen kázaním . . . I sekty a jich stále mezi námi přibývání není tak zlou věcí, jak si myslíte. My chceme, aby všickni v jádru věci svorni byli, totiž „život v Kristu a podle Krista.“ Ostatní jest vedlejším a připouští různosti u víře. U vás katolíků sekt není, poněvadž tak velice jste u víře vlažnými, že nejste vůbec schopni vzmoci se k nějaké činnosti náboženské. Vaše vychvalovaná jednota ve víře není tedy vlastně ničím jiným, než tělesem nehybným, o němž platí slova Renanova: Nic není tak mrtvým, jako co se nehýbe!

Pro všecky uvedené vady na straně katolické a pro všecky vyjmenované přednosti na straně evangelické stojí tedy víra protestantská nad věrou římskou, a já jsem oprávněn říci, že budoucnost náboženská náleží víře protestantské, nikoli však katolické.

Očekávaje, že věcné důvody a námitky mé klidně uvážíte a poznaje jejich správnost, za pravdu mi dáte, i kdyby Vám opraviti bylo předsudek o budoucnosti katolické církve mezi národy, ujišťuji Vás opravdovou láskou a osobní největší vážností. Škoda, že nejsme u Vás na zámku, to by byly nyní rozhovory! Zatím neobtěžujte si odpověděti písemně upřímnému starému příteli

Porazilovi.

Odpověď baronova.

Vzácný pane rado!

Váš dopis jsem správně obdržel, a, vyhovuje na konci pronesenému přání, odpovídám ihned.

Od počátku až do konce jste pln námitek, které buď už byly ústně v jednotlivostech vyvráceny, nebo budou krátce odbyty písemně nyní. Do otázek základních, vyžadujících dlouhého výkladu a dokazování, pouštěti se nemíním. Až k nám na zámek zavítáte, můžete si přivésti svého zetě pastora Rauchschielda z B., a já požádám svého zámeckého kaplana, aby o církvi Páně vůbec důkladně před námi pojednali a nás věcně poučili. Zatím tedy odpovídám v jednotlivostech toto:

Nic není na světě nepravdivějšího než stálé povídání, že protestanté byli a jsou u věcech náboženských snášenlivějšími než církev katolická, protože jisto jistým jest, že protestantismus všude, kde mohl, byl nesnášenlivým, revolucionářským a vší svobodě lidské zásadně protivným. Vzpomeňte jen kalvínského hlavního učení o „zotročené svobodě lidské“, na němž celá soustava věroučná se zakládá, a nezapomínejte, že protestantští učenci a státníci vymyslili, a celá století prováděli zásadu „Cujus regio, illius religio = čí je kraj, toho jest i víra“, a pochopíte, mohl-li vůbec protestantismus do opravdy dle svého způsobu myšlení chtíti skutečnou lidskou svobodu! Následující ukázky snad Vám v tom trochu poslouží:

Dr. Martin Luther, zakladatel protestantismu lutheranského, hlásal*) takovou svobodu svědomí čili náboženskou: „Já Martin Luther jsem Vaším apoštolem a evangelistou. Kdo mého učení nepřijímá, náleží do horoucího pekla!“ Kdy pronesl podobné slovo který katolík? A není tento Lutherův výrok jen ojedinělým, neboť původce jeho učí: „Máme-li moc, netrpme pod svou správou učitelů jinak smýšlejících.“ Dle této nauky vedl si Dr. Martin také ve skutečném životě nejen proti katolíkům, nýbrž i proti svým spolupomahačům, nazývaje Zwingliho, Oekolampadia, Karlstadta a Kalvína zatracenci ďábelskými, uličníky a pobudy, jež by měl kat na prvním stromě pověsiti. Knížata a králové, kteří Luthrova učení přijati nechtěli, zůstávajíce věrnými staré víře katolické, kázal Luther násilně zbraněmi napadnouti a v jejich prolité krvi ruce umývati.

O nic lepším Luthra nebyl „mírný“ Melanchton, druhý to hlavní sloup protestantismu. Tento výtečník vyzval totiž protestantská knížata, aby holemi a bitím jakož i jinými tělesnými tresty donucovali jinověrce přestupovati ku „svobodnému“ evangeliu. Když krvežíznivý Kalvín, třetí hlava protestantismu, dal upáliti švýcarského lékaře Serveta proto, že nechtěl věřiti v nejsv. Trojici, chtěje si Písmo svaté dle své hlavy vykládati, blahopřál k tomuto ukrutenství Kalvínovi „mírný“ Melanchton! Zádumčivý Kalvín, jejž helvité mají za otce náboženství svého, vyzval

*) Viz o tom četné doklady ve spise „Hamburg. Briefe“, na str. 416 a následujících.

dokonce i vévodu Somersetského, tehdejšího vladaře v Anglii, aby všecky odpůrce nového učení protestantského dal vyhubiti mečem, zvláště však aby nešetřil katolíků. Týž sektář kázával častěji, že třeba krále a knížata, kteří nepřistoupili k nové Vaší víře, s trůnu svrhnouti a raději jim do tváře napliti, než jich poslušnu býti (Hamburg. Br. 412). Zwingli, jenž předcházel v práci reformační Kalvína, učinil děsný výrok: „Evangelium sitit sanquinem = evangelium žízní po lidské krvi!“ Co tím chtěl říci, netřeba vykládati, zvláště když se ví, že si Zwingli přál, aby ukrutná zásada ta platila pro všecky jinak věřící!

Jak učili a jednali otcové, tak věřili a činili synové, protestantští velmoži a svedený lid. Spisovatel De Wette (V. 203) otiskl kousek dopisu Lutherova ke kurfirstovi Janu Bedřichu, jehož „pobožný“ dr. Martin vyzývá, aby vojensky vpadl do Míšně, „protože jest tam dosud na 500 katolických kněží-farářů, které třeba vymítiti.“ Že kníže poslechl a dle příkazu se zachoval, učí dějepis, uváděje mnoho jiných jmen a případů, takže Dr. Döllinger napsal (Kirche und Kirchen“ 68): Podle dějepisu nic nesprávnějšího nad domněnku, že reformace byla pro svobodu svědomí. Pravý opak toho jest pravdiv. Pro sebe žádali svobodu svědomí lutheráni a kalvíni (= helviti), jiným jí však nedopřávali, cítili-li se silnějšími. Úplně potlačiti a zničiti katolickou církev bylo všem reformatorům věcí společnou a jasnou. Hned na počátku dovolávali se knížat a přívržencův svých, aby násilně zakázali boho-

služby katolické. A knížata i svedený lid poslouchali. Již roku 1529. na říšském sněmě ve Špýru protestovali knížata reformaci oddaná proti snášenlivosti, již katolíci nabízeli a žádali, takže od této schůze přívrženci reformace „protestanty“ byli jmenováni. To jest historický původ Vašeho společného názvu, tedy nesnášenlivost náboženská a znepokojování katolíků! Poněvadž původcové protestantismu dali králům a knížatům statky církevní a zbožné nadace v plen, aby si pomoc mocných toho světa zabezpečili, a poněvadž mimo to přikli jim v duchovních záležitostech všecku moc, jaké žádný biskup ani papež katolický jakživ neměl, stala se svoboda náboženská a občanská úplně závislou na libovůli panovníků protestantských, což v zápětí mělo otroctví a porobu, jež všude v patách s protestantismem kráčely, sužujíce nejen katolíky, ale i protestanty, kteří dle vrtochů vrchnosti byli nuceni měniti víru, nechtěli-li upadnouti v nemilost a kruté pronásledování, jež neustalo, dokud jinak smýšlejícího o majetek, svobodu a nezřídka i o život nepřipravilo. Takovou byla vychvalovaná tolerance čili svoboda protestantská: mučila jinověrce, ba i souvěrce!

Spisovatel Dr. Brück vypisuje v „Církevních dějinách“ (677), že v knížectví Falckém byli obyvatelé donuceni za 60 let měniti víru čtyřikráte. Říšské město Oppenheim muselo dokonce desetkrát zaměniti víru! Nemyslete, že to brzo přešlo. Nikoli! Po celá století

udržel se nesnášenlivý způsob Váš, zakazuje katolíkům v přemnohých zemích poprotestantštělých pod trestem smrti vykonávati náboženství po otcích zděděné. Věc dostoupila i ve Vašem táboru takového stupně nesnášenlivosti hned v počátcích, že Melanchton nazval veřejně odpůrce své lutheránské „modlářskými psy, toužícími střebati lidskou krev.“ Co udělal katolíkům anglickým král Jindřich VIII., zakladatel a rozšiřovatel protestantismu v Anglickém království, jest všeobecně známo a dějepisem odsouzeno: Krev, statek, svobodu i život jim vzal. Protestant William Cobbet vypráví dle úředních zpráv, že v Anglii na hranicích, na šibenicích a v žalářích zemřelo tolik katolíků, že v šesti letech bylo v zemi o celou desetinu obyvatelstva méně.

V Hollandsku užívali zuřiví Kalvíni (helvité) nejraději skřipce na katolíky, nechtěli-li odpadnouti od víry. Co zde páchali vaši souvěrci hrozného na katolících, náleží mezi největší pobloužení ducha lidského a není snad ani možno, aby bylo překonáno ukrutenstvím divochů prolévajících lidskou krev. Vybájené hrůzy inkvisice, jež tak často odpůrcové naši překrucují a zvětšují na ostudu Říma, jsou jen stínem pravdivých mučení, jimiž helvité holandští trýznili věrné katolíky.

Roku 1520. psal dr. Luther, že třeba, aby protestanté se zbraní v rukou pobili všecky kardinály i s papežem a vůbec aby rozsekali celou Sodomu římskou, myjíce si v její krvi ruce. Dvě

léta později poroučel,*) aby dříve než Turka vyženou z Evropy, šli na papeže, kardinály, biskupy, opaty a utopili je všecky v Rýně. Když protestantští právníci nechtěli uznati právoplatným Lutherův sňatek s uteklou jeptiškou, tvrdíce, že neplatí ani před církví ani před státem, jsa jen pouhým souložnictvím, dopálil se na ně dr. Martin do té míry, že napsal (r. 1536) hraběti Mansfeldovi: „Nejlépe by bylo takovým hlupákům vytrhnouti jazyk z hrdla.“ O náboženství Zwingliově tvrdil Luther, nemoha se s ním srovnati, že jest „vyčertěno a celé pročertěno“ a jeho stoupenci, že „jsou služebníky satanovými“. Když Zwingli padl v bitvě r. 1531. a když brzo po něm rozžehnal se se světem i Oekolampadius, hlavní jeho opora, měl z toho Luther velikou radost a pravil, že si je oba ďábel do pekla odnesl, aby vykonal nad nimi spravedlivý trest! Také s Karlstadtem nemohl se Luther snésti, ačkoli ho měl z počátku velice rád, zavrhuje všecky jeho odchylky od svého učení. Když se jednou sešli v Jeně „u černého medvěda“, pohádali se veřejně tak prudce a hrubě, že Luther vzkřikl: „Kéž tě už vidím na kole“, načež Karlstadt odpověděl: „Kéž raději já tebe než půjdeš domů, spatřím pod kolem se zlámaným vazem!“ Tak dle skutečné pravdy byli osobně a nábožensky snášenlivými Vaši protestantští otcové. Nač tedy vytýkati nesnášenlivost náboženskou nám katolíkům, když jí máte sami až nazbyt! „Obyvatelstvo severu ztratilo

*) Viz Hammerle C. SS. R.: „Der Gottesbau der katholischen Kirche (vyšlo též česky v Brně 1903) na str. 146.

svobodu od dob protestantismu“, napsal anglický protestant Malesworth roku 1692., mysle tím hlavně svobodu občanskou.*) „Dnes netřeba vůbec důkazu, dí protestant Diezel, že německý protestantismus nezbudoval svobodu svědomí (náboženskou), poněvadž je prokázáno, že toho učiniti ani nemohl ani nechtěl! „Za časů papežských bylo mnohem více svobody“, vyznává roku 1545. zemřelý odpadlík (od církve) Šebestián Brand! Tak dle skutečnosti vyhlížejí věci, o nichž později můžeme si ještě pohovořiti. Má tedy dle Vašich názorů víra protestantská budoucnost pro svou snášenlivost?

Abych nezapomněl! Nebožtík Palacký dal českým protestantům nedlouho před smrtí, roku 1873., v pražském „Pokroku“ článek „Několik slov o náboženství a víře“, v němž hájil se proti evangelickým „Hlasům ze Siona“, které přinesly článek „Český bratr na procesí“, a v němž kárají Palackého „velmi důtklivě a nejinak než, jakobych se byl těžkého zločinu dopustil, protože jsa protestant, súčastnil jsem se slavnosti svatováclavské, konané toho roku 28. září na památku založení biskupství pražského.“ V dalším stěžuje si Palacký, že „pozoruje nikoli bez bolesti, kterak otázkám náboženským a církevním, jichž sporné přetřásání působívalo ve vlasti naší odjakživa tolik neřestí a žalostí, a jež za doby naší zdály se již odklizeny, od nějakého času dává se nový podnět čím dále tím mocnější, ač již se strany

*) Tamtéž str. 232.

jiné (totiž: lžisvobodomyslné a protestantské) než druhdy se dálo, a vyznává, že považoval osobní povinností súčastniti se svatováclavské slavnosti, poněvadž poznal „kterak úsilně brojilo se proti ní se strany, která honosí se sice vysoko horující svobodomyslností, ale při tom, snad nevědomky, provádí nesnášenlivost i nad samé nenáviděné jesuity“, šíříc u nás fanatismus a terrorismus až k víře nepodobný, dle něhož „již zatracován a do klatby dáván každý Čech, jenž by té slavnosti účastniti se chtěl.“ Tak, pane rado, vyhlížela snášenlivost náboženská a občanská protestantů českých na konci minulého století u nás v Čechách, a tak ji veřejně vyložil protestant František Palacký „dojat jsa hluboce přílišností takovou“, a domnívaje se, že jest jeho „povinností postaviti se proti zhoubnému proudu tomu a dokázati veřejně“, že ho neschvaluje.*)

Podnes, milý příteli, není u nás lépe. Vaše časopisy „Hus“, „Hlasy ze Siona“ a nejnověji realisticko-protestantský „Cas“ a „Naše Doba“ neobejdou se ani v jediném čísle bez šťourání a útoků plných nevraživosti a záští proti katolické církvi. Celé novější hnutí „Pryč od Říma“ jest novým důkazem, že protestanté v nepřátelství proti Římu zůstali až podnes věrni a že jsou proti katolíkům hrozně nesnášenlivými.

*) Viz o tom ve „Slovech pravdy“, vycházejících v Praze, ročník VII. č. 16., 17. mou přednášku „Jak smýšlel František Palacký na sklonku života o věcech náboženských v Čechách?“

Z téhož Františka Palackého mohu Vám vyvrátiti také jiný blud v dopise Vašem; blud, jenž mne opravdu bolí, poněvadž našemu duchovenstvu upíráte vlastenectví, připouštějíce jen tu a tam skrovné výjimky u jednotlivců, kdežto dle pravdy jisto jistým jest, že „jen hrubý nedouk mohl by nevěděti, že veškeren pokrok vzdělanosti a osvěty po mnohá století visel jako všude jinde tak i u nás, jedině na církevních ústavech, že cokoli zjevilo se dělníků na poli jak náučné literatury tak krásoumy, odchováno bylo původně ve školách duchovenstvem řízených a vedených, a že z lůna církve zrodila se i sama universita pražská, kterou přece jen převrácenci z pouhého zpátečnictví viniti by mohli.*) Komu teď, pane rado, věříte? Dvojctihodnému panu Kozákovi v Čáslavě, nebo „otci národa“ poctivému Františku Palackému? Opravte tedy názor svůj o zlém působení katolické církve v Čechách vůbec, a jejího kněžstva zvláště, napsav opravu dvojctihodnému pánu Čáslavskému slovy Palackého: „Já pak jsem přesvědčen, že církev křesťanská jak vůbec všude, tak i zvláště katolická v Čechách způsobila po celý čas bytu svého nepoměrně více dobrého nežli zlého“, a dodejte, že i „nepoměrné“ zlo, jež se církvi katolické v Čechách přičítá, nezpůsobila sama, ze své dobré vůle a potřeby, nýbrž vinou poměrův a protestantů, kteří brali Čechům katolíkům svobodu, statky i víru, jak z dějepisu smutně jest s do-

*) Palacký tamtéž (v mé brošuře otištěno na str. 21).

statek známo, nešetříce při tom ani posvátné koruny svatováclavské, ani samostatnosti země České, papežem Innocencem III. za království povýšené, ani obyvatelstva ani měst ani vesnic ani blahobytu ani památek uměleckých! První starostí kazatelů helvetských přivolaných vzdorokrálem do Prahy Bedřichem falckým (Němcem!) bylo zpustošení velechrámu svatovítského, z něhož za pláče Pražanů barbarsky vyhazovány sochy a posvátné nádobí bohoslužby katolické, zrovna tak, jako nedlouho před tím vyhazováni byli protestantskými vzbouřenci s oken královského hradu na Hradčanech katoličtí pánové, sloužící věrně zákonitému králi našemu Ferdinandovi, jehož dle předpisů staroprotestantské nauky rebelové protestantští prohlásili za trůnu zbavena. O svobodě náboženské a občanské pro katolíky nebylo u nás dotud upřímného slova, dokud nepřišla „Bílá Hora“. Dějepisně zjištěno jest, že jako v Čechách vůbec tak i zvláště v Praze všude za protestantů vzmáhalo se poněmčování a odnárodňování lidu našeho, jehož k novému životu po dvou stech letech velikého úpadku snažilo se nejvíce a nejvěrněji přivésti katolické duchovenstvo, jemuž mimo uznání zásluh o dobro vlasti a národa již připomenuté, vydal Palacký i toto svědectví: „Který pak stav má větší zásluhy o zachování jazyka našeho v dobách jeho nejstrašnějších, nežli právě kazatelé slova Božího?“ Zásluhu tuto uznával Palacký katolickému duchovenstvu veřejně a v době, kdy svobodomyslnost nevěrecká a nesnášenlivost náboženská, protestantská, dostoupila nevídaného „podnětu“. Napsalť tehdáž: „ale poznav ze života kněžstvo katolické ve všelikých zemích, s potěšením dávám svědectví pravdě, že nikde nenašel jsem tolik vzdělanosti, osvícenosti a svobodomyslnosti jako u našich kněží v Čechách. Těším se z přízně mnohých mezi nimi mužů výtečných, kteří snášeti umějí také smysly od svých rozdílné“. Vidíte pravou snášenlivost náboženskou, dějepiscem národa veřejně kněžstvu katolickému doznanou? Spory náboženské, jež dnes opět u nás povstávají, rozdělujíce národ v nepřátelské strany, spory ty, rušící svobodu osobní a občanskou, nevyvoláváme my katolíci, nýbrž ti, kdož proti Římu štvou, přidržujíce se buď úplné nevěry nebo všelijakého sektářského vyznání protestantského, lžisvobodomyslnosti a i humanity. Čtěte, co tito lidé píší proti nám katolíkům v novinách a časopisech rozličných, poslechněte na veřejných schůzích, jak pošpiňují a v posměch uvádějí církev katolickou, obřady, nauky, ústavy, osoby a — užasnete! Když onehdy (na začátku září 1903) konal se sjezd katolický v Brně, použito od „národních socialistů“ hrubého násilí, holí a bití i proti bezbranným ženám katolickým, ač sjezd nikomu nekřivdil, nikoho nenapadal, proti žádné straně nepřátelsky se nestavěl, zabývaje se pouze záležitostmi svými! Téměř současně konala se veliká schůze katolického duchovenstva v Praze, jemuž za to, že osvědčilo nadšenost a lásku k vlasti způsobem rozhodným a důstojným, vy-

nadáno pošklebně v realisticky-protestantském „Čase“, jenž nedlouho po tom svolával „české evangelictvo“ na sjezd do Prahy ke dni sv. Václava, kdež mimo jiné budou se očišťovati z nářknutí, jež jim v posledním čase učinily „Národní Listy“, nemohouce dále snésti vlastizrádných rejdů, které provádějí někteří předáci evangeličtí s lidem naším v Cechách, pracujíce vědomě a účinně pro heslo „Pryč od Říma“, jež konec konců znamená: „Vzhůru do Berlína“ pod záštitu protestantského krále Pruského. Ano, tolik máme my katolíci v Čechách nyní svobody, že ani vlasteneckého projevu učiniti nesmíme, aby nás neokřikovali realisté, svobodáři a protestanté! Osvědčiti smýšlení katolického Čech nesmí již pomalu ani v cizině, nemá-li se mu u nás dostati hned s několika stran důkladné pohany, jak nejnověji stalo se (14. září 1903) v „Národních Listech“ tichému a zbožnému řeholnímu knězi dp. P. Methoději Vojáčkovi z řádu sv. Benedikta v Praze, za to, že v „Katolických Listech“ vylíčil letošní pouť Čechův a Moravanů do Lurd ve Francii. Než, o tom již dosti! Nesnášenlivost náboženská bují v zahradě, která se nejmenuje katolická, nýbrž nevěrecká, realistická, lžisvobodářská a také — protestantská.

Zmínka Vaše další o latině při bohoslužbách našich a o zákaze užívati češtiny při obřadech církevních jest, příteli, nepravdiva, i když pan Kozák se na ni dušuje. Podívejte se jednou k nám do kostela a uvidíte, že česky se modlíme, zpíváme a zpovídáme. Zesnulý biskup

královéhradecký Edvard Jan Brynych zavedl v čase nejnovějším v diecési své knihu „Oltář“ do kostela i do škol, v níž všude patrno, že se řeči mateřské v obřadech církevních dostává místa náležitého. Tak děje se vůbec všude s přivolením a vědomím duchovní vrchnosti. Zesnulý papež Lev XIII. přál dokonce i celé staroslovanské liturgii a chránil jí! — Smysl námitky o latině v bohoslužbě katolické vystihl správně dr. Masaryk, nynější váš „souvěrec“, když napsal, že v náboženství je řeč všude a vždy věcí podřízenou pro člověka skutečně věřícího (jednáť se mu o věc a ne o způsob, jímž se věc projádřuje); pro nevěrce nemá řeč v náboženství také velikého smyslu, poněvadž, kdo nevěří, neuvěří, ať se mu to podává jakoukoli řečí.

Vychloubáte se „nedělním klidem“ v zemích protestantských a katolíkům vytýkáte znesvěcování neděle jarmarky, muzikami, pitím a tanci? Příteli! Především upozorňuji, že protestanté, helvitů nevyjímaje, u nás všude znesvěcují neděle jako pohanění Vámi katolíci (špatní), a mimo to protestanté zúmyslně znesvěcují všecky veliké svátky, nezachovávajíce ani „klidu“ a konajíce za slavných služeb Božích hrubé práce veřejně a zúmyslně, jak jsem se přesvědčil kdysi v Černém Kostelci nad Labem, kdež o slavnosti sv. Václava, zemského patrona, vezl helvita hnůj vedle katolického kostela právě, když kněz šel do kostela kázat! Továrny, obchody a závody helvitské v čas nedělního „klidu“ počínají si docela stejně jako židovské. Nač tedy protestanty

vyvyšovati a katolíky snižovati, zvláště když katolíci nespokojují se ani nedělním „klidem“, žádajíce na zákonech, aby se neděle a svátek náležitě světil. Míti v neděli „klid“ od práce tělesné, nedostačuje i kdyby se zachovával; to jest jen částkou příkazu Božího a k tomu ještě ani ne hlavní částkou, poněvadž vlastně se žádá v den Boží posvěcení člověka a povznesení jeho mravního a náboženského života bohoslužbou a konáním dobrých skutků tělesného i duchovního milosrdenství, tedy: mši sv. nábožně obcovati, pokorně a pobožně vyslechnouti kázaní, přijímati sv. svátosti, nábožné písně pěti, v dobrých knihách čísti a uvažovati o přečtené pravdě, zarmoucené těšiti, nemocné navštěvovati a vzdělavatelskými řečmi sebe i jiné k dokonalosti vésti. Co z toho máte vy protestanté? Jdete do kostela na kázaní (při němž se i do Říma rýpne), pějete zbožné písně a jdete domů, nevěříce v potřebu dobrých skutků, které se u katolíků v den Páně nejvíce konati mají.

Že by se církev naše spokojovala tepáním do prsou a pouhými zevnějšími obřady jinými nic nemajíc proti tomu, že i to se koná „mimochodem“, a že při slavnostech církevních jídlo, pití a tance jsou věcí hlavní, jest prostě řečeno pomluva a zúmyslná lež, o níž i pan pastor Kozák mohl se přesvědčiti třebas ve Skočdopolově katechismu, jejž několikrát uvádí, kdyby si byl chtěl přečísti poučení o třetím přikázaní Božím a dvou prvých přikázaních církevních. Ano, já proti vašemu dvojctihodnému pánu

Čáslavskému tvrdím, že katolická církev nejen dává pevnou „zásadu“, dle níž možno nitro člověka pomocí Boží obrátiti k dobrému a opravdu zdokonaliti, nýbrž že církev katolická k zásadě té přidává i jisté účinné prostředky, totiž sv. svátosti, zvláště sv. zpověď, již nelze si náležitě představiti bez opravdově srdečné a vnitrné lítosti, spojené s pevným úmyslem opravdu se polepšiti, křivdy napraviti, zlozvyku zanechati, zlých příležitostí se varovati, škodu nahraditi a v dobrém vytrvati. Kde máte, vy protestanté, něco podobného? Což myslíte, že nevíme, jak zní váš hlavní článek o ospravedlnění člověka pouhou věrou, beze skutků dobrých; článek, jenž chce milosrdnými zásluhami Kristovými „zevně“ přiodíti člověka, nechávaje neočištěného nitra a vykládaje, že člověk vůbec ani není schopen učiniti dobrého skutku, jelikož jest — dle Kalvína — od hlavy do paty celý a do čista zkažen. „Jako nemohu přenésti hory“, učil Martin Luther, „jako nemohu létati, hvězd udělati nebo nos na tváři si ukousnouti, tak nemohu chlipnosti zanechati.*) Blázny jsou“, dí opět jinde týž zakladatel protestantské víry, „kdož chtějí modlitbou, posty a trýzněním ubrániti se zlým chtíčům; proti tomu jsou jiné prostředky. (Já jich však ze studu nechci zde opakovati a Vás urážeti Lutherovou necudností!) Pán Ježíš ovšem učil (u sv. Marka v hlavě IX.), že právě tento druh (= smilstvo) ďábla nevymítá se

*) P. Hammerle na stránce 155—156., kdež ještě více podobných dokladů.

z člověka jinak než posty a modlitbou, ale což je chlípnému Lutherovi do toho, vždyť udílí opětně radu „hodně hřeš, ale ještě více věř“, ačkoli Pán Ježíš poroučel, když odpuštění hříchů udělil: „Jdi a více nehřeš!“ Ba ani vychvalovaného nedělního „klidu“ nechtěl do opravdy Luther, uče, že přikázaní třetí není dáno než pro pacholky a děvečky, přidávaje: „kdo nechceš takto světit, pracuj si!“*)

Vyčítáte nám vlažnost u víře a tvrdíte, že protestanté jsou horlivějšími. Přiznávám, že je mnoho mezi námi katolíků, kteří neplní své víry a dávají pohoršení věřícím i nevěřícím, ale — odpusťte — čí vinou? Naší jistě ne, protože církev katolická život ctnostný žádá pod těžkým hříchem; vy protestanté jste však proti tomu, vyhlašujíce osvědčování víry životem, t. j. dobrými skutky, za zbytečnost, nemožnost, ba dokonce za urážku Krista a evangelia. Vy nám tedy vlastně naše lidi kazíte. Nezlobte se, uvedu-li zase Luthera. Praví:**) „Řekne-li ti ďábel nepij, odpověz mu: „Právě proto budu hodně píti ku cti a slávě Pána Ježíše!“ To jest ovšem nové evangelium a jiné než přinesl světu Kristus Pán, ale odpovídá úplně zásadnímu učení Lutherovu, dle něhož neškodí prý křesťanu docela nic přestupovati zákon Boží. Jak lze na takových zásadách zbudovati náboženskou horlivost? „Jak to je“, tázala se kdysi Lutherova „žena“, že jsme se za časů papežských víc a líp modlívali než nyní za časů

*) Tamtéž na str. 211.

**) Viz u Hammerle v uvedeném díle str. 210—112.

reformačních?“ — „Protože se teď nemůžeme modliti a musíme nadávati“, odpověděl Luther. Řeknu-li „Posvěť se jméno Tvé“, vykládal dále, „musím ihned přidati: Prokleto, zatraceno, zhanobeno a pošpíněno budiž jméno papežovo a katolíků. Amen.“ Když ho přítel Jeronym Emser († 1527) pro Boha prosil, aby nedával lidu pohoršení novotářstvím u víře, nejsa dle vlastního přiznání k tomu od Boha poslán, odpověděl dr. Martin: „Hrom do toho! K vůli Pánu Bohu jsem nezačal a k vůli Pánu Bohu také nepřestanu.“ Co říkáte této vroucnosti náboženské? Zajisté totéž, co já: Již o ní ani slovíčka více!

Na konci dovoláváte se proti nám i nevěrce Renána tvrdícího potupně: „Nic není tak mrtvého, jako co se nehýbe“, čímž chcete poraziti stálost a jednotu církve, tvrdě, že tvoření se nových sekt mezi vámi není znamením smrti, nýbrž znamením života náboženského, jehož katolíci nejsou schopni. Odpovídám: Ano, nic není tak velice mrtvého, leč co se jen tehdy hýbe, když kousičky spuchřelé s něho padají, ukazujíce tímto „pohybem“, že mrtvola již se rozpadává. Tak jest u protestantů: Kouštěk za kouštíčkem s něho odpadává — přes dvanáct set je už dnes těch kouštičků čili sekt a pořád se to ještě tímto směrem dále „hýbe“, tak že za chvilku celý protestantismus — dohýbe. Ne pohyb a ne pokrok, nýbrž rozklad a odpad jeví se na protestantismu; jest tedy sprách ni-

*) Hammerle, str. 187 a 222.

vělou mrtvolou! Ve stálém tvoření se nových sekt neviděl ani lehkomyslný Luther nic jiného než chybu a neštěstí protestantismu, naříkaje již r. 1521.: „Teď už máme tolik věr a sekt, kolik hlav, a církev (= protestantská) hůře jest roztrhána než plášť žebrácký. Všichni ji okrádají, žádný nic pro ni nečiní a každý ve jménu evangelia jen svůj zisk hledá.“ Kdo si chce názorně představiti, kam vede tvoření nových a nových sekt, ať uváží, že v témž protestantském městě ba v témž domě jeden tvrdí, že jsou tři svaté svátosti, druhý že jen dvě a třetí dokonce uznává jen jednu nebo neuznává docela žádné. Věřící protestanté naříkají tudíž na stálé drobení své víry tvrdíce (na př. pastor Harms 1855), že lze pravdy, v nichž se protestanté u víře srovnávají, všecky napsati na nehet prstu u ruky! A přece dí sv. Pavel (Efes. 4, 5.), že jest jeden Bůh, jeden křest a jedna víra! Ani vytáčka páně Kozákova, že v hlavní věci — v Kristu — jsou všickni protestanté za jedno, neplatí, protože přemnozí z nich, zvláště učení professoři a pastoři nevěří již v božství Pána Ježíše, vidouce v něm jen vyššího člověka. V knihy symbolické nevěří ovšem také pastor každý, nechce-li právě, a představení jsou rádi, když páni pastoři aspoň zevnější sjednocenost u výkonech náboženských zachovávají. Roku 1882. bylo 39 pastorů na synodě Basilejské pro to, aby nucený křest byl mezi jejich souvěrci odstraněn, a jen 32 pastorů žádalo, aby evangelíci byli povinni křest přijati. „Proti přesilné jednotě římské

jak rozdrobeně stojí křesťanství evangelické v Němcích!“ žalostně volal roku 1887. Spolek evangelický v tištěném provolání.

K vůli těmto roztržkám u víře nechtěli Čeští Bratří od své Jednoty ustoupiti a k protestantům se přidati, volajíce, že, kdežto Kristus Pán a svatí apoštolé jedno učení celému světu kázali, hašteří se protestanté mezi sebou v různé strany (= sekty), a to nejednostejně, jedni tak, jiní jinak písmy a rozumy svými o ty věci se potýkajíce, spisy veliké jedni na druhé vydávajíce do světa, podle toho se potupují, odsuzují a kacířstvím maží. Z toho roztržky (sektářství) nemilosti, zlobivosti, hanění, utrhání, útiskové ... v lidu se vzdělávají, ne jednota Kristova i těla i ducha víry a lásky jeho, nebo někteří z nich učení Luthrova se ujímají, jiní Filipova (= Melanchton), Zwingliova, jiní Kalvína, jiní Brenziova, jiní toho a jiní jiného, a jak se komu vidí, tak učí ... i k čemu tedy přistoupiti máme, poněvadž toho, k čemu by se přistoupiti mělo, mezi nimi se nenachází, ale nachází se to, od čeho sluší se odděliti ... Nebo ti, kdož jsou takoví, Pánu Kristu neslouží, ale svému břichu ... ze světa jsou, o světu mluví a svět jich poslouchá.“*)

Vytýkáte nám, že katolická církev jest internacionální čili mezinárodní; protestantské církve že jsou všude národními. Pán Ježíš založil

*) Viz traktát českobratrský: „Proč Bratří Čechové ku kněžím lutryánským neb, jak řkou, evangelickým přistoupiti nechtí?“ (Sborník, L. 55.–96.)

církev pro všecky národy; která tedy církev jest jen pro jeden nebo dva národy a ne pro všecky, není pravou církví Páně, a svedení národové dobře by udělali, kdyby se od ní odtrhli. Z vašich protestantských církviček není ani jediná církví světovou, obsahujíc každá jen částku toho neb onoho národa, tedy ani ne jeden celý národ. Kterak tedy plníte slovo Kristovo: „Učte všecky národy."

Církev Páně jest mezi všemi národy, vinouc všecky lidi v jeden ovčinec; všickni národové jsou v ní, ale ona neztrácí se mezi nimi, neomezuje se tím neb oním, jsouc „všem vším" a zachovávajíc všude svou bytost a samostatnost. Církev Páně je všude národní, ne v tom smyslu, že by se ztotožňovala s tím neb oním národem — díla Božího nelze ztotožňovati s lidmi — nýbrž, že všecky národy miluje, všecky učí, všem svátostmi přisluhuje, všecky řídí a spravuje, vedouc je k nebesům. Vy protestanté nejste nikde vlastně ani „národními", nýbrž jen „nárůdkovými", poněvadž nikde na celém světě nezískali jste dosud celého některého národa pro sebe, majíce všude jen větší nebo menší částky toho kterého kmene. Ač se říká, že evangelíkem býti, znamená „Němcem býti", přece ani v Němcích nezískali jste všech Němcův, a to, co jest tam protestantského, rozpadá se asi ve 250 sekt, jimž z celé víry evangelické začasto zbývá společného jen nenávist proti Římu a trochu nevěreckého svobodářství.

Že by církev římsko-katolická hleděla hověti vášním a křehkostem lidí tělesných, protestanté že však toho nečiní, — jak též tvrdíte — jest veliký omyl. Vzpomeňte, co učinila církev římská, když král francouzský Filip Sličný zapudil od sebe pravou manželku. Řím postavil se neohroženě na obranu posvátnosti stavu manželského, a nedbaje hrozeb králových, hájil právo zapuzené manželky, až mocný vladař propustil ženu nezákonitou a vzal si zpět manželku pravou. Kdy co podobného vykonali protestanté? Vždyť víme, jak zhýralému Filipovi Hessenskému bylo dovoleno dvojženství. Jindřich VIII., protestantský král anglický, žil vlastně v stálém souložnictví, přibíraje a odháněje „manželky" podle libovůle. Dnes už také neuznávají protestanté stav manželský za svátost a netrvají pevně na nerozlučitelnosti stavu manželského, dovolujíce v jistých případech nejen rozvod od stolu a lože, nýbrž úplné rozejití a uzavření nového manželství, o čemž se můžete poučiti u pana pastora Kozáka na str. 134 - 137., jenž omlouvá učení to poznámkou, že v Čechách mezi evangelíky sotva takového případu stává a „jak jinde jest, po tom nám nic není."*)

Na konci upozorňuji Vás, pane rado, že, i kdyby pravdivo bylo (jako že není), že protestantismus nemá chyb, které vytýkáte katolicismu — nesnášenlivosti, vlažnosti, nenárodnosti atd. — nikterak by z toho nenásledovalo, že

*) Stydí se tedy protestanté čeští za protestanty jiné?

protestantismus má budoucnost, protože vedle chyb jmenovaných jsou ještě jiné chyby četné, na př. nenávist, nevěra, polovičatost a nedůslednost, nejistota v učení atd., které protestantismus míti může a také má, takže následkem jich zcela určitě budoucnosti náboženské mezi národy nemá. Než, i kdyby toho nebylo, kdybyste žádné chyby neměli, přece byste v budoucnost nauky své doufati nesměli jen proto a jen na základě toho, jelikož nikterak nedostačuje nemíti chyb, nýbrž vždy a všude pro budoucnost nauky se vyžaduje, aby měla pravdu, celou pravdu, božskou pravdu, jak ji Pán Ježíš dal a zachovati kázal. Má-li tedy protestantismus míti mezi národy budoucnost, musí míti Kristovu čistou pravdu božskou, a nejen povídání a to ještě nepravdivé, že není nesnášenlivým, povrchním, nevlasteneckým atd. — To jsou vesměs věci v náboženství podřízené (ač ani těch nemáte), a já se velice divím, že Vy, věřící protestant, docela jste opomenul váhu klásti na věc nejdůležitější, na božskou pravdu Kristova učení, jež má mimo svou vnitrnou moc a sílu také slib Páně: „Nebe i země pominou, ale slova Má nepominou.“

Abyste tedy právem v budoucnost protestantského náboženství doufati a národy katolické „Pryč od Říma“ volati směli, lákajíce je k náboženství protestantskému, bylo by vám očividný a pravdivý provésti důkaz, že protestantismus (zvláště váš helvitsko-reformovaný)

má čistou, neporušenou božskou pravdu náboženství Kristova, a my katolíci, že jí nemáme. O této nesmírně důležité věci uvolil se hovory vésti můj zámecký kaplan, P. Vojtěch Nebeský, s kterýmkoli vaším pastorem, jejž příležitostně můžete na zámek náš přivésti a mým pohostinstvím ubezpečiti.

Psal jsem Vám, pane rado, dlouhý tento list z přátelské opravdové lásky a podle zásady: „Co na srdci, to i na jazyku!“ Prose, abyste také Vy o mé odpovědi klidně uvažoval, jsem Vaší slovutnosti k službám ochotný

baron Vodický.

OBSAH.

		Strana
1.	Znamení smrti	1
2.	Známky života	9
3.	Státy Severoamerické	19
4.	Aljaska	33
5.	Kanada a Britská Kolumbie	39
6.	Mexiko	50
7.	Brasilie	58
8.	Republiky jiho- a středo-americké	70
9.	Ostrovy jižního moře	79
10.	Missie protestantské	95
11.	Na ostrovech Filipinských	113
12.	Australie	117
13.	Katolická církev v Japonsku	123
14.	Korea a Mandžursko	130
15.	Mongolsko	134
16.	Buddhismus	141
17.	Čína a její poměry náboženské	151
18.	Sibiř a Tibet	172
19.	Zadní Indie	178
20.	Přední Indie	189
21.	O mohamedanismu	216
22.	Persie a Nestorianismus	228
23.	Východní a ruští rozkolníci	236
24.	Monofysité	268
25.	Severní a západní Afrika	280
26.	Na jihu a východě africkém	313
27.	O katolických a protestantských zemích evropských	339
28.	Zakončení rozhovorů	377